

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ГЕНЕРАЛЬНИЙ ШТАБ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ
ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ ВОЄННОЇ ІСТОРІЇ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

ВОЄННО-ІСТОРИЧНИЙ
ОПИС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
(травень 2023 року)

КИЇВ • 2023

Голова робочої групи:

генерал Валерій ЗАЛУЖНИЙ

Робоча група:

генерал-лейтенант Михайло ЗАБРОДСЬКИЙ, генерал-лейтенант Євген МОЙСЮК, генерал-лейтенант Сергій ШАПТАЛА, віце-адмірал Андрій ТАРАСОВ, полковник Віталій БІДНИЙ, полковник Геннадій БІЛОУС, полковник Роман ГУЗЬ, полковник Данило КОМАРОВ, полковник Сергій КОСАЧ, полковник Ігор КОСЯК, полковник Віталій КУРАВСЬКИЙ, полковник Олександр ПАЛАМАРЧУК, полковник Леся СКУРІНЕВСЬКА, полковник Андрій СЛЮСАРЕНКО, полковник Сергій ТАРАНЕЦЬ, полковник Олександр ТКАЧУК, полковник Сергій УШАКОВ, полковник Сергій ХЛОНЬ, капітан 1 рангу Олександр КАЛІНІЧЕНКО, підполковник Тимур БАРОТОВ, підполковник Олександр БОКОВ, майор Микола КРЕТ, капітан Олександр ГАПОНЕНКО, капітан Іван ПАТРИЛЯК, старший лейтенант Сергій СІВКОВ, лейтенант Дмитро ВЕДУЛА, старший лейтенант Андрій КОВАЛЬ, старший лейтенант Михайло КОВАЛЬЧУК, старший лейтенант Олександр ПАГІРЯ, лейтенант Андрій ЗМРОЧКО, лейтенант Максим ЛЮБАШЕНКО, лейтенант Олексій ПОЛТОРАКОВ, молодший лейтенант Макар ТАРАН, працівник Збройних Сил України Валерій ГРИЦЮК, Володимир ГОЛОВКО.

Рецензенти:

головний консультант апарату Головнокомандувача Збройних Сил України генерал-майор запасу Віктор НАЗАРОВ;

заступник начальника Генерального штабу Збройних Сил України генерал-майор Володимир КОВАЛЬ.

Воєнно-історичний опис російсько-української війни:

В63 Вип. 15: травень 2023 року / Міністерство оборони України, Апарат Головнокомандувача Збройних Сил України, Генеральний штаб Збройних Сил України та Центр досліджень воєнної історії Збройних Сил України. – Київ, 2023. – 196 с.

У п'ятнадцятому випуску "Воєнно-історичного опису російсько-української війни" проаналізовано воєнно-політичну, воєнно-економічну, воєнно-стратегічну обстановку та хід бойових дій упродовж травня 2023 року.

Матеріали опису призначені для військових і цивільних фахівців у галузі воєнної історії, національної безпеки і оборони, журналістів.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	5
ПЕРЕДМОВА	9
Розділ 1. ВОЄННО-ПОЛІТИЧНА, ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНА ТА ВОЄННО-СТРАТЕГІЧНА ОБСТАНОВКА У ТРАВНІ 2023 РОКУ	10
1.1 ВОЄННО-ПОЛІТИЧНА ОБСТАНОВКА	10
<i>Суб'єкти воєнно-політичних відносин у російсько-українській війні.</i>	
<i>Воєнно-політичні цілі протиборчих сторін.</i>	
<i>Ключові воєнно-політичні події, процеси, їх сутність.</i>	
<i>Воєнно-політичні рішення щодо забезпечення національної безпеки України.</i>	
<i>Висновки.</i>	
1.2 ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНА ОБСТАНОВКА	43
<i>Економічна обстановка у світі.</i>	
<i>Економічна обстановка в росії.</i>	
<i>Економічна обстановка в Україні.</i>	
<i>Висновки.</i>	
1.3 ВОЄННО-СТРАТЕГІЧНА ОБСТАНОВКА	71
<i>Обстановка навколо України</i>	
<i>Загальна обстановка.</i>	
<i>Часткова обстановка (положення, завдання, угруповання військ (сил) сторін на напрямках, способи ведення, напрями зосередження зусиль, результати воєнних дій):</i>	
<i>у Східній операційній зоні;</i>	
<i>у Південно-Західній операційній зоні;</i>	
<i>у Північно-Західній операційній зоні.</i>	
<i>Висновки.</i>	
Розділ 2. ХІД БОЙОВИХ ДІЙ У ТРАВНІ 2023 РОКУ	96
2.1 ПІВНІЧНО-ЗАХІДНА ОПЕРАЦІЙНА ЗОНА	96
<i>Загальна характеристика оперативної обстановки.</i>	
<i>Завдання сторін. Склад угруповань військ сторін.</i>	
<i>Характер воєнних дій на операційних напрямках</i>	
<i>Результати.</i>	
<i>Висновки.</i>	
2.2 СХІДНА ОПЕРАЦІЙНА ЗОНА	102
<i>Загальна характеристика оперативної обстановки.</i>	
<i>Завдання сторін. Склад угруповань військ сторін.</i>	
<i>Характер воєнних дій на операційних напрямках</i>	
<i>Результати.</i>	
<i>Висновки.</i>	

2.3	ПІВДЕННО-ЗАХІДНА ОПЕРАЦІЙНА ЗОНА	114
	<i>Загальна характеристика оперативної обстановки.</i>	
	<i>Завдання сторін. Склад угруповань військ сторін.</i>	
	<i>Характер воєнних дій на операційних напрямках</i>	
	<i>Результати.</i>	
	<i>Висновки.</i>	
2.4	ДІЇ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ У ЧОРНОМОРСЬКІЙ ТА АЗОВСЬКІЙ ОПЕРАЦІЙНИХ ЗОНАХ	121
	<i>Характеристика морської обстановки.</i>	
	<i>Завдання ВМС сторін. Склад угруповань ВМС.</i>	
	<i>Особливості виконання завдань ВМС у Чорноморській операційній зоні.</i>	
	<i>Результати.</i>	
	<i>Висновки.</i>	
2.5	ДІЇ АВІАЦІЇ ТА ПРОТИПОВІТРЯНОЇ ОБОРОНИ	127
	<i>Характеристика повітряної обстановки.</i>	
	<i>Завдання авіації та ППО сторін.</i>	
	<i>Склад угруповань авіації та ППО. Особливості виконання завдань авіації та протиповітряної оборони.</i>	
	<i>Результати.</i>	
	<i>Висновки.</i>	
	ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	143
	ДОДАТКИ:	
	1. ВТРАТИ ЗБРОЙНИХ СИЛ РФ У ТРАВНІ 2023 РОКУ	145
	2. МІЖНАРОДНІ САНКЦІЇ ТА ВОЄННА, ЕКОНОМІЧНА І ПОЛІТИЧНА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ З БОКУ КРАЇН-ПАРТНЕРІВ	149
	3. РІШЕННЯ КЕРІВНИЦТВА УКРАЇНИ, НАПРАВЛЕНІ НА ПІДТРИМАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	160
	4. ОГЛЯД ОСНОВНИХ ХАРАКТЕРИСТИК І ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МІННО-ВИБУХОВИХ ЗАСОБІВ СИЛАМИ ОБОРОНИ УКРАЇНИ ТА ВІЙСЬКОВИМИ ФОРМУВАННЯМИ РФ	165

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

А	армія (загальновійськова армія)
ае	аеродром
АЕС	атомна електростанція
АКР	авіаційна керована ракета.
АМД	(рос. авиационная магнитная донная мина) авіаційна магнітна донна міна
АТО	антитерористична операція
ББМ	бойова броньована машина
БМД	бойова машина десанту
БМП	бойова машина піхоти
БпАК	безпілотний авіаційний комплекс
БпЛА	безпілотний літальний апарат
БПМ	(рос. большая прилипающая мина) велика прилипаюча міна
БРК	береговий ракетний комплекс
БТГр	батальйонна тактична група
БТР	бронетранспортер
ВДК	великий десантний корабель.
ВМБ	військово-морська база
ВМС	Військово-Морські Сили
ВМФ	військово-морський флот
ВО	військовий округ
ВПК	військово-промисловий комплекс
ВР	вибухова речовина
ВТЗ	високоточна зброя
ГА ООН	Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй
ГМ	(рос. глубоководная мина) глибоководна міна
ГОУ	Головне оперативне управління
ГУР	Головне управління розвідки
ГШ	Генеральний штаб
ДКУ	Державний кордон України
ДПС	Державна прикордонна служба
“днр”	“донецька народна республіка”
“лнр”	“луганська народна республіка”
ДРГ	диверсійно-розвідувальна група
ДШВ	Десантно-штурмові війська
ЄС	Європейський Союз
ЗГМ	(рос. зажигательная мина-граната) запалювальна міна-граната
ЗМІ	засоби масової інформації
ЗРБД	захищений район бойових дій.
ЗРВ	зенітно-ракетні війська
ЗРГК	зенітний гарматно-ракетний комплекс
ЗРК	зенітно-ракетний комплекс
зс рф	збройні сили російської федерації

ЗС України	Збройні Сили України
ІВФ	інші військові формування
ІІсО	інформаційно-психологічна операція
КБЕ	касетний бойовий елемент
КПДМ	(рос. кассетная противодесантная мина) касетна протидесантна міна
КПМ	(рос. корабельная противодесантная мина) корабельна протидесантна міна
КРВД	крилата ракета великої досяжності.
КРМБ	крилата ракета морського базування.
КРМБ	крилаті ракети морського базування
МВС	Міністерство внутрішніх справ
МЗС	(рос. мина замедленная специальная) міна уповільнена спеціальна
МЗС	Міністерство закордонних справ;
МЗУ	(рос. мина замедленная унифицированная) уповільнена уніфікована міна
МИБ	(рос. многофункциональный инженерный боеприпас) багатофункціональний інженерний боєприпас
МЛ	(рос. мина-ловушка) міна-пастка
МНП	(рос. мина нулевой плавучести) міна нульової плавучості
МО	Міністерство оборони
МОН	(рос. мина осколочная направленного действия) міна осколкова направленої дії
МП	морська піхота
МПМ	(рос. малая прилипающая мина) мала прилипаюча міна
мрк	малий ракетний корабль
МС	міна-сюрприз
МСК	(рос. мина сигнальная комбинированная) міна сигнальна комбінована
МТД	матеріально-технічна допомога
МТЗ	матеріально-технічне забезпечення (засоби)
МЯМ	(рос. морская якорная малая мина) морська якірна мала міна
НБ України	Національний банк України
НГ	Національна гвардія
НЗФ	не передбачені законом збройні формування
оаебр	окрема аеромобільна бригада
ОБСЄ	Організація з безпеки і співробітництва в Європі
ОВТ	озброєння та військова техніка
огпбр	окрема гірсько-піхотна бригада
ОДКБ	Організація договору про колективну безпеку
ОЗ	операційна зона
ОЗМ	(рос. осколочно-заградительная мина) уламково-загороджувальна міна
омбр	окрема механізована бригада
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ООШ	об'єднаний оперативний штаб
ОПК	оборонно-промисловий комплекс
ОР	операційний район
ОРДЛО	окремі райони Донецької та Луганської областей
ОСУВ	оперативно-стратегічне угруповання військ

отбр	окрема танкова бригада
отр	оперативно-тактичний рівень
ОТРК	оперативно-тактичний ракетний комплекс
ОТУ	оперативно-тактичне угруповання
ОУВ	оперативне угруповання військ
ПВК	приватна військова компанія
ПвК	повітряне командування
ПВМ	(рос. противозенитная мина) противертолітна міна
ПДВ	повітряно-десантні війська
ПДМ	(рос. противодесантная мина) протидесантна міна
ПЗРК	переносний зенітно-ракетний комплекс
ПКМ	(рос. подвесная комбинированная мина) підвісна комбінована міна
ПКР	протикорабельна ракета
ПКС	повітряно-космічні сили
ПМН	(рос. противопехотная мина нажимная) протипіхотна міна нажимна
пмр	придністровська молдовська республіка
ПНП	(рос. мина нулевой плавучести) міна нульової плавучості
ПОБ	(рос. противопехотный осколочный боеприпас) протипіхотний осколковий боеприпас
ПОМ	(рос. противопехотная осколочная мина заграждения) протипіхотна осколкова міна
ПОМЗ	(рос. противопехотная осколочная мина заграждения) протипіхотна осколкова міна загородження
ППО	протиповітряна оборона
ПРО	протиракетна оборона
ПРРМ	Придністровський регіон Республіки Молдова
ПС	повітряні сили
ПТКМ	(рос. противотанковая крышная мина) протитанкова дахова міна
ПТКР	протитанкова керована ракета
ПТМ	(рос. противотанковая мина) протитанкова міна
ПТРК	протитанковий ракетний комплекс
ПУ	пускова установка
ПФМ	(рос. противопехотная фугасная мина) протипіхотна фугасна міна
пч	підводний човен
ПЧРК	протичовновий ракетний комплекс
рб	республіка білорусь
РБ ООН	Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй
РБК	ракетний береговий комплекс
РБУ	реактивно-бомбометна установка
РВіА	ракетні війська і артилерія
РВК	розвідувально-вогневий комплекс
РЕБ	радіоелектронна боротьба
РЕР	радіоелектронна розвідка
РЛС	радіолокаційна станція

РНБО	Рада національної безпеки і оборони
РОВ(с)	російські окупаційні війська (сили)
РПГ	ручний протитанковий гранатомет
РСЗВ	реактивна система залпового вогню
РТВ	радіотехнічні війська
РТГр	ротна тактична група
РТР	радіотехнічні розвідка
РТЩ	рейдовий тральщик
рф	російська федерація
РХБЗ	радіаційний, хімічний, біологічний захист
СБУ	Служба безпеки України
СВ	Сухопутні війська
СМ	сигнальна міна
СНД	Співдружність Незалежних Держав
СПМ	(рос. средняя прилипающая мина) середня прилипаюча міна
СРМ	(рос. сплавная речная мина) сплавна річкова міна
ТА	танкова армія
ТВД	театр воєнних дій
ТМ	(рос. противотанковая мина) протитанкова міна
ТМК	(рос. противотанковая мина кумулятивная) протитанкова міна кумулятивна
ТОТ	тимчасово окуповані території
ТРК	тактичний ракетний комплекс
ТЯЗ	тактична ядерна зброя
УВ	угруповання військ
УГМ	(рос. усовершенствованная глубоководная мина) удосконалена глибоководна міна
УДМ	(рос. универсальная донная мина) універсальна донна міна
УДШ	(рос. унифицированная дымовая шашка) уніфікована димова шашка
УКСМ	(рос. унифицированная корабельная средняя мина) уніфікована корабельна середня міна
УСiЗО	угруповання сил і засобів оборони
фр	фрегат
фсб	федеральна служба безпеки
чф	чорноморський флот
ЯМ	(рос. якорная мина) якірна міна
ЯРМ	(рос. якорная речная мина) якірна річкова міна
HPD	(англ. Haut Pouvoir de Destruction) протитанкова міна зі збільшеною руйнівною силою
MAT	(рум. Mine Anti-Tank blast) протитанкова підривна міна
PARM	(нім. PAnzerabwehrRichtMine) протитанкова міна скерованої дії
SLAM	(англ. Selectable Lightweight Attack Munition) багатоцільова малогабаритна міна
TMRP	(хорв. proTivtenkovska Mina Razorno Probojna) протитанкова фугасна міна

ПЕРЕДМОВА

У черговому випуску Воєнно-історичного опису російсько-української війни Центром досліджень воєнної історії Збройних Сил України зібрано, узагальнено матеріали та проаналізовано події війни протягом травня 2023 року.

У розділі 1 описано воєнно-політичну, воєнно-економічну та воєнно-стратегічну обстановку, ключові процеси, явища у політичній, економічній, воєнній сферах, що відбулись у травні 2023 року.

Підрозділ 1.1 містить аналіз дій суб'єктів воєнно-політичних відносин, розкриває воєнно-політичні інтереси і цілі сторін, ключові воєнно-політичні події, процеси, явища у воєнно-політичній сфері та тенденції їх розвитку. Розглянуто воєнно-політичні рішення в інтересах захисту фундаментальних національних інтересів, міжнародні чинники прийняття та корегування воєнно-політичних рішень.

В підрозділі 1.2 здійснено оцінку економічної обстановки:

У світі: досліджено темпи зростання/падіння ВВП, ріст інфляції та її вплив на валютні котирування. Розглянуто ситуацію з експортом/імпортом загалом та енергоносіїв зокрема. Висвітлено динаміку оборонних витрат і нарощування санкційних обмежень.

В російській федерації: фінансово-економічний стан підприємств ОПК через міжнародні санкції, відмову у постачанні комплектуючих, закупівлі продукції подвійного призначення тощо, стан ринків збуту продукції;

В Україні: зроблено загальну оцінку фінансово-економічного стану в державі, знищення та руйнування підприємств ОПК, вплив на економіку міжнародної фінансово-економічної допомоги.

Проаналізовано ефективність впливу міжнародних санкцій проти росії як країни-терориста зі сторони країн-партнерів та ЄС.

Підрозділ 1.3 розкриває загальну воєнно-стратегічну обстановку. Здійснено кількісну та якісну оцінку зс рф, визначено особливості положення сторін, склад угруповань військ (сил) на напрямках, завдання протиборчих сторін, напрями зосередження головних зусиль проблемні питання, притаманні зс рф.

Розділ 2 описує характер воєнних дій на всіх операційних напрямках у Північно-Західній, Східній та Південно-Західній операційних зонах. Надано загальну характеристику оперативної обстановки, завдання сторін, склад угруповань, характер бойових дій у операційних зонах та на операційних напрямках.

Висвітлено дії Військово-Морських Сил ЗС України у Чорноморській операційній зоні, характеристику морської обстановки, завдання ВМС (вмф) сторін, склад угруповань ВМС (вмф), визначені особливості виконання завдань ВМС (вмф) у Чорноморській операційній зоні, результати та висновки.

Розглянуто зміни у тактиці ведення бойових дій в повітряному просторі. Дана характеристика повітряної обстановки, визначені завдання авіації та сил ППО протиборчих сторін, наведено склад угруповань авіації та ППО, проаналізовано особливості виконання завдань авіацією та силами протиповітряної оборони.

Сформульовані загальні висновки щодо перебігу російсько-української війни у травня 2023 року, публікуються додатки.

Матеріали опису призначені для військових і цивільних фахівців у військовій галузі, оборонній та безпековій політиці, журналістів.

РОЗДІЛ 1

ВОЄННО-ПОЛІТИЧНА, ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНА ТА ВОЄННО-СТРАТЕГІЧНА ОБСТАНОВКА У ТРАВНІ 2023 РОКУ

1.1. ВОЄННО-ПОЛІТИЧНА ОБСТАНОВКА У ТРАВНІ 2023 РОКУ

Суб'єкти воєнно-політичних відносин в російсько-українській війні

Комплекс міжнародних політико-дипломатичних кроків, здійснених вищим керівництвом України у травні 2023 року був безпрецедентним за масштабністю. Північноєвропейське турне Президента України Володимира Зеленського та його участь у саміті “Україна – Північна Європа”, промова на сесії четвертого саміту Ради Європи, проведення у Києві Саміту лідерів держав та урядів Коаліції (Core Group) зі створення спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України за участі представників 37 держав, західноєвропейське і азійське турне Президента та його виступ на саміті Ліги арабських держав, та, зрештою, присутність Глави держави на саміті країн “Групи семи” – це свідчення визнання нашої держави як повноправного **суб'єкта** міжнародного політичного процесу.

Активними суб'єктами відносин, що склалися у травні 2023 року навколо російсько-української війни, залишалися західні **партнери України**, передусім США та інші держави-члени НАТО, а також держави-члени ЄС, які продовжували надавати нашій державі всебічну підтримку. До табору демократичних країн, орієнтованих на допомогу Україні у протистоянні російській збройній агресії, тяжіли такі країни як **Південна Корея, Японія**, а також **Ізраїль**.

Основними деструктивними суб'єктами міжнародних відносин залишалася **росія** та її військово-політичні союзники – **білорусь** та **іран**.

Окреме місце в контексті російсько-української війни продовжували займати **Туреччина**, що виступала в ролі міжнародного посередника, формально “нейтральний” **Китай** та країни **Глобального Півдня**. При цьому останні виступали швидше об'єктами впливу провідних світових держав (передусім США та КНР).

Воєнно-політичні цілі протиборчих сторін

Цілі України у протистоянні російській збройній агресії у травні залишалися незмінними: виведення військ рф з території України, відновлення територіальної цілісності нашої держави, забезпечення безпеки у повоєнному світоустрої. Звертаючись до українців і міжнародної спільноти у День пам'яті та перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 8 травня 2023 року, Президент України Володимир Зеленський висловив непохитну впевненість у відновленні сталого і справедливого миру для Європи та України¹.

Північноатлантичний Альянс продовжував демонструвати готовність підтримувати Україну, навіть у разі затягування війни. Напередодні саміту НАТО у Вільнюсі (11-12 липня 2023 року), члени Альянсу активно обговорювали зміст та форми гарантій безпеки для України на шляху до повноправного членства в Альянсі. Союзники прагнули продемонструвати єдність і підтримку України, зберегти політику

¹ Лише питання часу, коли ми зможемо відновити справедливий мир для нашої частини Європи, для України – звернення Президента Володимира Зеленського // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 09 травня. – URL: <https://tinyurl.com/urebvzma>

“відкритих дверей” і засвідчити прогрес нашої країни на шляху до членства. Всі члени НАТО погоджувались із майбутнім приєднанням України до Альянсу, однак при цьому зберігалися розбіжності щодо часових рамок і наступних кроків на шляху до цього².

Зокрема, держави Центрально-Східної Європи вважали, що НАТО має надати Україні “дорожню карту” на шляху євроатлантичної інтеграції. У травні 2023 року сенати Польщі та Чеської Республіки та парламент Естонії ухвалили резолюції з підтримкою пришвидшеного вступу України до НАТО (за прикладом Швеції і Фінляндії) та закликали запросити нашу державу до Альянсу вже на липневому саміті у Вільнюсі³.

Водночас, США та окремі західноєвропейські держави підтримували надання нашій державі постійної військової допомоги, але при цьому відкладали питання про вступ України до НАТО на період після завершення російсько-української війни⁴. Станом на кінець травня, консенсус серед держав-членів НАТО передбачав розширення формату партнерства з нашою державою, зокрема шляхом створення Ради Україна-НАТО, та подальше збільшення технічної підтримки НАТО в оборонному секторі України, щоб таким чином продемонструвати політичну підтримку Києву, але не давати конкретної “дорожньої карти” щодо вступу.

За повідомленням ЗМІ, провідні члени НАТО попередньо підтримали ідею надання Україні гарантій безпеки до набуття її членства в Альянсі на основі Київського безпекового договору (Kyiv Security Compact), запропонованого у вересні 2022 року робочою групою на чолі з головою Офісу Президента України Андрієм Єрмаком і колишнім генеральним секретарем НАТО Андерсом

Фогом Расмуссеном. План, зокрема, передбачав низку двосторонніх гарантій у межах багатосторонньої домовленості за участю США, Великої Британії, Німеччини та Франції за зразком “ізраїльської моделі”⁵.

Європейський Союз посилював внутрішню єдність, долаючи розбіжності між окремими державами-членами у питаннях надання всебічної допомоги Україні, та розпочав обговорення внутрішньої реформи процесу ухвалення рішень.

Канцлер ФРН Олаф Шольц під час виступу у Європарламенті на День Європи (9 травня 2023 року) закликав до зміцнення геополітичної ролі ЄС шляхом реформування його структур та прийняття нових держав. Шольц зазначив, що ЄС має визначити головні напрямки повоєнної відбудови України. За його словами, демократична й

² What is the future of the war in Ukraine? NATO’s leader offers insight // Washington Post. – 2023, 9 May. – URL: <https://tinyurl.com/2ufyrnjr>

³ Сенат Польщі одностанно схвалив резолюцію про вступ України до НАТО // Polskie Radio. – 2023, 12 травня. – URL: <https://tinyurl.com/55pfandp>; Парламент Естонії закликав запросити Україну до НАТО на саміті у Вільнюсі // Європейська правда. – 2023, 17 травня. – URL: <https://tinyurl.com/bdz2s69x>; Stenozáznam z 1. dne 12. Schůze // Senát České Republiky. – 2023, May 31. – URL: <https://tinyurl.com/2hvh5xky>

⁴ NATO races to bridge divisions over Ukraine membership // Washington Post. – 2023, May 14. – URL: <https://tinyurl.com/5n8ukn7t>

⁵ To Aid Ukraine in Fight Against Russia, Allies Look to Security Model Like Israel’s // Wall Street Journal. – 2023, May 22. – URL: <https://tinyurl.com/yhthzujv>

європейська Україна стала б найкращим запереченням імперській, ревізіоністській і протиправній політиці путіна⁶.

ЄС демонстрував рішучість та політичну волю продовжувати підтримку України за формулою “так довго, як буде необхідно”. Незважаючи на окрему позицію Угорщини, блок в цілому виступив єдиним голосом у ретрансляції умов завершення війни. 31 травня під час виступу на безпековому форумі GLOBSEC 2023 у Братиславі президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн окреслила консолідоване бачення умов досягнення справедливого миру для України: 1) дотримання принципу “нічого про Україну без України”; 2) виведення російських військ та їх техніки з території нашої держави; 3) відновлення міжнародного порядку, заснованого на верховенстві права, шлях до чого пролягав через реалізацію української формули миру⁷.

“Група семи” (G7). 19-21 травня в Хіросімі (Японія) відбувся черговий саміт

лідерів країн “Групи семи” (G7) – США, Японії, Німеччини, Великої Британії, Франції, Італії та Канади, – значна частина якого була присвячена підтримці України. За підсумками засідання 19 травня була оприлюднена заява лідерів семи країн щодо України, якою вони:

заявили, що мир в Україні не може бути досягнутий без повного і безумовного виведення російських військ;

поновили своє зобов’язання надавати фінансову, гуманітарну, військову та дипломатичну підтримку, якої потребувала Україна, стільки часу, скільки буде потрібно;

закликали треті країни негайно припинити надання матеріальної підтримки агресії рф, попередивши їх про серйозні наслідки;

пообіцяли і надалі запроваджувати санкції проти росії та обмежувати її можливості фінансувати війну, зокрема шляхом скорочення доходів від продажу енергоносіїв, а також проти тих, хто підтримував її воєнні зусилля;

засудили безвідповідальну ядерну риторику рф, підрив режимів контролю над озброєннями та заявлений намір розмістити тактичну ядерну зброю в білорусі як небезпечні та неприйнятні;

підтримали формулу миру Президента Зеленського та дипломатичні зусилля України, спрямовані на досягнення миру;

підтвердили повну підтримку відновленню України, зокрема відбудови її критичної інфраструктури й енергетичного сектору, приділивши особливу увагу гуманітарному розмінуванню;

заявили, що рф має оплатити довгострокову відбудову України, у зв’язку з чим зусилля мали бути спрямовані на пошук, заморожування, арешт і вилучення активів,

⁶ Olaf Scholz: “We need a geopolitical, larger, reformed EU, open to the future” // European parliament. – 2023, May 09. – URL: <https://tinyurl.com/5n94ekuu>

⁷ Фон дер Ляєн окреслила рамки справедливого миру в Україні // Європейська правда. – 2023, 31 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2a3jjdep>; EU exec backs Kyiv peace plan as China starts 'political settlement' tour // Reuters. – 2023, May 15. – URL: <https://tinyurl.com/5nvk8dt>

які потрапили під санкції у зв'язку з агресією, а суверенні активи РФ мали залишитися заблокованими доки Москва не компенсує збитки, завдані Україні;

підтримали притягнення винних до відповідальності за воєнні злочини, зокрема через механізми Міжнародного кримінального суду⁸.

Зосередження значної частини порядку денного саміту на Україні, зокрема зустрічі Президента України Зеленського з лідерами держав Глобального Півдня (Індія, Індонезія, В'єтнам) продемонстрували наміри Японії, як організатора саміту, пов'язати проблему війни в Україні із загрозою вторгнення КНР на Тайвань. Присутність українського лідера на спеціальній сесії за участю голів держав Індо-Тихоокеанського регіону стала не лише можливістю поглибити розуміння ситуації в Україні, а й підкреслити ідею прем'єр-міністра Японії Фуміо Кісіді про неподільність безпеки у Європі та Індо-Тихоокеанському регіоні⁹.

У підсумковому комюніке зустрічі лідерів держав G7 містився заклик до Китаю вплинути на РФ задля припинення її збройної агресії та виведення російських військ з території України, а також підтримувати мир, заснований на принципах і цілях Статуту ООН, у тому числі шляхом прямого діалогу з Україною¹⁰.

США протягом травня 2023 року продовжували надавати безпекову допомогу для задоволення нагальних потреб ЗС України на полі бою, а також для розбудови довгострокової спроможності України захищатися від російської агресії та стримувати її у майбутньому. З цією метою, 19 травня США долучилися до зусиль союзників із формування "авіаційної коаліції", оголосивши про підготовку українських пілотів на винищувачах четвертого покоління (F-16)¹¹. Щоправда, рішення про їх передачу було відкладено на пізніший етап, що свідчило про продовження США політики "контрольованої ескалації конфлікту" з метою запобігання найгіршому сценарію – переростання російсько-української війни у Третю світову війну.

До цього кроку адміністрацію Джо Байдена підштовхнули кілька факторів: 1). активна дипломатія України, спрямована на формування об'єднання держав з метою надання Повітряним Силам ЗС України західних винищувачів четвертого покоління; 2). тиск європейських союзників, найпотужнішим зовнішнім проявом якого стала заява Великої Британії та Нідерландів від 16 травня про формування "коаліції винищувачів" для підготовки українських пілотів на F-16; 3). тиск Конгресу США; 4). посилення російських повітряних атак в Україні¹².

Два найвідоміші потенційні кандидати від Республіканської партії на президентських виборах – колишній президент Дональд Трамп і губернатор Флориди Рон ДеСантіс – висловили скептицизм щодо непохитної підтримки України з боку

⁸ G7 Leaders' Statement on Ukraine. May 19, 2023 // G7 Hiroshima. – 2023, May 19. – URL: <https://tinyurl.com/2s4zwxmz>

⁹ Українське питання на полях саміту "Великої сімки" // Національний інститут стратегічних досліджень. – 2023, 22 травня. – URL: <https://tinyurl.com/37vywpm9>

¹⁰ G7 Hiroshima Leaders' Communiqué // White House. – 2023, May 20. – URL: <https://tinyurl.com/ycxeyby>

¹¹ Readout of President Biden's Meeting with President Volodymyr Zelenskyy of Ukraine // White House. – 2023, May 21. – URL: <https://tinyurl.com/2pfmaetv>

¹² White House says it does not support attacks inside Russia // Reuters. – 2023, May 30. – URL: <https://tinyurl.com/mrarj8w6>

США. Трамп пообіцяв укласти “угоду”, щоб “закінчити цю війну за один день”¹³, тоді як ДеСантіс назвав її “територіальною суперечкою”, яка не стосувалася “життєво важливих національних інтересів Америки”, хоча пізніше частково відмовився від своїх слів¹⁴. Попри бажання деяких ізоляціоністів у середовищі Республіканської партії скоротити або припинити допомогу Києву, фінансування військової допомоги Україні з боку США продовжувалося.

Велика Британія у травні 2023 року вкотре продемонструвала своє лідерство у підтримці України, свідченням чого стали активна політика Лондона у просуванні українських інтересів на міжнародній арені, рішення про передачу ЗС України далекобійних авіаційних ракет Storm Shadow, заходи щодо формування “авіаційної коаліції”, а також початок дискусії про надання Україні гарантій безпеки з боку окремих держав-членів НАТО.

Британська дипломатія намагалася використати міжнародні майданчики, двосторонні та багатосторонні зустрічі, щоб сприяти постійній міжнародній підтримці України як у сфері військової допомоги, так і щодо надання довгострокових багатосторонніх і двосторонніх гарантій безпеки після закінчення війни. Лондон закликав міжнародних партнерів і союзників до підтримки боротьби України за повернення своєї території¹⁵. Зокрема, 8 травня 2023 року глава МЗС Британії Джеймс Клеверлі здійснив візит до США для проведення переговорів із адміністрацією президента США та Конгресом щодо збереження підтримки України та забезпечення її перемоги у війні¹⁶.

11 травня Сполучене Королівство оголосило про постачання ЗС України ракет дальнього радіуса дії, що вже тривалий час відмовлялася робити адміністрація президента США. Закуплені через заснований Лондоном Міжнародний фонд підтримки України крилаті авіаційні ракети Storm Shadow могли бути встановлені на винищувачах радянського зразка і вражати цілі на глибину 280-300 км. На відміну

від США, Британія заявила про законне право нашої держави захищатися і уражати цілі на території рф¹⁷.

Під час другого з часу початку широкомасштабної агресії рф візиту Президента України В. Зеленського до Великої Британії (15 травня 2023 року), було обговорено формування “коаліції винищувачів”. Підсумком цих розмов стала заява прем’єр-міністра Великої Британії Ріші Сунака про початок навчання українських пілотів на

¹³ Trump Says as President He’d Settle Ukraine War Within 24 Hours // WSJ. – 2023, May 10. – URL: <https://tinyurl.com/mpdu5mvz>

¹⁴ Потенційний кандидат у президенти США Десантіс назвав свої останні заяви про Україну “неправильними”, а путіна — воєнним злочинцем // NV. – 2023, 23 травня. – URL: <https://tinyurl.com/k3bunvrs>

¹⁵ PM welcomes President Zelenskyy to the UK ahead of anticipated Ukrainian military surge // Gov.uk. – 2023, May 15. – URL: <https://tinyurl.com/bdhvux93>

¹⁶ Foreign Secretary visits Washington DC to reaffirm sustained UK-US support for Ukraine // Gov.uk. – 2023, May 08. – URL: <https://tinyurl.com/yj5bapav>; A conversation with UK Foreign Secretary James Cleverly // YouTube Channel: Atlantic Council. – 2023, May 09. – URL: <https://tinyurl.com/2p8k2zs4>

¹⁷ Ukraine has right to ‘project force’ beyond its borders, says James Cleverly // Evening Standard. – 2023, May 30. – URL: <https://tinyurl.com/tyc3p654>

західних винищувачах, а також готовність працювати з іншими країнами над можливим наданням літаків F-16 Україні¹⁸. А вже 16 травня прем'єр-міністри Великої Британії та Нідерландів офіційно оголосили про формування "авіаційної коаліції", до складу якої до кінця травня приєдналися ще шість країн, включно зі США.

Виступаючи на оборонній конференції у Лондоні, 24 травня британський прем'єр Сунак заявив, що підтримка України триватиме роками, а розрахунки росії на те, що на Заході "втомляться, занудьгують та не допомагатимуть", не спрацюють¹⁹. Під час саміту G7 у Японії (19-21 травня) він наголосив, що Україна має не тільки виграти війну, але й досягти справедливого і тривалого миру²⁰. Підвалиною для цього мав стати вступ України до НАТО²¹.

Німеччина. Відносини між Україною та Німеччиною набули особливої динаміки, з огляду на перший від початку широкомасштабної війни візит Президента В. Зеленського до ФРН, що відбувся 14 травня 2023 року в ході західноєвропейського турне українського лідера. У складеній за підсумками візиту спільній декларації Берлін висловив підтримку руху України до членства в ЄС та НАТО, пообіцяв надавати політичну, гуманітарну, військову підтримку нашій державі у зв'язку з російською агресією стільки, скільки необхідно (загальна пряма підтримка для України з боку Німеччини з 24 лютого 2022 року досягла 17 млрд євро, в той час як ще 11 млрд євро було зарезервовано на 2023 року та наступні роки), висловив готовність співпрацювати з Україною для сприяння реалізації формули миру та організації Глобального саміту миру, погодився посилювати колективний тиск на росію за допомогою санкцій та боротьби з їх обходом. Україна й Німеччина зазначили, що разом із партнерами продовжать розробляти механізми компенсацій за збитки, завдані агресією рф, у тому числі дослідять варіанти використання заморожених російських активів. Також ФРН висловила готовність брати участь у відбудові України у співпраці з іншими державами, зокрема в модернізації та відновленні українського енергетичного сектору²².

26 травня канцлер Німеччини Олаф Шольц під час візиту до Таллінна запевнив, що підтримка України з боку Заходу не зменшиться, а росії настав час вивести війська та усвідомити, що розв'язана нею війна була безглуздою. Він також наголосив на неприйнятності "холодного миру" – зокрема, сценарію, за яким поточна лінія фронту стане новим кордоном між росією та Україною²³.

Франція. Президент Франції Еммануель Макрон назвав війну рф проти України геополітичним провалом москви і підкреслив, що стратегія Франції – допомогти Україні організувати успішний військовий контрнаступ проти російських загарбників.

¹⁸ PM welcomes President Zelenskyy to the UK ahead of anticipated Ukrainian military surge // Gov.uk. – 2023, May 15. – URL: <https://tinyurl.com/bdhvux93>

¹⁹ Sunak pledges UK's long-term support for Ukraine // Financial Times. – 2023, May 24. – URL: <https://tinyurl.com/2tvu8sk3>

²⁰ "Ukraine's security is our security," says British leader Sunak // CNN. – 2023, May 21. – URL: <https://tinyurl.com/2s3jthe9>

²¹ Russia's attacks on the Ukrainian people will not compensate for its failings on the battlefield: UK statement to the OSCE // Gov.uk. – 2023, May 17. – URL: <https://tinyurl.com/3x5e6n3v>

²² Спільна декларація України та Німеччини // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 14 травня. – URL: <https://tinyurl.com/mwnphktw>

²³ Watch again: Press conference with Olaf Scholz, Baltic prime ministers // Err.ee. – 2023, May 26. – URL: <https://tinyurl.com/3czn9n66>

З цією метою, у травні 2023 року Франція продовжила постачання ЗС України бронетехніки, додаткових боєприпасів, забезпечувати підготовку українських військовослужбовців, зокрема оголосивши про приєднання до навчання пілотів ПС ЗС України²⁴.

У підписаній за результатами візиту Президента України Володимира Зеленського до Парижу 15 травня спільній декларації, Франція, серед іншого, висловила підтримку руху України до членства в НАТО, розглядаючи Комісію Україна – НАТО як платформу для подальшого посилення та розширення поточної співпраці, щоб допомогти Україні пройти шлях до євроатлантичної сім'ї відповідно до заяви Бухарестського саміту НАТО 2008 року. Спільна

декларація дозволила посилити ще одним вагомим голосом підтримку України на євроатлантичному напрямку²⁵.

23 травня 2023 року МЗС Франції заявило, що Париж разом із партнерами готовий до переговорів з Києвом про надання гарантій безпеки, щоб захистити нашу державу в довгостроковій перспективі та запобігти повторенню агресії у майбутньому²⁶. Президент Е. Макрон підкреслив, що в інтересах Заходу укласти з Україною договір про надійні гарантії безпеки на багатосторонній основі, оскільки українці захищали увесь континент²⁷.

У травні 2023 року продовжувалася послідовна підтримка України з боку **Польщі**, яка непохитно стояла на позиціях того, що допомога Україні в захисті від російської агресії відповідає інтересам поляків²⁸. Крім того, президент РП Анджей Дуда назвав одним з головних пріоритетів Польщі під час головування в Раді Євросоюзу (запланованого на першу половину 2025 року) набуття Україною, Молдовою, а також державами Західних Балкан членства в ЄС²⁹. 11 травня Сенат Польщі виступив за пришвидшений вступ України до НАТО за прикладом Швеції і Фінляндії й ключовим на цьому шляху вбачав липневий саміт Альянсу в Вільнюсі³⁰.

Президент Чехії Петр Павел визнав, що Заходу варто підготуватися до того, що в

²⁴ Emmanuel Macron répond aux questions de Gilles Bouleau dans le 20H // YouTube Channel TF1 Info. – 2023, May 15. – URL: <https://tinyurl.com/ysxcb5y4>; Macron extends olive branch to Eastern Europeans // Politico. – 2023, May 31. – URL: <https://tinyurl.com/bep9427u>

²⁵ Президент України зустрівся з Президентом Франції в Парижі // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 15 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2p8m2v7e>; Спільна декларація України та Французької Республіки // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 15 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2s466hj3>

²⁶ Ukraine - Q&R - Extrait du point de presse (23 mai 2023) // France Diplomatie. – 2023, May 23. – URL: <https://tinyurl.com/yck5xc53>

²⁷ Guerre en Ukraine : nouvelle tranche d'aide militaire à Kiev de 280 millions d'euros // Le Monde. – 2023, May 31. – URL: <https://tinyurl.com/5ymv52nj>

²⁸ Дуда: В інтересах Польщі, щоб Україна захистилася від російської агресії // Європейська правда. – 2023, 02 травня. – URL: <https://tinyurl.com/3apbmpr2>.

²⁹ Польща під час головування в ЄС зробить усе для вступу України й Молдови – президент // Європейська правда. – 2023, 01 травня. – URL: <https://tinyurl.com/yc7jd7ka>.

³⁰ Сенат Польщі схвалив резолюцію про вступ України в НАТО за пришвидшеною процедурою // Європейська правда. – 2023, 12 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2dr4evec>.

російсько-українській війні не буде повної перемоги. У зв'язку з цим, він закликав ЄС постачати боєприпаси для ЗС України з усього світу, включаючи країни, які прагнули уникати чіткого позиціонування у російсько-українській війні, або з якими європейські столиці мали неоднозначні відносини³¹. Також президент ЧР Павел підтримав створення трибуналу щодо розслідування злочину російської агресії проти України³².

Угорщина залишалася найменш дружньою до України державою серед членів ЄС і НАТО. Так, міністр закордонних справ Угорщини Петер Сійярто зазначив, що Угорщина заплатила надто високу ціну за війну в Україні³³, а одіозний прем'єр-міністр Віктор Орбан взагалі припустив, що наша держава не здатна виграти війну³⁴. Це змусило МЗС України вчергове нагадати, що заяви угорського прем'єра підтримують лише в кремлі, тоді як Україна мала намір звільнити всі окуповані росією території³⁵.

Грузія продовжувала займати суперечливу позицію балансування між Заходом та росією. Так, прем'єр-міністр Грузії Іраклій Гарібашвілі на безпековому форумі в Братиславі заявив, що однією з причин російського вторгнення було бажання України стати членом НАТО³⁶. Починаючи з 15 травня 2023 року, москва скасувала візи для грузинських громадян, а також відновила прямі авіарейси з москви до Тбілісі. У відповідь на це спікер парламенту Грузії Шалва Папуашвілі анонсував, що його країна не планувала відновлювати дипломатичні відносини з росією, а останні кроки назустріч рф пояснив “стратегічною політикою терпіння”³⁷.

Стратегічні цілі **росії** впродовж травня 2023 року залишалися незмінними – в контексті цивілізаційного протистояння із Заходом знищити Україну як державу, а українців – як націю. Показовою в цьому сенсі стала промова путіна 9 травня на сакралізований росією “день перемоги над фашизмом”, що базувалася на типових пропагандистських наративах та була сповнена традиційних звинувачень і погроз³⁸.

При цьому москва продовжувала вдаватися до будь-яких приводів для звинувачень України в ескалації конфлікту. Зокрема, після атаки безпілотників на кремль 3 травня 2023 року, речник президента рф пєсков назвав цю атаку “спланованою терористичною акцією та замах на президента російської федерації” з боку України³⁹. Того ж дня у державній думі рф закликали завдати “ракетного удару по резиденції Зеленського”, а секретар рб рф медведєв заявив, що москва має вдатися

³¹ Президент Чехії: Захід має бути готовим, що у війні не буде повної перемоги // u-news.com.ua. – 2023, 01 травня. – URL: <https://tinyurl.com/3ucbs8ej>.

³² Президент Чехії підтримав створення спецтрибуналу за злочин агресії рф // Європейська правда. – 2023, 10 травня. – URL: <https://tinyurl.com/9uxuz3xh>.

³³ “Угорщина вже забагато заплатила за війну”: Сійярто обмінявся звинуваченнями із Зеленським // Infopost. – 2023, 01 травня. – URL: <https://tinyurl.com/ykhvvr4r>.

³⁴ Орбан заявив, що Україна не виграє війну проти росії // Європейська правда. – 2023, 23 травня. – URL: <https://tinyurl.com/ea8r8du>.

³⁵ У МЗС відповіли Орбану: Україна буде боротися до повного звільнення своїх територій // Європейська правда. – 2023, 23 травня. – URL: <https://tinyurl.com/jz663v8k>.

³⁶ Прем'єр Грузії заявив, що однією з причин війни було бажання України стати членом НАТО // Укрінформ. – 2023, 30 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4myujrzx>.

³⁷ Влада Грузії пояснила зближення з рф “стратегічною політикою терпіння” // Європейська правда. – 2023, 29 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4vextzze>.

³⁸ Гема М. Промова Путіна на параді в Москві: що диктатор наговорив про Україну та війну // 24 канал – 2023, 09 травня. – URL: <https://tinyurl.com/ygm875tt>

³⁹ Експрезидент рф заявляє про необхідність “фізичного усунення Зеленського” // Радіо Свобода. – 2023, 03 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4dsefute>

до “фізичного усунення” Президента України⁴⁰. Співставними були також заяви російського політика і пропагандиста Дмитра Рогозіна, який закликав до використання проти ЗС України тактичної ядерної зброї⁴¹.

На фоні відверто агресивної та провокаційної риторики Москви, держсекретар США Ентоні Блінкен в інтерв'ю Washington Post висловив сумніви щодо готовності Росії йти шляхом дипломатії в Україні, незважаючи на те, що РФ не вдалося досягти своїх стратегічних цілей⁴².

На фоні цієї деструктивної риторики, Москва продовжувала реалізовувати політику руйнування інституційно-договірної бази системи воєнно-політичної стабільності та міжнародної безпеки у Європі. Так, 10 травня було оприлюднено указ президента РФ Путіна про ініціювання Росією процесу формальної денонсації Договору про звичайні збройні сили в Європі (ДЗЗСЄ)⁴³. 16 травня відповідний закон ухвалила державна дума Росії, а 24 травня це рішення підтримала рада федерації РФ⁴⁴. Після цього Путін підписав закон про денонсацію ДЗЗСЄ, який з'явився на сайті правової інформації РФ 29 травня⁴⁵.

21 травня слідчий комітет РФ заочно висунув звинувачення представникам Міжнародного кримінального суду – прокурору Каріму Хану та судді Розаріо Сальваторе Аїталі – за рішення про арешт президента Росії Володимира Путіна та дитячого омбудсмена Марії Львової-Белової.

Подібні кроки російської влади вкотре засвідчили, що Москва продовжувала втрачати міжнародно-політичну ініціативу та спроможність пропонувати міжнародний порядок денний. Додатковим показником посилення міжнародної ізоляції Росії стало те, що “парад перемоги” в Москві (9 травня 2023 року) відвідали лише такі сателіти Росії, як самопроголошений президент Білорусі Олександр Лукашенко, президент Вірменії Нікол Пашинян, президент Казахстану Касим-Жомарт Токаєв, президент Киргизстану Садір Жапаров, президент Таджикистану Емомалі Рахмон, президент Туркменістану Сердар Бердимухамедов та президент Узбекистану Шавкат Мірзієєв⁴⁶.

РФ продовжувала інтеграцію тимчасово окупованих територій України. Для цього Кремль використовував широкий спектр засобів і механізмів тиску та примусу, включно з репресивними. Так, 29 травня Путін підписав зміни до закону “Про воєнний стан”, якими було дозволено: 1). проведення референдумів та виборів до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, якщо рішення про них прийняв центрвиборчком за результатами консультацій з відповідним федеральним органом виконавчої влади; 2). “примусове і контрольоване переміщення громадян з території, де діє воєнний стан, на території, на яких воєнний стан не введено”, тобто фактичну

⁴⁰ Там само.

⁴¹ Істерика на тлі контрнаступу: Рогозін знову брязкає ядерною зброєю (відео) // УНІАН – 2023, 04 травня. – URL: <https://tinyurl.com/bdd4wf5s>

⁴² Нуль доказів, що Росія готова до серйозної дипломатії – Держдепартамент США // Ліґа.новини. – 2023, 04 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2ak3njru>

⁴³ Росія денонсує угоду про обмеження озброєнь у Європі. Москва зупинила його дію в 2007-му // Радіо.Свобода. – 2023, 10 травня. – URL: <https://tinyurl.com/ynu7wasf>

⁴⁴ Путін підписав закон про денонсацію Росією Угоди про обмеження озброєнь у Європі // Радіо Свобода. – 2023, 29 травня. – URL: <https://tinyurl.com/62jhvt8>

⁴⁵ Там само.

⁴⁶ Матяш Т. “Аморальний та недружній крок щодо України”: в МЗС прокоментували участь лідерів інших країн у “параді” в Москві // Лівний берег. – 2023, 09 травня. – URL: <https://tinyurl.com/33xp7vx6>

примусову депортацію мешканців ТОТ; 3). розширення повноважень для затримання людей на територіях, де діяв воєнний стан⁴⁷.

30 травня російський прем'єр-міністр михайло мішустін, відкриваючи т.зв. стратегічну сесію, присвячену розвитку тимчасово окупованих росією територій, навів дані, що майже 1,5 млн. осіб із так званих “нових регіонів” отримали з жовтня 2022 року російські паспорти⁴⁸.

білорусь впродовж травня продовжувала реалізовувати стратегію, спрямовану на формальну підтримку росії в її ключових міжнародних ініціативах і проектах, а також скоєнні воєнних злочинів на території України (зокрема, співучасть у примусовій депортації українських дітей⁴⁹). Офіційний мінськ намагався зберегти ключові елементи своєї воєнно-політичної суб'єктності та уникав безпосередньої участі зс рб в російсько-українській війні. Відповідно, чинник розміщення тактичної ядерної зброї (ТЯЗ) росії на території білорусії при збереженні повного контролю над цією ТЯЗ з боку москви продовжував виступати важливим фактором, який визначав як суто російсько-білоруське співробітництво, так і розвиток загальної воєнно-політичної обстановки в регіоні. 25 травня очільники міністерств оборони рф сергій шойгу та рб віктор хренін підписали документи про “порядок утримання російського нестратегічного ядерного озброєння у спеціальному сховищі” на території білорусії⁵⁰. Показовою стала також пропозиція самопроголошеного президента рб лукашенка до Казахстану приєднатися до союзної держави та через це потрапити під “ядерну парасольку”⁵¹.

Натомість в білорусії активізувалося розігрування сценаріїв “внутрішніх загроз”, під приводом чого посилювався авторитарний режим.

Казахстан. Будучи формальним союзником і партнером росії, зокрема членом одкб та євразес, впродовж травня 2023 року Казахстан продовжував політику послідовного дистанціювання від рф та її інтеграційних ініціатив – на користь розвитку відносин з Китаєм. Так, 2023 року в Казахстані не проводився військовий парад на честь 9 травня⁵². Крім того, 24 травня на засіданні євразійського економічного союзу (євразес) президент РК Токаєв публічно підняв принципове питання щодо різного рівня інтеграції між членами євразес та, зокрема, запропонував учасникам обговорити “делікатне питання” про взаємодію всередині організації за наявності особливої союзної держави рф та рб⁵³.

На фоні цього, напередодні першого саміту “Китай – Центральна Азія” (18-19 травня, м. Сіань, КНР), 17 травня до Пекіна з державним візитом прибула делегація Республіки Казахстан на чолі з президентом РК Токаєвим. За результатами зустрічі

⁴⁷ Путін дозволив вибори і депортації за воєнного стану // Українська правда. – 2023, 29 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4b7yme9f>

⁴⁸ У рф заявили, що видали 1,5 млн паспортів на окупованих територіях України // Українська правда. – 2023, 30 травня. – URL: <https://tinyurl.com/3m762j5m>

⁴⁹ Гамалій І. Україна розслідує роль Білорусі у примусовій депортації росією українських дітей, – Reuters // Лівий берег. – 2023, 24 травня. – URL: <https://tinyurl.com/yc8yfa8m>

⁵⁰ Албул С. москва та Мінськ підписали документ про розміщення тактичної ядерної зброї в Білорусі // Лівий берег. – 2023, 25 травня. – URL: <https://tinyurl.com/5n6jukkd>

⁵¹ Сотников Д. Токаєв назвав шуткою пропозицію ввійти в союз рф і Беларусі // Deutsche Welle – 2023, 25 мая. – URL: <https://tinyurl.com/r2chd8bw>

⁵² Гамалій І. Міноборони Казахстану скасувало військовий парад на честь 9 травня // Лівий берег. – 2023, 24 квітня. – URL: <https://tinyurl.com/4jpev983>

⁵³ Сотников Д. Токаєв назвав шуткою пропозицію ввійти в союз рф і Беларусі // Deutsche Welle – 2023, 25 мая. – URL: <https://tinyurl.com/r2chd8bw>

глав КНР і РК було підписано 23 міждержавні та міжурядові документи⁵⁴.

В **Туреччині** травень 2023 року пройшов під знаком підготовки та проведення парламентських і президентських виборів, в ході яких визначався політичний курс країни на наступні п'ять років. З переобранням Реджепа Ердогана на третій президентський термін, позиція Туреччини щодо російсько-української війни не зазнала кардинальних змін. *Туреччина продовжувала балансування між Україною та росією*⁵⁵, викликане намаганнями налагодити комунікацію та організувати прямий переговорний процес між сторонами конфлікту. Окрім цього, Туреччина намагалася здійснювати посередницькі функції у вирішенні гуманітарних питань, зокрема обміну військовополоненими та продовженні “зернової угоди”. Президент Туреччини Реджеп Таїп Ердоган підкреслював свої позитивні відносини з державою-агресором росією та особливі стосунки з її лідером, які мали тенденцію до поглиблення. Він закликав Захід до збалансованого підходу у відносинах з москвою та відмовлявся від запровадження санкційних обмежень проти рф. Водночас турецький лідер заявив, що його країна не буде стояти на шляху членства України в НАТО та сприятиме переходу ЗС України на стандарти НАТО⁵⁶.

Позиція **Ірану** у російсько-українській війні залишалася відверто проросійською та спрямованою на поглиблення співробітництва (передусім військового) з москвою. Це знайшло вияв у регулярних поставках Іраном до росії озброєння та військової техніки для подальшого використання агресором проти України. У травні 2023 року російсько-іранська співпраця досягла нового рівня і розцінювалась оглядачами як

повноцінне військове та військово-технічне партнерство двох підсанкційних країн.

У травні до розслідування ймовірних поставок Іраном безпілотників росії долучилась американська медіа-агенція CNN, яка дійшла висновку, що саме Каспійським морем здійснювалось переміщення значної кількості ударних БпЛА типу Shahed, артилерійських снарядів, мінометних мін та іншої зброї, яку росія закуповувала в Ірані для ведення війни проти України⁵⁷.

За українськими оцінками, станом на травень 2023 року, росія використала в Україні понад 400 БпЛА типу Shahed із 2400 закуплених безпілотників. На ці поставки Іраном

⁵⁴ Ярмоленко В. Перший саміт “Китай – Центральна Азія” 18-19 травня: інтереси КНР та держав регіону // Національний інститут стратегічних досліджень – 2022, 22 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4phk2h54>

⁵⁵ Туреччина робить багато для виведення ЗСУ на стандарти НАТО, але не публічно — Atlantic Council // Liga.net – 2023, 11 травня., - URL: <https://tinyurl.com/f3dprvk99>

⁵⁶ Напередодні другого туру виборів Ердоган зробив заяву про “особливі стосунки” з путіним // tsf.ua – 2023. 20 травня. - URL: <https://tinyurl.com/38ks77v3>

⁵⁷ Іран постачає рф частину зброї через Каспійське море – CNN // Курс України — 2023, 26 травня. – URL: <https://tinyurl.com/5af36wvc>

озброєння до рф⁵⁸ відреагував Президент України Зеленський, який 27 травня 2023 року вніс на розгляд Верховної Ради України законопроект № 9333 “Про застосування секторальних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) до Ісламської Республіки Іран” терміном до 50 років⁵⁹.

Позиція **Ізраїлю** щодо російської агресії проти України продовжувала залишатися незмінною: Тель-Авів обмежувався наданням гуманітарної допомоги та принципово відмовлявся надавати Україні військову допомогу, не допускаючи, при цьому навіть передачу третіми країнами зброї, що містила ізраїльські комплектуючі. 20 травня очільник МЗС Ізраїлю Елі Коен пояснив цю позицію тим, що росія залишалась значним гравцем на політичній мапі Близького Сходу та проживанням в рф сотень тисяч євреїв⁶⁰. Разом з тим, Елі Коен заявив про підтримку Ізраїлем формули миру Президента Зеленського, а також суверенітету та територіальної цілісності України, і зазначив, що ізраїльські та українські військові спільно працювали над розгортанням в Україні та тестуванням системи раннього попередження про атаки російських ракет і БПЛА.

Китай. Російська агресія продовжувала створювати загрозу для економічних і технологічних зв’язків КНР із Заходом. Телефонна розмова 26 квітня між Президентом України Володимиром Зеленським і головою КНР Сі Цзіньпіном стала політичним прологом до активізації китайської дипломатії навколо російсько-української війни. Дипломатичною прелюдією до потенційних миротворчих ініціатив Китаю став візит очільника МЗС КНР Цінь Гана до Європи (8-12 травня 2023 року). Китайський високопосадовець намагався передусім з’ясувати, наскільки черговий 11-й пакет санкцій проти росії зачіпатиме китайських бізнес – адже низка китайських фірм фігурувала в проекті пакету в якості тих суб’єктів, які допомагали рф обходити санкції. 9 травня, під час годинної спільної прес-конференції з очільницею МЗС ФРН Анналеною Бербок у Берліні Цінь Ган зазнав критики з боку німецької високопосадовці щодо позиції Китаю у війні за фактично проросійський нейтралітет Пекіна. У відповідь Цінь Ган відповів, що Китай “не буде спостерігати за пожежею з іншого берега, проте й не підливатиме олії у вогонь”. Німеччині так і не вдалося домогтися від КНР обіцянки не допомагати росії уникати європейських санкцій. Втім, необхідні сигнали з боку провідної європейської економіки представник Пекіна таки одержав⁶¹.

Протягом 16-17 травня 2023 року спеціальний представник уряду КНР Лі Хуей перебував у Києві, намагаючись, насамперед встановити відповідний рівень комунікації з українською владою та почути її аргументи. Під час двосторонньої зустрічі, очільник МЗС України Дмитро Кулеба підкреслив важливість участі КНР в

58 Проект Постанови про затвердження рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 травня 2023 р. “Про застосування секторальних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) до Ісламської Республіки Іран” // Офіційний сайт Верховної Ради України – 2023, 27 травня. – URL: <https://tinyurl.com/584jyd8t>

59 Зеленський вніс на розгляд Ради проект про застосування санкцій до Ірану // Інтерфакс-Україна. – 2023, 28 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4rpk8zu>

60 Голова МЗС Ізраїлю заявив, що країна морально з Україною, але мусить рахуватися з росією // Обозреватель – 2023, 20 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2539dhfr>

61 Відносини ФРН та КНР загострюються? Інтрига довкола візитів // DW. – 2023, 10 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4wf7s6y7>

Чорноморській зерновій ініціативі, гарантуванні ядерної безпеки та реалізації української формули миру, хоча Пекін і не був безпосереднім учасником цих процесів⁶². Глава зовнішньополітичного відомства нашої держави акцентував увагу на таких поняттях як повага до суверенітету та територіальної цілісності, що значною мірою корелювалося з зовнішньополітичним лексиконом Пекіна. Однак візит Лі Хуея в Україну мав попередній характер, оскільки не було конкретизовано позицію китайської сторони. Під час зустрічі Лі Хуея з Президентом Зеленським, китайський спецпредставник пропонував в якості основи створення фундаменту для переговорів “Позицію Китаю з політичного врегулювання української кризи”, що не викликало позитивної реакції з боку України⁶³. За словами глави Офісу Президента Андрія Єрмака, той факт, що війна відбувалася на території України, був підставою спиратися саме на український мирний план⁶⁴.

Візит Лі Хуея до Польщі, Франції, Німеччини, Брюсселі та Москви викликав значний резонанс. Напередодні саміту G7 в Хіросімі глава Ради ЄС Шарль Мішель у своєму виступі 19 травня закликав Китай чинити тиск на росію задля припинення збройної агресії РФ проти України. В якості важелю тиску на Пекін, він озвучив наміри ЄС зменшити залежність від китайської економіки. А одним з ключових лейтмотивів заяви власне самого саміту “Групи семи” було попередження Китаю щодо неприпустимості надання військової допомоги Росії й водночас об’єднання теми російської агресії та китайської загрози в системний виклик для світової ліберальної системи. Через це японському послу в Пекіні, викликаному до МЗС КНР, було озвучено критику дій японського уряду, які порушують конструктивний характер двосторонніх відносин і спрямовані на стримування Китаю⁶⁵.

В цьому контексті в оприлюдненому 24 травня інтерв’ю японському каналу NHK керівник Головного управління розвідки Міноборони України Кирило Буданов, зауважив, що Китай не постачав Росії озброєння, проте електроніка, вироблена в країні, могла використовуватися агресором для виробництва ракет⁶⁶.

26 травня у впливовій Wall Street Journal (WSJ) з’явилася стаття про те, що спеціальний посланець у справах Євразії Лі Хуей під час свого європейського турне начебто пропонував ідею припинення вогню та, відповідно, збереження за Росією окупованих територій⁶⁷. На цю публікацію відразу ж відреагували і в Києві, і в Пекіні. Так, 27 травня міністр Кулеба повідомив, що зв’язувався з європейськими партнерами і не отримав підтвердження того, що розмови такого характеру мали місце під час переговорів. А 29 травня спікерка МЗС КНР Мао Нін послалася на спростування цієї

⁶² Візит до України спеціального представника уряду Китайської Народної Республіки Лі Хуея // Міністерство закордонних справ України. – 2023, 17 травня. – URL: <https://tinyurl.com/26jtvve9>

⁶³ 2023年5月18日外交部发言人汪文斌主持例行记者会 // МЗС КНР. – 2023, 18 травня. – URL: <https://tinyurl.com/ykrmy7c2>

⁶⁴ Не "якщо", а "коли". Україна стане членом НАТО – Андрій Єрмак // INTERFAX-Україна. – 2023, 26 травня. – URL: <https://tinyurl.com/nrw88vxz>

⁶⁵ China summons Japanese ambassador over G7 summit's hyping up of China-related issues // Xinhua. – 2023, May 22. – URL: <https://tinyurl.com/2p8jr8nf>

⁶⁶ ウクライナ情報機関トップ “大規模反転攻勢 まもなく始まる” // NHK. – 2023, 23 травня. – URL: <https://tinyurl.com/yc65bfmn>

⁶⁷ Europe Rebuffs China's Efforts to Split the West in Pushing Ukraine Cease-Fire // The Wall Street Journal. – 2023, May 26. – URL: <https://tinyurl.com/3bxesxvu>

інформації очільником МЗС України⁶⁸.

Крім того, українська дипломатія не полишала спроби використати потенціал впливу КНР на росію. В інтерв'ю південнокорейській Chosun Ilbo від 30 травня Президент України Зеленський зазначив, що Пекін може посприяти досягненню миру, якщо займе чітку позицію щодо виведення російських військ з усієї території України. І це може відкрити можливості для КНР стати посередником найбільш кривавої війни ХХІ століття⁶⁹.

Ключові воєнно-політичні події, процеси, їх сутність

Воєнно-політичні відносини на глобальному рівні. Держави, які обрали позицію нейтралітету або ж дистанціювання від російської агресії проти України, намагалися розвивати формати взаємодії, покликані мінімізувати як вплив війни, так і санкційної політики Заходу. Натомість західні держави не лише посилювали воєнно-політичну взаємодію, але й намагалися розширити географічну проекцію своїх впливів.

Відносини між США та КНР можна назвати основою вищезазначених полюсів. Відсутність значимої військової допомоги росії з боку КНР породжувала сподівання, насамперед у Сполучених Штатах, що, незважаючи на значні суперечності, Вашингтону вдасться утримати Пекін від будь-яких деструктивних кроків. 2 травня 2023 року посол США в КНР Н. Бьорнз навіть допустив можливість залучення (re-engagement), або ж відновлення стратегії тісної багаторівневої взаємодії між двома країнами⁷⁰. До таких жестів конструктивізму обох сторін змушували партнери і союзники як Вашингтону, так і Пекіна, адже розрив відносин між двома наддержавами міг підірвати світову економіку, або ще гірше – призвести до випадкового військового зіткнення. Реальна ж політика КНР і надалі зводилася до мінімізації конфліктів із Заходом.

Під час саміту 4-5 травня 2023 року очільників МЗС держав-членів Шанхайської організації співробітництва (ШОС), який відбувся в Гоа (Індія), було прийнято рішення про приєднання до лав цієї структури Ірану. Водночас, багато запитань викликала траєкторія зовнішньої політики Індії, яка приймала форум. Незважаючи на постійні акценти Нью-Делі на тому, що Індія в рамках ШОС концентрувалася переважно на конструктивних напрямках співробітництва, таких як безпека, економічний розвиток та захист навколишнього середовища, все-таки китайсько-російський (і вже незабаром також іранський) вплив на формування порядку денного суттєво посилювався.

Одним з головних стимулів розвитку Асоціації країн Південно-Східної Азії (АСЕАН) продовжувало бути дистанціювання від негативних наслідків світових турбулентностей. Вісім із десяти держав-членів Асоціації 10-11 травня 2023 року зібралися на 42-ий саміт з метою, як заявив президент Індонезії Джоко Відодо, зміцнити єдність в регіоні в умовах загострення протистояння провідних світових гравців. Ця теза була відображена зокрема в 124-му пункті заяви голови Асоціації,

⁶⁸ 2023年5月29日外交部发言人毛宁主持例行记者会 // МЗС КНР. – 2023, 29 травня. – URL: <https://tinyurl.com/5bn6d465>

⁶⁹ [단독] “우크라, 한국 두고 저울질 안해... 통일된 입장 가져주길 간청”// The Chosun Ilbo. – 2023, June 09. – URL: <https://tinyurl.com/4xet7m9d>

⁷⁰ U.S. ambassador to China says the U.S. is ready for high-level talks with Chinese // NBC News. – 2023, May 02. – URL: <https://tinyurl.com/ypmkz26f>

прийнятій за результатами саміту. В контексті війни рф проти України країни АСЕАН, висловлюючи повагу до суверенітету нашої держави, заявили, що будуть намагатися пом'якшити вплив війни на економічний розвиток⁷¹.

Кардинально іншу реакцію на глобальні виклики продемонструвала “Група семи”. Міністри фінансів і глави центробанків країн G7, спільно з очільниками МВФ та Світового банку, зібралися 13 травня в Ніїгаті (Японія). Українська тема та шляхи підтримки нашої держави були головною темою зібрання⁷². Важливо, що на нараді були присутні відповідні офіційні особи з Бразилії, Індії, Індонезії, Республіки Корея та Сінгапуру, що важливо з точки зору закидів з боку Китаю чи росії в тому, що “Група семи” була однією з головних платформ збереження західноцентричного неплуралістичного світопорядку. А 49-й саміт G7 в Хіросімі, який відбувся 19-21 травня, надіслав ще один сигнал, насамперед Китаю та росії. Сповнене символізму обрання місцем проведення саміту міста, яке свого часу зазнало ядерного бомбардування, мало продемонструвати, що провідні світові демократії відкидають війну як політичний інструмент. Це насамперед стосувалося рф. Разом з тим, члени “Групи семи” закликали КНР здійснювати тиск на москву щодо припинення її агресії⁷³. Такий заклик суттєво роздратував Пекін, який побачив в ньому непряме звинувачення в підіграванні російському експансіонізму та натяк на деструктивну роль КНР в російсько-українській війні.

Таким чином, порядок денний більшості світових форумів та об'єднань продовжував включати питання безпеки й протидії негативним впливам російської збройної агресії. Це значно посилило увагу до фактору КНР як політичного партнера москви, а також до можливих деструктивних дій Пекіна проти Тайваню. Водночас, Захід утримувався від запровадження масштабних обмежень проти Китаю, адже від торгівлі з останнім значною мірою залежали як глобальне економічне зростання, так і двостороння торгівля.

Зовнішньополітична діяльність України.

Серед найбільш важливих і результативних міжнародно-політичних і, зокрема, політико-дипломатичних контактів української сторони у травні 2023 року слід виокремити наступні.

3 травня Президент України Володимир Зеленський з офіційним візитом відвідав **Фінляндську Республіку**, де провів переговори з керівництвом Фінляндії⁷⁴, а також з прем'єр-міністрами Данії, Ісландії, Норвегії та Швеції⁷⁵. Головними темами переговорів були захист від російської агресії та параметри подальшої оборонної допомоги Україні, а також започаткування

⁷¹ Chairman's Statement Of The 42nd Asean Summit Labuan Bajo, Indonesia, 10-11 May 2023 // ASEAN.org. – 2023, May 11. – URL: <https://tinyurl.com/bdjtr5eu>

⁷² G7 Finance Ministers and Central Bank Governors Meeting Communiqué // the Council of the EU and the European Council. – 2023, May 13. – URL: <https://tinyurl.com/mr3c23t9>

⁷³ G7 Hiroshima Leaders' Communiqué // The White House. – 2023, 20 May. – URL: <https://tinyurl.com/2vesv4hj>

⁷⁴ Україна сподівається отримати бойові літаки після успішного наступу на фронті – Президент // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 03 травня. – URL: <https://tinyurl.com/39dey2fx>

⁷⁵ У Гельсінкі Президент України провів двосторонні зустрічі з прем'єр-міністрами Швеції, Данії та Ісландії // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 03 травня. – URL: <https://tinyurl.com/32s8pnja>

переговорів про вступ України до ЄС та імплементації української формули миру. Президент Зеленський разом із президентом Фінляндської Республіки Саулі Ніністо, прем'єр-міністром Ісландії Катрін Якобсдоттір, прем'єр-міністром Данії Метте Фредеріксен, прем'єр-міністром Норвегії Йонасом Гар Стере та прем'єр-міністром Швеції Ульфом Крістерссоном узяв участь у саміті “Україна – Північна Європа”, за результатами якого лідери країн Північної Європи та України погодили Спільну заяву, в якій підтримали європейську та євроатлантичну інтеграцію України, зобов'язались і далі працювати над наданням допомоги Україні для відсічі російської агресії, підтримали подальшу військову допомогу Києву через механізми Альянсу, а також підтвердили прихильність політиці “відкритих дверей”, задекларували продовження своєї підтримки України на шляху до майбутнього членства в НАТО на Вільнюському саміті НАТО в липні 2023 року⁷⁶.

4 травня в Гаазі Президент України Володимир Зеленський провів переговори з прем'єр-міністром **Нідерландів** Марком Рютте. Сторони підписали Спільну заяву, в якій привітали зобов'язання держав, які приєдналися до групи зі створення спеціального трибуналу щодо злочину агресії росії проти України, створення Міжнародного центру з переслідування за злочин агресії (ІСПА) при Євроюсті в Гаазі⁷⁷. Під час свого виступу в парламенті Нідерландів, Володимир Зеленський закликав нідерландських законодавців сприяти процесу зняття табу на постачання всіх видів озброєнь для оборони України, прийняти стратегічно важливе для безпеки Європи рішення щодо ухвалення алгоритму приєднання України до Альянсу, використати весь інструментарій міжнародного законодавства для тиску на путінський режим задля відновлення миру⁷⁸.

У межах офіційного візиту до Нідерландів, Володимир Зеленський також провів зустріч із прем'єр-міністром Бельгії Александром Де Кроо. Президент України, прем'єр-міністри Нідерландів та Бельгії підписали Спільну декларацію, в якій закріпили домовленості щодо задоволення нагальних оборонних потреб України, підтримки української формули миру, просування України до членства в НАТО та гарантування безпеки нашої держави, притягнення росії до відповідальності, а також подальше посилення антиросійських санкцій та розробку механізму відшкодування збитків, завданих російською агресією. Принциповим положенням у Декларації було спільне розуміння сторонами того, що всі найважливіші для України питання, зокрема надання нашої державі гарантій безпеки ще до моменту її вступу в НАТО, мали бути розглянуті під час Вільнюського саміту НАТО у липні 2023 року⁷⁹.

13-15 травня відбулась серія візитів керівництва України до **Італії, Німеччини, Франції та Великої Британії**. За підсумками цих візитів було видано спільні декларації, у яких наголошувалося на політичній солідарності та військово-

⁷⁶ Спільна заява саміту Україна – Північна Європа в м. Гельсінкі // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 03 травня. – URL: <https://tinyurl.com/n6bfbf7u>

⁷⁷ Заява України та Нідерландів про відповідальність для України // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 04 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2p8a4n65>

⁷⁸ Гаага стає справжнім хабом справедливості для всіх, хто постраждав від агресії та інших міжнародних злочинів – виступ Президента України в парламенті Нідерландів // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 04 травня. – URL: <https://tinyurl.com/bdeff755>

⁷⁹ Спільна декларація України, Королівства Бельгія та Королівства Нідерланди з нагоди візиту Президента України Володимира Зеленського до Нідерландів 4 травня 2023 року // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 04 травня. – URL: <https://tinyurl.com/5edtknfe>

економічній підтримці України, необхідності притягнення до відповідальності винних у злочинах проти України, продовженні та зміцненні санкцій проти рф, розробці механізмів компенсацій Україні за втрати та збитки, завдані російською агресією, а також акцентувалося на сприянні приєднання України до ЄС і НАТО.

У межах офіційного візиту до Італійської Республіки та Ватикану Президент України Володимир Зеленський зустрівся з **Папою Римським Франциском**. Під час зустрічі основну увагу Глава держави приділив припиненню російської агресії та відновленню миру, а також злочинам росії, пов'язані з викраденням і депортацією українських дітей до рф. Президент України закликав Ватикан приєднатися до зусиль, спрямованих на повернення незаконно й примусово вивезених до росії, де-факто викрадених, українських дітей, а також закликав до чіткого засудження збройної агресії росії проти України й наголосив, що не може бути рівності між жертвою та агресором⁸⁰.

Важливе значення мала участь Президента України у саміті “Групи семи” (G7) 19-21 травня. Значущими з геополітичної точки зору були зустрічі та консультації як з

керівниками країн G7, так і з лідерами Глобального Півдня, які брали участь у саміті – з прем'єр-міністром Індії, президентами Індонезії та Південної Кореї, а також з прем'єрами В'єтнаму та Австралії. Напередодні саміту країн “Групи семи” Президент України Володимир Зеленський провів зустрічі із прем'єр-міністром Великої Британії Ріші Сунаком⁸¹, прем'єр-

міністром Італійської Республіки Джорджею Мелоні⁸², президентом Європейської ради Шарлем Мішелем⁸³, президентом Французької Республіки Еммануелем Макроном⁸⁴, федеральним канцлером Федеративної Республіки Німеччина Олафом Шольцом⁸⁵, під час яких сторони обговорили подальшу реалізацію домовленостей, досягнутих у межах візитів Президента України до цих країн та організацій у травні, обмінялися думками щодо подальшого розвитку двосторонніх відносин і скоординували позиції напередодні участі Глави Української держави в саміті “Групи семи”.

У виступі на сесії саміту країн G7⁸⁶ та України Володимир Зеленський висловив подяку лідерам семи країн та всім союзникам і партнерам за досягнення “такого рівня

⁸⁰ Президент України Володимир Зеленський зустрівся з Папою Римським Франциском // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 13 травня. – URL: <https://tinyurl.com/3r2ynx4s>

⁸¹ У Японії Президент України зустрівся з Прем'єр-міністром Великої Британії // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 20 травня. – URL: <https://tinyurl.com/ymya3m92>

⁸² Володимир Зеленський у Японії провів зустріч із Прем'єр-міністром Італії // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 20 травня. – URL: <https://tinyurl.com/jwz2nuhs>

⁸³ Глава держави у Японії зустрівся з Президентом Європейської ради // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 20 травня. – URL: <https://tinyurl.com/mv23mfun>

⁸⁴ У межах візиту до Японії Володимир Зеленський зустрівся з Еммануелем Макроном // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 20 травня. – URL: <https://tinyurl.com/mvzk9v9t>

⁸⁵ У Японії Президент України провів зустріч із Федеральним канцлером Німеччини // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 20 травня. – URL: <https://tinyurl.com/45k5w6p8>

⁸⁶ Нам потрібне глобальне лідерство демократії – виступ Президента Володимира Зеленського на сесії саміту країн “Великої сімки” та України // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 21 травня. – URL: <https://tinyurl.com/mrx9ujhf>

співпраці, який забезпечує, щоб на демократію, на міжнародне право, на свободу зважали”. Водночас Президент України акцентував, що на вільнюському саміті Україна очікує на чіткі сигнали в питанні євроатлантичної інтеграції, а також щодо надання гарантій безпеки до набуття членства в НАТО. Він також закликав детально обговорити кроки з реалізації української формули миру. Володимир Зеленський зазначив, що пропозиції про припинення вогню, які містилися в мирних ініціативах деяких сторін, були помилковими й такими, що допомагали росії уникнути ізоляції світу, хоча вона досі не була зацікавлена в припиненні війни. На переконання Володимира Зеленського, будь-які мирні ініціативи та переговори мали базуватися виключно на формулі, запропонованій Україною.

У Японії Володимир Зеленський долучився до роботи сесії саміту “Назустріч мирному, стабільному та процвітаючому світу”⁸⁷, у якій взяли участь країни G7, Україна та держави-партнери: Австралія, Бразилія, Коморські Острови (головували в Африканському Союзі), Острови Кука (головували у Форумі тихоокеанських островів (PIF)), Індія (головувала у G20), Індонезія (головувала в АСЕАН), Республіка Корея та В’єтнам. Серед основних питань, які розглядалися – підтримка міжнародного порядку, заснованого на верховенстві права, та неприпустимість будь-яких односторонніх спроб змінити статус-кво за допомогою сили чи погрози застосування ядерної зброї, як це робила росія; продовження санкційного тиску на РФ та підтримки України; посилення роботи G7 з країнами Глобального Півдня; забезпечення енергетичної безпеки в умовах агресії росії проти України. Виступаючи на робочій сесії саміту, Глава держави висунув пропозицію зібрати в липні 2023 року глобальний саміт миру та об’єднати зусилля заради закінчення війни⁸⁸.

Під час зустрічі з **прем’єр-міністром Індії** Нарендрою Моді Президент Зеленський розповів про потреби України в гуманітарному розмінуванні та мобільних шпиталях, детально поінформував про українську формулу миру та запросив Індію приєднатися до реалізації цієї ініціативи⁸⁹.

21 травня у Японії Президент України Володимир Зеленський зустрівся з **президентом США** Джоозефом Байденом. Лідери обговорили подальшу взаємодію для посилення оборонних спроможностей нашої держави, а також питання реалізації української формули миру. Президенти обмінялися думками щодо проектів реконструкції та відбудови нашої країни. Окремо Володимир Зеленський зупинився на питанні євроатлантичної інтеграції України та підготовці до Вільнюського саміту НАТО, а також наголосив на важливості отримання

⁸⁷ Виступ Президента Володимира Зеленського на робочій сесії саміту “Назустріч мирному, стабільному та процвітаючому світу” за участю країн G7, України та партнерів // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 21 травня. – URL: <https://tinyurl.com/ysat2pt5>

⁸⁸ Президент України взяв участь у саміті країн “Великої сімки” в Хіросімі // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 21 травня. – URL: <https://tinyurl.com/kt9m3cts>

⁸⁹ У Японії Президент України провів зустріч із Прем’єр-міністром Індії // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 20 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2rasa77d>

гарантій безпеки для України до вступу нашої країни в Альянс⁹⁰.

У травні 2023 року Україна інтенсифікувала дипломатичні контакти з ісламськими державами з метою мінімізації російського впливу на Близькому й Середньому Сході. Так, 5 травня Президент України Володимир Зеленський прийняв міністра закордонних справ **Королівства Бахрейн** Абдуллатіфа бін Рашида Аз-Заяні. Глава держави звернув особливу увагу до проблеми примусової депортації українських дітей в росію та пошуку шляхів їх повернення. Володимир Зеленський запросив Бахрейн взяти участь у реалізації окремих пунктів української формули миру та майбутньому саміті миру⁹¹.

19 травня Президент України Володимир Зеленський здійснив робочий візит до **Королівства Саудівська Аравія** (КСА), де зустрівся зі Спадкоємним принцом,

Прем'єр-міністром Саудівської Аравії Мухаммадом бін Салманом аль Саудом, а також взяв участь у саміті Ліги арабських держав як почесний гість.

Під час зустрічей з високопосадовцями КСА Володимир Зеленський розповів про головні елементи української мирної ініціативи, відзначив успішну участь Саудівської Аравії у поверненні з російського полону 10 іноземних військовополонених і висловив зацікавленість у продовженні спільних зусиль заради звільнення бранців. Президент подякував Спадкоємному принцу Саудівської Аравії за підтримку територіальної цілісності й суверенітету України на міжнародних майданчиках⁹².

Під час виступу на **саміті Ліги арабських держав** у місті Джидда, Саудівська Аравія, Президент України відзначив, що деякі лідери запліщували очі на вторгнення росії в Україну, а також закликав учасників саміту “чесно поглянути” на війну та попросив вжити заходів для захисту української мусульманської громади в анексованому росією Криму. Зеленський закликав учасників саміту підтримати українську формулу миру, дієвим прикладом якої була “зернова угода”, завдяки чому Україна продовжувала постачання продовольства в умовах війни, в тому числі до країн ЛАД⁹³.

У межах візиту до Королівства Саудівська Аравія, Володимир Зеленський провів зустрічі з главами делегацій **Об'єднаних Арабських Еміратів, Султанату Оман, Держави Кувейт та Республіки Ірак**, під час яких обговорив питання реалізації української формули миру та важливість підтримки мирних зусиль України країнами

⁹⁰ У Японії відбулася зустріч Володимира Зеленського з Джоозефом Байденом // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 21 травня. – URL: <https://tinyurl.com/ytszv8ex>

⁹¹ Президент України прийняв міністра закордонних справ Королівства Бахрейн // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 05 травня. – URL: <https://tinyurl.com/5n7pxe4e>

⁹² У Саудівській Аравії Президент України зустрівся зі Спадкоємним принцом, Прем'єр-міністром Мухаммадом бін Салманом аль Саудом // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 19 травня. – URL: <https://tinyurl.com/zkfyb2pt>

⁹³ Закликаю сприяти захисту наших людей, включно з українською мусульманською спільнотою – виступ Володимира Зеленського на саміті Ліги арабських держав // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 19 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2p8zhpzc>

регіону, питання глобальної продовольчої безпеки⁹⁴.

У свою чергу, глава МЗС України Дмитро Кулеба у травні 2023 року взяв участь у саміті **Асоціації Карибських держав**, провів серію переговорів з партнерами з Гватемали, Коста-Рики, Бангладешу та Сінгапуру, а також **здійснив друге дипломатичне турне країнами Африки, під час якого** відвідав Марокко, Ефіопію, Руанду, Мозамбик і Нігерію. Одним з головних завдань очільника зовнішньополітичного відомства нашої держави стало забезпечення підтримки України країнами Африки в Генасамблеї ООН, а також поглиблення ізоляції росії на

міжнародній арені. За результатами цієї поїздки, вісім африканських країн дали згоду на відкриття посольств України, а інші дві завершували відповідні процеси. Крім того, Дмитро Кулеба анонсував створення нових інституційних механізмів взаємодії з країнами Африки⁹⁵. Під час турне, очільник МЗС України також узяв участь в інавгурації президента Нігерії Боли Тінубу. На полях цієї події українська делегація провела результативні переговори з лідерами та представниками десятків африканських країн.

Європейська та євроатлантична інтеграція України. З огляду на наближення дати оприлюднення проміжної оцінки Єврокомісії щодо стану реалізації Україною її рекомендацій і саміту НАТО, протягом травня 2023 року Україна докладала максимальних зусиль з підтримки приєднання країни до ЄС і НАТО. Так, з 11 державами Західної і Північної Європи були підписані спільні заяви і декларації щодо сприяння просуванню України на шляху європейської і євроатлантичної інтеграції.

Упродовж травня 2023 року Україна здійснила ряд кроків у сфері євроінтеграції. Так, Президент Володимир Зеленський підписав “Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 рр.”, розроблений на виконання семи рекомендацій Європейської комісії, які Україна отримала разом зі статусом кандидата на членство в ЄС⁹⁶.

Наприкінці травня Верховна Рада України схвалила у першому читанні два важливі євроінтеграційні законопроекти: “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення положень про конкурсний відбір на посаду судді Конституційного Суду України” та “Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та зеленої трансформації енергетичної системи України”.

Знаковою подією у сфері євроатлантичної інтеграції став офіційний вступ України до Центру НАТО з питань співробітництва в галузі кіберзахисту (CCDCOE) зі

⁹⁴ У Саудівській Аравії Президент провів зустрічі з главами делегацій ОАЕ, Оману та Кувейту // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 19 травня. – URL: <https://tinyurl.com/mr3vbu9s>; У Джидді Президент України провів зустріч із Прем’єр-міністром Іраку // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 19 травня. – URL: <https://tinyurl.com/yck7m463>

⁹⁵ Дмитро Кулеба підбив підсумки другого африканського турне: африканські партнери готові до повернення України на континент // Міністерство закордонних справ України. – 2023, 29 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4pa46nfd>

⁹⁶ Сьогодні схвалив комплексний стратегічний план реформування нашої системи правопорядку – звернення Президента України // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 11 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4hk3bbbv>

штаб-квартирою в Таллінні.

5 травня Президент України Володимир Зеленський провів зустріч із делегацією Європейської комісії “За демократію через право” (**Венеціанська комісія**) на чолі з головою комісії Клер Базі Малорі. Глава держави підтвердив готовність України продовжувати тісну взаємодію з Венеціанською комісією для забезпечення результативних реформ відповідно до європейських стандартів⁹⁷.

Президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн 9 травня прибула до Києва з офіційним візитом, з нагоди Дня Європи. Вона відзначила прогрес, досягнутий Україною у виконанні семи кроків для початку переговорів про набуття членства в ЄС, попри труднощі у здійсненні реформ в умовах війни⁹⁸.

14 травня у німецькому місті Аахен відбулося вручення Міжнародної премії імені Карла Великого, яку присуджено українському народові за внесок у зміцнення

європейської єдності та захист свободи на Європейському континенті. Від імені українців премію отримав Президент Володимир Зеленський. Урочиста церемонія вручення премії відбулася в ратуші міста Аахена. На церемонії були присутні представники органів Європейського Союзу, зокрема президент Європейського парламенту Роберта Меццола, президент Європейської комісії Урсула фон дер

Ляєн, канцлер Німеччини Олаф Шольц, послы низки європейських країн і США, члени урядів і представники депутатського корпусу, представники церков і релігійних організацій. Відзначення українського народу премією імені Карла Великого прем'єр-міністр Польщі Матеуш Моравецький назвав одним із символічних прикладів інтеграції України у європейську родину: “Європа лише тоді стане повністю об'єднаною, коли до нас приєднається Україна як повноправний член ЄС. Я знаю, що це ваша мрія і це наше бажання також”⁹⁹.

25 травня під час звернення до Комітету регіонів ЄС Президент Зеленський заявив, що, попри розв'язану російськими загарбниками війну, система управління в Україні відповідала європейській системі демократії і ґрунтувалася на повазі до регіонів та громад. Президент висловив вдячність європейським містам і громадам за надання прихистку українцям, які були змушені тікати від російської агресії¹⁰⁰.

Злочини росіян. Міжнародне правосуддя. Тривали процеси політико-правового засудження російської агресії проти України. Держави світу та міжнародні організації протягом травня на різних рівнях ухвалювали рішення щодо визнання злочином дії

⁹⁷ Глава держави зустрівся з делегацією Венеціанської комісії // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 05 травня. – URL: <https://tinyurl.com/bdxxh6ym>

⁹⁸ Настав час для позитивного рішення щодо переговорів про членство України у Євросоюзі – Глава держави за підсумками зустрічі з Президентом Єврокомісії в Києві // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 09 травня. – URL: <https://tinyurl.com/28mufwvw>

⁹⁹ В Аахені відбулося вручення премії імені Карла Великого, яку цього року присуджено українському народові за внесок у зміцнення європейської єдності та захист свободи // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 14 травня. – URL: <https://tinyurl.com/y7h9ub86>

¹⁰⁰ Коли міста й громади Євросоюзу безпосередньо співпрацюють із містами й громадами України, це посилює нашу Європу – звернення Президента до Комітету регіонів ЄС // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 25 травня. – URL: <https://tinyurl.com/bp4utxe7>

російських загарбників на українській території. Україна активно працювала над створенням спеціального міжнародного правового механізму засудження злочинів керівництва країни-агресора.

4 травня Бюро Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) з демократичних інститутів і прав людини оприлюднило “Звіт про порушення та зловживання міжнародним гуманітарним правом і міжнародним правом у сфері прав людини, воєнні злочини та злочини проти людяності, пов’язані з примусовим переміщенням та/або депортацією українських дітей до російської федерації”¹⁰¹. Документ було підготовлено у рамках т.зв. Московського механізму, задіяного у березні 2023 року 45 країнами. Автори документа наголошували, що евакуація та тривале переміщення українських дітей без згоди було порушенням міжнародного гуманітарного права, а в деяких випадках – серйозним порушенням IV Женевської конвенції та воєнним злочином. Злочинами, що порушують цю конвенцію, названо й такі дії росії, як зміна громадянства українських дітей, усиновлення дітей без супроводу батьків і подібні заходи з асиміляції¹⁰².

Президент України Володимир Зеленський, виступаючи 4 травня 2023 року у парламенті Нідерландів у Гаазі, закликав створити повноцінний міжнародний трибунал щодо скоєного росією злочину агресії та розкритикував один із запропонованих форматів, так званий “гібридний” трибунал, який підтримували деякі західні країни. Він запропонував трансформувати досвід Нюрнберзького процесу (1945-1946) і забезпечити усю повноту справедливості проти агресора, як частину історичної відповідальності, аби попередити війни у майбутньому¹⁰³. Під час зустрічі в Гаазі Президент України Володимир Зеленський і прем’єр-міністр Нідерландів Марк Рютте підписали спільну заяву, в якій наголошувалося на необхідності створенні спеціального трибуналу для розслідування злочину російської агресії та формуванні міжнародного механізму компенсації шкоди¹⁰⁴.

У межах офіційного візиту до Королівства Нідерланди 4 травня Президент України Володимир Зеленський зустрівся з президентом Міжнародного кримінального суду (МКС) Пьотром Хофманскі та секретарем суду Освальдо Завалою Агілером¹⁰⁵. Він високо оцінив роботу МКС, зокрема відзначивши важливість ухваленого рішення про видачу ордерів на арешт президента держави-агресора й її уповноваженого з прав дитини за звинуваченням у депортації українських дітей¹⁰⁶.

¹⁰¹ Moscow Mechanism: “Report on Violations and Abuses of International Humanitarian and Human Rights Law, War Crimes and Crimes Against Humanity, related to the Forcible Transfer and/or Deportation of Ukrainian Children to the Russian Federation” // OSCE. – 2023, May 04. – URL: <https://tinyurl.com/4y89chnz>

¹⁰² Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини опублікувало звіт про порушення росією прав українських дітей і їх примусову депортацію // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 05 травня. – URL: <https://tinyurl.com/3c294c4x>

¹⁰³ “Ми всі хочемо бачити тут іншого Володимира” - Зеленський виступив в МКС у Гаазі // Суспільне Новини. – 2023, 4 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2p92md28>

¹⁰⁴ Заява України та Нідерландів про відповідальність для України // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 4 травня. – URL: <https://tinyurl.com/444msz6d>

¹⁰⁵ Глава МЗС Нідерландів: не може бути миру без справедливості // Європейська правда. – 2023, 04 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4wzr4uhs>

¹⁰⁶ Президент України провів зустріч із президентом Міжнародного кримінального суду та секретарем МКС // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 04 травня. – URL: <https://tinyurl.com/58uabj5f>

9 травня у Києві відбувся **саміт лідерів держав та урядів Коаліції (Core Group)** зі створення спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України. До саміту

під головуванням Президента України Володимира Зеленського долучились представники 37 держав-учасниць коаліції. Учасники саміту висловили впевненість, що відповідальність вищого керівництва росії за злочин агресії неминуча¹⁰⁷. За підсумками саміту держави коаліції ухвалили спільну заяву, в якій підтримали створення незалежного механізму правосуддя та

спеціального трибуналу¹⁰⁸.

10 травня генеральний прокурор США Меррік Гарленд санкціонував першу передачу конфіскованих російських активів Україні з метою відбудови. Згадана передача Україні відбувалася згідно з бюджетною поправкою, ухваленою у грудні 2022 року¹⁰⁹.

16-17 травня 2023 року у столиці Ісландії, Рейк'явіку, відбувся **4-й саміт Ради Європи "Об'єднані навколо цінностей"**, в якому взяли участь 46 глав держав та урядів. У підсумковій резолюції заходу держави-учасниці заявили про політичну підтримку української формули миру, привітали прогрес у створенні спецтрибуналу для притягнення до відповідальності військово-політичного керівництва росії за війну проти України, проголосили про створення Реєстру збитків, завданих агресією росії як першого компоненту міжнародного компенсаційного механізму, закликали рф звільнити цивільних українців, в тому числі депортованих українських дітей¹¹⁰. Шість держав-членів Ради Європи (Азербайджан, Вірменія, Боснія і Герцеговина, Угорщина, Сербія та Туреччина) відмовилися приєднатися до домовленості про створення Реєстру збитків.

Поряд з цим, у травні паралельно продовжувалися міжнародні процеси утвердження історичної справедливості – визнання злочинів радянського режиму проти української нації. Резолюції про визнання Голодомору 1932-1933 років злочином геноциду українського народу схвалили: Сенат Франції (17 серпня), парламент Словенії (23 травня), нижня палата парламенту Великої Британії – Палата громад (25 травня)¹¹¹. При цьому у рішеннях згаданих законодавчих органів наводилися паралелі між подіями початку 1930-х років і сучасною російсько-українською війною, позаяк в обох випадках ішлося про заперечення української ідентичності та існування окремої української нації. Станом на кінець травня 2023 року, Голодомор визнали геноцидом

¹⁰⁷ Під головуванням Президента України відбувся Саміт Коаліції зі створення Спецтрибуналу для керівництва рф // Міністерство закордонних справ України. – 2023, 09 травня. – URL: <https://tinyurl.com/bdn64ar4>

¹⁰⁸ Спільна заява стосовно зусиль зі створення трибуналу щодо злочину агресії проти України // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 09 травня. – URL: <https://tinyurl.com/mr3dat29>

¹⁰⁹ U.S. attorney general OKs transfer of forfeited funds from Russia oligarch for use in Ukraine // Reuters. – 2023, May 10. – URL: <https://tinyurl.com/59tjmfj>

¹¹⁰ Heads of State and Government agree to strengthen Council of Europe, ensure accountability for Russia's war of aggression against Ukraine, and support victims // Council of Europe. – 2023, May 17. – URL: <https://tinyurl.com/25czvam3>

¹¹¹ Dmytro Kuleba // Twitter. – 2023, 17 May. – URL: <https://tinyurl.com/mtxyrhpe>; Embassy of Ukraine in the Republic of Slovenia // Facebook. – 2023, 23 травня. – URL: <https://tinyurl.com/s8wjtrkm>; Парламент Британії визнав Голодомор геноцидом українського народу // Європейська правда. – 2023, 25 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2dnuaemb>

українського народу парламенти 29 країн світу, а також Європейський парламент.

17 травня Комітет із закордонних справ Палати представників Конгресу США проголосував за резолюцію із закликом до президента США підтримати створення спеціального трибуналу для покарання злочину агресії проти України. Перед ухваленням резолюції, конгресмени мали змогу заслухати генпрокурора України Андрія Костіна, а також на власні очі побачити воєнні злочини РФ під час візиту в Україну. У резолюції наголошувалося на порушенні росією статей Статуту ООН і зазначалось, що “безпрецедентне повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну досягло критичної точки, що вимагає негайних і рішучих дій з боку міжнародного співтовариства”. Резолюція визначила угоду між Україною та ООН після позитивного голосування в ГА ООН в якості одного із варіантів створення міжнародного трибуналу¹¹².

15 травня 2023 року державний секретар США Ентоні Блінкен уперше допустив, що росію може бути визнано державою-спонсором тероризму. Ця заява Блінкена прозвучала під час його дискусії із сенатором-республіканцем Ліндсі Гремом. Визнання росії державою-спонсором тероризму мало призвести до ще більшої міжнародної ізоляції Москви та змусити США накласти додаткові обмеження на країни, які взаємодіяли з Кремлем¹¹³.

22 травня Парламентська асамблея НАТО одностайно визнала злочини росії проти України геноцидом, а ідеологію путінського режиму – рашизмом. Документ підтримав необхідність відновлення територіальної цілісності України на основі формули миру, посилення антиросійських санкцій, створення спеціального трибуналу для покарання керівництва РФ за злочин агресії, виплату Москвою репарацій, а також розробку “план Маршалла” для відбудови України¹¹⁴.

Радник – уповноважена Президента України з прав дитини та дитячої реабілітації Дар’я Герасимчук напередодні Дня захисту дітей 31 травня заявила, що російські військові порушували усі основоположні права українських дітей, передбачені Конвенцією ООН про права дитини та іншим міжнародним чи національним законодавством. У період з 24 лютого 2022 року до 30 травня 2023 року, загинуло 483 дитини та 989 зазнали поранень. 19 484 юних українців було депортовано до росії чи білорусі або примусово переміщено на ТОТ України, включно з Кримом¹¹⁵.

Таким чином, у травні 2023 року тривала активна політико-дипломатична робота щодо розбудови системи міжнародного правосуддя для покарання винних у злочинах проти національної безпеки України та впровадження міжнародно-правового механізму відшкодування збитків, завданих агресією РФ на території України. Саміт Ради Європи у Рейк’явіку став першим великим міжнародним форумом, який офіційно підтвердив український план досягнення миру. РЄ стала першою міжнародною

¹¹² Резолюцію про спецтрибунал за агресію проти України підтримав Комітет із закордонних справ у Конгресі США // Голос Америки. – 2023, 17 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4a94a2ne>

¹¹³ Блінкен уперше допустив визнання РФ спонсором тероризму: "Ніколи не кажи "ніколи" // Європейська правда. – 2023, 16 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2r9yubtr>

¹¹⁴ United and resolute in support of Ukraine Declaration 482 // NATO Parliamentary Assembly. – 2023, May 22. – URL: <https://tinyurl.com/4cms9v46>

¹¹⁵ росія вбиває та завдає поранень українським дітям, життя і долі дітей порушені або зруйновані – Дар’я Герасимчук // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 31 травня. – URL: <https://tinyurl.com/43rpdyfw>

організацією, яка підтримала створення всеосяжного міжнародного механізму відшкодування збитків, першим кроком до чого було підписання договору про заснування Реєстру збитків.

Ядерний тероризм росії. Внаслідок терористичного обстрілу з боку російських військ 22 травня, о 5:26, відключилась остання високовольтна лінія електропередачі Дніпровська 750кВ, від якої живила власні потреби тимчасово окупована Запорізька АЕС. Вже всьоме від початку окупації української станції російськими терористами Запорізька АЕС перейшла в режим блекауту¹¹⁶.

30 травня генеральний директор МАГАТЕ Рафаель Гроссі на засіданні Ради безпеки ООН представив оновлений план забезпечення безпеки Запорізької АЕС. Цей план складався із п'яти принципів, попередньо узгодженими з керівництвом України та росії: ЗАЕС не може бути об'єктом військових атак; ЗАЕС не повинна використовуватися як сховище або база для зберігання важкого озброєння, боєприпасів, а також місце дислокації військовослужбовців; не можна піддавати ризику електропостачання ЗАЕС; усі споруди, системи й компоненти, необхідні для безпечної і надійної роботи ЗАЕС, повинні бути захищені від нападів або актів саботажу; не слід вживати жодних заходів, що підривають ці принципи. Гендиректор МАГАТЕ закликав Україну та рф дотримуватися цих принципів. Виконання пунктів цього плану могло значно поліпшити нестабільну ситуацію всередині та навколо Запорізької АЕС¹¹⁷.

Воєнно-політичні рішення щодо забезпечення національної безпеки

Президент України своїми указами від 1 травня 2023 року № 254/2023¹¹⁸ “Про продовження строку дії воєнного стану в Україні” та № 255/2023¹¹⁹ “Про продовження строку проведення загальної мобілізації” продовжив з 20 травня 2023 року строком на 90 діб дію воєнного стану та проведення загальної мобілізації.

Верховною Радою України під час пленарного засідання 2 травня було прийнято ряд важливих рішень, зокрема постановами № 9259 і № 9260 було продовжено дію воєнного стану в Україні і проведення загальної мобілізації на 90 днів. Постановою № 9060 Верховна Рада України закликала парламенти іноземних держав, Європейський парламент та МАГАТЕ запровадити багаторівневий санкційний механізм щодо рф і, зокрема, “росатому”, з метою негайного припинення ядерного терору, який здійснювала рф, ставлячи під загрозу ядерну безпеку Європи та світу.

Постановою № 9101 парламентарі ухвалили заяву “Про визначення існуючого в рф політичного режиму як рашизму та засудження його ідеологічних засад і суспільних практик як тоталітарних та людоненависницьких”. Згідно з цим документом, ознаками рашизму вважалися: мілітаризм, культ особи очільника і сакралізація інститутів держави, самозвеличування рф шляхом насильницького пригнічення та/або заперечення існування інших народів, нав'язування іншим народам російської мови й

¹¹⁶ Черговий блекаут на ЗАЕС: російські окупанти всьоме ставлять під ризик ядерну та радіаційну безпеку всього світу // Енергоатом. – 2023, 22 травня. – URL: <https://tinyurl.com/mr3249cp>

¹¹⁷ Гендиректор МАГАТЕ представив в ООН план захисту Запорізької АЕС, окупованої росіянами // Українська правда. – 2023, 30 травня. – URL: <https://tinyurl.com/nhr63vhd>

¹¹⁸ Указ Президента України № 254/2023 // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. - 2023, 01 травня. – URL: <https://tinyurl.com/56y54d4d>

¹¹⁹ Указ Президента України № 255/2023 // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. - 2023, 01 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2uew6ydp>

культури, пропагування ідей “руського міра”, систематичне порушення норм і принципів міжнародного права, суверенних прав інших держав, їхньої територіальної цілісності й міжнародно визнаних кордонів¹²⁰. У цій заяві Верховна Рада закликала ООН, Європарламент, ПАРЄ, Парламентську асамблею ОБСЄ, Парламентську асамблею НАТО, уряди і парламенти іноземних держав засудити ідеологію, політику і практику рашизму. Український парламент також закликав міжнародне співтовариство застосувати реальні заходи, які дадуть можливість притягнути військово-політичне керівництво РФ до відповідальності за вчинення стосовно України і її народу злочину агресії, воєнних злочинів, злочинів проти людяності та злочину геноциду.

Крім того, Верховна Рада України прийняттям Законів України від 2 травня 2023 року № 3074-IX та № 3075-IX розірвала угоди між Україною та Сирійською Арабською Республікою про торгівельне судноплавство та торговельне, економічне і технічне співробітництво, а постановою від 3 травня 2023 року № 3092-IX затвердила рішення щодо виходу України з Угоди про міжпарламентську асамблею держав-учасниць співдружності незалежних держав¹²¹.

8 травня Президент Володимир Зеленський підписав указ №266/2023, згідно з яким щорічно 9 травня в Україні відзначатимуть День Європи. Втратив чинність указ Президента України від 19 квітня 2003 року № 339/2003 “Про День Європи”. Крім того, Президент запропонував Верховній Раді встановити в Україні 8 травня Днем пам’яті та перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років¹²². Європейська комісія привітала рішення України почати святкування Дня Європи 9 травня як відображення європейської ідентичності українського народу.

Указами від 12 травня 2023 року № 276/2023, № 277/2023, № 279/2023, № 280/2023 та від 27 травня 2023 року № 307/2023 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про застосування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)” Президент України увів у дію рішення РНБО України щодо застосування додаткових персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів до 553 фізичних осіб терміном від 5-ти до 50-ти років та 1080 юридичних осіб (компаній), терміном на 10 років¹²³.

Кабінет Міністрів України постановою від 12 травня 2023 р. № 486 “Про підготовку до дій із стабілізації ситуації на деокупованих територіях Донецької і Луганської областей та їх реінтеграції”¹²⁴ визначив умови утворення при відповідних обласних військових адміністраціях координаційних рад (див. додаток № 3).

16 травня Кабінет Міністрів України ухвалив постанову № 494, яка визначила Агенцію оборонних закупівель службою державного замовника Міністерства оборони України. Така модель закупівель, що є типовою для держав-членів НАТО, мала мінімізувати корупційні ризики, сприяти більш ефективному використанню

¹²⁰ Голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук проінформував про результати засідання // Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. – 2023, 02 травня. – URL: <https://tinyurl.com/t5u6nj3>

¹²¹ Постанова Верховної Ради України від 03 травня 2023 року № 3092-IX // Верховна Рада України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 03 травня. – URL: <https://tinyurl.com/3je5avx3>

¹²² Указ Президента України №266/2023 Про День Європи // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 08 травня. – URL: <https://tinyurl.com/3uduy7a5>

¹²³ Указ Президента України № 307/2023 // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 27 травня. – URL: <https://tinyurl.com/5c5btv6a>

¹²⁴ Постанова Кабінету Міністрів України № 486 // Кабінет Міністрів України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 12 травня. – URL: <https://tinyurl.com/nxwj4yz7>

бюджетних коштів та скороченню термінів постачання товарів для потреб оборони¹²⁵.

Міжнародна військова допомога. У травні 2023 року продовжувалися заходи з надання військово-технічної допомоги з боку держав-партнерів як на двосторонній основі, так і в рамках багатосторонніх платформ (група “Рамштайн”), спрямованих на посилення наступальних та оборонних спроможностей Сил оборони України.

2 травня парламент Данії ухвалив рішення виділити Україні новий пакет військової допомоги вартістю 1,7 млрд данських крон (понад 250 млн доларів), що включав машини для розмінування, боєприпаси, польові мости та засоби ППО. Ця пожертва стала найбільшим пакетом допомоги від Данії від 24 лютого 2022 року і була спрямована на підтримку наступу Сил оборони України¹²⁶. 29 травня Данія оголосила, що планує збільшити свої витрати на військову допомогу Україні на 21,9 млрд крон (понад 3 млрд доларів) у 2023-2024 роках. Із новим внеском до Фонду допомоги Україні Данія планувала виконати вимогу НАТО, згідно з якою кожна держав-член мала виділяти на оборону 2% свого ВВП¹²⁷.

11 травня уряд Великої Британії офіційно підтвердив передачу Україні далекобійних крилатих ракет класу “повітря-земля” Storm Shadow. Міністр оборони Бен Воллес, виступаючи з цього приводу в британському парламенті, назвав постачання ракет “каліброваною пропорційною відповіддю на ескалацію з боку росії” та підкреслив, що останні дозволять Україні захиститися від цілеспрямованих російських атак на об’єкти критичної інфраструктури та відтіснити зс рф з території України, тимчасово компенсувавши відсутність сучасних бойових винищувачів¹²⁸. При цьому Велика Британія отримала запевнення від української сторони, що згадані ракети будуть використовуватись лише в межах суверенної території України, а не для нанесення ударів по території росії.

Питання постачання Україні боєприпасів дальнього радіусу дії було також предметом обговорення під час неформальної зустрічі міністрів закордонних справ ЄС у Стокгольмі 12 травня. Присутній на зустрічі глава МЗС України Дмитро Кулеба заявив про потребу України у 1000 далекобійних боєприпасів¹²⁹.

В ході західноєвропейського турне Президента України Володимира Зеленського (13-15 травня 2023 року) уряди Італії, Німеччини, Франції та Великої Британії оголосили нові пакети оборонної підтримки нашій державі. Зокрема, під час переговорів у Римі українській стороні вдалося домовитися про нові поставки зброї та військової техніки, зокрема засобів ППО¹³⁰. Вже 16 травня на бойове чергування в Україні заступив перший італо-французький ЗРК дальньої дії SAMP-T¹³¹, а 30 травня міністр оборони Італії Гвідо Крозетто анонсував підготовку сьомого пакета військової

¹²⁵ Деякі питання здійснення оборонних закупівель службою державного замовника // Верховна Рада України. – 2023, 16 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4mxc2fhr>

¹²⁶ Denmark to make \$250 million donation to Ukraine for military use // Reuters. – 2023, May 02. – URL: <https://tinyurl.com/3bhs9euz>

¹²⁷ Regeringen vil poste nye milliarder i hjælpefond til Ukraine: 'Krigen er på et meget kritisk tidspunkt' // DR. – 2023, May 29. – URL: <https://tinyurl.com/28jkw4nf>

¹²⁸ Defence Secretary oral statement on war in Ukraine // Gov.uk. – 2023, May 11. – URL: <https://tinyurl.com/yhcut5d3>

¹²⁹ Боррель: ЄС має прискорити постачання боєприпасів Україні і зробить це // Європейська правда. – 2023, 13 травня. – URL: <https://tinyurl.com/48tn2yfk>

¹³⁰ Спільна декларація України та Італії // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 13 травня. – URL: <https://tinyurl.com/munjbmam>

¹³¹ Ucraina, ecco i Samp/T: cosa sono e perché possono garantire un salto di qualità nella guerra // La Stampa. – 2023, March 15. – URL: <https://tinyurl.com/muzvsaar>

допомоги Україні, до якого входив ще один ЗРК SAMP-T та інші засоби ППО¹³².

13 травня німецький уряд з нагоди візиту Президента Зеленського виділив рекордний пакет військової допомоги загальною вартістю 2,7 млрд євро, що включав 30 танків Leopard 1A5, 4 системи ППО IRIS-T-SLM, 12 ПУ IRIS-T-SLS, сотні керованих зенітних ракет, 20 БМП Marder, 18 самохідних гаубиць, 200 розвідувальних БПЛА, 100 бронемашин і близько 100 машин для логістичної підтримки. Новий пакет удвічі збільшив німецьку військову допомогу Україні від початку широкомасштабного вторгнення до понад 5 млрд євро¹³³.

У спільній декларації України та Франції за підсумками зустрічі у Парижі Володимира Зеленського і Еммануеля Макрона (15 травня 2023 року), французька сторона зобов'язалася протягом наступних тижнів підготувати й оснастити декілька батальйонів ЗС України десятками броньованих машин і легких танків, включно з AMX-10RC. Франція також заявила, що буде зосереджувати свої зусилля на підтримці спроможностей протиповітряної оборони України¹³⁴. Окрім цього, президент Макрон заявив про передачу Україні ракет, дальність яких “дозволить Україні чинити опір”, очевидно, маючи на увазі французький аналог ракети Storm Shadow – SCALP-EG¹³⁵.

Під час візиту Президента України до Великої Британії 15 травня британський уряд заявив про намір передати Україні сотні зенітних ракет та ударних безпілотників дальнього радіусу дії (до 200 км)¹³⁶.

18 травня під час візиту до Великої Британії міністр оборони Норвегії Бйорн Аріль Грам оголосив про передачу Україні в порозумінні з Лондоном 3 артилерійських радіолокаційних станцій Arthur і 8 РСЗВ MLRS M270. Норвегія зобов'язалася подвоїти кількість інструкторів, залучених в операції Interflex із навчання українських військових на території Великої Британії. Водночас, голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук в ході свого візиту до Норвегії 18 травня анонсував нові поставки норвезьких систем ППО NASAMS. Дане питання він обговорив на зустрічі з президентом компанії-виробника та головою Стортингу (парламенту) Норвегії¹³⁷.

25 травня у віртуальному форматі відбулося 12-е засідання Контактної групи з питань оборони України (“Рамштайн”-12) за участю понад 50 держав-партнерів, що було присвячене трьом пріоритетним питанням: постачанню бронетанкової техніки, зміцненню багатоешелюваної ППО та нарощенню виробничих потужностей для задоволення потреб України у війні проти росії. Під час засідання міністр оборони США Ллойд Остін оголосив про формування “авіаційної коаліції” на чолі з Данією та Нідерландами для здійснення підготовки українських пілотів на винищувачах F-16 і

¹³² Italy prepares new military aid package for Ukraine, likely including SAMP-T air defense // Yahoo News. – 2023, May 30. – URL: <https://tinyurl.com/yp5m7ed6>

¹³³ Bundesregierung schnürt neues Waffenpaket für die Ukraine // Spiegel. – 2023, May 13. – URL: <https://tinyurl.com/3nd6dsvs>

¹³⁴ Спільна декларація України та Французької Республіки // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 15 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2s466hj3>

¹³⁵ Emmanuel Macron répond aux questions de Gilles Bouleau dans le 20H // YouTube Channel TF1 Info. – 2023, May 15. – URL: <https://tinyurl.com/ysxcb5y4>

¹³⁶ PM welcomes President Zelenskyy to the UK ahead of anticipated Ukrainian military surge // Gov.uk. – 2023, May 15. – URL: <https://tinyurl.com/bdhvux93>

¹³⁷ Норвегія передає Україні до восьми РСЗВ M270 і розширить участь у навчанні українців // Європейська правда. – 2023, 18 травня. – URL: <https://tinyurl.com/53z3z6mn>

зазначив, що Норвегія, Бельгія, Португалія та Польща також запропонували долучитися до програми навчань. Учасники зустрічі домовилися, що закупівля та розгортання F-16 в Україні мали фінансуватися за рахунок окремого фонду, який мали наповнювати донори – учасники коаліції. Остін зазначив, що США та країни Контактної групи з початку війни зобов'язалися виділити нашій державі військову допомогу на загальну суму 65 млрд доларів. Це на 10 млрд доларів більше, ніж Україна отримала від партнерів із початку широкомасштабного вторгнення РФ до квітня 2023 року¹³⁸.

Напередодні та після засідання Контактної групи окремі країни оголосили про надання нових пакетів військової допомоги Україні:

Канада – додаткові боєприпаси (43 ракет AIM-9 класу “повітря-повітря”) та розширення навчальної програми для військовослужбовців ЗС України¹³⁹;

Іспанія – 4 танки Leopard 2A4 і партію бронетранспортерів M113¹⁴⁰;

Литва – протидронове обладнання, боєприпаси, сухі харчові пайки та іншу допомогу¹⁴¹;

Німеччина – радіолокаційну станцію повітряного спостереження TRML-4D, 2 мостоукладальні машини Biber, 3 мобільні системи розмінування, а також 46 розвідувальних безпілотників Vector, 8 засобів протидронної боротьби та систему радіоелектронної розвідки¹⁴².

Фінляндія – зенітне озброєння та боєприпаси в рамках 16-го пакету військової допомоги на суму 109 млн євро¹⁴³.

Під час візиту міністра оборони Швеції Пола Йонсона та міністра цивільної оборони Швеції Карла-Оскара Боліна до Києва 25 травня було оголошено про приєднання Швеції до “танкової коаліції”. Зокрема, Стокгольм пообіцяв передати Україні 10 танків Leopard 2A6 і Leopard 2A5¹⁴⁴.

Протягом травня адміністрація президента США Джо Байдена та Пентагон оголосили про надання чотирьох пакетів військової допомоги Україні (3, 9, 21 та 31 травня) на загальну суму майже 2,2 млрд доларів, зорієнтованих як на короткострокову, так і та довгострокову перспективу. В рамках цієї допомоги Збройні Сили України вперше отримали некеровані ракети малої дальності повітряного базування Hydra 70, обладнання для інтеграції західних пускових установок, ракет і радарів з українськими

¹³⁸ Defense Contact Group Remains Steadfast on Ukraine Support // U.S. Department of Defense. – 2023, May 25. – URL: <https://tinyurl.com/2s3hp7m3>

¹³⁹ Canadian donations and military support to Ukraine // Government of Canada. – 2023, May 26. – URL: <https://tinyurl.com/ybmatutv>

¹⁴⁰ Іспанія готується передати Україні ще чотири танки Leopard 2 // Укрінформ. – 2023, 25 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2n33vjb5>

¹⁴¹ Ramšteino formato susitikime pristatytas naujas Lietuvos paramos Ukrainai paketas // KAM krasto apsaugos ministerija. – 2023, May 25. – URL: <https://tinyurl.com/4n9dkfyu>

¹⁴² Military support for Ukraine // The Federal Government. – 2023, May 23. – URL: <https://tinyurl.com/3xf5t7hv>

¹⁴³ Suomi lähettää Ukrainalle lisää puolustustarvikkeita // Ministry of Defence. – 2023, May 25. – URL: <https://tinyurl.com/ywd9jknk>

¹⁴⁴ Швеція долучилася до “танкової коаліції” // Міністерство оборони України. – 2023, 25 травня. – URL: <https://tinyurl.com/yc6sa3je>

системами ППО, а також широкий спектр боєприпасів для ствольної та реактивної артилерії, мінометних мін, протитанкові керовані ракети (TOW), високоточні авіаційні боєприпаси, авіаційні ракети Zuni, додаткові засоби протиповітряної оборони (Avenger, ракети AIM-7, ПЗРК Stinger), боєприпаси для протидії БпЛА, протитанкові засоби (AT-4, Carl Gustav та Javelin), стрілецьку зброю та 30 млн боєприпасів до неї, боєприпаси для розчищення перешкод, броньовані мостові системи, вантажівки та причеми для перевезення важкого обладнання, прилади нічного бачення, запчастини та інше польове обладнання¹⁴⁵. Окрім цього, 25 травня Державний департамент США дозволив продаж Україні систем ППО NASAMS і супутнього обладнання на суму 285 млн доларів¹⁴⁶. Таким чином, з початку широкомасштабного вторгнення росії Сполучені Штати, за даними Пентагону, надали Україні понад 37,6 млрд доларів військової допомоги¹⁴⁷.

У травні 2023 року ЄС ухвалив два важливі політичні рішення, що мали на меті у повному обсязі виконати трикомпонентний план, затверджений 20 березня 2023 року щодо постачання ЗС України 1 млрд артилерійських боєприпасів (152-мм та 155-мм) протягом наступних дванадцяти місяців. Зокрема, 3 травня Єврокомісія оголосила про виділення 500 млн євро на термінове збільшення виробничих потужностей ОПК в 11 державах-членах ЄС для подолання наявного дефіциту боєприпасів і ракет, у зв'язку з їх передачею Україні¹⁴⁸. 5 травня Рада ЄС ухвалила рішення про виділення додатково 1 мільярда євро з Європейського фонду миру в межах ініціативи із забезпечення України артилерійськими боєприпасами та, в разі потреби, ракет, що мали бути спільно закуплені державами-членами ЄС у європейської оборонної промисловості. Два згадані рішення збільшили загальну військову допомогу Україні з боку ЄС до 5,6 млрд євро¹⁴⁹.

23 травня за підсумками засідання міністрів оборони держав-членів ЄС високий представник ЄС із зовнішньої політики і політики безпеки Жозеп Боррель заявив, що з початку 2023 року країни ЄС передали Україні 220 тис. артилерійських боєприпасів різних калібрів та 1300 ракет, тобто понад одну п'яту частину від річного плану¹⁵⁰.

У травні 2023 року Європейська тренувальна місія (EUMAM Ukraine) досягла своєї початкової мети, завершивши підготовку 15 тис. українських військовослужбовців, та планувала навчити ще 15 тис. до кінця року. Паралельно у Великій Британії пройшли підготовку майже 15 тис. українських військових.

¹⁴⁵ DOD Announces Latest Security Assistance Package for Ukraine // U.S. Department of Defense. – 2023, May 03. – URL: <https://tinyurl.com/fasha96h>; U.S. Provides Ukraine \$1.2 Billion for Air Defense, Artillery // U.S. Department of Defense. – 2023, May 09. – URL: <https://tinyurl.com/bdfr2arn>; Biden Administration Announces Additional Security Assistance for Ukraine // U.S. Department of Defense. – 2023, May 21. – URL: <https://tinyurl.com/bdft6tsj>; Biden Administration Announces Additional Security Assistance for Ukraine // U.S. Department of Defense. – 2023, May 31. – URL: <https://tinyurl.com/2wfw33nd>

¹⁴⁶ Ukraine – national advanced surface-to-air missile system (NASAMS) // Defense Security Cooperation Agency. – 2023, May 23. – URL: <https://tinyurl.com/mrxbwyv8>

¹⁴⁷ Biden Administration Announces Additional Security Assistance for Ukraine // U.S. Department of Defense. – 2023, May 21. – URL: <https://tinyurl.com/bdft6tsj>

¹⁴⁸ Defence: €500 million and new measures to urgently boost EU defence industry capacities in ammunition production // European Commission. – 2023, May 03. – URL: <https://tinyurl.com/mrxk2rsa>; Онищенко Ю. Європа готує снаряди: як ЄС планує підтримати контрнаступ України та посилити себе // Європейська правда. – 2023, 04 травня. – URL: <https://tinyurl.com/35xzxyrf>

¹⁴⁹ EU joint procurement of ammunition and missiles for Ukraine: Council agrees €1 billion support under the European Peace Facility // European Council. – 2023, May 05. – URL: <https://tinyurl.com/muxbcwt9>

¹⁵⁰ Foreign Affairs Council (Defence): Remarks by High Representative Josep Borrell at the press conference // European Union External Action. – 2023, May 23. – URL: <https://tinyurl.com/3tswyzzj>

За повідомленням ЗМІ, Південна Корея у травні 2023 року почала передавати Україні, транзитом через США, сотні тисяч артилерійських снарядів. Позиція Сеула стала більш проукраїнською після візиту президента Південної Кореї Юн Сок Їола до Вашингтону у квітні 2023 року, за підсумками якої дві країни оприлюднили спільну декларацію з питань безпеки¹⁵¹.

“Авіаційна коаліція”. У травні державне керівництво України активізувало політико-дипломатичні зусилля, спрямовані на формування *“авіаційної коаліції”* за участю держав-членів НАТО. Цьому, серед іншого, були присвячені візити Президента Зеленського у ряд ключових західноєвропейських країн, зокрема Нідерланди (4 травня), Німеччину (14 травня), Францію (14-15 травня) та Велику Британію (15 травня), а також участь у саміті G7 у Хіросімі (19-21 травня). Паралельно відбувалися консультації та переговори між союзниками по НАТО і ЄС¹⁵².

Відправною точкою формування згаданої коаліції стала заява, оголошена 16 травня прем'єр-міністрами Великої Британії та Нідерландів за підсумками зустрічі на полях саміту Ради Європи у Рейк'явіку. Два лідери домовились сприяти створенню міжнародної коаліції для надання Україні *“бойових повітряних сил і засобів, – від навчання до придбання винищувачів F-16”*¹⁵³.

Спільна заява Лондона та Амстердаму, європейського турне Президента Зеленського, а також тиск з боку американських конгресменів обох партій змусили адміністрацію США змінити свою позицію у питанні (не)надання Україні американських винищувачів F-16¹⁵⁴. Ключову роль у цьому процесі відіграв міністр оборони Ллойд Остін, який після 11-го засідання Контактної групи з питань оборони України 21 квітня у Рамштайні ініціював зміну курсу Вашингтону щодо надання американських винищувачів Україні європейськими союзниками¹⁵⁵.

В результаті 19 травня під час саміту лідерів G7 у Японії адміністрація президента США заявила, що Вашингтон долучиться до зусиль інших союзників і партнерів із підготовки українських пілотів на винищувачах четвертого покоління, включно з F-16, як частини довгострокових зобов'язань щодо самооборони України. У наступні місяці США та їх європейські союзники мали обговорити, коли і в якій кількості наша держава мала отримати сучасні винищувачі¹⁵⁶. Канцлер Німеччини Олаф Шольц пояснив мету даного рішення: програми навчання українських пілотів на винищувачах F-16 мали стати сигналом для росії, демонструючи готовність західних держав до підтримки України навіть в довгостроковій перспективі¹⁵⁷. При цьому, генсек НАТО

¹⁵¹ South Korean Artillery Supply Allows U.S. to Delay Decision on Cluster Munitions for Ukraine // Wall Street Journal. – 2023, May 24. – URL: <https://tinyurl.com/y3jdass7>

¹⁵² Нідерланди обговорюють з США, Британією та Данією передачу Україні F-16 // Європейська правда. – 2023, 09 травня. – URL: <https://tinyurl.com/5c9advyd>

¹⁵³ UK, Netherlands are working to procure F-16 fighters for Ukraine, Downing Street says // CNN. – 2023, May 17. – URL: <https://tinyurl.com/2kje3y9u>

¹⁵⁴ Pressure campaign on Biden to send F-16s to Ukraine goes into overdrive // Politico. – 2023, May 17. – URL: <https://tinyurl.com/28shb8z5>; The Latest Rift Among Ukraine's Allies Is Whether to Send F-16s // New York Times. – 2023, May 18. – URL: <https://tinyurl.com/mupm8rmc>

¹⁵⁵ U.S. Shift to Support F-16s for Ukraine Began A Month Ago // New York Times. – 2023, May 23. – URL: <https://tinyurl.com/4ca66dzj>

¹⁵⁶ Press Briefing by Press Secretary Karine Jean-Pierre and National Security Advisor Jake Sullivan on the President's Trip to Japan // White House. – 2023, May 20. – URL: <https://tinyurl.com/48upnprk>

¹⁵⁷ Scholz: F-16 pilot training a message to Russia, not game changer for now // Reuters. – 2023, May 21. – URL: <https://tinyurl.com/bdesbjp5>

Єнс Столтенберг підкреслив, що надання винищувачів не зробить НАТО стороною у війні з росією¹⁵⁸. Під час зустрічі на полях саміту G7 21 травня президент Джо Байден заявив, що отримав від українського лідера запевнення, що ЗС України не використовуватимуть надані Заходом винищувачі F-16 для здійснення ударів по території росії¹⁵⁹.

До кінця травня 2023 року вісім країн оголосили про свою участь в “авіаційній коаліції”, зокрема США, Велика Британія, Франція, Бельгія, Нідерланди, Данія, Португалія, Швеція. До них окремо примикають Польща та Словаччина, які протягом березня – травня 2023 року передали Повітряним Силам ЗС України загалом 27 винищувачів МіГ-29. Між партнерами були досягнуті домовленості стосовно підготовки українських пілотів і наземного персоналу, а також створення спецфонду для передачі винищувачів F-16.

30 травня міністр оборони України Олексій Резніков закликав Німеччину та Швецію розпочати навчання українських пілотів на Eurofighter Typhoon та Saab Gripen, з перспективою передачі цих бойових літаків Повітряним Силам ЗС України. За словами міністра, ЗС України потребували близько 120 винищувачів західного зразка, найбільшу частину з яких повинні були складати F-16, а іншу частину – Eurofighter Typhoon та Saab Gripen¹⁶⁰.

Після рішення США про навчання українських пілотів на F-16, у Вашингтоні розпочалися дискусії про можливу передачу Україні далекобійних ракет АТАСМС. Представники Конгресу від обох партій (Демократичної та Республіканської) чинили публічний тиск на адміністрацію Байдена в цьому питанні¹⁶¹. Зокрема, сенатор від Республіканської партії Ліндсі Грем, перебуваючи з візитом у Києві 26 травня, підтримав якнайшвидше надання Україні ракет АТАСМС і касетних боєприпасів, заявивши, що це наблизить кінець війни¹⁶². 29 травня президент США Джо Байден публічно не заперечував проти передачі Україні ракет АТАСМС і заявив, що це питання розглядається в Білому домі¹⁶³.

Таким чином, західні партнери виявляли дедалі більшу зацікавленість у подальшому зміцненні оборонного/наступального потенціалу ЗС України. Новою тенденцією у сфері надання допомоги нашій державі стала поява довших горизонтів планування, коли короткострокові зобов'язання замінювалися багаторічними програмами підтримки.

Висновки

Під час війни довкола України поступово сформувалася нова політико-дипломатична реальність, коли контакти вищого рівня з керівництвом провідних країн

¹⁵⁸ NATO Secretary General addresses support to Ukraine with EU Defence Ministers // North Atlantic Treaty Organization. – 2023, May 23. – URL: <https://tinyurl.com/4h3j4rra>

¹⁵⁹ Biden tells G7 allies the US will support joint F-16 training effort for Ukrainians // CNN. – 2023, May 19. – URL: <https://tinyurl.com/msryzy8>; F-16 fighter jets: Biden to let allies supply warplanes in major boost for Kyiv // BBC News. – 2023, May 21. – URL: <https://tinyurl.com/mupvd975>

¹⁶⁰ Резніков: ФРН може додати до коаліції винищувач Eurofighter // DW. – 2023, 30 травня. – URL: <https://tinyurl.com/msf5w86a>

¹⁶¹ "Далекобійна артилерія важливіша за F-16". Законодавці в Конгресі намагаються пришвидшити постачання «зброї для перемоги» // Голос Америки. – 2023, 27 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2hyrtupx>

¹⁶² Сенатор США Грем: Що швидше Україні буде надано АТАСМС і касетні боєприпаси, то більше життів буде врятовано і рф швидше виведе свої війська // Інтерфакс-Україна. – 2023, 26 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4nahcb2y>

¹⁶³ Alex Raufoglu // Twitter. – 2023, May 29. – URL: <https://tinyurl.com/yuww7yvb>

і авторитетних міжнародних структур стали повсякденною практикою. Діалог очільників нашої держави з керівниками провідних країн і міжнародних структур зміцнив взаємний рівень довіри, що слугувало запорукою спільної протидії державі-агресору та поглиблення євроінтеграційних процесів України. Це знайшло вияв в ухваленні спільних з лідерами країн НАТО двосторонніх заяв і декларацій щодо підтримки приєднання України до Альянсу та вступу до ЄС.

Саміт “Україна – Північна Європа” засвідчив, що Україна зосередилася не лише на двосторонніх контактах, але й на роботі з регіональними групами країн. Першими серед таких груп стали країни Північної Європи. Про підтримку України на шляху до євроатлантичної інтеграції заявили Данія, Норвегія, Фінляндія та Швеція (яка невдовзі мала стати 32-м членом Альянсу).

Наша держава здобула безпрецедентну підтримку на саміті “Групи семи” в Японії, що зміцнило позиції України на шляху до перемоги над російським агресором і відновлення територіальної цілісності. Ця підтримка була не лише задекларована, але й закріплена в документах, ухвалених учасниками саміту.

У травні 2023 року держави Заходу надіслали кілька потужних сигналів росії про те, що її стратегія затяжної виснажливої війни та розрахунок на “втому Заходу” не спрацюють. Ці сигнали включали: по-перше, рішення в рамках новоствореної “авіаційної коаліції” про навчання українських пілотів на F-16, як першого кроку до передачі самих винищувачів; по-друге, початок обговорення можливості підписання з Україною багатосторонніх та двосторонніх домовленостей про гарантії безпеки, що мали закріпити зобов’язання держав Заходу щодо постачання Україні озброєння та військової техніки. Крім того підсумкова декларація саміту G7 у Хіросімі 19 травня 2023 року щодо України, засвідчила готовність провідних держав світу надавати Україні фінансову, гуманітарну, військову та дипломатичну підтримку. Таким чином держави Заходу задекларували продовження підтримки України та додаткового тиску на російське керівництво щодо припинення загарбницької війни та виведення російських військ з території України.

Рішення США про навчання українських пілотів й надання нашій державі винищувачів F-16 засвідчило готовність партнерів до посилення всебічної підтримки України та їх рішучість ігнорувати ризики російських погроз “покарати” Захід за постачання зброї Україні.

В той час як посилювалась міжнародна ізоляція росії, Москва продовжувала робити ставку на розпалювання мілітаристських настроїв серед власних громадян. При цьому, керівництво РФ вдавалося як до відвертих провокацій (відновлені погрози застосування тактичної ядерної зброї), так й інших суміжних сценаріїв посилення напруги в російському суспільстві.

Тісні політичні та економічні зв’язки між Китаєм та росією, а також відмова Пекіна засудити агресію РФ проти України перетворили миротворчі зусилля КНР на формальність. Ймовірно, геополітичний розрахунок Пекіна полягав у якомога довшому використанні теми російсько-української війни задля посилення власного іміджу впливового світового гравця та “миротворця” в очах світової спільноти.

1.2. ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНА ОБСТАНОВКА

Економічна ситуація у світі

Загальна динаміка економічних процесів. В травні 2023 року для світової економіки все ще були характерні висока інфляція та сповільнення розвитку. На економічні процеси продовжували впливати обмеження міжнародного співробітництва на потоки капіталу та транскордонну міграцію. Як наслідок, продовжились тенденції щодо зменшення світового ВВП. Протягом травня 2023 року найбільші економіки світу, США та Китаю, продовжували демонструвати сповільнення економічного зростання, що й визначало тренд глобальної економічної ситуації.

В травні 2023 року відбувалось незначне зростання споживчих цін в США, а річне зростання інфляції було найменшим за більш ніж два роки. Відчутним залишався ціновий тиск, через залишення Федеральної резервної системи США (ФРС) процентних ставок незмінними¹⁶⁴.

До 01 червня 2023 року США мали підвищити свій борговий ліміт – політично визначену межу загальних валових федеральних запозичень, яка станом на травень 2023 року становила 31,4 трлн дол. США. Залишення боргової стелі на тому ж рівні загрожувало США дефолтом, який неминуче призвів би до світової економічної кризи¹⁶⁵. Однак політична домовленість між Президентом США Джоозефом Байденом та опозицією усунула цю загрозу¹⁶⁶. 31 травня 2023 року Конгресом США було прийнято закон щодо призупинення обмеження боргу в 31,4 трлн дол. США. Прийнятим законом було призупинено ліміт запозичень Федерального уряду США до 1 січня 2025 року¹⁶⁷.

Протягом травня 2023 року економіка Китаю, друга за величиною економіка світу, відновлювалась швидше ніж в квітні 2023 року завдяки підвищенню рівня споживання послуг після тривалого негативного впливу пандемії COVID-19. Проте у травні 2023 року у Китаї сповільнювались темпи зростання обсягів промислового виробництва, що було спричинено підвищенням процентних ставок і інфляцією. Це зменшувало попит у США і Європі. Експорт Китаю в травні 2023 року скоротився на 7,5% у річному обчисленні. Імпорт скоротився на 4,5%, у порівнянні зі скороченням на 7,9% у квітні 2023 року.

Продовольчий ринок. Станом на початок травня 2023 року, 258 млн людей у світі відчували нестачу продовольства. У 2022 році, кількість населення, що потерпала від голоду, зросла на 65 млн осіб у порівнянні 2021 роком. Широкомасштабне російське вторгнення в Україну спричинило підвищення цін на світовому продовольчому ринку й поглиблення глобальної продовольчої кризи. До 25% населення України відчуло дефіцит продовольчих товарів з початком широкомасштабного вторгнення росії в Україну¹⁶⁸.

На продовольчому ринку світу спостерігалось помірне підвищення цін. Виробники

¹⁶⁴ Biden: Inflation data 'good news' for US families, more work to do // Reuters – 2023, 13 June. – URL: <http://bitly.ws/JoJx>

¹⁶⁵ Що станеться, якщо США оголосять дефолт за своїм боргом – The Economist // texty.org.ua. – 2023, 24 травня. – URL: <http://bitly.ws/JoPy>

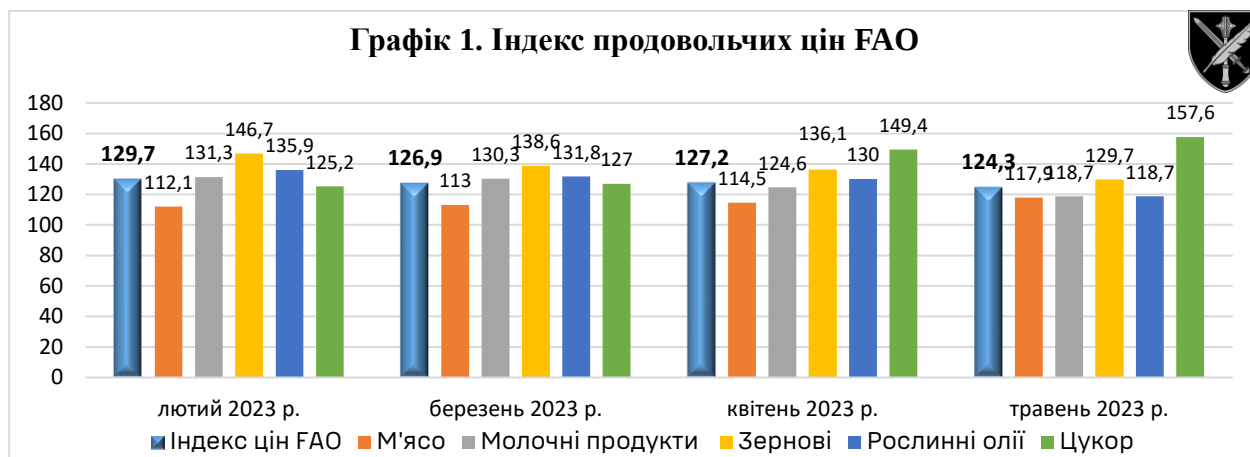
¹⁶⁶ Schultze G. The US Government Avoided Default, But Many Companies May Not Be So Lucky // Forbes. – 2023, 9 June. – URL: <http://bitly.ws/Jry7>

¹⁶⁷ Morgan D. Cowan R. Warburton M. US debt ceiling bill passes House with broad bipartisan support // Reuters – 2023, 1 June. – URL: <http://bitly.ws/JryC>

¹⁶⁸ Порятунком людей від голодної смерті сьогодні в руках військових, зокрема з України // АрміяInform. – 2023, 5 травня. – URL: <http://bitly.ws/Js79>

харчових продуктів Великої Британії повідомили про падіння своїх виробничих витрат у травні 2023 року вперше з 2016 року. Падіння було спричинене зниженням цін на сировину та енергоносії та зниженням логістичних витрат¹⁶⁹.

Протягом травня 2023 року середнє значення Індексу продовольчих цін ФАО склало 124,3 пункту, що на 2,6 % було нижче за показник квітня 2023 року. Зниження Індексу ФАО було обумовлено значним скороченням значень індексів цін на зернову, молочну продукцію та рослинні олії. Проте, в травні 2023 року несуттєво зросли значення індексів цін на цукор та м'ясо.

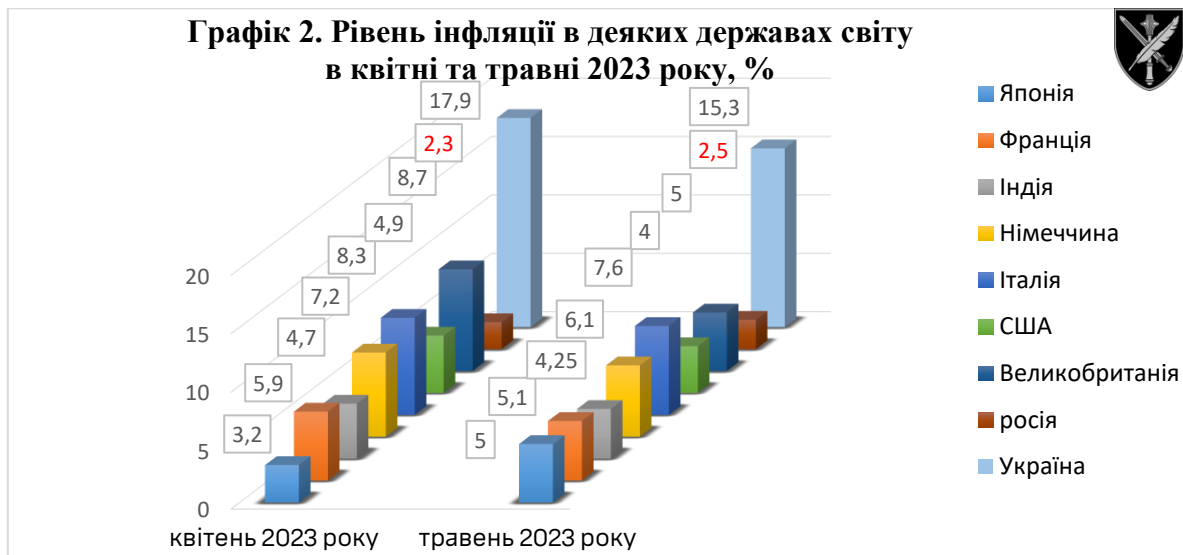
В травні 2023 року середнє значення Індексу цін на зернові ФАО становило 129,7 пункту, що на 4,8 % було нижче за показник квітня 2023 року. Світові ціни на пшеницю знизилися на 3,5 % порівняно з квітнем 2023 року, що зумовлено позитивними прогнозами щодо майбутнього врожаю у сезоні 2023-2024 років, а також продовженням дії Чорноморської зернової ініціативи. Світові ціни на кукурудзу у травні впали на 9,8 %. Зниження цін було викликане зростанням обсягів виробництва у двох основних країнах-експортерів – Бразилії та США¹⁷⁰.

Інфляційні процеси. Протягом травня 2023 року інфляція в ЄС була найнижчою з лютого 2022р. Відслідковувалась тенденція уповільнення інфляції. У травні 2023 року інфляція в ЄС склала 6,1% у річному вираженні порівняно з 7% у квітні 2023.

В травні 2023 року у США інфляція споживчих цін знизилася до 4,0%, що є найнижчим показником з березня 2021 року. Крім того, базова ставка, яка не включає нестабільні статті, такі як продукти харчування та енергоносії, знизилася до 5,3%, найнижчого рівня з листопада 2021 року. Вартість енергії впала на 11,7% (порівняно з -5,1% у квітні 2023 року), а інфляція продовольства сповільнилася до 6,7% (проти 7,7 відсотка в квітні 2023 року). Травень 2023 року характеризувався меншим зростанням цін на нові транспортні засоби (4,7% проти 5,4% в квітні 2023 року), одяг (3,5% проти 3,6% в квітні 2023 року), житло (8,0% проти 8,1% в квітні 2023 року) та транспортні послуги (10,2% проти 11,0% в квітні 2023 року). Вартість медичних послуг знизилася на 0,1% (проти 0,4% у квітні 2023 року). У місячному вимірі в травні в порівнянні з квітнем споживчі ціни зросли на 0,1%.

¹⁶⁹ UK food production costs fall for first time since 2016: Lloyds // Reuters – 2023, 20 June. – URL: <http://bitly.ws/Js7v>

¹⁷⁰ Кукурудза на шляху до тижневого зростання, скасування Китаєм вантажів із США стримує зростання, – огляд іноземних ЗМІ 05-07.05.2023 // Міністерство аграрної політики та продовольства України. – 2023, 9 травня. – URL: <http://bitly.ws/Js8b>

У травні 2023 року споживчі ціни без врахування таких волатильних факторів, як вартість продуктів харчування та енергоносіїв, підвищилися на 5,3% у річному вимірі після зростання на 5,6% у квітні 2023 року. Ціни на енергоносії протягом травня 2023 року знизилися на 1,7% після зростання на 2,4% у квітні 2023 року. Було зафіксовано зростання цін на 5,8% проти 6,2% у квітні 2023 року на промислові товари.

На 12,5% підвищилися ціни на продукти харчування, тютюнову продукцію та алкоголь. У травні 2023 року послуги подорожчали на 5% проти 5,2% у квітні 2023 року.

В травні 2023 року найвища інфляція в ЄС була зафіксована в Латвії та Словаччині (12,3%), Естонії (11,2%), Литві (10,7%). Найнижче зростання цін спостерігалось в Люксембурзі (2%), Бельгії (2,7%) та Іспанії (2,9%).

Світовий ринок енергоносіїв. Протягом травня 2023 року на світовому ринку енергоносіїв продовжувались диверсифікаційні та оптимізаційні процеси. Суттєвих змін зазнали сектор атомної енергетики, нафти та газу.

20 травня 2023 року на зустрічі країн G7 з в Хіросімі, було ухвалено план протидії енергетичній війні росії. Дане рішення було ухвалене з метою недопущення використання РФ енергетичної залежності членів G7 та їх партнерів, в тому числі з економіками, що розвиваються¹⁷¹.

28 травня було оголошено, що до 13 липня Міністерство клімату й довколишнього середовища Польщі має видати рішення щодо будівництва першої атомної електростанції в Польщі. Завдяки цьому рішення, інвестор – Polskie Elektrorownie Jądrowe – зможе подати заявку на низку подальших адміністративних рішень (дозвіл на будівництво та ін.).

Влада Польщі планувала до 2040 року скоротити частку вугілля в енергетиці з 77% до 8%. На енергетичну трансформацію польський уряд мав намір виділити 170 млрд дол. США, при чому 86% цієї суми планувалося інвестувати в АЕС, вітряні та сонячні електростанції. До 2035 року атомна енергетика у Польщі має покривати потреби в електроенергії на 10%. Згідно плану, в 2040 році частка відновлюваної енергетики та атомної енергетики в енергобалансі становитиме 50,8% та 22,6% відповідно¹⁷².

¹⁷¹ May 20, 2023 Russia-Ukraine news // CNN. – 2023, 31 May. – URL: <http://bitly.ws/JsdN>

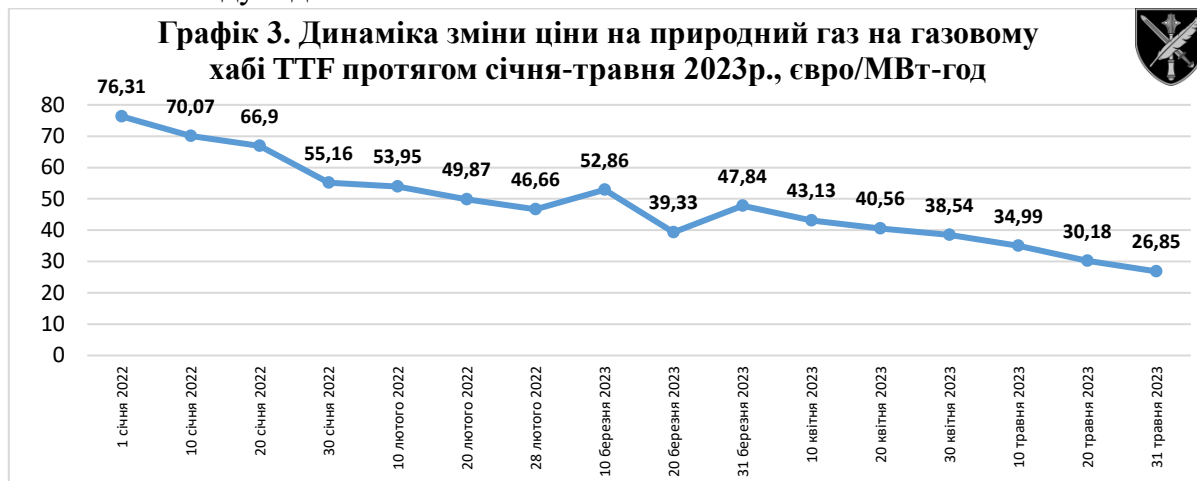
¹⁷² Огляд важливих подій та тенденцій в світовій економіці (22 травня – 4 червня 2023р.) // Відкрий Україну Фонд Арсенія Яценюка. – 2023, 5 червня. – URL: <http://bitly.ws/Jsev>

Природний газ. В рамках трансформації світового ринку енергоносіїв, на тлі відмови від російських газу та нафти, власник польської ділянки Ямальського газопроводу EuRoPol Gaz звернувся до російського “газпрому” з позовом. Позовні вимоги заявлені щодо відшкодування 850 млн злотих дебіторської заборгованості та прострочених платежів за транспортування газу. Також відшкодуванню підлягала втрачена вигода EuRoPol Gaz за транспортування газу до 2045 року (5 млрд злотих)¹⁷³.

Ціни на природний газ у травні 2023 року впали до докризового рівня. Запаси природного газу протягом травня 2023 року в європейських сховищах перевищили сезонні норми та досягли рівня 66%. Очікувалось, що вже в серпні 2023 року, за два місяці до початку опалювального сезону, вони будуть повністю заповнені¹⁷⁴.

Протягом травня 2023 року в ЄС реалізовувались заходи щодо економії газу. Їх результатом мало стати скорочення споживання газу у ЄС на 60 млрд куб. м. Цей зекономлений об’єм газу мав перевищити обсяги газу, який планувалось імпортувати з росії протягом 2023 року як трубопровідним шляхом так і у вигляді скрапленого газу¹⁷⁵.

На тлі зниження цін на природний газ та зменшенням його споживання Європейська комісія (ЄК) видала рекомендацію урядам країн-членів ЄС щодо припинення заходів підтримки цін на енергоносії до кінця 2023 року. Заходи щодо енергетичної підтримки до кінця 2023 року мали скласти: 0,2% ВВП у Греції, 0,6% ВВП в Іспанії, 1% ВВП в Італії та Франції, 2% ВВП у Німеччині. Припинення підтримки мало бути запроваджено з метою уникнення дисбалансу державних фінансів та оптимізації їх контролю. Також виконання рекомендацій ЄК впливало на отримання грантів ЄС з Фонду відновлення¹⁷⁶.

Нафта. Міжнародне енергетичне агентство (МЕА) прогнозувало дефіцит нафти в другій половині року 2023 року, очікувалось, що попит перевищить пропозицію майже на 2 млн барелів на день. Драйвером зростання попиту на нафту та підвищення

¹⁷³ Rosjanie są winni EuRoPol Gazowi majątek. Międzynarodowy arbitraż o 850 mln i 5 mld zł // tvp.info. – 2023, 18 травня. – URL: <http://bitly.ws/JseM>

¹⁷⁴ Shiryayevskaya A. Fokuhl J. Europe’s Gas Traders Watch for Sub-Zero Price in Summer Glut // Bloomberg. – 2023, 25 May. – URL: <http://bitly.ws/Jsfa>

¹⁷⁵ Live news updates from May 25: Germany enters recession, US GDP revised upwards // Financial Times. – 2023, May. – URL: <http://bitly.ws/Jsfa>

¹⁷⁶ Єврокомісія рекомендувала країнам ЄС згорнути заходи енергетичної підтримки через зниження цін // Економічна правда. – 2023, 24 травня. – URL: <http://bitly.ws/Jsss>

цін виступила Азія.

Вплив добровільного скорочення видобутку Організацією країн-експортерів нафти та її союзниками, включаючи Росію (ОПЕК+), також відчувався після того, як це рішення набуло чинності у травні 2023 року.

Також спостерігалось падіння видобутку нафти в іракському Курдистані. Цьому сприяла зупинка експортних потоків до турецького порту Джейхан, яка тривала вже майже два місяці.

Загальний експорт сирої нафти та нафтопродуктів з ОПЕК+ впав на 1,7 млн барелів на добу станом на середину травня 2023 року¹⁷⁷.

В травні 2023 року рф все ще продовжувала постачати на світовий ринок нафтопродуктів суттєві обсяги нафти за заниженими цінами. Наслідком цих дій стало зростання напруги у відносинах між Саудівською Аравією та рф, оскільки постачання дешевої російської нафти зводило нанівець всі заходи Саудівської Аравії щодо підвищення світових цін на нафту¹⁷⁸.

Протягом травня 2023 року рф збільшила обсяги видобутку нафти з метою отримання додаткових прибутків, що призвело до створення надлишку пропозиції та спричинило зниження на 10% світової ціни на нафту у порівнянні з квітнем¹⁷⁹. Також на ціну нафти впливала криза державного боргу США. Ринок відреагував на пакт про стелю держборгу США та охолодив позитивні настрої¹⁸⁰. В свою чергу економічні проблеми США та Китаю продовжували викликати занепокоєння щодо відсутності зростання попиту на паливо у двох найбільших світових споживачів нафти¹⁸¹.

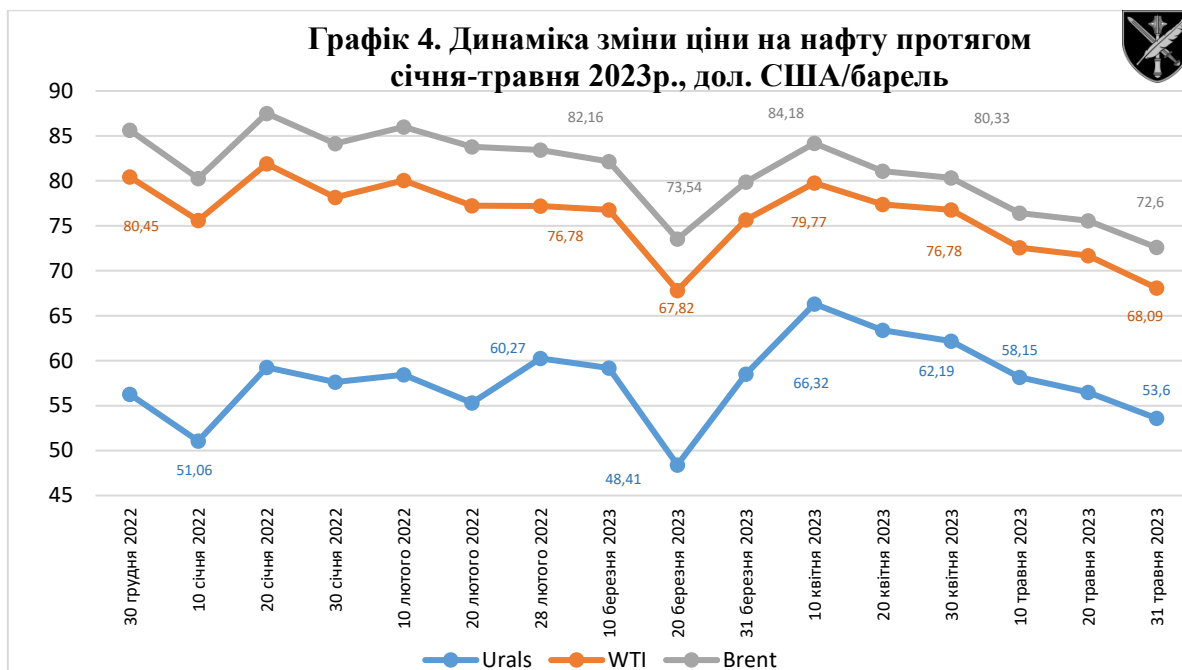
¹⁷⁷ Disavino S. Oil rises 1% as supplies shrink, demand seen higher // Reuters – 2023, 22 May. – URL: <http://bitly.ws/JDRL>

¹⁷⁸ Saudi Arabia, Russia Ties Under Strain Over Oil-Production Cuts // Financial Times. – 2023, 27 May. – URL: <http://bitly.ws/Jst4>

¹⁷⁹ Напруження між Саудівською Аравією та Росією зростає через скорочення видобутку нафти // Економічна правда. – 2023, 28 травня. – URL: <http://bitly.ws/JstF>

¹⁸⁰ Павлиш О. Нафта дешевшає на тлі занепокоєнь щодо боргової угоди США // Економічна правда. – 2023, 30 травня. – URL: <http://bitly.ws/JDSv>

¹⁸¹ Павлиш О. Ціни на нафту знижуються на тлі побоювань щодо попиту // Економічна правда. – 2023, 12 травня. – URL: <http://bitly.ws/JDUa>

У травні 2023 року країни Групи семи (G7) на своїй щорічній зустрічі лідерів пообіцяли активізувати зусилля щодо протидії ухиленню рф від граничних цін на її експорт нафти та палива.

Ціни на нафту знаходились під впливом різних чинників. Протягом травня спостерігалось зниження цін на основні світові марки нафти.

Світовий ринок технологій. Протягом травня 2023 року на світовому ринку технологій продовжились тенденції щодо оптимізації бізнес процесів. З розвитком нових технологій, таких як штучний інтелект (ШІ) та сповільненням розвитку світової економіки в цілому, світові технологічні гіганти продовжували оптимізувати власний бізнес, в тому числі шляхом скорочення персоналу. Так, cloud-відділ Alibaba Group Holding Ltd розпочав цикл скорочення штату, який мав вплинути на 7% персоналу¹⁸².

Штучний інтелект. Розвиток інструментів ШІ таких, як чат-бот ChatGPT, викликав глобальну боротьбу регулювальних органів держав, що намагались тримати технологію під контролем. Так, офіційні особи ЄС сформували добровільний пакт про ШІ, в межах якого, такі компанії як Microsoft, Google і OpenAI, мали погодитись з необов'язковими принципами прозорості та підзвітності. Дане рішення розглядалось як тимчасове, для технології, що швидко розвивається¹⁸³.

На зустрічі G7 в Хіросімі лідерами країн було узгоджено проведення обговорення та прийняття міжнародних технічних стандартів щодо надійності ШІ. Дане питання також мало бути обговорене на рівні урядів до кінця 2023 року з представленням результатів¹⁸⁴.

Компанія OpenAI, яка розробляла ChatGPT, закликала до координації дій компаній, що працюють у галузі досліджень ШІ. Таку координацію можливо було

¹⁸² Alibaba's cloud unit to cut 7% of staff in overhaul - source // Reuters – 2023, 23 May. – URL: <http://bitly.ws/JB7Z>

¹⁸³ Перун В. Європа пропонує "Пакт про штучний інтелект", щоб знизити ризики, пов'язані з бурхливим розвитком технології // LB.ua. Дорослий погляд на світ. – 2023, 27 травня. – URL: <http://bitly.ws/JB9H>

¹⁸⁴ Katanuma M. G-7 Leaders Agree to Set Up 'Hiroshima Process' to Govern AI // Bloomberg. – 2023, 20 May. – URL: <http://bitly.ws/JBaY>

організувати шляхом створення проекту під керівництвом уряду або через колективну угоду щодо обмеження зростання можливостей ШІ¹⁸⁵.

На тлі зростаючої популярності ШІ, процес його впровадження охоплював все більше галузей промисловості. Так, компанія Shell планувала застосовувати технологію на основі ШІ від компанії SparkCognition у глибоководній розвідці та видобутку нафти на шельфі. Алгоритми ШІ SparkCognition також будуть застосовуватись для обробки та аналізу великих обсягів сейсмічних даних з метою пошуку нових нафтових родовищ Shell¹⁸⁶.

Зростання попиту на продукцію Nvidia спричинило зростання акцій компанії приблизно на 167%. З моменту замовлення новітніх графічних чипів Nvidia до їх отримання замовниками, проходить до 6 місяців¹⁸⁷. Як наслідок підвищення попиту на продукцію, акції Nvidia 25 травня 2023 року зросли на 24% підвищуючи її ринкову вартість до 939 млрд дол. США. В перспективі компанія може стати першим виробником мікросхем для ШІ, вартість якого буде оцінено в понад 1 трлн дол. США¹⁸⁸.

29 травня 2023 року корпорація Nvidia заявила, що будує найпотужніший суперкомп'ютер зі штучним інтелектом (ШІ) в Ізраїлі для задоволення попиту клієнтів на додатки ШІ. Nvidia, найдорожча у світі компанія з виробництва чипів, заявила, що хмарна система коштуватиме сотні млн дол. США та буде частково введена в експлуатацію до кінця 2023 року. Система під назвою Israel-1 забезпечуватиме продуктивність до восьми екзафлопс (1 екзафлопс – квінтільйон операцій в секунду) обчислень ШІ, що могло зробити її одним із найшвидших суперкомп'ютерів ШІ у світі¹⁸⁹.

Технологічна війна. Напівпровідники та мікросіпи. Президент США Джо Байден розглядав можливість дозволити лідерам напівпровідникової галузі з Тайваню і Південної Кореї Samsung і TSMC зберегти та розширити свій бізнес у Китаї. Ця інформація викликала занепокоєння американських представників галузі, на фоні того, що торговельна війна з Китаєм останніми місяцями знову активізувалася¹⁹⁰.

З метою зменшення залежності від Китаю, компанія Foxconn, яка є найбільшим постачальником для Apple, планувала розпочати виробництво iPhone в штаті Карнатака на півдні Індії. Foxconn вже виробляла попередні версії iPhone на своєму заводі в сусідньому штаті Тамілнад з 2017 року. За новими планами, озвученими у травні 2023 року, з'явився намір інвестувати 700 млн дол. США у новий завод в штаті Карнатака. Загальна вартість проекту оцінювалось в 1,59 млрд дол. США. Рішення

¹⁸⁵ OpenAI закликають до регулювання ШІ // LB.ua. Дорослий погляд на світ. – 2023, 25 травня. – URL: <http://bitly.ws/JBbt>

¹⁸⁶ Павлиш О. Нафтогігант Shell використовуватиме нову технологію на основі ШІ для глибоководної розвідки // Економічна правда. – 2023, 17 травня. – URL: <http://bitly.ws/JBdc>

¹⁸⁷ Мельник С. Популярність штучного інтелекту спровокувала дефіцит на чипи – медіа // Економічна правда. – 2023, 30 травня. – URL: <http://bitly.ws/JBdc>

¹⁸⁸ Nvidia races towards \$1tn club as AI frenzy drives chip stocks higher // Financial Times. – 2023. – URL: <http://bitly.ws/JBfK>

¹⁸⁹ Крижанівська Г. Nvidia побудує суперкомп'ютер на основі ШІ в Ізраїлі // UNN. Українські національні новини. Інформаційне агенство. – 2023, 29 травня. – URL: <http://bitly.ws/JBg4>

¹⁹⁰ Hayashi Y. U.S. to Allow South Korean, Taiwan Chip Makers to Keep Operations in China // The wall street journal. – 2023, 12 June. – URL: <http://bitly.ws/JB7Z>

Apple щодо виробництва своєї флагманської моделі в Індії є частиною стратегії заміни ланцюжків поставок та зменшення залежності від Китаю¹⁹¹.

В свою чергу, у травні 2023 року, Управління з питань кібербезпеки Китаю заборонило місцевим операторам критичної інфраструктури купувати продукцію американської компанії Micron Technology¹⁹².

Сповільнення економіки Китаю також вплинуло й на ринок напівпровідників. Так, протягом травня 2023 року китайський імпорт напівпровідників впав на 15,3%, оскільки ринок експорту споживчої електроніки, що включає такі мікропроцесори значно зменшився.

У травні спостерігалось скорочення імпорту напівпровідників з Південної Кореї до Китаю на 20,8%. Також на 36,2% скоротився загальний експорт корейських чіпів, що свідчило про слабкий попит на компоненти для кінцевого виробництва¹⁹³.

Порушення глобальних ланцюгів постачання свідчило про залежність світу від чіпів азіатського виробництва, які використовуються в електроніці від мобільних телефонів до автомобілів. Це змусило великі західні економіки запуснути програми з посилення внутрішнього потенціалу, причому США та ЄС інвестували 50 млрд дол. США та 43 млрд євро (46,3 млрд дол. США) відповідно для фінансування виробництва у своїх регіонах¹⁹⁴.

На новий рівень на європейському ринку напівпровідників намагалась вийти Великобританія. Так, після рішення США та ЄС щодо виділення десятків мільярдів доларів США на підтримку своїх напівпровідникових галузей, уряд Великобританії оголосив про намір спрямувати 1,24 млрд дол. США на інноваційний розвиток галузі.

З метою скорочення витрат на будівництво заводів з виробництва передових кремнієвих мікросхем, вартість яких може перевищувати 10 млрд дол. США, Британія планувала зосередитися на таких сферах, як дослідження та дизайн. На території Великобританії розміщується компанія Arm, що є розробником чіпів SoftBank Group Corp. Великобританія планує зосередити свої зусилля на розробці складних напівпровідників, що виготовляються з комбінацій елементів із властивостями, які вважаються перспективними у нових технологіях, таких як 5G, електромобілі та розпізнавання обличч¹⁹⁵.

Результати міжнародних санкційних обмежень. Здебільшого міжнародні санкції було спрямовано на енергетичний та видобувний сектор економіки рф. Також, провадилась складна, але надважлива робота щодо обмеження можливостей для обходу санкцій запроваджених проти рф.

19 травня 2023 року, адміністрація президента США Джо Байдена розширила

¹⁹¹ iPhone in India: Foxconn to manufacture smartphones in Karnataka by April 2024 // BBC. – 2023, 2 June. – URL: <http://bitly.ws/JBit>

¹⁹² Hayashi Y. U.S. to Allow South Korean, Taiwan Chip Makers to Keep Operations in China // The wall street journal. – 2023, 12 June. – URL: <http://bitly.ws/JBhd>

¹⁹³ Cash J. China's exports tumble in May as global demand falters // Reuters – 2023, 8 June. – URL: <http://bitly.ws/JBku>

¹⁹⁴ Seal T. UK Lays Out £1 Billion Plan to Invest in Domestic Chip Sector // Bloomberg. – 2023, 19 May. – URL: <http://bitly.ws/JBkP>

¹⁹⁵ Британія бореться за домінування на світовому ринку мікросхем – чим важлива ця галузь? // ZN.ua. – 2023, 19 травня. – URL: <http://bitly.ws/JBmj>

“чорний список” торгових компаній, до яких застосовувалися санкції за підтримку росії. До списку було додатково включено 69 російських компаній, одну з Вірменії та одну з Киргизстану. Нові заходи експортного контролю також було спрямовано на нафтогазові проекти в росії та Білорусі¹⁹⁶.

19 травня 2023 року Австралія оголосила про нові фінансові санкції та заборону на експорт, які спрямовано проти секторів, що мають економічне та стратегічне значення для рф. Нові фінансові санкції були спрямовані проти 21 юридичної осіб, до числа яких включено дочірні підприємства російської державної корпорації “Росатом”, які займаються ядерними дослідженнями, розвитком інфраструктури та виробництвом зброї. Серед підсанкційних компаній були: російська “експлуатуюча компанія” окупованої ЗАЕС, нафтова компанія “Роснефть”, золотодобувна компанія ПАТ “Полюс”, металургійна компанія ПАТ “Северсталь” та п’ять російських банків, що здійснювали діяльність на території рф¹⁹⁷.

У травні 2023 року прем’єр-міністр Великої Британії Ріші Сунак також оголосив про нові санкції проти росії. Під санкції потрапили компанії, наближені до “Росатома”, а також фізичні та юридичні особи, причетні до крадіжок українського зерна. Санкції було накладено на 86 осіб та організацій, пов’язаних з енергетичним, металургійним, оборонним, транспортним та фінансовим секторами рф. Зокрема, це банк АТ “Дом рф”, “Металургійний інвестиційний банк”, експлуатуюча організація ЗАЕС, “УМАТЕКС”, який виробляє композитні матеріали, що можуть бути використані у військових цілях, “ТРІНІТІ”, чий дослідження та розробки в галузі лазерної фізики безпосередньо фінансуються за рахунок державного оборонного замовлення рф та ін.

Серед фізичних осіб, що потрапили під санкції зокрема були: окупаційний “директор” Запорізької АЕС О. Романенко; 13 членів ради директорів “Газпром-нафти”; 5 членів ради директорів “Транснефти”; І. Алтушкін олігарх-мільярдер, який володів російською мідною компанією; А. Лушинков та В. Лепін, які є директорами АТ “Концерн “Калашников”, тощо¹⁹⁸.

26 травня 2023 року ЄК було запропоновано додати обхід санкцій запроваджених за війну росії в Україні до списку злочинів у ЄС. Це дозволило б встановити загальний базовий стандарт щодо кримінальних правопорушень та покарань у всьому ЄС. У свою чергу, такі спільні правила ЄС полегшили б розслідування, переслідування та покарання за порушення обмежувальних заходів. Потенційні кримінальні правопорушення включали: участь у діях або діяльності, які спрямовані на прямий чи опосередкований обхід обмежувальних заходів, у тому числі шляхом приховування активів; не заморожування коштів, що належать, утримуються чи контролюються визначеною особою/організацією; торгівля, наприклад: імпорт чи експорт товарів на які поширюються торгові заборони¹⁹⁹.

¹⁹⁶ США додали 71 компанію у чорний список у рамках розширення санкцій проти Росії // Економічна правда. – 2023, 19 травня. – URL: <http://bitly.ws/JBnT>

¹⁹⁷ Павлиш О. Австралія оголосила про нові санкції проти РФ: у переліку – “Роснефть”, “дочки” “Росатома” і “Северсталь” // Економічна правда. – 2023, 19 травня. – URL: <http://bitly.ws/JBod>

¹⁹⁸ Британія оголосила санкції проти РФ: там компанії з орбіти “Росатома” та окупаційний “директор” ЗАЕС // Економічна правда. – 2023, 19 травня. – URL: <http://bitly.ws/JBon>

¹⁹⁹ Єврокомісія пропонує запровадити кримінальну відповідальність в ЄС за ухиляння від санкцій // Юридична Газета Online. – 2023, 26 травня. – URL: <http://bitly.ws/JDV7>

Економічна ситуація в росії.

Огляд економіки рф. У 2023 році росія запланувала витратити з федерального бюджету 29 трлн руб або 362 млрд дол. США. На фінансування армії та силовиків було виділено рекордну суму – 9,4 трлн руб., що на 60% більше, ніж у 2021 році. В дійсності, видатки на війну були значно більшими від задекларованих. Частину бюджетних коштів, які спрямовувалися на воєнні потреби, маскували під витрати на соціальні видатки, підтримку російської економіки тощо.

На фінансування пропаганди федеральним бюджетом було витрачено 118 млрд руб. На підтримку ЗМІ, додаткові 20 млрд руб. виділено організації “Інститут розвитку інтернета”, який спонсорував пропагандистський контент. Також на “патріотичне виховання молоді” через міністерство освіти рф було виділено 40 млрд руб., що у шість разів більше, ніж у 2022 році, кошти спрямовувались організаціям, які пропагували школярам російську ідеологію, в т.ч. на окупованих українських територіях.

Таблиця 1. Основні показники Федерального бюджету рф²⁰⁰.

Федеральний бюджет рф	Січень- травень 2022	Січень- травень 2023	Зміна у %/млрд руб.
ДОХІД	12 043	9 818	-18,5%
НАФТОГАЗОВІ ДОХОДИ	5 658	2 853	-49,6%
НЕНАФТОГАЗОВІ ДОХОДИ, в т.ч.:	6 385	6 965	+9,1%
<i>ПДВ внутрішній та імпортовий</i>	<i>3 757</i>	<i>4 368</i>	+16,2%
<i>податок на прибуток</i>	<i>810</i>	<i>688</i>	-15,0%
ВИДАТКИ, в т.ч.:	10 454	13 229	+26,5%
<i>державні закупівлі</i>	<i>2 131</i>	<i>3 334</i>	+1 203
ДЕФІЦИТ	+1 589	-3 411	-5 000

Упродовж січня-травня 2023 року нафтогазові доходи рф впали на 49,6%. На тлі загального зменшення доходів на 18,9%, продовжили збільшуватись видатки федерального бюджету. Така ситуація призводила до необхідності пошуку нових можливих джерел фінансування, для покриття постійно зростаючих видатків федерального бюджету рф.

Серед джерел, які використовувала російська влада для екстреного поповнення бюджету, можна виділити підвищення податків й запозичення через ОФЗ (облігації федерального займу). У 2022 році в рф було підвищено податок на видобуток корисних копалин. Лише з газових, нафтових та вугільних компаній у 2023 році російський бюджет мав отримати додатково майже 1 трлн руб.

Бюджетні кошти, призначені для соціально-економічного розвитку російських регіонів, також було спрямовано на війну проти України. На підтримку діяльності окупаційних адміністрацій в Донецькій, Луганській, Запорізькій, Херсонській обл. та

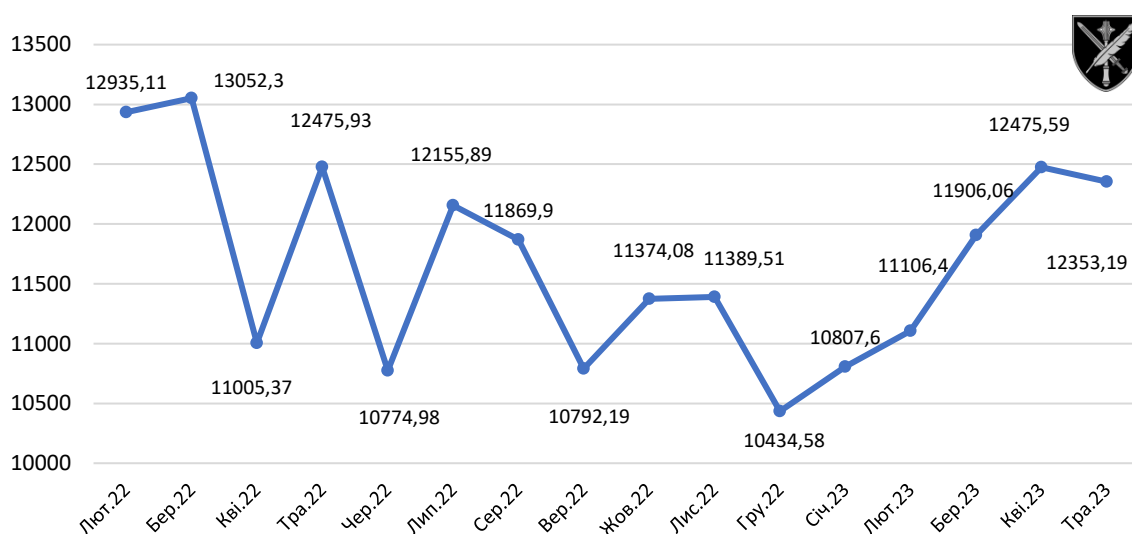
²⁰⁰ Предварительная оценка исполнения федерального бюджета за январь-май 2023 года // Министерство финансов росії. – 2023. – URL: <http://bitly.ws/JDVE>

АР Крим було виділено близько 550 млрд руб. дотацій, які колаборанти витрачали на власний розсуд.

На місцеві бюджети по всій рф частково було покладено і соціальні витрати на військових. Регіони зі своїх бюджетів виплачували по 1-3 млн руб. сім'ям за кожного убитого земляка-окупанта²⁰¹.

Можливими джерелами фінансування видатків рф залишалися: збільшення податкового навантаження; ресурси на рахунках державних монопольних корпорацій; кошти російських олігархів (всі три джерела часто могли співпадати), а також поточні доходи федерального бюджету росії; міжнародні валютні резерви росії та Фонд національного добробуту (ФНД).

Графік 5. Фінансовий стан Фонду національного добробуту рф, млрд руб.

З метою покриття дефіциту федерального бюджету, Міністерство фінансів рф у травні 2023 року продовжило продавати золото із ФНБ. Так, за місяць обсяг золота у складі ФНБ зменшився до 517,11 т, порівняно із 520,95 т станом на 1 травня, 527,38 т – на 1 квітня, 539,25 т – на 1 березня, 551,28 т – на 1 лютого та 554,91 т на 1 січня 2023 року.

Загалом, станом на 1 червня 2023 року, обсяг ФНБ становив 12,35 трлн руб. (або 8,2% ВВП), що еквівалентно 153,1 млрд дол. США. За місяць обсяг ФНБ зменшився на 0,122 трлн руб або на 1,9 млрд дол. США.

У травні 2023 року частину коштів ФНБ на рахунках Банку росії – майже 2,6 млрд китайських юанів та 3,86 т золота – було реалізовано за 48,967 млрд руб. За інформацією російської влади, ці кошти було спрямовано на покриття дефіциту федерального бюджету.

Станом на 1 червня 2023 року, обсяг ліквідних активів ФНБ на рахунках у Центробанку становив 6,64 трлн рублів (4,4% прогнозованого у 2023 році ВВП)²⁰².

На окремих рахунках з обліку коштів ФНБ у Банку росії розміщено 9,05 млрд євро, 285,73 млрд китайських юанів, а також 517,1 т золота. Сукупний дохід від

²⁰¹ Мірошниченко Б. Російський ВПК нарощує оберти. Звідки гроші та хто допомагає РФ будувати ракети? // Економічна правда. – 2023, 29 травня. – URL: <http://bitly.ws/JDWj>

²⁰² Объем фонда национального благосостояния сократился на 122,4 млрд рублей в мае // Forbes. – 2023. – URL: <http://bitly.ws/JDZm>

розміщення коштів ФНБ на рахунках в іноземній валюті в ЦБ рф становив 55,2 млн дол. США, або 4,45 млрд руб.

Таким чином, у травні обсяг євро, рублів та золота у складі ФНБ зменшився, а юанів – зріс на 2,6 млрд²⁰³.

Фінансовий ринок рф. Курс рубля станом на 1 травня 2023 року становив 79,96 руб/дол. США, а 31 травня 2023 року – 80,69 руб/дол. США. Курс рубля станом на 1 травня 2023 року становив 11,49 руб/юань, а 31 травня 2023 року – 11,36 руб/юань. Протягом травня 2023 року спостерігалася різновекторна динаміка курсу рубля. Так, відносно долара США спостерігалася девальвація російської валюти. Проте рубль укріпився відносно юаня²⁰⁴.

На ринку акцій, індекс московської біржі у травні 2023 року показав позитивну динаміку. Загалом, зростання за місяць склало 3,1%. Погіршення настроїв інвесторів на глобальному ринку фактично не позначилося на російських галузевих індексах, серед яких найбільше зростання спостерігалось в акціях будівельних та ІТ-компаній (на 14,8 та 10,5% відповідно)²⁰⁵.

Протягом травня 2023 року продовжувались зміни валютної структури російського ринку, зокрема, збільшення використання частки юаня у зовнішній торгівлі рф у травні 2023 року. У вартісному вираженні місячний експортний виторг у китайських юанях зріс з 6,9 до 7,2 млрд дол. США, а імпорتنі платежі – з 7,7 до 7,9 млрд дол. США.

Частка юаня на біржовому ринку зросла з 36,1% до 39,2%, на позабіржовому – з 22,3% до 24,0%. Частка долара США та євро знизилася на біржовому ринку із 62,3 до 59,4%, на позабіржовому – з 71,8 до 70,3%.

У травні 2023 року сукупний місячний обсяг торгів на внутрішньому валютному ринку становив 7,6 трлн руб., що перевищило показник квітня 2023 року (7,4 трлн руб.). Зростання обсягу торгів відбувалось на тлі підвищення обсягів чистої продажі іноземної валюти найбільшими експортерами з 7,0 до 9,1 млрд дол. США, або на 30%. За підсумками травня 2023 року, фізичні особи купили валюти на 67 млрд руб. більше ніж продали, зокрема юанів на 30,8 млрд руб.

На біржових торгах системно важливі кредитні організації (СВКО) продовжували скорочувати обсяги вкладів державного боргу (СВКО – на 14,9 млрд руб., інші банки – на 9,9 млрд руб.). Фізичні особи також продавали ОФЗ (на 2,2 млрд руб.).

В умовах продовження продажів ОФЗ (облігації федерального займу) з боку банків (на 24,8 млрд руб.) та зниження обсягу вкладень громадян у державні цінні папери (на 2,2 млрд руб.) прибутковості ОФЗ, в основному короткострокових, за підсумками травня 2023 року зросли. На аукціонах вперше з початку 2023 року було запропоновано цінні папери з плаваючим купоном, на який припало 38,3% від місячного обсягу розміщень (або 118,4 з 309,0 млрд руб.). Превалюючий обсяг попиту

²⁰³ Мельник С. Росія продовжує продавати золото з фонду добробуту через падіння доходів бюджету // Економічна правда. – 2023, 2 червня. – URL: <http://bitly.ws/JE2q>

²⁰⁴ Динамика официального курса заданной валюты | // Центральный банк России. – 2023, май. – URL: <http://bitly.ws/JE4B>

²⁰⁵ Май 2023. Обзор рисков финансовых рынков. Информационно-аналитический материал // Центральный банк России. – 2023. – URL: <http://bitly.ws/JE5u>

на ОФЗ як у первинному, так і на вторинному ринках формували НФО (недержавні фінансові організації). НФО при цьому насамперед купували ОФЗ з плаваючим купоном, бо інші російські державні інструменти залучення капіталу були не привабливі і не користувались попитом. Кошти, які залучались через ОФЗ отримувались на цікавих вигідних умовах для інвесторів та непопулярних умовах для рф.

В процесі структурної трансформації, що розпочалася у 2022 році, періодично виникав дисбаланс попиту та пропозиції окремих валют, що призводило до тимчасового дефіциту відповідної валютної ліквідності²⁰⁶.

Ринок енергоносіїв. Доходи рф від сирової нафти та нафтопродуктів, газу, вугілля та хімікатів залишались високими, хоча й зменшилися з початку травня 2023 року. Обсяги експорту нафтопродуктів продовжували знижуватись, в той час як ціни та обсяги сирової нафти залишалися стабільними, близькими до граничної ціни в 60 дол. США за барель, але нижчими за неї.

Наприкінці травня 2023 року скорочувався обсяг сирової нафти та нафтопродуктів, які транспортувалися морськими шляхами, в т.ч. і до Китаю, у порівнянні з початком місяця, що негативно впливало на доходну частину бюджету рф від експорту енергоносіїв. Водночас, високим залишався обсяг скрапленого природного газу (СПГ), який постачався рф морськими шляхами.

У травні 2023 року, Китай і далі залишався найбільшим імпортером російського викопного палива, другу позицію за величиною російського експорту займала Індія. Туреччина була третім за величиною імпортером, за нею були ЄС та Бразилія²⁰⁷.

Природний газ. У Єврокомісії (ЄК) очікували, що протягом 2023 року попит на газ в ЄС впаде більше, ніж становитиме його загальний імпорт з росії. Реалізація європейськими країнами заходів щодо економії газу, мали сприяти скороченню його споживання в ЄС на додаткові 60 млрд куб. м у 2023 році. Такий обсяг, перевищував обсяги газу, що було заплановано імпортувати з росії у 2023 році, як трубопровідним транспортом, так і у вигляді скрапленого газу²⁰⁸.

Незважаючи на те, що сезон закачування газу лише стартував, європейські газосховища заповнено на понад 60%. Також важливу роль для енергобезпеки ЄС могли б зіграти українські газосховища (обсягом понад 30 млрд куб. м). Україна здатна забезпечити зберігання газу для країн ЄС у своїх газосховищах обсягом у понад 10 млрд куб. м²⁰⁹.

14 травня 2023 року стало відомо про те, що ЄС і країни “Великої сімки” обговорювали заборону поставок російського газу до Європи трубопровідними шляхами, що могло стати першими газовими санкціями проти рф з початку

²⁰⁶ Май 2023. Обзор рисков финансовых рынков. Информационно-аналитический материал // Центральный банк России. – 2023. – URL: <http://bitly.ws/JE5u>

²⁰⁷ Тиждневий зріз – Російське викопне паливо 22 травня 2023-28 травня 2023 // Centre for Research on Energy and Clean Air. – 2023, 1 червня. – URL: <http://bitly.ws/Jsw6>

²⁰⁸ ЄС цьогоріч зекономить більше газу, ніж імпортує з Росії – FT // Економічна правда. – 2023, 25 травня. – URL: <http://bitly.ws/JE7e>

²⁰⁹ Грубрина А. Станемо енергетичним “повербанком” для Євросоюзу? Як триває підготовка до нового опалювального сезону // Вікна. – 2023, 16 травня. – URL: <http://bitly.ws/JE7y>

широкомасштабного вторгнення²¹⁰.

В травні 2022 року з'явилося одне з перших рішень в низці позовів, які виникли внаслідок газового шантажу росії у 2022 році. Так, за результатами судових позовів фінська компанія Gasum не була зобов'язана платити ні в рублях, ні відповідно до запропонованого росією порядку оплати. З 22 травня 2023 року Gasum розірвала довгостроковий контракт на постачання природного газу з ТОВ "Газпром експорт"²¹¹.

Власник польської ділянки Ямальського газопроводу EuRoPol Gaz звернувся до російського "Газпрому" з позовом на загальну суму близько 6 млрд злотих (1,4 млрд дол. США). Компанія EuRoPol Gaz, яка є відповідальною за транспортування газу, звернулася до арбітражу з позовом проти "Газпрому" щодо відшкодування приблизно 850 млн злотих дебіторської заборгованості, прострочених платежів за транспортування газу.

Водночас, постачання російського трубопровідного газу до Китаю магістраллю "Сила Сибіру" знову оновило історичний максимум. У 2023 році рф планувала поставити цим газопроводом у КНР 22 млрд куб. м блакитного палива²¹².

Таким чином, у травні 2023 року не існувало жодних передумов для повернення росії на європейський газовий ринок.

Нафта. Доходи рф від сирової нафти протягом травня 2023 року залишались високими. Експорт нафти зріс на 90 тис. барелей на день (до 5,2 млн барелей на день), а нафтопродуктів впав на 350 тис. барелей на день (до 2,6 млн барелей на день).

Очікувані доходи від нафтового експорту знизилися на 1,4 млрд дол. США (до 13,3 млрд дол. США), що на 36% нижче за рівень аналогічного періоду минулого року. Середня ціна на нафту знизилася з 60 дол. США за барель у квітні до 55 дол. США за барель у травні 2023 року²¹³.

Ціна на нафту марки Urals залишалась нижче граничної ціни в 60 дол. США. Ціна на нафту, яку постачають трубопроводом Східний Сибір – Тихий океан (ESPO) та нафти марки Sokol, які здебільшого стосуються китайських та японських закупівель, і далі перевищували граничний рівень та становили приблизно 65-67 дол. США, тоді як танкери, що належали країнам G7+ та застраховані в них, продовжували відвантаження нафти з рф в портах тихоокеанського регіону. До середини травня 2023 року, поставки нафти з рф зростали шостий тиждень поспіль та складали до 4 млн барелів на добу²¹⁴.

З початком широкомасштабного вторгнення росії в Україну, ЄС ухвалив кілька пакетів санкцій проти рф. З грудня 2022 року нафту з рф було заборонено до ввезення в ЄС морем, а з лютого 2023 року запроваджено ембарго на дизельне пальне та бензин. Однак, протягом травня 2023 року, російська нафта продовжувала імпортуватись до країн ЄС та через 3-ті країни.

²¹⁰ Крижний А. ЄС заборонить імпорт газу з Росії – Reuters // Уніан Інформаційне агенство. – 2023, 17 травня. – URL: <http://bitly.ws/JE83>

²¹¹ Гірник К. Знялися з газової голки: Фінляндія розірвала контракт з РФ на поставку газу // Уніан Інформаційне агенство. – 2023, 22 травня. – URL: <http://bitly.ws/JE8H>

²¹² Шепелева А. Добові поставки газу РФ до КНР досягли максимуму – "Газпром" // DW. Made for minds. – 2023, 31 травня. – URL: <http://bitly.ws/JE9z>

²¹³ У травні прибутки Росії від продажу нафти впали на 36% // Еспресо. – 2023, 15 червня. – URL: <http://bitly.ws/JEao>

²¹⁴ Lee J. Russia's Oil Flows Stay High Even as Moscow Insists Cuts Made // Bloomberg. – 2023, 22 May. – URL: <http://bitly.ws/Jstj>

В травні 2023 року експорт сирової російської нафти з портів Чорного моря знову збільшився та склав майже 5 млн т. Порівняно з минулим місяцем, збільшення нафтового експорту склало 194 тис. т або 4,06%. Крім того, було поновлено прямі рейси танкерів з російською нафтою з портів Чорного моря безпосередньо до портів країн ЄС, зокрема до Нідерландів та Іспанії. В травні 2023 року на рейдову перевалку біля узбережжя Греції прибуло одразу 11 танкерів з російською сировою нафтою. Загальний обсяг нафти на порушення ембарго склав 1,554 тис. т, що майже вдвічі більше, ніж у квітні 2023 року²¹⁵.

У переробленому вигляді, російська нафта транспортувалася до ЄС з Індії. На західному узбережжі Індії розташований один з найбільших у світі нафтопереробних заводів, Jamnagar Refinery, який переробляв російську нафту на бензин та дизельне паливо. Оскільки продукти переробки вважались індійськими, на них не розповсюджувались міжнародні санкційні обмеження. До того ж, російська нафтова компанія “роснефть” володіла майже 50% акцій індійського нафтопереробного заводу Vadinar, потужністю 400 тис. барелів на день²¹⁶.

У відповідь на імпорт Індією російської нафти, одна з найбільших міжнародних судноплавних страхових та класифікаційних асоціацій, Lloyd’s Register, 25 травня 2023 року відкликала сертифікації на 21 судно, які належали основному індійському перевізникові російської нафти – компанії Gatik Ship Management. Це вже з 3 червня 2023 року унеможливить рух даних суден через міжнародні порти²¹⁷.

В Індії знаходились три з п'яти найбільших портів, що імпортували російську нафту. Обсяги постачання російської нафти до Індії складали до 70 танкерів протягом травня 2023 року. Проте Індія та росія призупинили врегулювання ситуації щодо торгівлі в рупіях, оскільки торговельний баланс змістився на користь РФ через різке зростання імпорту нафти Urals²¹⁸. Другий за обсягами імпортованої російської нафти порт належав КНР. Останній з п'яти найбільших портів, що здійснювали імпорт російської нафти, знаходився у Бразилії.

На Індію та Китай у травні припадало майже 56% нафтового експорту з РФ, до країн Африки, Близького Сходу та Латинської Америки – 12%.

У ЄС продовжували імпортувати російську нафту: Угорщина, Франція, Іспанія, Словаччина, Бельгія²¹⁹. Протягом травня 2023 року ЄС імпортував незначні обсяги нафтопродуктів, у зв'язку із трансферами із судна на судно, для яких кінцевий пункт призначення знаходився у територіальних водах Мальти.

Оборонно-промисловий комплекс. У травні 2023 року російська влада продовжувала намагатись перевести економіку РФ на воєнні рейки.

Зокрема, в рамках виконання державного замовлення “Курганмашзавод” (КМЗ,

²¹⁵ Порушення ембарго на імпорт сирової нафти з Росії до ЄС в травні 2023 року – зафіксовано навіть прямі рейси до Іспанії // BlackSeaNews. – 2023, 20 червня. – URL: <http://bitly.ws/JEb7>

²¹⁶ Російська нафта продовжує надходити до Європи через треті країни попри санкції ЄС - Spiegel // Економічна правда. – 2023, 22 травня. – URL: <http://bitly.ws/JsuS>

²¹⁷ Saul J. Verma N. Exclusive: Lloyd's Register drops ships of top Indian carrier of Russian oil // Reuters – 2023, 26 May. – URL: <http://bitly.ws/JsuL>

²¹⁸ Verma N. India, Russia settling some non-oil trade in rupees - Indian banker // Reuters – 2023, 15 May. – URL: <http://bitly.ws/Jsve>

²¹⁹ Тиждневий зріз – Російське викопне паливо 22 травня 2023-28 травня 2023 // Centre for Research on Energy and Clean Air. – 2023, 1 червня. – URL: <http://bitly.ws/Jsw6>

входить до холдингу “Високоточні комплекси” державної корпорації “Ростех”) на початку травня 2023 року відвантажив нову партію БМП-3 до Міноборони рф²²⁰.

15 травня 2023 холдинг “Високоточні комплекси” завершив розробку зенітного ракетного комплексу “Птіцелов”, який виготовлений на базі БМД-4М з бойовим модулем “Сосна” та оснащений двома пусковими установками під 12 ракет “Сосна-Р”, що дозволяє вражати цілі на відстані до 10 км та на висоті до 5 км. За повідомленням розробників, даний ЗРК має змогу десантуватися парашутним способом²²¹.

Наприкінці травня 2023 року, концерн “Калашников” оголосив про створення дивізіону спеціальних машин, основним завданням якого стало виробництво комплексів баражуючих боєприпасів (дронів-камікадзе). Крім дронів, було заплановано випуск засобів запуску БпЛА, контрольно-перевірочних машин, мобільні пункти управління тощо²²².

30 травня 2023 року філія ПАТ “Іл-Авіастар”, що входить до ПАТ “Об’єднана авіаційна корпорація” передала, після проведення наземних та льотних випробувань, збройним силам рф важкий військово-транспортний літак Іл-76МД-90А²²³.

За повідомленням ГУР МО України, попри накладені санкції, рф вдалося налагодити постачання компонентів для виробництва ракет. Це надало можливість державі-агресору виробляти на місяць близько 67 ракет різного типу, серед них: “Калібр” – 25 одн., Х-101 – 35 одн., “Кинджал” – 2 одн., балістичних ракет 9М723 до “Іскандер М – 5 одн.”²²⁴.

Вплив санкцій на економіку рф. За оцінкою ЗМІ рф, іноземні інвестори, які вийшли з російського ринку після продажу своїх бізнесів в період з березня 2022 року по березень 2023 року, вивели з країни близько 36 млрд дол. США²²⁵.

На жаль, окремі держави продовжували торгівлю з рф. Зокрема, за даними російської митниці, ОАЕ імпортували 75,7 т російського золота на суму 4,3 млрд дол. США – порівняно з лише 1,3 т протягом 2021 року. Наступними за обсягом поставок були Китай та Туреччина, які також значно наростили імпорт золота з рф (близько 20 т щомісячно кожна). На ОАЕ, Китай та Туреччину припадало 99,8% російського експорту золота²²⁶.

Незважаючи на санкції, рф купувала безпілотники та електроніку для своїх збройних сил через Казахстан, Грузію, Туреччину, Вірменію та інші держави²²⁷. Велика кількість товарів подвійного призначення та компонентів для ОВТ обходило санкції та

²²⁰ Ростех передал Минобороны РФ новую партию БМП-3 / РосТех – 2023, 4 мая. – URL: <http://bitly.ws/JEd7>

²²¹ “Ростех” завершила разработку ЗРК “Птицелов” для подразделов ПДВ (фото) // Фокус. – 2023, 16 травня. – URL: <http://bitly.ws/JEe4>

²²² «Калашников» открывает новое производство БЛА // РосТех – 2023, 26 мая. – URL: <http://bitly.ws/JEfq>

²²³ Очередной серийный Ил-76МД-90А передан в войска // РосТех – 2023, 30 мая. – URL: <http://bitly.ws/JEfR>

²²⁴ Балачук І. Росіяни нині можуть виготовляти 67 ракет на місяць – розвідка // Українська правда 23. – 2023, 19 травня. – URL: <http://bitly.ws/JEG6>

²²⁵ Жарикова А. Іноземні інвестори за рік вивели з Росії 36 мільярдів доларів // Економічна правда. – 2023, 29 травня. – URL: <http://bitly.ws/JgqP>

²²⁶ Жарикова А. Після введення санкцій Росія перенаправила імпорт золота на ринки ОАЕ, Китаю та Туреччини – ЗМІ // Економічна правда. – 2023, 25 травня. – URL: <http://bitly.ws/JgrG>

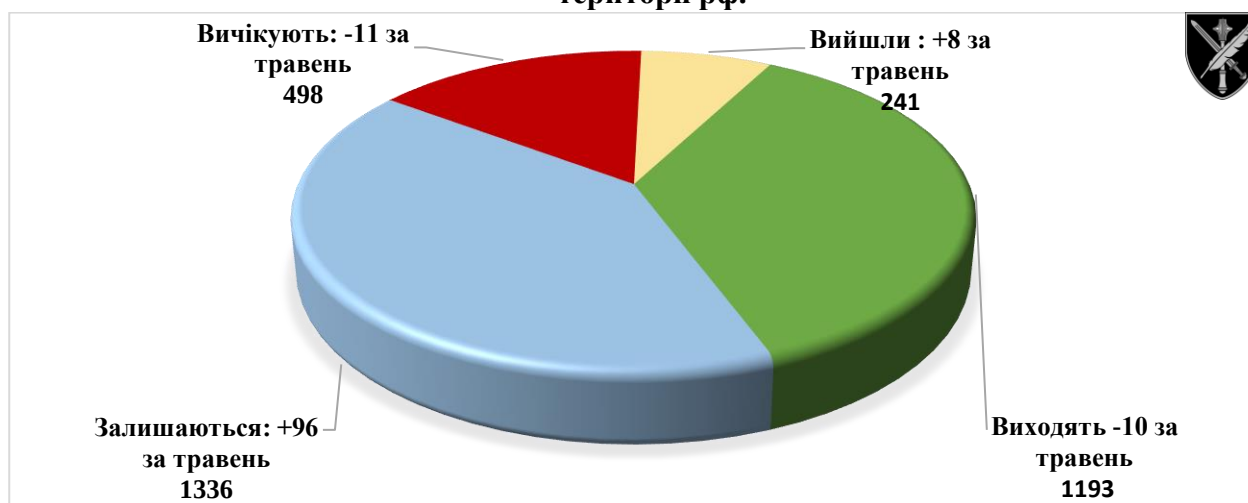
²²⁷ Трубенкова А. Таємні друзі, які допомагають Росії обійти санкції: як їх зупинити // Новинарня. – 2023, 31 травня. – URL: <http://bitly.ws/Jgug>

потрапляло в росію²²⁸.

В травні 2023 року продовжились процеси виходу міжнародних компаній з російського ринку. Станом на 31 травня 2023 року, було ідентифіковано 3268 (+83 за травень) компаній, організацій та їх брендів з 89 країн та 57 галузей і їхню позицію щодо роботи на ринку рф. 1691 іноземних компаній вже частково скоротили, призупинили або припинили свою діяльність в росії.

Важко недооцінити економічний ефект від виходу з російської економіки 241 компаній, які в 2021 році забезпечували майже 410 тис. робочих місць, генерували 59,8 млрд дол. США прибутку та сплатили до бюджету рф 3,7 млрд дол. США в якості податку.

Графік 6. Динаміка кількості іноземних компаній, що працюють/працювали на території рф.

Станом на кінець травня 2023 року, компанії з 35 країн та 38 галузей вже вийшли з російського ринку. Переважно, це були компанії з США, Фінляндії, Німеччини, Великобританії та працювали в індустріях “Автомобілебудування”, “Енергетика, нафта та газ”, “Їжа та напої”, “Споживчі товари та одяг” та “Електроніка”.

У травні 2023 року російський ринок залишили такі компанії, як Aspo, Authentic Brands Group (Reebok), Continental, Emerson Electric, HAVI, ISAB, OCSiAl, Volkswagen Group²²⁹.

Економічна ситуація в Україні

Загальна економічна ситуація. Протягом травня 2023 року спостерігалися позитивні тенденції в окремих галузях економіки України. Керівництво держави вживало заходи щодо покращення економічного середовища для бізнесу. З метою створення умов для масштабування інвестицій в Україні під час воєнних дій та повоєнного відновлення, Верховна Рада України 29 травня 2023 року прийняла за основу проект Закону про внесення змін до Закону України “Про фінансові механізми

²²⁸ Росія ввозить через Казахстан дрони і мікросхеми для ракет – розслідування // Економічна правда. – 2023, 19 травня. – URL: <http://bitly.ws/JgwB>

²²⁹ 44-й випуск регулярного дайджесту про вплив виходу іноземних компаній на економіку РФ // KSE. – 2023, 1 травня. – URL: <https://bit.ly/3WpWeSo>; 46-й випуск регулярного дайджесту про вплив виходу іноземних компаній на економіку РФ // KSE. – 2023, 5 червня. – URL: <http://surl.li/hswcwg>

стимулювання експортної діяльності” щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків, (реєстр. №9015). Дана ініціатива передбачала підтримку економічної діяльності в Україні, посилення промислового (зокрема оборонно-промислового) сектору, а також створення нових робочих місць та наповнення бюджетів всіх рівнів коштами від сплати податків, що призведе до посилення сил оборони України²³⁰.

Міжнародний валютний фонд покращив прогноз зростання української економіки у 2023 році. Раніше очікувалось, що ВВП України може змінитися від -3% до +1%. В травні 2023 року очікувалось зростання за результатами 2023 року на +1-3%²³¹.

Протягом травня 2023 року, до нашої держави продовжувала надходити міжнародна фінансова допомога. Станом на кінець травня, золотовалютні резерви України зросли на 1,36 млрд дол. США або на 3,78% та становили 37,3 млрд дол. США²³².

Національним банком України (НБУ) було розроблено нову інституційну стратегію, яка враховувала фактори впливу вторгнення РФ на умови функціонування фінансової системи та була сфокусована на захист фінансової стабільності та відновлення країни. Стратегія мала здійснюватися за п'ятьма цілями: стійка гривня, фінансова стабільність, фінансова система працювала на відновлення країни, сучасні фінансові послуги, ефективний центральний банк²³³.

Продовжувалась робота з відновлення економічного розвитку регіонів. 23 травня 2023 року Кабінет Міністрів України (КМУ) прийняв рішення щодо виділення додатково 588 млн грн семи українським регіонам. Кошти було спрямовано до місцевих бюджетів Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Київської, Одеської, Полтавської та Харківської обл. Крім того, передбачалась реалізація 26 проектів у межах спільної з Європейським інвестиційним банком (ЄІБ) надзвичайної програми. Обрані проекти були спрямовані на відновлення лікарень, закладів освіти, ЦНАП, громадських та культурних центрів²³⁴.

У травні 2023 року КМУ було затверджено підвищення з 1 червня 2023 року тарифу на електроенергію для населення до 2,64 грн/кВт-год. Це рішення мало нормалізувати розрахунки в енергетичній сфері²³⁵.

У травні 2023 року споживча інфляція продовжувала сповільнюватись в річному вимірі – до 15,3% (порівняно з 17,9% у квітні 2023 року). Фактичні темпи зростання цін були нижчими за траєкторію прогнозу НБУ²³⁶.

²³⁰ Верховна Рада України прийняла за основу законопроект щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків // ВРУ. – 2023, 29 травня. – URL: <http://bitly.ws/KqDI>

²³¹ Вінокуров Я. МВФ покращив прогноз росту ВВП України до 1-3% // Економічна правда. – 2023, 30 травня. – URL: <http://bitly.ws/Jgxn>

²³² Огляд банківського сектору. Травень 2023 року // НБУ. – 2023, червень. – URL: <http://bitly.ws/JmrA>

²³³ Павлиш О. Нацбанк презентував нову стратегію: що вона передбачає // Економічна правда. – 2023, 22 травня. – URL: <http://bitly.ws/Jgzn>

²³⁴ Жарикова А. Уряд виділив 588 мільйонів на 26 проектів відновлення // Економічна правда. – 2023, 23 травня. – URL: <http://bitly.ws/JgB7>

²³⁵ Кабмін підвищив тариф на електроенергію для населення з 1 червня // Економічна правда. – 2023, 30 травня. – URL: <http://bitly.ws/JgBJ>

²³⁶ Коментар Національного банку щодо рівня інфляції в травні 2023 року // НБУ. – 2023, 15 червня. – URL: <http://bitly.ws/JgCS>

Таблиця 2. Інфляція в Україні у травні 2023 року, %

Продовольчі товари	17,1
Непродовольчі товари	14,5
Послуги	14,6
Сирі продукти харчування	22,6
Адміністративно регульовані ціни	9,3
Пальне	22,8

Сповільнення інфляційних процесів в Україні відбувалось завдяки переважанню пропозиції продовольства над попитом, значним запасам пального, а також поліпшенню інфляційних та курсових очікувань на тлі зміцнення курсу гривні, що сприяло послабленню фундаментального інфляційного тиску. НБУ продовжував зберігати облікову ставку на рівні 25% річних.

Станом на 31 травня 2023 року, державний та гарантований державою борг України становив 4 593,47 млрд грн або 125,61 млрд дол. США, в тому числі: державний та гарантований державою зовнішній борг – 3 071,08 млрд грн (66,86% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу) або 83,98 млрд дол. США; державний та гарантований державою внутрішній борг – 1 522,39 млрд грн (33,14%) або 41,63 млрд дол. США.

Протягом травня 2023 року сума державного та гарантованого державою боргу України збільшилась у гривневому еквіваленті на 46,68 млрд грн та у доларовому еквіваленті державний та гарантований державою борг збільшився на 1,27 млрд дол. США²³⁷.

Державний бюджет України. У травні 2023 року до загального фонду державного бюджету надійшло 184,2 млрд грн. Основні надходження були отримані за рахунок ввізного ПДВ та ПДВ з вироблених в Україні товарів.

Таблиця 3. Податкові та митні надходження до загального фонду державного бюджету України у травні 2023 року, млрд грн

ПДВ(ввізне)	27,0
Податок на прибуток	28,5
ПДВ	17,3
ПДФО та військовий збір	14,1
Акцизний податок	9,5
Рентна плата за користування надрами	4,5
Ввізне та вивізне мито	2,5

Крім того, за травень 2023 року до загального фонду державного бюджету надійшло 45,7 млрд грн у вигляді міжнародної допомоги (грантів) від США.

За даними Державної казначейської служби України, за січень-травень 2023 року касові видатки державного бюджету становили 1407,9 млрд грн, у тому числі загального фонду – 1142,9 млрд грн, або 95% від розпису звітної періоду.

За п'ять місяців 2023 року загальний фонд державного бюджету виконано з

²³⁷ Інформаційна довідка щодо державного та гарантованого державою боргу України станом на 31.05.2023 // Міністерство Фінансів України. – 2023, червень. – URL: <http://bitly.ws/JEhP>

дефіцитом у сумі 341,2 млрд грн, проти запланованого розписом загального фонду на січень-травень 2023 року дефіциту у сумі 713,9 млрд грн.

Фактичні державні запозичення до загального фонду державного бюджету за січень-травень 2023 року становили 738,9 млрд грн, або 87,9% від запланованих на цей період.

Водночас, платежі з погашення державного боргу протягом січня-травня 2023 року склали 197,8 млрд грн (96,8% плану), платежі з обслуговування – 83,8 млрд грн (91,5% плану)²³⁸.

Міжнародна торгівля. Експорт. Імпорт. Протягом травня 2023 року спостерігалися позитивні тенденції щодо покращення міжнародної торгівлі України.

15 травня 2023 року Україна розпочала комерційний експорт електроенергії до Польщі по відновленій лінії електропередачі Хмельницька АЕС-Жешув. Потужність експорту становила 200 МВт, транспортування електроенергії здійснювалось на базі ЛЕП, що не працювала попередні 30 років. Раніше для експорту електроенергії в Польщу використовували так званий “Бурштинський енергоострів”, який знаходився у приватній власності. Наразі експортером електроенергії в Польщу є держава. Вищезгадана ЛЕП пройшла через глибоку модернізацію, в тому числі з переведенням на більш низьку напругу. Загальна протяжність лінії становила 400 км. Інвестиції з української сторони склали 350 млн грн., а з польської 270 млн грн²³⁹.

У зв’язку з тим, що українська агропродукція в безпрецедентному обсязі почала експортуватись в окремі країни ЄС, ЄК в травні 2023 року заборонила імпорт пшениці, кукурудзи, ріпаку та насіння сояшнику українського походження до Болгарії, Угорщини, Польщі, Румунії та Словаччини на період із 2 травня до 5 червня 2023 року. У комісії зазначили що ці “виняткові та тимчасові превентивні заходи” необхідні з огляду на переповнення складів і складнощі через наявні серйозні “вузькі місця” в логістиці, з якими зіткнулися ці п’ять держав. При цьому, транзит через їх територію вказаних видів продукції мав зберігатись²⁴⁰.

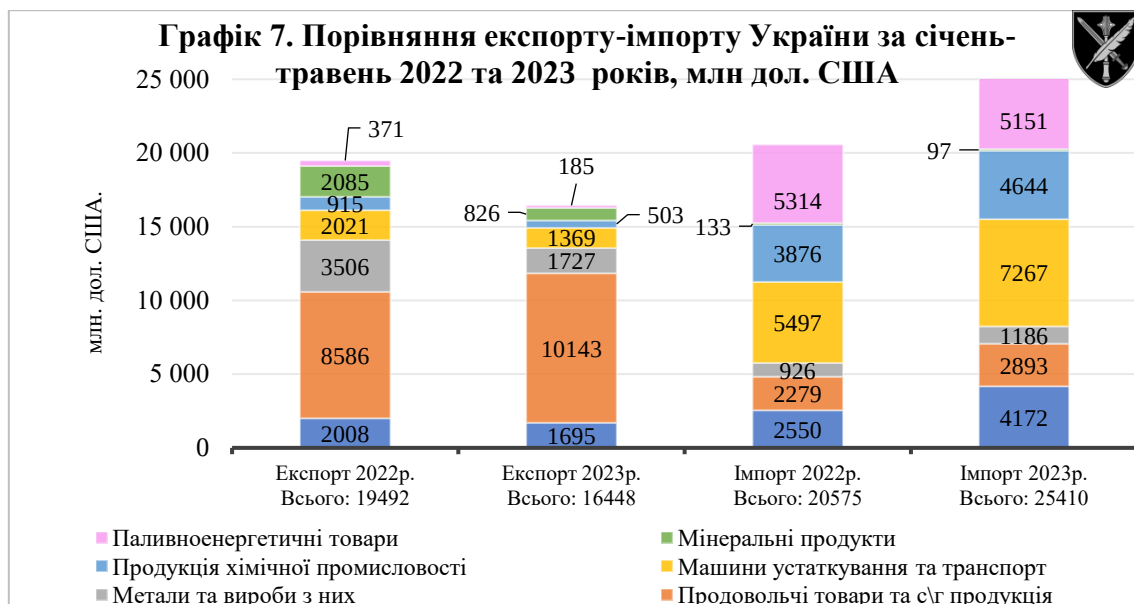
25 травня 2023 року Європейська комісія продовжила тимчасову торговельну лібералізацію імпорту української продукції ще на рік, до 24 червня 2024 року, що означало повне скасування мит та квот. Це торкнулося сталі, промислових товарів, сільськогосподарської продукції на яких не поширювались домовленості ЄС та України, що існували до широкомасштабної війни²⁴¹. Суперечки щодо умов експорту української агропродукції в ЄС продовжувались.

²³⁸ У травні до загального фонду державного бюджету надійшло 184 млрд грн // Міністерство Фінансів України. – 2023, 2 червня. – URL: <http://bitly.ws/JgJa>

²³⁹ Коваленко О. Україна почала експорт електроенергії по лінії, яка не працювала 30 років // Уніан Інформаційне агенство. – 2023, 15 травня. – URL: <http://bitly.ws/JgM7>

²⁴⁰ Понад 10 країн ЄС закликають ЄК пояснити призупинення імпорту українського зерна для п’яти країн союзу – ЗМІ // Interfax-Україна. – 2023, 12 травня. – URL: <http://bitly.ws/JgN7>

²⁴¹ Лисогор І. Єврокомісія продовжила торговельну лібералізацію на українську продукцію ще на рік // LB.ua. Дорослий погляд на світ. – 2023, 25 травня. – URL: <http://bitly.ws/JgPa>

На держави ЄС у травні 2023 року припадало 62% експорту України, 52% імпорту²⁴².

Загалом, у період з 1 липня 2022 року по 31 травня 2023 року Україна експортувала 45,29 млн т зернових та зернобобових. Зокрема, у 2022/2023 МР Україна експортувала 15,442 млн т пшениці, 2,647 млн т ячменю, 17,9 тис. т жита та 26,868 млн т кукурудзи.

У травні 2023 року з України було експортовано 3,403 млн т зернових та зернобобових (у травні 2022 року – 1,142 млн т), зокрема 1,044 млн т пшениці (у травні 2022 року – 44 тис. т), 182 тис. т ячменю (у травні 2022 року – 11 тис. т) та 2,17 млн т кукурудзи (у травні 2022р. – 1,084 млн т). Експорт жита у травні 2023 року, а також у травні 2022 року Україна не здійснювала²⁴³.

Гірничорудні підприємства України в січні-травні 2023 року знизили експорт залізорудної сировини (ЗРС) у натуральному вираженні на 55% порівняно з аналогічним періодом минулого року – до 6,84 млн т.

Згідно зі статистикою, яка оприлюднена Державною митною службою, за вказаний період валютна виручка від експорту ЗРС склала 752,472 млн дол. США.

Експорт ЗРС здійснювався переважно до Словаччини (29,08% поставок у грошовому виразі), Чехії (25,06%) і Польщі (21,42%)²⁴⁴.

У травні 2023 року металургійні підприємства України збільшили обсяги експорту напівфабрикатів на 62,2%, порівняно з травнем 2022 року. За підсумками січня-травня 2023 року Україна експортувала 447,95 тис. т напівфабрикатів на 244,94 млн дол. США. Обсяги експорту слябів та заготовки скоротилися на 64,1% у порівнянні з аналогічним періодом 2022 року.

Основними імпортерами напівфабрикатів з України у січні-травні 2023 року у грошовому виразі були Польща (35,44%), Болгарія (25,74%) та Італія (8,04%).

Експорт напівфабрикатів з металу з України на початку 2023 року поступово

²⁴² Статистика та реєстри // Державна митна служба України. – 2023, червень. – URL: <http://bitly.ws/JgSY>

²⁴³ Україна вже експортувала 45,3 мільйона тонн зернових // Укрінформ. – 2023, 31 травня. – URL: <http://bitly.ws/JgUv>

²⁴⁴ Україна за 5 міс. скоротила експорт залізорудної сировини на 55% // Укрінформ. – 2023, 31 травня. – URL: <http://bitly.ws/Jh98>

відновлювався та зростав у помісячній динаміці. Зокрема, за підсумками травня 2023 року українські металурги збільшили виробництво сталі на 1,6% порівняно з квітнем 2023 року. За січень-травень було вироблено 2,39 млн т сталі.

В той же час, слід зазначити, що відновлення металургійної галузі України буде ускладнено, через знищення росією провідних вітчизняних металургійних підприємств²⁴⁵.

Таблиця 4. Виробництво залізорудної сировини в Україні протягом січня-травня у 2022, 2023рр., тис. т

	Чавун	Сталь	Прокат
Січень-травень 2022 р.	4192	4245	3795
Січень-травень 2023 р.	2350	2392	1982
Відхилення	-43,9%	-43,7%	-47,8%

Також постановою КМУ від 09.05.2023 №459 було внесено зміни до переліку товарів, заборонених до ввезення на митну територію України, що походять з рф, затвердженого постановою КМУ від 30.12.2015 №1147. Зокрема, заборонено імпорт пального невизначеного походження, з метою блокування потрапляння російського палива, нафти та нафтопродуктів в Україну²⁴⁶.

Зернова угода. 17 травня 2023 року, після поновлення роботи зернової угоди на 2 місяці, рф продовжувала блокувати вхідний флот в напрямку найбільшого глибоководного порту “Південний”²⁴⁷. Російська сторона в односторонньому порядку постійно відмовляла в інспекції та реєстрації суден на порт “Південний”. Через брак флоту, роботу порту було призупинено. Крім того, рф продовжувала затягувати і відмовляти в інспекції всіх інших суден в рамках “зернової ініціативи”²⁴⁸.

Внаслідок саботажу рф у рамках “зернової ініціативи”, Україна зазнала збитків на суму понад 1 млрд дол. США через простій суден у чергах²⁴⁹. Забезпечити повноцінну реалізацію зернової угоди протягом травня 2023 року так і не вдалося. Шляхом шантажу, рф намагалась запустити роботу трубопроводу з транспортування аміаку до українського порту “Південний” для подальшого експорту на світові ринки, а також під’єднати до міжнародної платіжної мережі SWIFT “Россельхозбанк”, відключений від неї в рамках санкцій²⁵⁰.

Таким чином, у травні 2023 року ефективність “зернової ініціативи” залишалась низькою внаслідок саботажу рф²⁵¹. В свою чергу, це призвело до збереження

²⁴⁵ Підсумки діяльності металургійної галузі України за січень-травень 2023 р. / ОП “Укрметалургпром” // Telegram. – 2023, 9 червня. – URL: <http://bitly.ws/Jh6q>

²⁴⁶ Уряд заборонив імпорт пального невизначеного походження // Новини. – 2023, 10 травня. – URL: <http://bitly.ws/KqFt>

²⁴⁷ Ізвозікова А. Зернова угода продовжується ще на два місяці – Ердоган // Суспільне Новини. – 2023, 17 травня. – URL: <http://bitly.ws/Jhad>

²⁴⁸ РФ майже місяць блокує вхідний флот на найбільший порт зернової угоди // Економічна правда. – 2023, 21 травня. – URL: <http://bitly.ws/Jhcv>

²⁴⁹ Простій суден через “морський” саботаж Росії коштував фермерам понад \$1 мільярд – асоціація // Економічна правда. – 2023, 24 травня. – URL: <http://bitly.ws/Jhfn>

²⁵⁰ Зернова угода не досягає повноцінної роботи, попри заяви Росії – ЗМІ // Економічна правда. – 2023, 27 травня. – URL: <http://bitly.ws/JhfE>

²⁵¹ Стан зовнішньої торгівлі продуктами АПК // tableau.public. – 2023, червень. – URL: <http://bitly.ws/JhhX>

напруженості на світовому продовольчому ринку, передусім в країнах Африки.

Цифрова трансформація економіки України в умовах війни. Протягом травня 2023 р. продовжувалась цифрова трансформація економіки України на основі впровадження інновацій, оптимізації та переведення інструментів державного регулювання бізнесу в електронну форму, а також інтеграції української інноваційної екосистеми в європейську мережу.

Основні інноваційні процеси в системі світової економіки були спрямовані на цифровізацію суспільних процесів, забезпечення стійкої цифрової інфраструктури, безпекову складову використання штучного інтелекту та посилення кіберзахисту.

Значною травневою подією було входження України до об'єднання Європейського Союзу Govtech4all, яке має на меті підвищити ефективність державних процесів завдяки цифровізації. Україна стала єдиною країною поза межами ЄС, яка долучилась до цього об'єднання. На першому етапі, заплановано впровадити три пілотних проекти, реалізація яких відбудеться протягом 2023-2025 рр.

У межах підготовки до саміту країн “Групи семи” Україна взяла участь у засіданні міністрів цифровізації – G7 Digital and Tech Ministers’ Meeting 2023, на якому основну увагу приділено принципам управління новими технологіями. Окрему сесію засідання було присвячено: впливу російської агресії проти України на світову економіку; інноваційним рішенням у протидії атакам агресора.

У спільному комюніке, підписаному лідерами G7 у Хіросімі 20 травня 2023 року, йшлося про те, що цифрові інновації, прискорені новими технологіями та інноваційними моделями управління, здатні розблокувати інклюзивне економічне зростання та сталий розвиток суспільства на засадах прозорості, відкритості, справедливості, неупередженості, конфіденційності та інклюзивності²⁵².

Допомога міжнародних партнерів. Загальний обсяг фінансування державного бюджету України протягом січня-травня 2023 року становив 26,5 млрд дол. США (970,3 млрд грн), з них: 225 млрд грн Україна отримала у вигляді міжнародної допомоги (грантів), а 745,3 млрд грн у вигляді позик та кредитів.

Найбільшим донором грантової підтримки України протягом січня-травня 2023 року були США (219 млрд грн).

На безповоротній основі Україна отримала фінансування від Німеччини, Іспанії, Фінляндії, Ірландії, Швейцарії, Бельгії, Ісландії загальним обсягом близько 6 млрд грн. Кошти було спрямовано до держбюджету України через Цільовий фонд Світового банку у рамках проекту PEACE.

Протягом травня 2023 року із зовнішніх джерел фінансування було залучено 498,6 млрд грн, зокрема:

297,1 млрд грн (7,5 млрд євро) – надходження коштів ЄС макрофінансової допомоги відповідно до Меморандуму про взаєморозуміння між Україною та ЄС (інструмент надання підтримки Україні на 2023 рік);

99,0 млрд грн (2,0 млрд спеціальних прав запозичень) – надходження коштів МВФ в рамках чотирирічної програми розширеного фінансування EFF;

64,2 млрд грн (2,4 млрд канадських доларів) – надходження коштів позики Уряду

²⁵² Цифрова трансформація економіки України в умовах війни. Травень 2023 року // НІСД. – 2023, 2 червень. – URL: <http://bitly.ws/Grua>

Канади;

18,3 млрд грн (500,0 млн дол. США) – надходження коштів позики МБРР в рамках Четвертого додаткового фінансування проекту “Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні”;

13,6 млрд грн (341,3 млн євро) – надходження коштів позики Міжнародної асоціації розвитку (МАР) в рамках проекту “Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні”;

1,3 млрд грн (33,4 млн євро) – надходження коштів позики МБРР в рамках проекту “Зміцнення системи охорони здоров’я та збереження життя”;

4,8 млрд грн (132,0 млн дол. США) – надходження коштів позики МБРР в рамках проекту “Прискорення інвестицій у сільське господарство України”;

0,2 млрд грн (6,0 млн дол. США) – надходження коштів позики МБРР в рамках проекту “Додаткове фінансування Проекту Поліпшення охорони здоров’я на службі у людей”²⁵³.

Слід зазначити, що міжнародними партнерами, окрім наданої допомоги в травні 2023 року було анонсовано рішення щодо надання фінансової допомоги Україні в майбутні періоди.

Зокрема, Данія мала намір збільшити витрати на оборону до понад 20 млрд дол. США та прагнула задовольнити вимогу НАТО щодо оборонних витрат на рівні 2% ВВП до 2030 року. При цьому, Данія запланувала надати Україні військову допомогу обсягом близько 21,9 млрд крон (понад 3 млрд дол. США)²⁵⁴.

Гуманітарна допомога. Важливою складовою міжнародної підтримки України у квітні 2023 року залишалась гуманітарна допомога.

9 травня 2023 року в рамках проекту “Heal Ukraine”, який Україна реалізовувала спільно із групою Світового банку, КМУ оголосив про залучення 350 млн грн для зміцнення та відновлення української системи охорони здоров’я на окупованих територіях та відбудову зруйнованих лікарень²⁵⁵.

Нідерланди, які є членом-засновником Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), виділили 40 млн євро у вигляді грантів з метою підтримки операцій банку в Україні. Дані кошти спрямовано на відновлення енергетичної інфраструктури, яка зазнала ушкоджень в результаті широкомасштабного вторгнення росії в Україну²⁵⁶.

Військова допомога. Протягом травня 2023 року міжнародні партнери продовжували надавати військову допомогу Україні. Лідерами за обсягами військової допомоги були США та Німеччина.

На початку травня 2023 року США оголосили про черговий пакет військової допомоги із запасів Міністерства оборони США для України на 300 млн дол. США. Цей пакет включав додаткові боеприпаси для систем HIMARS, 155-мм артилерійські снаряди, мінометні снаряди, протитанкові системи Carl Gustaf і AT-4, авіаційні ракети

²⁵³ У травні до загального фонду державного бюджету надійшло 184 млрд грн // Міністерство фінансів України. – 2023, 2 червня. – URL: <http://bitly.ws/JgJa>

²⁵⁴ Данія збільшить оборонні витрати до \$20,5 мільярдів до 2030 року, понад \$3 мільярди надасть Україні // Економічна правда. – 2023, 30 травня. – URL: <http://bitly.ws/Jhpc>

²⁵⁵ Україна залучить ще понад 350 млн грн від Світового банку на відновлення системи охорони здоров’я, – Прем’єр-міністр // Урядовий портал. – 2023, 9 травня. – URL: <http://bitly.ws/JhqK>

²⁵⁶ Нідерланди виділили €40 мільйонів на підтримку роботи ЄБРР в Україні // Укрінформ. – 2023, 18 травня. – URL: <http://bitly.ws/Jhte>

Hydra-70, протитанкові керовані ракети TOW тощо²⁵⁷.

В рамках реалізації ініціативи сприяння безпеці в Україні (USAI), США 9 травня 2023 року оголосили про новий пакет військової допомоги для України вартістю 1,2 млрд дол. США. Згідно цієї ініціативи, було заплановано фінансування замовлення озброєння у виробників або купівля його в інших партнерів. Так, за рахунок цих коштів було заплановано придбати додаткові системи ППО та боєприпасів до них, обладнання для інтеграції західних пускових установок, ракет і радарів із системами БПЛА, 155-мм артилерійські снаряди, послуги комерційних супутників²⁵⁸.

У травні 2023 року Велика Британія передала ЗС України партію далекобійних крилатих ракет Storm Shadow²⁵⁹. 15 травня 2023 року Велика Британія оголосила про намір передати Україні сотні ударних БПЛА з дальністю застосування понад 200 км²⁶⁰.

13 травня 2023 року, Німеччина оголосила про надання Україні пакету військової допомоги вартістю 2,7 млрд євро, до якого попередньо було включено БМП Marder, танки Leopard, ЗПК IRIS-T, БПЛА, ЗСУ Gepard тощо²⁶¹.

Франція пообіцяла забезпечити ЗС України броньованими машинами та легкими танками, включно з AMX-10RC²⁶².

Польща передала збройним силам нашої держави 14 літаків МіГ-29²⁶³.

Після зустрічі Президента України В. Зеленського з Президентом США Д. Байденом на саміті G7 в Токіо (21 травня 2023 року), США оголосили про пакет військової допомоги Україні на 375 млн дол. США. До пакету увійшли додаткові боєприпаси для систем HIMARS, протитанкові системи Javelin і AT-4, протитанкові керовані ракети TOW тощо²⁶⁴.

Наприкінці травня 2023 року Фінляндія ухвалила новий пакет військової допомоги для України вартістю 109 млн євро, до якого увійшли зенітне озброєння та боєприпаси²⁶⁵.

24 травня 2023 року Німеччина передала ЗС України новий пакет військової допомоги до якого увійшли РЛС TRML-4D, мостоукладачі, розвідувальні БПЛА, автомобільну техніку тощо²⁶⁶.

²⁵⁷ Biden Administration Announces Additional Security Assistance for Ukraine // U.S. Department of Defense – 2023, 3 May. – URL: <http://bitly.ws/JhHW>

²⁵⁸ Biden Administration Announces Additional Security Assistance for Ukraine // U.S. Department of Defense – 2023, 9 May. – URL: <http://bitly.ws/JhIJ>

²⁵⁹ Собенко Н. Британія передає Україні далекобійні ракети Storm Shadow – Воллес // Суспільне Новини. – 2023, 11 травня. – URL: <http://bitly.ws/JmxС>

²⁶⁰ Британія передасть Україні бойові БПЛА великої дальності – The Guardian // Апостроф. – 2023, 15 травня. – URL: <http://bitly.ws/Jmz9>

²⁶¹ Анонсовано новий пакет допомоги від Німеччини на 2,7 мільярди євро / Андрій Єрмак // Telegram. – 2023, 9 червня. – URL: <http://bitly.ws/JmyG>

²⁶² Черновол К. Франція передасть Україні десятки бронемашин і легкі танки // Уніан Інформаційне агентство. – 2023, 15 травня. – URL: <http://bitly.ws/JmzF>

²⁶³ Польща заявила про передачу Україні 14 винищувачів МіГ-29 // Ракурс. – 2023, 11 травня. – URL: <http://bitly.ws/Jmy5>

²⁶⁴ Biden Administration Announces Additional Security Assistance for Ukraine // U.S. Department of Defense – 2023, 21 May. – URL: <http://bitly.ws/JhJm>

²⁶⁵ Фінляндія направила Україні новий пакет військової допомоги на суму 109 млн євро // АрміяInform. – 2023, 25 травня. – URL: <http://bitly.ws/JmBo>

²⁶⁶ Німеччина передала Україні новий пакет військової допомоги // АрміяInform. – 2023, 24 травня. – URL: <http://bitly.ws/JmC2>

25 травня 2023 року відбулась 12 зустріч Контактної групи щодо оборони України (“Рамштайн-12”), яка проходила в форматі онлайн. Засідання було присвячене посиленню захисту України, зокрема, поставкам снарядів калібру 155-мм, систем ППО, радарів та іншої амуніції. За підсумками зустрічі було сформовано авіаційну коаліцію, яку очолили Данія та Нідерланди. Разом зі США та іншими союзниками, обидві держави зобов'язались розробити програму навчання українських пілотів на літаках F-16²⁶⁷.

31 травня 2023 року США оголосили про надання Україні чергового пакету військової допомоги вартістю 300 млн дол. США. До пакету було включено ракети для систем Patriot, ЗРК Avenger, ракети для систем HIMARS, 155-мм та 105-мм артилерійські снаряди, протитанкові комплекси AT-4, високоточні авіаційні боєприпаси тощо²⁶⁸.

Оборонні витрати. Стан вітчизняного ОПК. В травні 2023 року між ДК “Укроборонпром” та німецькою компанією Rheinmetall було укладено угоду про стратегічне партнерство з метою створення спільного підприємства для зміцнення оборонної промисловості та національної безпеки України. 51% акцій новоствореної компанії належатиме Rheinmetall. За умовами угоди, першим кроком у співпраці визначено технічне обслуговування та ремонт бронетехніки в Україні. Також в планах компанії визначена розробка перспективних зразків озброєння і військової техніки за участі українських та німецьких фахівців²⁶⁹.

Наприкінці травня 2023 року до складу ВМС ЗС України було прийнято малий броньований артилерійський катер (МБАК) “Буча”, який успішно пройшов всі заводські та державні випробування. Даний бронекатер призначений для патрулювання в ближній морській зоні, річках і лиманах; бронекатер оснащений сучасним навігаційним і радіолокаційним обладнанням та озброєнням для ураження цілей противника, що дозволяє вести захист важливих об’єктів морської та річкової інфраструктури та прибережної зони України, а також протидіяти імовірним висадкам десантних засобів противника на узбережжя²⁷⁰.

Київською компанією “Енергія 2000” було розроблено тренажерний комплекс для підготовки українських військових на новому модернізованому танку Т-72ЕА, модернізацією якого для України займається чеське оборонне підприємство Excalibur Army. Тренажерний комплекс складається з трьох робочих місць екіпажу та окремого робочого місця інструктора, що дозволяє навіть після кількох занять військовослужбовцю, який досі не був ознайомлений з танковим озброєнням, почуватися набагато впевненішим, а снаряди та набої на його військову підготовку, завдяки тренажеру, можна суттєво заощадити²⁷¹.

²⁶⁷ Коаліція F-16 та ще більше ППО. Підсумки зустрічі союзників у форматі "Рамштайн" // РБК-Україна. – 2023, 25 травня. – URL: <http://bitly.ws/JmCp>

²⁶⁸ Biden Administration Announces Additional Security Assistance for Ukraine // U.S. Department of Defense – 2023, 31 May. – URL: <http://bitly.ws/JmCX>

²⁶⁹ Україна вперше створила спільне оборонне підприємство з провідною оборонною компанією світового рівня // Defense Express – 2023, 12 травня. – URL: <http://bitly.ws/JmDgfe>

²⁷⁰ До складу ВМС ЗС України прийнято черговий малий броньований артилерійський катер // АрміяInform. – 2023, 26 травня. – URL: <http://bitly.ws/JmEb>

²⁷¹ Випробувано на собі: тренажер танка Т-72ЕА // АрміяInform. – 2023, 26 травня. – URL: <http://bitly.ws/JmEw>

Також українськими винахідниками було розроблено комплекс БПЛА “Хрущ”. За даними розробника, комплекс складається з дрона-носія, дрона-камікадзе (баражуючий боєприпас) та пульта управління. В залежності від цілі, можуть застосовуватись 82-мм міна осколково-фугасної дії, кумулятивний заряд ПГ-7ВЛ або термобаричний заряд ТБГ-7В.

Принцип дії даного комплексу полягає в тому, що дрон-носіє підіймає дрон-камікадзе, а при наближенні до цілі боєприпас від’єднується та прямує на противника, за рахунок цього збільшується дистанція роботи БПЛА²⁷².

Висновки

Для світової економіки у травні 2023 року все ще були характерні висока інфляція та низькі темпи зростання. Водночас, помітною була й тенденція уповільнення інфляції. Так, в країнах ЄС інфляція у травні 2023р. склала 6,1% у річному вираженні порівняно з 7% у квітні 2023 року. Спостерігалось зниження до 4,0% споживчих цін в США, що є найнижчим показником з березня 2021 року.

Протягом травня 2023 року, на світовому ринку енергоносіїв продовжувались диверсифікаційні та оптимізаційні процеси. Країнами ЄС проводилась політика в сфері енергобезпеки та реалізовувались заходи щодо економії споживання газу. Результативна політика ЄС в цій сфері надала можливість значно скоротити споживання газу в європейських країнах.

На світовому ринку нафти відбувалося скорочення експорту обсягів нафти. В результаті політичного рішення держав ОПЕК+ щодо скорочення видобутку нафти, загальний експорт нафти та нафтопродуктів скоротився на 1,7 млн барелів на добу станом на середину травня 2023 року.

З метою збільшення доходної частини бюджету рф, російське керівництво збільшило обсяги видобутку нафти, що призвело до створення надлишку пропозиції та спричинило зниження на 10% світової ціни на нафту (в порівнянні з квітнем 2023 року).

Наслідком інерційних глобальних процесів в системі світового продовольчого ринку стало помірне зростання цін на агропродукцію. Зокрема, це було викликано й блокуванням рф роботи “зернової ініціативи”.

Ринок напівпровідників в умовах сповільнення розвитку світової економіки та зменшення попиту на компоненти для кінцевого виробництва зазнав падіння. Більшість світових гігантів ІТ-індустрії вимушені були скорочувати свій кваліфікований штатний персонал.

Міжнародні санкції проти рф було спрямовано на енергетичний та видобувний сектор російської економіки. Держави-партнери України поглибили роботу з обмеження можливостей рф для обходу санкцій. Позитивними індикаторами щодо впливу міжнародних санкцій на економічний стан держави-агресора було падіння її нафтогазових доходів протягом січня-травня 2023 року на 49,6%. Унаслідок загального зменшення доходів рф на 18,9%, російська влада була змушена шукати нові потенційні джерела фінансування.

²⁷² В Україні розробили баражуючий боєприпас “Хрущ” // Мілітарний. – 2023, 27 травня. – URL: <http://bitly.ws/JmFe>

Протягом травня 2023 року продовжувались зміни валютної структури російського ринку, зокрема, збільшилося використання частки юаня у зовнішній торгівлі рф. У вартісному вираженні, місячний експортний виторг у китайських юанях зріс з 6,9 до 7,2 млрд дол. США. Відносно долара США спостерігалися тенденції щодо девальвації російського рубля.

Наприкінці травня 2023 року скорочувався обсяг російської сирової нафти та нафтопродуктів, які постачалися морськими шляхами, в т. ч. і до Китаю. Це негативно впливало на доходну частину бюджету рф від експорту енергоносіїв. На Індію та Китай у травні припадало майже 56% нафтового експорту з рф, до країн Африки, Близького Сходу та Латинської Америки – 12%. В той же час, обсяг скрапленого природного газу, який постачався рф морськими шляхами, залишався високим.

Попри накладені санкції, рф вдалося налагодити постачання компонентів для виробництва ракет, що надало можливість країні-агресору виробляти на місяць близько 67 ракет різного типу.

Протягом травня 2023 року, керівництво України продовжувало вживати заходи щодо забезпечення стабільного функціонування національної економіки в умовах війни. Зокрема, вживались заходи щодо покращення економічного середовища для бізнесу. Спостерігалися позитивні тенденції в окремих галузях економіки та покращення міжнародної торгівлі України. Інфляція продовжувала сповільнюватись завдяки переважанню пропозиції продовольства над попитом, значним запасам пального, а також поліпшенню інфляційних та курсових очікувань на тлі зміцнення курсу гривні.

У травні 2023 року металургійні підприємства України збільшили обсяги експорту напівфабрикатів на 62,2%, порівняно з травнем 2022 року. В той же час, відновлення металургійної галузі України буде ускладнено через знищення росією провідних вітчизняних металургійних підприємств.

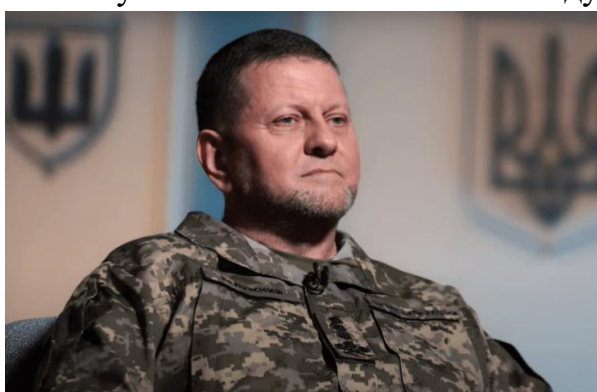
Незважаючи на повномасштабне вторгнення росії в Україну, продовжувала реалізовуватись політика цифрової трансформації національної економіки на основі впровадження інновацій та оптимізації моделі державного управління.

У травні 2023 року світовому співтовариству не вдалося забезпечити повноцінну реалізацію зернової угоди. Внаслідок перешкоджання рф роботи “зернової ініціативи” наша держава зазнала збитків на понад 1 млрд дол. США.

Протягом травня 2023 року із зовнішніх джерел фінансування до державного бюджету було залучено 498,6 млрд грн. Міжнародні партнери Україні продовжували надавати всебічну підтримку нашій державі.

1.3. ВОЄННО-СТРАТЕГІЧНА ОБСТАНОВКА

Широкомасштабне вторгнення росії в Україну тривало п'ятнадцятий місяць поспіль. Противник, будучи неспроможним перемогти на полі бою і досягти запланованої мети, докладав значних зусиль, щоб спричинити в Україні гуманітарну катастрофу, знищити економіку та посіяти суспільний хаос. Підтвердженням тому стала чергова заява прес-секретаря президента рф д. пєскова, якою він пояснював повільне просування зс рф в Україні: “Тому, що росіяни не ведуть війни. ... Ведення війни – це зовсім інша річ, це тотальне знищення інфраструктури, тотальне знищення міст і так далі. Ми цього не робимо. Ми намагаємося врятувати інфраструктуру і, по-друге, ми намагаємося врятувати людські життя”. За його словами, т. зв. “СВО” це дуже складна операція, за час проведення якої вдалося досягти лише певних цілей²⁷³.

Сутність війни Головнокомандувач ЗС України генерал Валерій Залужний вбачав у тому, що, якщо зараз не знищити ворога, будуть знищені українці, бо росіяни прийшли свідомо. Для її завершення багато чого не вистачає, але є чітке розуміння, що потрібно робити²⁷⁴. Тому пріоритетами залишалися посилення обороноздатності держави і підготовка до стратегічної наступальної операції з відновлення територіальної цілісності України в межах кордонів 1991 року. А

своєрідним вказівником подальших дій стали слова генерала Валерія Залужного: “Прийшов час повертати своє”, якими 27 травня 2023 року на своєму Telegram-каналі він підписав відеоролик з молитвою за визволення України “Благословіть наш рішучий наступ!”²⁷⁵.

Обстановка навколо України

Після року протистояння України проти рф, назріла гостра потреба винесення проміжних висновків для формування нової архітектури колективної безпеки на європейському континенті. Зважаючи на це, Європейське оборонне агентство підготувало перший аналітичний звіт про наслідки російсько-української війни у контексті майбутньої обороноздатності, за результатами якого провело дискусії з міністрами оборони ЄС. Окреслюючи пріоритети, Високий представник ЄС із закордонних справ і політики безпеки – віце-президент ЄК Жозеп Боррель²⁷⁶ зазначив, що неприхована агресія в. путіна наблизилася сухопутну війну високої інтенсивності до кордонів Європи, фундаментально змінивши гарантії безпеки і створивши нові загрози. Тому серед держав-членів НАТО з'явилося розуміння, що недостатньо лише збільшувати витрати на оборону, головне забезпечити узгоджене використання наявних ресурсів. Найціннішим уроком цієї війни стала здатність ЗС України швидко адаптуватися. Лише підготовлений і вмотивований особовий склад

²⁷³ Дмитро Пєсков ексклюзивно для АТБ // www.atvbl.rs . – 2023, 10 травня. – URL: <http://surl.li/gyswt>

²⁷⁴ Рік. За кадром. Генерал. Спецпроект Дмитра Комарова. Частина третя // Youtube. – 2023, 12 травня. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=TadXxP_26V8

²⁷⁵ Головнокомандувач ЗСУ // Telegram. – 2023, 27 травня. – URL: <https://t.me/CinCAFU/505>

²⁷⁶ Уроки війни в Україні для майбутньої оборони ЄС // eeas.europa.eu. – 2023, 30 травня. – URL : <http://surl.li/iiatl>

виявився спроможним проводити успішні об'єднані операції проти однієї з найбільших армій світу. Українці показали себе інноваційними та успішними в командуванні та управлінні.

Тому наступним пріоритетом для ЄС вбачається інвестування в системи командування та управління, які дозволяють швидко оцінювати обстановку і реагувати на її зміни. Показовим є досвід ЗС України щодо використання РЕБ та ППО/ПРО. Разом з тим сучасні системи ППО залишаються важливим елементом захисту цивільного населення та критичної інфраструктури, а також забезпечення свободи маневру на оперативному рівні.

Результатом масштабних операцій були інтенсивні втрати ОВТ, що потребували утримання оптимальних запасів, особливо високотехнологічних зразків. Водночас, через дефіцит сучасних видів озброєння, зс рф почали активно використовувати в Україні їх застарілі види, які багато років накопичувалися на базах зберігання.

Війна продемонструвала важливість стійкої та гнучкої логістики, про що досить влучно висловився один з основних командирів Армії США часів Другої світової війни генерал Омар Бредлі: “Аматори говорять про стратегію, професіонали говорять про логістику”. А її мобільність стала визначальною при реагуванні на загрози і досягненні оперативної переваги.

Крім того, сучасній європейській армії потрібна потужна промислово-технологічна база, яка дозволить виробляти сумісну зброю. Цьому сприятиме створення Європейським оборонним агентством Центру європейських оборонних інновацій. Але залишається нагальним здатність виробників ОВТ швидко нарощувати потужності та надмірна їх залежність від зовнішніх постачальників.

Загалом, досвід російсько-української війни, який отримують ЄС і НАТО, є вкрай важливими з огляду на величезну ціну, яку платить Україна, виборюючи свою незалежність, і захищаючи європейські цінності. Тому лише тісна співпраця ЄС, НАТО та України сприятиме досягненню ефективних та оперативно сумісних військових можливостей, які гарантуватимуть безпеку в Європі.

Поряд з цим, НАТО продовжувало покращувати рівень підготовки своїх армій. Зокрема, у найбільших навчаннях збройних сил Польщі Anakonda-23 (03-26.05.2023) прийняли участь до 12 тис. польських військових і сотні представників держав-членів та партнерів Альянсу²⁷⁷.

У Румунії в рамках навчань Dacian Spring 2023 (08-12.05.2023) перевірено розгортання елементів бойових груп НАТО. До заходів залучалося понад 500 румунських, американських, французьких та італійських військовослужбовців²⁷⁸.

В Естонії пройшли масштабні навчання Spring Storm (15-28.05.2023) за участі 14 тис. військових з 11 країн, а також посиленої бойової групи передової присутності НАТО (Франція, Велика Британія)²⁷⁹. У Молдові в рамках навчань ППО “Повітряний Бастіон – 2023” (25.05-02.06.2023) підвищили вишкіл 200

²⁷⁷ У Польщі почались найбільші національні військові навчання Anakonda-23// Eurointegration.com.ua. – 2023, 06 травня. – URL: <https://tinyurl.com/bvkezp2>

²⁷⁸ Chief of Defence Staff at Dacian Spring 2023 // Mapn.ro. – 2023, 12 may. – URL: <https://tinyurl.com/2s4be66d>

²⁷⁹ В Естонії розпочинаються навчання НАТО за участі 14 тисяч військових // Укрінформ. – 2023, 14 травня. – URL: <https://tinyurl.com/bde6p4wz>

представників з Молдови, Франції, Великої Британії, Румунії та США²⁸⁰.

Прибуття до Осло найбільшого в світі авіаносця США USS Gerald R. Ford (24.05.2023) поклало початок нового етапу американо-норвезького військового співробітництва. У такий спосіб Альянс демонстрував довіру до колективної оборони та стримування, і готовність до дій під час загострення напруги з РФ²⁸¹.

Як НАТО, так і держави-члени Альянсу продовжували надавати Україні допомогу на безпрецедентному рівні з метою гарантування права на самооборону. Зокрема, під час 12-го засідання Контактної групи з оборони України (“Рамштайн-12”, 25.05.2023) досягнуто домовленостей, що Данія і Нідерланди очолять європейську коаліцію з підготовки українських пілотів на літаках F-16. Допомогу запропонували також Бельгія, Норвегія, Португалія та Польща. Представники контактної групи погодилися надати додаткові системи ППО, обговорили довгострокову підтримку, включаючи ініціативи – збільшення виробництва критично важливого обладнання, та схвалили виділення допомоги в сфері безпеки на суму 65 млрд дол. США²⁸².

За рік “Рамштайн” набув статусу виконавчої платформи де приймаються військово-політичні рішення, які прискорюють надання ОВТ Україні. Свідченням непохитної підтримки стало схвалення Радою ЄС виділення 1 млрд євро на закупівлю боєприпасів в оборонній промисловості ЄС²⁸³. Крім того, Фінляндія виділила Україні новий пакет допомоги – засоби ППО і боєприпаси на 100 млн євро²⁸⁴. У свою чергу Норвегія, за підтримки британських партнерів, надала додаткове озброєння – РСЗВ MLRS, контрбатареїні радары ARTHUR та інше²⁸⁵, а Данія і Німеччина – 80 танків Leopard 1, на яких українські військові успішно пройшли навчання²⁸⁶.

Ще одна знакова подія відбулася 16 травня 2023 року, коли Україна стала повноцінним членом Об’єднаного центру передових технологій з кібероборони НАТО зі статусом країни-контрибutora. Даний центр сприяє міжнародній співпраці та координації у сфері кібербезпеки, що в свою чергу допоможе Україні посилити власний кіберзахист²⁸⁷.

Загальна обстановка в Україні

Російські окупаційні війська упродовж травня 2023 року продовжували наступальну операцію, основні зусилля якої були спрямовані на:

захоплення Луганської та Донецької областей в межах адміністративних кордонів, що відповідало б частковому досягненню цілей СВО;

перегрупування сил та накопичення резервів для проведення наступальних дій і стримування українського наступу;

²⁸⁰ У Молдові військові п'яти країн почали перші спільні навчання з ППО // Укрінформ. – 2023, 25 травня. – URL: <https://tinyurl.com/y6tah6y5>

²⁸¹ Найбільший у світі авіаносець зайшов до Осло, викликавши невдоволення росії // Радіо Свобода. – 2023, 24 травня. – URL: <https://tinyurl.com/33cz37vu>

²⁸² Навчання пілотів на F-16 та системи ППО // Факти. – 2023, 25 травня. – URL: <https://tinyurl.com/7ymw42w7>

²⁸³ Спільні закупівлі ЄС боєприпасів і ракет для України // Consilium.europa.eu. – 2023, 05 травня. – URL: <https://tinyurl.com/46e9ztd5>

²⁸⁴ Военная помощь Финляндии Украине превысила миллиард евро // yle.fi. – 2023, 25 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4dwk45>

²⁸⁵ Норвегія надасть NASAMS, MLRS і радары // Укрінформ. – 2023, 23 травня. – URL: <http://surl.li/iqkez>

²⁸⁶ Данія надсилає в Україну велику кількість танків // nyheder.tv2.dk. – 2023, 05 травня. – URL: <http://surl.li/iqkff>

²⁸⁷ Україна приєдналася до Центру кіберзахисту НАТО // Twitter. – 2023, 16 травня. – URL: <http://surl.li/iqkfo>

утримання ТОТ;

завоювання та утримання вогневої переваги, переваги у повітрі, інформаційної переваги та у електромагнітному середовищі.

Противник активно формував резерви і перекидав їх до ДКУ й на загрозливій напрямки, нарощуючи кількісні та якісні показники бойових спроможностей з'єднань і військових частин.

Загалом на початок травня 2023 року у складі об'єднаного угруповання військ зс рф в Україні (з оперативним резервом) було задіяно: до 50 бригад, до 120 полків та до 95 батальйонів. З урахуванням втрат і заходів комплектування, чисельність угруповання противника становила: особового складу – понад 336 тис., танків – до 1600, ББМ – до 4250, артилерійських систем – до 3000, РСЗВ – до 840, ОТРК – 46. Для виконання бойових завдань залучалося понад 50 штурмових загонів (груп), які були сформовані у кожній загальновійськовій бригаді (омсбр, обрбо), бригадах ПДВ, МП, берегових військ флотів та ПВК.

Хід ведення воєнних дій вказував на те, що росія докладала значних зусиль, щоб повернути ініціативу, після того, як не змогла досягти більшості своїх стратегічних і оперативних цілей. З цією метою російське командування переглянуло фундаментальні підходи до ведення війни в Україні (не змінюючи цілей вторгнення), хоча для самого в. путіна так звана “СВО” продовжувала “йти за планом”. Акцент було зроблено на виснаження України та її партнерів у тривалому збройному конфлікті, з одночасним нарощуванням бойового потенціалу зс рф перед наступальними операціями.

На це вказувало застосування різноманітних механізмів збільшення чисельності особового складу зс рф, зокрема: прихованої мобілізації, створення електронного реєстру військовозобов'язаних, розсилки електронних повісток, збільшення призовного віку, мобілізації засуджених, ідеологічної підготовки росіян до тривалої війни із НАТО тощо. Намітився відхід від масового застосування в районі бойових дій військових, які не проходили підготовки та бойового злагодження.

Неспроможність росії у стислі терміни та обмеженими силами і засобами досягти стратегічної мети так званої “СВО”, спонукала кремль до переведення економіки країни на “воєнні рейки”. Відповідно суттєво зросли витрати на війну, збільшився випуск ОВТ, особливо тих зразків, що не потребували сучасних технологій. В свою чергу західні санкції змушували рф до налагодження поставок заборонених компонентів та ОВТ іноземного виробництва, заміни спеціалізованих електронних складових ОВТ на широкодоступні цивільні компоненти з нижчим ступенем надійності, проведення заходів технічної “деградації” для спрощення виробничих процесів.

У 2023 році кожен третій російський рубль спрямовувався на війну і підтримку силових структур (у федеральному бюджеті рф закладено 9,4 трлн рублів, що на 60% більше, ніж у 2021 р.). Частину воєнних асигнувань уряд замаскував під інші видатки²⁸⁸. Однак, вивести російський ВПК на максимальну потужність у стислі терміни не вдалося.

Після провального “бліцкригу” в Україні, в. путін намагався встановити

²⁸⁸ Російський ВПК нарощує оберти. Звідки гроші та хто допомагає РФ будувати ракети? // Економічна правда. – 2023, 29 травня. – URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/05/29/700580/>

рецентралізацію контролю за веденням війни, призначивши начальника гш зс рф в. герасимова командувачем угруповання військ зс рф в Україні. Відсутність такої особи на початку війни негативно вплинуло на російську армію, спричинило фракціонізацію та дезорганізацію командних структур, а також нав'язування недосяжних очікувань. Ймовірно, в. путін хотів представити себе організатором успішної окупації України, що поставило його в один ряд із такими одіозними постатями як й. сталін та г. жуков. Але його схильність до кадрових перестановок та відмова від прямого звільнення високопосадовців за прорахунки не відповідала стилю керівництва армією, яка веде війну²⁸⁹. Від початку широкомасштабного вторгнення командувачі, які воювали в Україні, змінювалися 17 разів: чотири рази – Західного ВО, тричі – Східного ВО, двічі – Південного та Центрального ВО. Тричі призначалися командувачі УВ в Україні та ПДВ зс рф.

У травні 2023 року практично вздовж всієї лінії зіткнення тривали позиційні бої та артобстріли, а у прикордонних районах діяли російські ДРГ. Активні бої велися у Східній ОЗ, особливо на Куп'янському, Лиманському, Бахмутському, Авдіївському та Шахтарському напрямках, де сторони мали незначні тактичні просування. В епіцентрі боїв залишалися Бахмут, Авдіївка та Мар'їнка.

Після виходу на околиці Бахмуту підрозділів ПВК “Вагнер” активність штурмових (наступальних) дій знизилася, хоча інтенсивність ворожих артобстрілів залишалася високою. У цей період з боку противника лунали чисельні заяви про нібито повне захоплення міста, що не відповідало дійсності. Це свідчило про відсутність чіткої координації в середині угруповання військ і мало за мету, ймовірно, отримання інформаційного ефекту від “великої перемоги росії в Україні”, яку намагалися приурочити до чергової дати “победобесія”, визначеної в кремлі.

Після невдалої зимово-весняної наступальної кампанії характер бойових дій вказував на те, що російське командування основні зусилля зосередило на підготовці до відбиття українського наступу та формуванні резервів.

Підставами до таких дій стала заява держсекретаря США Ентоні Блінкена про те, що за його оцінками, українська армія забезпечена всім необхідним для успішного наступу²⁹⁰. А Президент України Володимир Зеленський наголосив, що Україна готова до його проведення²⁹¹.

Особливу напругу в окупантів викликала відсутність інформації про дату і напрямок головного удару ЗС України, при проведенні різнопланових заходів – наступальних дій (розвідки боєм) на декількох напрямках у різних ОЗ, знищенні логістичних центрів, командних пунктів, позицій артилерії та РЕБ, чисельних атаках БпЛА по об'єктам зс рф у тилкових районах.

На ТОТ активізувалося українське підпілля, а в прикордонних районах Брянщини та Белгородщини – російські добровольчі формування (легіон “Свобода росії”, російський добровольчий корпус). Це спонукало командування зс рф до перегруповання військ та засобів ППО для прикриття об'єктів критичної інфраструктури, посилення державного кордону, боротьби із добровольцями тощо.

Поряд з цим, видалися досить дивними удари по кремлю двома невідомими

²⁸⁹ Оцінка російської наступальної кампанії // ISW. – 2023, 30 квітня. – URL: <https://tinyurl.com/2j46zazw>

²⁹⁰ Україна має те, що їй потрібно для повернення території // CCN. – 2023, 09 травня. – URL: <http://surl.li/hywnk>

²⁹¹ Зеленський каже, що Україні потрібно більше часу для контрнаступу // BBC. – 2023, 11 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2242yhn4>

БпЛА, які керівництво рф розцінило як замах на в. путіна, заявивши, що російська сторона залишає за собою право “вжити заходів у відповідь там і тоді, де і коли вважатиме за потрібне”, а дії “київського режиму” оцінено як “спланована терористична акція”²⁹². Україна заперечувала свою причетність до повітряних атак у ніч на 3 травня 2023 року.

Ймовірно, інсценування атаки було зроблено спецслужбами рф напередодні 9 травня для внутрішньої аудиторії з метою представлення війни з Україною як екзистенційної та створення умов для більш широкої мобілізації в рамках українського наступу. Зокрема, за інформацією видання “Медуза”, кремль відпрацював підконтрольним ЗМІ методичку, в якій журналістам радили “не занижувати очікування анонсованого контрнаступу України за підтримки НАТО” і не акцентувати увагу на тому, що “Київ нібито не готовий до контрнаступу”²⁹³. Провладні ЗМІ, навпаки, мали наголошувати на тому, що західні країни постачають Києву озброєння і всіляко підтримують Україну. У такий спосіб адміністрація президента рф намагалася створити вигідний інформаційний фон при будь якому розвитку ситуації на фронті.

Загалом після року широкомасштабної агресії проти України російському командуванню вдалося певним чином адаптуватися під реальну ситуацію на фронті, перегрупуватися та усунути ряд системних прорахунків. Так, незважаючи на нарощення бойових спроможностей української системи ППО за рахунок західної допомоги, російська авіація все ще залишалася серйозною загрозою для ЗС України. На фоні дефіциту високоточних ракет противник активно застосовував як по позиціям Сил оборони так і по прифронтовим населеним пунктам модернізовані кориговані авіабомби ФАБ-250 та ФАБ-500 і дрони-камікадзе. Низька точність бомб компенсувалася їх значними запасами і потужністю.

Артилерійський вогонь для російської армії залишався головним чинником у вогневому ураженні на полі бою. Після відмови від організаційно-штатної структури БТГр, з літа 2022 року артбатареї діяли у складі артилерійських тактичних груп. Артилерійські бригади, виділяючи батареї для підтримки напрямків, утримували значні сили у прямому підпорядкуванні для контрбатарейного вогню і підтримки головних зусиль. Темп вогню у 2023 році коливався від 12 до 38 тис. снарядів на день, що значно менше ніж на початку війни, але все ще переважав витрати української артилерії. Через суттєву різницю між витратами і власним виробництвом боєприпасів, а також активне знищення ЗС України складів з боєприпасами противника, особливо на Запорізькому та Бахмутському напрямках, кремль вимушений був вишукувати можливості додаткового їх придбання за кордоном. Відповідно намітилася тенденція до більш виваженого планування вогневих завдань, із активним використання розвідувальних БпЛА тактичного рівня. А застосування ЗС України західних контрбатарейних систем і високоточних боєприпасів зумовило подрібнення підрозділів російської артилерії та збільшення вимог до її мобільності.

Тривалі позиційні бої внесли корективи у використання бронетехніки. Якщо раніше танки застосовувалися переважно для прориву оборони, то тепер звичними

²⁹² Україна била по Кремлю? // Радіо Свобода. – 2023, 03 травня. – URL: <http://surl.li/hyymt>

²⁹³ Якщо Україна досягне успіхів і займе території, їхня втрата буде зрозуміла... // Meduza. – 2023, 02 травня. – URL: <http://surl.li/hywkld>

завданнями для них була стрільба із закритих вогневих позицій та доповнення артилерії у якості високоточних засобів вогневої підтримки штурмових підрозділів для виявлення і знищення українських вогневих позицій. Під час міських боїв і доставки піхоти на передову почали застосовуватися застарілі зразки бронетехніки, зокрема танки Т-62 і Т-55.

Для проведення чисельних наступальних (штурмових) дій на одних і тих напрямках, а також розвідки боєм, російське командування в якості “одноразової піхоти” використовувало найманців з числа в’язнів, колишніх військових і силовиків. При цьому їх втрати оперативно поновлювалися. З метою недопущення здачі в полон в російській армії відновили практику Другої світової війни – так званні “загороджувальні загони”²⁹⁴.

Сильною стороною противника залишалося інженерне забезпечення військ. Особовий склад та інженерні війська демонстрували здатність у стислі терміни зводити якісні фортифікаційні споруди. Оборонні позиції зазвичай складалися із трьох рубежів. Загальна глибина укріплень на окремих напрямках могла сягати 30 км. Вкрай небезпечним елементом російської оборони було мінування.

Згідно з даними Mines Advisory Group²⁹⁵, через агресію рф, Україна стала найбільш замінованою країною, випереджаючи Афганістан та Сирію. Загальна площа замінованих територій на травень 2023 року сягнула 180 тис. км², що відповідає половині Німеччини, третині Франції та восьми Ізраїлям.

Російська армія суттєво наростила складову РЕБ як для контролю, перехоплення і знищення БПЛА в районах бойових дій, так й встановлення різного роду радіоперешкод (агресивне електронне випромінювання, “фальшиві” цілі, імітація інших випромінювачів і пристроїв тощо). У разі неспроможності перехоплення трафіку ЗС України, ворог вдавався до придушення приймачів на радіостанціях Motorola (до 10 км). На південному напрямку для електронних атак на командні пункти Сил оборони противник активно задіявав спеціалізовані вертольоти Мі-17.

Поряд з цим, вбачаючи наступ ЗС України, противник відпрацьовував на ТОТ Запоріжжя варіанти відведення з передової боєздатних підрозділів під прикриттям евакуації місцевих жителів, перш за все з Токмака й Енергодара. Подібні дії мали місце під час відступу окупантів з правобережної Херсонщини.

Російські війська з метою вирішення оперативних і тактичних завдань продовжували застосовувати практику шантажу та руйнування у прифронтових районах гідротехнічних споруд та інших об’єктів критичної інфраструктури. Зокрема, нагальним питанням залишалося утримання противником Запорізької АЕС та Каховської ГЕС, з активними звинуваченнями ЗС України у їх постійних обстрілах та можливого скоєння на цих об’єктах диверсій.

З метою встановлення тотального контролю і впливу на місцеве населення ТОТ, рф проводила агресивну політику щодо російської паспортизації українців. За інформацією прем’єра рф м. мішустіна, з жовтня 2022 року на цих територіях російські паспорти отримали вже майже 1,5 млн осіб.

Угрупування Сил оборони України, з метою відбиття широкомасштабної

²⁹⁴ Полонений ФСБшник розповів СБУ, як діють загороджувальні загони окупантів // Главком. – 2023, 12 червня. – URL: <http://surl.li/iatrt>

²⁹⁵ Консультативна група з питань мін // en.wikipedia.org. – 2023, 15 червня. – URL: <http://surl.li/icakx>

збройної агресії рф, позбавлення противника наступального потенціалу та відновлення контролю над ТОТ, продовжувало вести:

оборонну та наступальну операції у межах Східної та Південно-Західної ОЗ; стабілізаційну операцію у межах Північно-Західної ОЗ.

Головні зусилля були спрямовані на:

завоювання переваги, у т.ч. вогневої, на Бахмутському та Запорізькому напрямках;

утримання визначених оборонних рубежів на Лиманському, Авдіївському та Новопавлівському напрямках;

формування резервів, необхідних для проведення наступу;

порушення системи управління, ППО та логістики противника.

Загальна обстановка в районі ведення бойових дій суттєвих змін не зазнала.

Противник не зміг захопити жодної важливої території. Командування ЗС України повністю контролювало обстановку, незважаючи на чисельну перевагу противника, а угруповання Сил оборони виконували стратегічне завдання – виснаження і максимальне знищення боєздатних підрозділів окупаційних військ, а також створення умов для наступу. Лише за останні п'ять місяців 2023 року росія під Бахмутом втратила 100 тис. осіб, з них понад 20 тис. було вбитими (близько половини – найманці ПВК “Вагнер”).

Характеризуючи втрати рф, координатор зі стратегічних комунікацій Ради національної безпеки США Джон Кірбі наголосив, що рф досягла певних успіхів у Бахмуті, які мають “жахливу ціну”, так як загальна їх кількість втричі перевищує втрати США в ході кампанії на Гуадалканалі²⁹⁶ під час Другої світової війни.

Після провалу зимово-весняного російського наступу нагальним постало питання щодо початку українського наступу. Останні масштабні наступальні дії ЗС України відбувалися восени 2022 року, коли в результаті стрімкого удару було звільнено від окупантів до 20 тис. км² Харківщини, Донеччини та Херсонщини.

Тому підготовка до нового українського наступу не була неочікуваною для противника, на відміну від розуміння ходу його проведення. Всі ознаки вказували на те, що ГШ ЗС України прискіпливо готував наступальну операцію, у т.ч. запиту партнерам щодо потреб. Як результат, протягом останніх місяців окрім основних видів ОВТ, Сили оборони отримували боєприпаси для розмінування, тягачі для транспортування важкої техніки, мостоукладальники, інженерні, командні та ремонтно-евакуаційні машини, паливозаправники тощо. Тривала підготовка окремих видів фахівців і підрозділів.

Основоположним елементом під час планування наступу є вибір напрямку

²⁹⁶ Перемога американців у битві за Гуадалканал — вирішальний перелом війни в Тихому океані // Арміяінформ. – 2023, 09 лютого. – URL: <http://surl.li/hzhgg>

головного удару. У травні 2023 року розглядалося декілька основних варіантів, які мали свої переваги і недоліки. Найімовірніший – Запорізький. Успішний наступ у напрямку Токмак, Мелітополь дозволить повернути контроль над Запорізькою АЕС, а вихід до Азовського моря частково ізолює угруповання противника на ТОТ АРК. Крім того, у радіусі дії української артилерії опиниться майже весь Кримський півострів. Однак, на цьому напрямку окупанти створили ешелоновану оборону, замінували загрозливі ділянки, а відкрита місцевість не сприятиме прихованому переміщенню військ.

Просування на Вугледарському напрямку дозволить ЗС України отримати контроль над Волновахою – логістичним хабом окупантів, а вихід на Маріуполь та Азовське узбережжя позбавить ТОТ АРК сполучення із материковою Україною.

Наступ ЗС України на Херсонському напрямку потребує наведення переправ через р. Дніпро, прикриття військ від ударів з повітря, великої кількості спецтехніки і налагодженої логістики. Водночас, близькість російської артилерії та авіації становитиме суттєву загрозу для військ, які форсуватимуть р. Дніпро і просуватимуться в напрямку Армянська, Джанкоя і Генічівська з метою встановлення контролю над ТОТ АРК.

Спроба наступу ЗС України на Бахмутському напрямку, де противник сконцентрував велике угруповання військ для захоплення Бахмуту, може розглядатися в контексті відновлення контролю над Бахмутсько-Соледарською агломерацією та в якості допоміжного напрямку наступальної операції.

Використання Сватівського напрямку для наступу дозволяло б узяти під контроль логістичний вузол ворога у Сватовому з подальшим виходом на Лисичансько-Севєродонецьку агломерацію. А при відсутності загрози оточення або порушення логістики ЗС України – просування до ДКУ.

За результатами наступальних дій (у т.ч. розвідки боєм) на кінець травня 2023 року український наступ розглядався вже як серія наступів на декількох напрямках одночасно. Тому основні зусилля командування ЗС України і ОСУВ зосереджували на підготовці резервів, знекровленні противника, порушенні його системи управління, ППО і логістики, а також знищенні засобів вогневого впливу.

Дані про резерви, які планувалося задіяти у наступі, не оприлюднювалися. Але ще у вересні 2022 року Головнокомандувач ЗС України генерал Валерій Залужний зазначав, що у разі ухвалення рішення про відновлення контролю над Кримським півостровом, така операція чи серія операцій вимагала б створення одного чи декількох угруповань у складі від 10 до 20 загальновійськових бригад²⁹⁷.

В свою чергу наприкінці квітня 2023 року генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг заявив, що партнери навчили і спорядили понад дев'ять нових бронетанкових бригад²⁹⁸. Поряд з цим тривало злагодження восьми штурмових бригад “Гвардії наступу”, сформованих на базі Національної гвардії, Національної поліції та Державної прикордонної служби України.

Крім того, 23 травня 2023 року Президент України Володимир Зеленський

²⁹⁷ Перспективи забезпечення воєнної кампанії 2023 року //Укрінформ. – 2022, 7 вересня. – URL:<http://surl.li/gptaj>

²⁹⁸ Генеральний секретар: “Люксембург знаходиться в авангарді інноваційного порядку денного НАТО” // www.nato.int. – 2023, 27 квітня. – URL: <https://tinyurl.com/2p9f879v>

анонсував створення Корпусу морської піхоти²⁹⁹, який у взаємодії з іншими родами військ виконуватиме специфічні задачі – берегова оборона та десантні операції.

На початок травня в структурі морської піхоти перебували 35-та обрмп ім. контрадмірала Михайла Остроградського, 36-та обрмп ім. контр-адмірала Михайла Білинського, 503-й обмп, 406-та оабр ім. генерала-хорунжого Олексія Алмазова, 32-й рап та 140-й орб. У процесі формування були 37-ма і 38-ма обрмп.

Довгоочікуваний український наступ створив у суспільстві великі очікування і тиск як на противника, так і на ЗС України, українське суспільство та партнерів України. З цього приводу Президент України Володимир Зеленський наголосив: “Ми робитимемо все, щоб ворог побіг. ... Але сказати, що одразу після цього контрнаступу буде повністю відновлено суверенітет України, я поки що не можу, тому що це війна”³⁰⁰.

У травні 2023 року з метою об’єктивної оцінки ситуації на фронті і довкола України Президент України Володимир Зеленський провів п’ять засідань Ставки Верховного Головнокомандувача ЗС України (8, 12, 16, 24, 29-го). Серед головних питань, які виносилися на порядок денний, були: постачання артилерійських боєприпасів і ракет у поточному році³⁰¹, комплектування ОВТ нових бригад³⁰² та результати перевірки їх боєготовності³⁰³. Окремо було заслухано доповіді про перспективи розвитку української авіації з урахуванням переходу на нові типи літаків³⁰⁴ та нові контракти постачання додаткових засобів ППО³⁰⁵.

Таким чином, станом на кінець травня 2023 року ЗС України утримували ініціативу, змогли забезпечити прихованість дій щодо задуму наступальної

²⁹⁹ У День морської піхоти Президент України відвідав передові позиції українських захисників на Донеччині та вручив державні нагороди // www.president.gov.ua. – 2023, 23 травня. – URL: <http://surl.li/inptl>

³⁰⁰ Володимир Зеленський: “До контрнаступу ми готові” // BBC. – 2023, 11 травня. – URL: <http://surl.li/gzggg>

³⁰¹ Президент провів чергове засідання Ставки Верховного Головнокомандувача // Офіційне інтернет-представництво МО України. – 2023, 08 травня. – URL: <https://tinyurl.com/9ukva85b>

³⁰² Зеленський провів чергове засідання Ставки Верховного Головнокомандувача // <https://inshe.tv/>. – 2023, 12 травня. – URL: <https://inshe.tv/important/2023-05-12/764000/>

³⁰³ Засідання Ставки Верховного Головнокомандувача // www.president.gov.ua. – 2023, 16 травня. – URL: <https://tinyurl.com/ntvuzns8>

³⁰⁴ На Ставці Верховного Головнокомандувача обговорили розвиток української авіації з урахуванням переходу на нові типи літаків // Арміяінформ. – 2023, 24 травня. – URL: <https://tinyurl.com/3v365e3x>

³⁰⁵ Залужний, Сирський і Тарнавський доповіли Верховному Головнокомандувачу ЗСУ про ситуацію на фронті // Арміяінформ. – 2023, 29 травня. – URL: <https://tinyurl.com/dbzt5vd6>

операції, діяли широким фронтом з метою викриття оборони противника, де на окремих ділянках мали тактичні просування, не задіяли основні резерви, завдавали ударів по тилах противника. Все це вказувало, що ГШ ЗС України реалізовував планові заходи в рамках складної загальновійськової операції, враховуючи всі елементи обстановки і потенціал російських окупаційних військ.

Часткова обстановка (положення, завдання, угруповання військ (сил) сторін на напрямках, способи ведення, напрями зосередження зусиль, результати воєнних дій)

Східна операційна зона.

Противник продовжував наступальну операцію з метою розгрому угруповання Сил оборони України в межах зон відповідальності УВ “Центр” та УВ “Юг”, не полишаючи спроб створення сприятливих умов для виходу на адміністративні кордони Луганської і Донецької областей. Для досягнення оперативних цілей зазначені угруповання виконували наступні завдання:

наступ в напрямку адміністративного кордону Луганської і Донецької областей з виходом на рубіж: Куп’янськ, вздовж лівого берега Оскільського водосховища, р. Оскіл, р. Сіверський Донець, Райгородок, Слов’янськ, Краматорськ, Костянтинівка, Покровськ, Курахове, Велика Новосілка;

недопущення просування ЗС України на Куп’янському і Лиманському напрямках;

захоплення Бахмута та Авдіївки з подальшим виходом до ключових транспортних і логістичних центрів Часів Яр, Краматорськ та Слов’янськ;

утримання вогневої переваги по всій лінії фронту та у повітрі;

дезорганізація систем управління військами і зброєю, ППО та логістичного забезпечення Сил оборони України.

Епіцентром бойових дій залишався Донецький ОР, де противник намагався оточити та захопити Бахмут і Мар’їнку, а також блокувати шляхи постачання українських військ в Авдіївці.

Особлива увага була прикута до масованих штурмів позицій підрозділів ОСУВ “Хортиця” в Бахмуті ПВК “Вагнер”, яка десять місяців безрезультатно намагалася оволодіти цим районним центром, задіяючи для цього значні сили.

Станом на початок травня 2023 року угруповання російських окупаційних військ налічувало до 26 тис. особового складу, з них до 5 тис. найманців ПВК, 65 танків, 450 ББМ, до 150 од. артилерії і до 50 РСЗВ³⁰⁶.

Завдяки скоординованим діям Сил оборони та мужності українських захисників “м’ясні” штурми дозволяли ворогу лише незначні тактичні просування.

³⁰⁶ Стало відомо, скільки російських бійців воюють на Бахмутському напрямку / Слово і діло. – 2023, 01 травня. – URL: <http://surl.li/ipvoi>

Однак, керівник ПВК “Вагнер” є. пригожин вже не був спроможний вчасно і в необхідних обсягах поповнювати свої втрати, перш за все за рахунок вербування в’язнів. Цю функцію перебрало на себе мо рф для формування штурмових загонів “Шторм Z” для забезпечення регулярних російських військ достатньою кількістю боєздатних сил, що, на думку російського командування, повинно було забезпечити високий темп наступальних дій на вузькій ділянці фронту.

Щоб виправдати черговий провал із захопленням Бахмуту у визначений термін (останній дедлайн – до 09.05.2023), є. пригожин почав активно просувати у ЗМІ тему “снарядного голоду” і жорстко критикувати військове керівництво рф (с. шойгу, в. герасимова) за прорахунки на війні, представляючи своє ПВК як єдине компетентне і боєздатне формування на цьому напрямку.

Запит є. пригожина на 80 тис. артснарядів щодоби виглядав нереалістичним, так як вимагав від ВПК рф виготовлення до 29 млн. боєприпасів на рік. На цьому тлі досить дивним виглядало його інше звернення до мо рф про виділення “хоча б 4 тис. снарядів на день”³⁰⁷. І це в той час, коли на Бахмутському і Куп’янському напрямках російська артилерія здійснювала до 35 тис. пострілів на добу³⁰⁸.

Крім того, ватажок ПВК “Вагнер” звинуватив командування 72-ї мсбр 3-го АК у залишенні позицій, де загинуло до 500 його найманців³⁰⁹. Подібні нарікання лунали й на адресу батальйонів, пов’язаних з компанією “Газпром”. А міноборони рф є. пригожин звинуватив у зосередженні на внутрішніх конфліктах замість боротьби із зовнішнім ворогом.

Зміщення акценту із захоплення Бахмуту на підготовку угруповання військ зс рф до українського наступу (на що вказувало зниження активності бойових дій майже на всій лінії фронту) спонукало їх ватажка до більш радикальних заяв і дій. Так, 18 травня 2023 року через втрату окупантами ініціативи на флангах на північ і південь від міста, де Сили оборони України успішно контратакували, оточення українських підрозділів у Бахмуті стало неможливим. Але це не завадило є. пригожину 20 травня 2023 року заявити про “повну перемогу” в Бахмуті та намір вийти з міста у польові табори на відновлення, передавши до 25 травня 2023 року всі позиції регулярній армії рф.

Після привітання в. путіна ПВК “Вагнер” з вигаданою “перемогою”, є. пригожин посилив інформаційні атаки проти військового істеблішменту та еліт росії, що, ймовірно, призвело до затягування виходу з міста.

Стосовно ПВК “Вагнер” цікавим є те, що ніби-то через відсутність у зс рф ефективної системи управління і стратегічного планування, є. пригожин ще у 2022 році разом із командувачем угруповання військ зс рф в Україні (на той час) с. суровікіним, розробив операцію із захоплення цього населеного пункту. Основна мета – позбавити ЗС України наступального потенціалу до 2023 року. Про це ватажок ПВК “Вагнер” розповів під час інтерв’ю одному з російських військових блогерів. В підсумку все вийшло навпаки – “бахмутська м’ясорубка”³¹⁰ спрацювала

³⁰⁷ Пригожин заявив про “ліквідацію” ПВК “Вагнер”. // BBC. – 2023, 20 травня. – URL: <http://surl.li/ipuzj>

³⁰⁸ На Бахмутському і Куп’янському напрямках росіяни щодоби витрачають до 35 тисяч снарядів // Укрінформ. – 2023, 20 травня. – URL: <http://surl.li/ipuuu>

³⁰⁹ “Символ проблем армії Росії”: потрощена під Бахмутом 72 бригада ЗС РФ уже двічі зазнавала поразок // Texty.org.ua. – 2023, 11 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4vauva66>

³¹⁰ Пригожин заявил, что прекращает операцию “Бахмутская мясорубка” // eanews.ru. – 2023, 05 травня. – URL: <https://tinyurl.com/5n6rx7f4>

проти є. пригожина, його ПВК і російської армії загалом.

Поза увагою ЗМІ залишилася інформація воєнного злочинця – колишнього офіцера фсб рф і. гіркіна про те, що керівник ПВК “Вагнер” планує влаштувати військовий переворот і громадянську війну в рф до кінця літа 2023 року. Зокрема, він стверджував, що ця одіозна особа фактично оголосила війну частині воєнної і державної номенклатури рф³¹¹. Але реакція кремля з цього приводу була відсутня.

Незважаючи на загрозливу обстановку на східному фронті, командуванню ЗС Україні вдалося втримати оборону та зберегти резерви. Водночас, виведення “вагнерівців” з Бахмуту спонукало російське командування проводити їх заміну й на інших напрямках. Щоб компенсувати зниження активності штурмових дій і максимально вражати українські позиції, противник почав задіювати снайперів з контртерористичних підрозділів та штурмові загони зс рф, збільшив інтенсивність обстрілів з важкого озброєння і застосування АА.

Ситуативне залученням на Бахмутському напрямку виснажених в боях підрозділів та суттєві прорахунки в системі управління зс рф негативно впливали на ведення наступальної операції. Так, на Лиманському і Куп’янському напрямках противник намагався посилити своє групування, зокрема ввів у бій частково відновлені підрозділи 2-го АК Південного ВО та 20-ї ЗВА Західного ВО³¹². Накопичення військ на зазначеному напрямку свідчило про підготовку противника до свого наступу (контрнаступу).

На Мар’їнському напрямку тривали запеклі бої, де від початку вторгнення на деяких ділянках фронту ворогу вдалося просунутися лише до 5 км. Противник повністю зруйнував саму Мар’їнку застосовуючи артилерію, авіацію, запалювальні боєприпаси та керовані авіабомби. Однак, оборона Збройними Силами цього населеного пункту продовжувала перешкоджати просуванню ворога в напрямку Курахового.

Загалом, у Східній ОЗ на кінець травня 2023 року, крім обмежених локальних атак, російські сили фактично припинили наступальні операції на всьому ТВД, що означало перехід до оборони.

Угрупування Сил оборони України силами ОСУВ “Хортиця” (ОУВ “Харків”, ОТУ “Лиман” і “Соледар”) та ОСУВ “Таврія” (ОТУ “Донецьк” і “Запоріжжя”) продовжувало оборонну операцію з метою відбиття наступу військ противника, утримання населених пунктів Куп’янськ, Лиман, Бахмут, Авдіївка і Мар’їнка та створення умов для переходу Сил оборони України у наступ.

Основними оперативними завданнями були:

недопущення прориву угруповань військ противника у глибину по рубежу: Тополі, Дворічна, Кислівка, Новоселівське, Макіївка, Торське, Білогорівка, Спирне, Оріхово-Василівка, Курдюмівка, Красногорівка, Авдіївка, Первомайське, Мар’їнка, Вугледар;

відбиття наступу угруповань противника на Куп’янському, Лиманському, Бахмутському, Авдіївському та Мар’їнському напрямках;

утримання н.п. Куп’янськ, Лиман, Бахмут, Вугледар та основних ключових

³¹¹ Гіркін натякнув на держпереворот у РФ цього літа // Кореспондент. – 2023, 28 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4v3fzk9s>

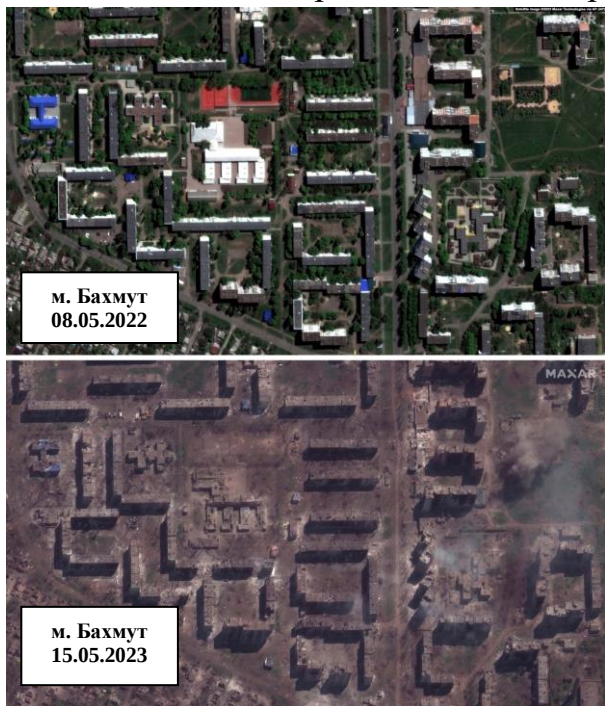
³¹² Ворог може готувати наступ на напрямі Куп’янськ-Лиман // sprotyv.info. – 2023, 03 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2p9hbc33>

рубезів Миньківка, Бахмут, Курдюмівка та Авдіївка, Мар'їнка, Вугледар;

завоювання та утримання вогневої переваги, переваги у повітрі, на Бахмутському напрямку з подальшим відновлення втраченого положення проведенням контратак (контрударів);

відбиття ударів засобів повітряного нападу противника;

дезорганізація системи управління військами і зброєю, логістичного забезпечення, ППО, розвідки та РЕБ противника.

Основні зусилля зосереджувалися на утриманні ініціативи, максимальному знищенні найбільш боєздатних підрозділів російських військ на вузькій ділянці фронту та створенні умов для наступальної операції ЗС України зі звільнення ТОТ.

На Бахмутському напрямку підрозділи ОТУ “Соледар” і “Лиман” вели активну оборону із повернення під контроль раніше втрачених позицій. Захоплення панівних висот і вигідних позицій дозволило порушити логістику противника на півдні та півночі Бахмута.

На початку травня 2023 року з'явилася інформація, що керівництво рф призначило чергову дату захоплення Бахмуту – 9 травня (радянське свято “День перемоги”). Однак, ЗС України не дали

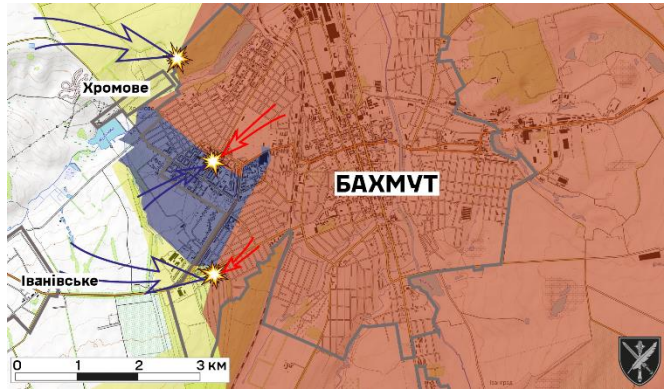
можливості окупантам це зробити. Перенесення термінів виконання завдань СВО стало традицією для зс рф, а саме: до кінця березня 2022 року планувалося захопити весь Донбас, перші дедлайни щодо захоплення Бахмута оголошувалися ще в липні 2022 року. Але й після 9 травня 2023 року південно-західна частина міста і Донбасу продовжували перебувати під контролем України.

Безпосередньо в самому місті точилися постійні запеклі бої високої інтенсивності, особливо на його західних околицях. Підрозділи противника, переважно ПВК “Вагнер”, активно підтримувала АА та артилерія. Одночасно, ворог намагався безрезультатно атакували Хронове на трасі Бахмут-Часів Яр і сам Часів Яр, а також Іванівське та Ступочки на трасі Бахмут-Костянтинівка.

МО України про просування українських військ біля міста повідомило 12 травня 2023 року. Цього ж дня мо рф визнало відхід своїх військ із позицій на північ від Бахмуту. Саме із флангів українські підрозділи почали успішно продавлювати оборону противника, займаючи панівні висоти та вигідні райони поблизу Кліщіївки, Курдюмовки, Іванівського, Хромова. Тактичні просування флангами в умовах запеклих боїв в середньому становило від кількох сотень метрів до кількох кілометрів на добу.

МО України спростовувало всі заяви кремля про повний контроль над Бахмутом. А 21 травня 2023 року командувач СВ ЗС України генерал-полковник Олександр Сирський повідомив, що українські військові фактично наближаються до взяття Бахмута в тактичне оточення.

У цей період кількість бойових зіткнень за добу суттєво зменшилася – із 25-35 до 2-3, що було пов'язано з ротацією підрозділів ПВК “Вагнер” на ПДВ і мотострілецькі підрозділи зс рф. Сили оборони України утримували вогневий контроль за логістичними маршрутами у самому Бахмуті та на його околицях.

Відхід “вагнерівців” не став черговим “жестом доброї” волі останніх³¹³, а результатом роботи командування ОСУВ “Хортиця” та героїчних дій українських захисників, яким вдалося суттєво знизити бойовий потенціал противника та знекровити його боєздатні підрозділи.

Те, що наприкінці травня 2023 року відбувалося навколо Бахмута було однією із фаз активних наступальних операцій ЗС України. Як результат, крім обмежених локальних атак в районі Кремінної та під Донецьком (Мар’їнський та Авдіївський напрямки) противник фактично припинив наступальні дії на всьому ТВД, що означало перехід його до оборони.

Південно-Західна операційна зона.

У Південно-Західній ОЗ **противник** силами УВ “Днепр” (5, 22, 29, 49 А, 1 АК) та УВ “Юг” (35, 36, 58 А, 1, 2 АК) здійснював оборону по рубежу Покровське, Стара Збур’ївка, Олешки, вздовж р. Дніпро, Василівка, Лугове, Щербаки, Нестерянка, Новоданилівка, Новопокровка, Мирне, Дорожнянка, Марфопіль, Малинівка, Вишневе, Новодарівка, Рівнопіль, Нескучне.

З метою утримання ТОТ Миколаївської, Херсонської і Запорізької областей ворог виконував наступні завдання:

недопущення захоплення плацдарму ЗС України на лівому березі р. Дніпро та виходу на адміністративний кордон з ТОТ АРК (утримання сухопутного коридору);

зрив наступу ЗС України у напрямку Василівка, Мелітополь та Гуляй Поле, Бердянськ;

дезорганізація системи управління військами і зброєю, логістичного забезпечення, ППО, розвідки та РЕБ противника;

знищення (блокування) морських (річкових) десантів та ДРС противника.

Противник суттєво наростив угруповання військ на ТОТ, чисельність якого сягнула близько 150 тис. осіб³¹⁴.

На Таврійському напрямку у рамках підготовки ЗС України до наступу, ворог посилив розвідувальні дії, проводив постійні перегрупування підрозділів, покращував систему управління і логістики. Роботи з нарощення фортифікаційних споруд та оборонних рубежів не припинялися. Якщо на початковому етапі це були укріплення біля окремих стратегічних об’єктів (дамби, мости, ГЕС тощо) або напрямках, то у травні 2023 року інженерні підрозділи вибудовували вже третю лінію оборони. Для посилення позиції ворог створював водні загородження,

³¹³ Сили оборони обстріляли “вагнерівців”, які виходили з Бахмута - 80 загиблих та 119 поранених // Укрінформ. – 2023, 30 травня. – URL: <http://surl.li/ipreu>

³¹⁴ У ГУР назвали кількість російських військ у Запорізькій та Херсонській областях // РБК-Україна – 2023, 15 травня. – URL: <https://tinyurl.com/373htz4m>

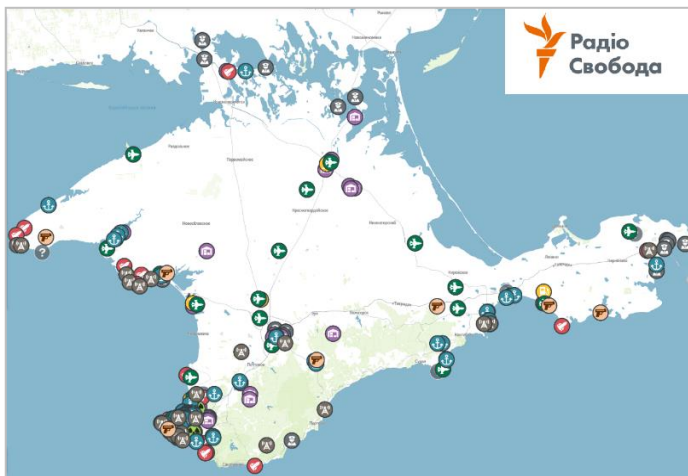
підтоплюючи територію³¹⁵.

Якість та обсяги інженерних робіт вказували на те, що зс рф планували обороняти ТОТ материкової частини півдня України. Також, противник витратив багато ресурсів для посилення оборони ТОТ АРК, у т.ч. протидії морським десантним операціям. Зокрема, оборонні рубежі на кримських перешийках здатні сповільнити наступальні дії, але вони втрачають сенс на фоні далекобійної високоточної зброї ЗС України.

Серйозну загрозу для мешканців північного Криму та півдня Херсонщини створювало мінування зс рф великого хімічного підприємства “Кримський титан”, що знаходиться в Арм’янську. До таких дій ворог вдавався, щоб зупинити наступ ЗС України на цьому напрямку.

Посилення угруповання противника на південному напрямку відбувалося за рахунок військ, що слідували з рф транзитом через ТОТ АРК. По суті, росія об’єднала угруповання, яке включало сухопутну, повітряну і морську компоненти, задіявши для цього – залізницю, авіацію та морський транспорт. На це вказувало використання інфраструктури захоплених аеродромів і портів³¹⁶.

Для зс рф Крим виконував роль логістичного і тренувального хабу. Підтвердженням тому стала карта видання “Крим.Реалії” із 220 основними військовими об’єктами, які окупанти розмістили на ТОТ АРК. На супутникових знімках і фото зафіксовано полігони, бази ПММ, склади ОВТ, позиції РЛС, ППО, військові частини, аеродроми та бази чф рф³¹⁷.

Намагаючись зменшити кількість ударів української далекобійної артилерії та авіації, противник посилював ППО, збільшуючи кількість як самих систем, так й налагоджуючи оптимальні маршрути підвозу боєприпасів.

Через загрозу атаки українськими надводними дронами, командування зс рф утримувалося від проведення морських операцій, залучаючи лише до чергування у Чорному морі кораблі чф рф, у т.ч. ракетноносії “Калібрів”. У пунктах базування ТОТ АРК перебувала мінімальна кількість корабельного-катерного складу чф рф. Решта знаходилася у порту Новоросійська (рф).

У травні 2023 року в акваторію Азовського моря противник вивів носій крилатих ракет “Калібр”, який не з’являвся на бойовому чергуванні тривалий час. Ймовірно, його використовували як один з елементів прикриття та захисту Кримського мосту³¹⁸. Крім того, рф вже традиційно порушувала Міжнародну конвенцію з охорони людського життя на морі 1974 року (SOLAS), вимикаючи

³¹⁵ Окупанти будують на Запоріжжі лінії оборони з води // Главком. – 2023, 19 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2hj9adfe>

³¹⁶ Росія будує третю лінію оборони на півдні України // Крим.Реалії. – 2023, 25 травня. – URL: <https://tinyurl.com/mtrkvw7w>

³¹⁷ Мапа військових об’єктів Криму // Радіо Свобода – 2023, 10 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2r736nh6>

³¹⁸ В Азовському морі з’явилися “Калібри” // УНІАН – 2023, 15 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2efs27a8>

системи автоматичної ідентифікації (AIS) на цивільних суднах в Азовському морі.

Поряд з цим, Придністров'я продовжувало залишатися територією, яку рф використовувала для підтримання напруженості в регіоні. На початку травня 2023 року глава так званого представництва псевдореспубліки у рф л. манаків звернувся до керівництва рф з проханням збільшити кількість російських “миротворців” через зростання загрози з боку України та Молдови, посиляючись на наявність такої опції в документах Об'єднаної контрольної комісії (передбачає до 3100 осіб)³¹⁹. Але прес-служба кремля ситуацію у пмр, де перебувало 450 російських військових, не коментувало³²⁰.

Сили оборони України у складі ОСУВ “Одеса” (ОУВ “Дунай”, “Дністер”), частини ОСУВ “Таврія” (ОУВ “Запоріжжя”) та угруповання різнорідних сил у визначеній ОЗ проводили оборонну операцію, основними завданням якої були:

недопущення прориву угруповань військ (сил) противника у глибину, у т.ч. на острови р. Дніпро;

завоювання переваги на Запорізькому напрямку з подальшим відновленням втраченого положення шляхом проведенням контратак (контрударів);

прикриття угруповань військ від ударів засобів повітряного нападу противника;

дезорганізація системи управління військами і зброєю, логістичного забезпечення, ППО, розвідки та РЕБ противника.

Угруповання Сил оборони України утримувало лінію фронту на визначених рубежах, положення військ (сил) залишалося стабільним. У рамках підготовки до українського наступу активізували заходи щодо виснаження противника, порушення його логістичного забезпечення та ураження його вогневих засобів особливо в районі Василівка, Мелітополь, Бердянськ, Гуляй Поле, а також викриття слабких місць в системі оборони шляхом проведення наступальних дій.

Упродовж травня 2023 року кількість уражень військових об'єктів ворога на Таврійському напрямку зростає удвічі. Постійного вогневого ураження зазнавали, штаби та скупчення особового складу, позиції артилерії, ППО та РЕБ, а також логістика. Ефективно працювали підрозділи контрбатареїної боротьби, аеророзвідки та спецпризначення Сил оборони України.

Одночасно, на ТОТ АРК почастішали вибухи на залізниці та військових аеродромах, пожежі на нафтобазах, атаки БПЛА, блекауту тощо. Представники ОК “Південь” пояснювали це тим, що Крим готується до звільнення³²¹. Але окупаційна влада продовжувала запевняти населення, що “...все під контролем, працює російська ППО, відбуваються технологічні відключення електрики, і т.п., не пов'язуючи ці випадки з діяльністю українського підпілля та застосуванням ЗС України високоточної зброї. Одним з таких підтверджень стало знищення на вузловій станції Джанкой великої кількості боєприпасів, у т.ч. крилатих ракет “Калібр НК” для чф рф³²².

³¹⁹ Придністров'я просить Росію збільшити кількість “миротворців” // mil.in.ua. – 2023, 08 травня. – URL: <http://surl.li/imphpr>

³²⁰ Кулеба відповів на заяву росії про нібито наміри ЗСУ атакувати Придністров'я // Словоділо. – 2023, 04 травня. – URL: <http://surl.li/ilvkcq>

³²¹ Сезон бавовни в Криму розпочався? // Укрінформ. – 2023, 25 травня. – URL: <http://surl.li/ilyxv>

³²² Біля Кримського мосту вибухнула нафтобаза росіян // УНІАН – 2023, 03 травня. – URL: <https://tinyurl.com/22x5pbh9>

Численні кровопролитні битви за Крим протягом століть дали українському командуванню розуміння особливостей деокупації півдня України. Головне – ЗС України не проводитимуть лобових атак, розуміючи складнощі подолання ешелонованої оборони і чисельну перевагу противника. Для виконання цього завдання було сплановано окрему операцію і розроблено відповідну тактику.

На цьому ще у листопаді 2022 року наголосив заступник Головнокомандувача ЗС України генерал-лейтенант Михайло Забродський (тоді ще народний депутат України, перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони та розвідки)³²³. За його словами – це лише питання часу. Історія показує, що окупаційним силам завжди важко було утримати Крим. Домінуванню росії на морі та в повітрі можна буде простояти за допомогою асиметричних прийомів, а також інших можливостей загальновійськового маневру. Перевагою української армії є здатність проводити високомобільні атаки та руйнувати логістику противника.

На кожному етапі війн з росією, українська армія демонструвала правильність вибору тактики, зосередженість на логістиці і досягненні мети. Саме так відбувалося звільнення півострову у 1918 році в ході Кримської операції (22.04.1918), якою командував полковник Петро Болбочан. Тоді армія УНР успішно форсувала р. Сиваш і звільнила від більшовиків Джанкой, першу вузлову станцію в Криму. Завдяки цьому вдалося розвинути наступ і раніше за німецькі війська дістатися Сімферополя. Перемоги було досягнуто з мінімальними втратами.

Тому визначальними для ЗС України є блокування “сухопутного коридору”, який з’єднує рф та Крим, а також руйнування Кримського мосту.

Північно-Західна операційна зона.

Основною метою **противника** залишалося утримання частини Сил оборони України поза зоною активних бойових дій. Для цього проводилися демонстраційні заходи. Зокрема, вкотре в білорусі було продовжено навчання рб та рф, які проходили на полігонах: “Осиповицький”, “Доманове”, “Лепельський”, “Обуз-Лесновський” та “Гожський”³²⁴. Крім того, на початку травня розпочався черговий етап комплексної перевірки бойової готовності військ, у рамках якої відпрацьовано бойове застосування зведеної авіаційної групи оперативно-тактичної авіації пкс рф з виходом літаків Су-34 на рубіж пуску ракет (60 км від ДКУ, Микашевичі, рб). До тренування залучалися сили і засоби ППО та ВПС рб.

Поряд з цим військово-мобілізаційні органи Гомельської, Гродненської і Брестської областей рб здійснили призов до 2 тис. військовозобов’язаних на військові збори³²⁵. Загальна чисельність білоруських підрозділів, які залучалися до прикриття ДКУ, становила до 2 тис. осіб, переважно зі складу 38 одшбр, 103 опдбр, 5 обр спп та тгр 51 абр³²⁶.

2 травня 2023 року президент рб о. лукашенко через нібито чергове загострення ситуації на державному кордоні провів нараду із керівниками силових

³²³ Спроба України повернути Крим була б кривавою і важкою // Economist. – 2022, 27 листопада. – URL: <http://surl.li/imscq>

³²⁴ Росія і Білорусь продовжили спільні військові навчання до 28 травня // Interfax. – 2023, 21 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2cbu2bw6>

³²⁵ Росія готує танковий удар. // Фокус. – 2023, 10 травня. – URL: <http://surl.li/ijgkp>

³²⁶ Состоялась очередная ротация подразделений ВС РФ, охраняющих границу с Украиной // Telegram. – 2023, 06 травня. – URL: https://t.me/Hajun_BY/6772

відомств, на якій Уряду доручив підготувати заходи з метою недопущення на територію білорусі різного роду диверсантів³²⁷.

25 травня 2023 року, в рамках анонсованої раніше передачі рб тактичної ядерної зброї, москва та мінськ погодили порядок її розміщення. З цього приводу міністр оборони рб в. хренін заявив, що ці заходи є відповіддю на агресивну політику недружніх країн. Зі свого боку міністр оборони рф с. шойгу наголосив, що росія не передає білорусі ядерну зброю, контроль над нею та рішення про її застосування залишається за російською стороною.

Поряд з цим, ЗМІ активно висвітлювали питання будівництва сховища для ядерних боєприпасів, яке відповідно до заяви в. путіна мало тривати до 1 липня 2023 року. Ймовірно, для цих цілей було задіяно з об'єкти, де раніше базувалися підрозділи ракетних військ стратегічного призначення СРСР.

Білорусь, як союзник, продовжувала допомагати росії поставками ОВТ. Зокрема передала до арсеналу ГРАУ мо рф (Котлубань, Волгоградська обл., рф) чергову партію вибухівки (до 600 т), де, ймовірно, налагоджено відновлення боєприпасів, знятих з довготривалого зберігання. Поставки для зс рф ОВТ, боєприпасів і товарів подвійного призначення свідчать, що, найближчим часом мінськ навряд чи буде спроможний розпочати збройне протистояння із Польщею, Литвою або Україною.

У травні, через активізацію бойових дій у Східній ОЗ, контингент зс рф в рб зменшився – із 2,5 тис. осіб³²⁸ до 1 тис.³²⁹. Російське авіаційне угруповання в рб налічувало 13 літаків (Су-30СМЗ, Су-34, Су-24МР) та 12 вертольотів (Мі-8, Мі-24, Мі-28Н)³³⁰. Крім того, з метою повітряної підтримки військ на Куп'янському напрямку, командування зс рф УВ “Запад” на території Белгородської області (рф) за 5-13 км від ДКУ розгорнуло два польових аеродроми, на яких розмістило по зведеній тактичній авіаційній групі АА. Загальна кількість ударних вертольотів склала 32 од. (Ка-52 – 6 од., Мі-24/35 – 11 од., Мі-8/17 – 15 од.; р-н Ровеньки – 15 од., р-н Бережного – 17 од.).

Одночасно з цими заходами, командування УВ “Запад” отримало чергове підсилення зі складу 4 тд 1 гв. ТА (мб, тб; Наро-Фоминск, рф). Ця тактична група була переміщена з району Рябики (рф), де перебувала у “резерві першої черги”, в район Коломийчиха (ТОТ Луганської обл.). Ймовірно їх планувалося залучити для прориву на Куп'янському напрямку (з півночі на південь вздовж р. Оскіл) разом із підрозділами 25 та 138 омсбр, 2 мсд.

Всього до дій на північному напрямку України противник залучав два угруповання прикриття державного кордону чисельністю до 17 тис. військових, розгорнутих у південній частині рб та у Брянській і Курській областях рф³³¹.

Сили оборони України у складі ОСУВ “Північ” продовжували проводити

³²⁷ Лукашенко знову побачив “загострення ситуації” на кордоні і скликав силовиків // Слово і діло. – 2023, 02 травня. – URL: <http://surl.li/ijczc>

³²⁸ На території Білорусі перебуває близько 2,5 тисячі російських військових // lb.ua. – 2023, 15 травня. – URL: <https://tinyurl.com/3n7psm26>

³²⁹ У Білорусі залишаються близько тисячі російських військових// Konkurent.ua. – 2023, 07 червня. – URL: <https://tinyurl.com/yuvhdwpy>

³³⁰ На аеродромах Білорусі залишається 13 літаків та 12 гелікоптерів РФ – Наєв // Укрінформ. – 2023, 22 травня. – URL: <https://tinyurl.com/bdh555zk>

³³¹ Росія тримає 17 тисяч вояк у двох прикордонних областях та Білорусі// Українська правда. – 2023, 25 квітня. – URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/04/25/7399320/>

стабілізаційну операцію в межах Волинського, Поліського та Сіверського ОР з метою демонстрації готовності до відбиття збройного нападу держави-агресора, а також захисту цивільного населення та об'єктів критичної інфраструктури, забезпечення функціонування органів державної влади і місцевого самоврядування в районах відповідальності.

Основними завданнями операції були:

посилення охорони та оборони ДКУ у Волинській, Рівненській та Житомирській областях;
недопущення прориву ДРС противника у Сіверському ОР;
охорона та оборона важливих об'єктів і комунікацій;
відбиття ударів засобів повітряного нападу противника;
забезпечення умов для надійного функціонування органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Незважаючи на низьку ймовірність наступу противника з півночі України, Сили оборони перебували у постійній бойовій готовності. Проводилися заходи, спрямовані на підвищення рівня готовності угруповання військ на будь-які дії противника³³², особливо з відбиття повітряних ударів, а також недопущення проникнення ДРГ. Розвідувальними підрозділами здійснювався моніторинг активності ворожих військ на суміжній території з метою оцінювання потенційних загроз. Тривало вдосконалення фортифікаційних споруд та загороджень³³³.

Загальна обстановка у повітряному просторі України.

Упродовж травня 2023 року **авіація противника**, не здобувши переваги у повітряному просторі України, продовжувала завдавати ракетних ударів та застосовувати баражуючі боеприпаси. У прифронтових районах літаки та вертольоти зазвичай застосовували керовані авіабомби та інші засоби ураження в режимі кадрування, не входячи в зону дії української ППО. Одночасно, ворог удосконалював тактику нанесення ракетно-авіаційних ударів. Намагаючись викрити і розосередити увагу ППО України, все частіше застосовувалися хвилеподібні атаки з різних напрямків, а маршрути польоту ракет і БпЛА прокладалися через повітряний простір ТОТ³³⁴.

Протягом травня 2023 року противник застосував по Україні рекордну кількість авіаційних засобів ураження – 203 ракети (без урахування С-300/400) та 406 БпЛА (Shahed 136). При цьому завдав три масованих ракетно-авіаційних удари,

³³² Сергій Наєв відвідав навчання тероборонців на Чернігівщині // Armyinform. – 2023, 16 травня. – URL: <https://tinyurl.com/49339txb>

³³³ Мінні поля та протитанкові рови: Наєв розповів, як ЗСУ укріплюють північний напрямок // Armyinform. – 2023, 17 травня. – URL: <http://surl.li/ijeqf>

³³⁴ Росіяни вишукують нові маршрути для «шахедів» // Укрінформ. – 2023, 26 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2xkssddn>

застосувавши загалом 175 засобів повітряного нападу (07.05 – 45 од.³³⁵, 26.05 – 44 од.³³⁶, 29.05 – 86 од.³³⁷) та один масований удар БпЛА типу Shahed (28.05 – 59 од.³³⁸). Завдяки зниженню інтенсивності ударів у квітні, пкс рф вдалося накопичити засоби повітряного нападу для майже щоденного ракетно-авіаційного терору України (всього 21 день).

Повітряні Сили ЗС України нарощували свої спроможності і зосереджували зусилля на прикритті наземних угруповань військ та об'єктів, а також нанесенні поодиноких зосереджених авіаударів по пріоритетних об'єктах противника в оперативній і тактичній глибині. За офіційними даними було нанесено до 10 ударів^{339 340 341 342 343} ракетами Storm Shadow, які передала Україні Велика Британія. Загалом, українська авіація завдала 391 удар по пунктах управління, позиціях ЗРК, районах зосередження особового складу та ОВТ противника³⁴⁴. Не зважаючи на велику кількість застосованих засобів повітряного нападу та щільність ударів, українська ППО продемонструвала високу ефективність, знищивши 163 ракети різних типів (81%) та 364 БпЛА-камікадзе (90%).

Це стало можливим завдяки застосуванню західних ЗРК (Patriot, IRIS-T, Nasams, Raven, ін.), якими вперше вдалося уразити ракети Х-47 “Кинджал”. Аналіз їх уламків вказував на те, що перехоплення було ефективним (бойова частина знищена у повітрі). Також, розвінчано російський міф, що Х-47 – гіперзвукова ракета. Насправді “Кинджал” є гіперзвуковою лише на початковому етапі польоту. Під час атаки, ракета заходить на ціль за балістичною траєкторією, маючи високу, але не гіперзвукову швидкість. Витративши на її розробку астрономічні кошти, мо рф заявляло, що ракета буде здатна долати й перспективні системи ППО. В дійсності “Кинджал” перехопив, розроблений у 90-х роках, ЗРК Patriot РАС-3.

Але для ефективного протистояння рф крім засобів ППО Україні конче потрібна була ударна авіація, особливо багатофункціональні авіаційні платформи F-16 або аналогічні зразки, здатні виконувати великий спектр ударних завдань та завдань ППО. Саме тому військово-політичне керівництво України, на фоні вже

³³⁵ Уночі ворог завдав удару ракетами Х-22 по Миколаївщині та Херсонщині // Арміяinform – 2023, 07 травня. – URL: <https://tinyurl.com/357uzh8h>

³³⁶ Атака РФ в ніч на 26 травня: ППО знищила 10 крилатих ракет і 23 “Шахеда” // Українська Правда – 2023, 26 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2ezbf5z8>

³³⁷ Удар по Хмельницькій області // NEW Voice – 2023, 29 травня. – URL: <http://surl.li/eroez>

³³⁸ Найбільша російська атака “Шахедами”: ППО знищила 52 дрони // Українська Правда – 2023, 28 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4jhw6nv>

³³⁹ Russia says Ukraine used Storm Shadow missiles from Britain to attack Luhansk // Reuters – 2023, 14 травня. – URL: <https://tinyurl.com/yc5nbjhy>

³⁴⁰ В окупованому Луганську – ранкова “бавовна”: палає колишнє авіаучилище // СтопКОР. – 2023, 15 травня. – URL: <https://tinyurl.com/mrxrhkkf>

³⁴¹ ЗСУ рознесли КП окупантів в Маріуполі // Апостроф. – 2023, 21 травня. – URL: <https://tinyurl.com/3txetpsr>

³⁴² The Location of what appears to possibly be a Ukrainian “Storm Shadow” // OSINTdefender (twitter) – 2023, 25 травня. – URL: <https://tinyurl.com/6w5w3u93>

³⁴³ Ракетний удар по окупантах біля Маріуполя потрапив на відео: десятки 200-их // УНІАН – 2023, 28 травня. – URL: <https://tinyurl.com/5f899w2n>

³⁴⁴ Втрати ворога // Український інтерес – 2023, 01-31 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2zwbn8wx>

діючої танкової коаліції та анонсованого українського наступу, на міжнародній арені активно обґрунтовувало необхідність створення ще й авіаційної коаліції. Першими результатами цих зусиль стали рішення Португалії та Данії про готовність навчати українських пілотів та постачання літаків³⁴⁵.

Комплектація та підготовка резервів у зс рф.

Продовжуючи війну в Україні, на фоні великих втрат, кремль продовжував віддавати перевагу прихованій формі мобілізації. Але виконання плану з набору 400 тис. осіб³⁴⁶ вимагало впровадження нових механізмів поповнення армії росії. Зокрема, 10 травня 2023 року президент рф оголосив призов резервістів на планові щорічні військові збори у збройних силах, нацгвардії, органах

державної охорони та фсб³⁴⁷. Інформація щодо термінів їх проведення, кількості, граничного віку та інших характеристик громадян, які призиватимуться, мала обмежений доступ. Також, відмінною рисою цих зборів мало стати залучення запасників, які не пройшли строкову військову службу, автоматично отримавши військово-облікову спеціальність “стрілок”. Крім того, існувала велика ймовірність, що після зборів багато росіян отримають повістки або будуть загітовані на війну в Україні.

Водночас, на фоні зменшення кількості бажаючих служити у зс рф, проводилась інформаційна компанія щодо підписання контрактів з добровольчими батальйонами. З цього приводу заступник голови уряду рф д.рогозін закликав до створення “ударної добровольчої армії” на основі діючих розрізнених таких загонів³⁴⁸. Набір у добробати відбувався на привабливих умовах. Так, у москві “добровольцям” щомісяця обіцяли виплачувати 280 тис. рублів та 50 тис. рублів від уряду столиці (на 80 тис. рублів більше ніж отримували контрактники зс рф). Своєрідною пільгою була можливість отримання московської прописки і служба не на передовій, що видавалося досить підозрілим. Також, було розпочало вербування трудових мігрантів із Центральної Азії, яким пропонувалася заробітна плата в розмірі \$4 160 на місяць, і в якості бонусів (за реєстрацію) – \$2 390³⁴⁹.

В свою чергу мо рф продовжувало набір до своїх штурмових підрозділів (“Шторм”, “Шторм Z”) колишніх військових, силовиків та в’язнів. Зважаючи на “позитивну” практику використання в’язнів в якості “одноразової” піхоти, уряд рф докладав зусиль для врегулювання на законодавчому рівні їх служби в армії³⁵⁰.

Примусова мобілізація, відсутність чіткої системи управління та командирів

³⁴⁵ Португалія приєдналася до авіаційної коаліції // Укрінформ – 2023, 19 травня. – URL: <https://tinyurl.com/39sy277j>

³⁴⁶ росія потребує більше військ, але побоюється громадського гніву // The Washington Post. – 2023, 27 квітня. – URL: <https://tinyurl.com/2xcb7mdk>

³⁴⁷ Указ президента российской федерации от 10.05.2023 ... // publication.pravo.gov.ru. – 2023, 10 травня. – URL: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202305100020>.

³⁴⁸ росія збирає добровольців на війну // Апостроф – 2023, 18 травня. – URL: <https://tinyurl.com/bdkcjs82>

³⁴⁹ росія вербує на війну трудових мігрантів з Центральної Азії// Європейська Правда – 2023, 08 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2p9caau5>

³⁵⁰ У росії можуть дозволити контрактну службу особам із судимістю // Радіо Свобода – 2023, 31 травня. – URL: <https://tinyurl.com/s7v3m29k>

низової ланки, які користувалися авторитетом, на фоні створеної в російській окупаційній армії системи психологічного тиску на особовий склад і діяльності так званих загороджувальних загонів, негативно впливали на загальний рівень військової дисципліни. За інформацією іноземних експертів та незалежних журналістів з січня по травень 2023 року російські військові суди розглянули понад 1 тис. справ про самовільне залишення частини військовослужбовцями, що більше, ніж за весь 2022 рік. При цьому багато із тих, кого визнали винними у самовільній відлучці, було покарано умовними термінами. Це означало, що скоріш за все вони знову опинялися на передовій. Досить гостро постало питання дезертирства з початком набору до РФ в'язнів. Як приклад, лише 25 травня 2023 року таких 30 найманців покинули позиції на одній з ділянок східного фронту, скоїли вбивство та займалися мародерством³⁵¹.

З метою формування соціального портрета середньостатистичного окупанта та розуміння причин їх участі у війні проти України, у квітні 2023 року Координаційним штабом з питань поводження з військовополоненими проведено перше експериментальне соціологічне дослідження³⁵². Згідно із його результатами, проти України воюють представники практично всіх регіонів РФ, ТОТ ОРДЛО та АРК. Для половини полонених основним стимулом воювати слугувало “бажання життєвої стабільності”, для третини – “можливість просунутися у житті”. Не знайшли підтримки такі твердження, як бажання “помститися за товаришів” та “бути професійним військовим”. Незадоволеними наказами своїх командирів виявилися 80% полонених, 60% особисті якості командирів оцінили найнижчим балом (п'ятибальна шкала). Основним джерелом інформації для них були розмови з товаришами по службі та дзвінки додому. Військовий зс РФ малоосвічений – мають вищу освіту лише 11%, середню спеціальну – 20%, не закінчили школу – 12%. Потрапили на службу з 1 січня по 24 лютого 2022 року – близько 30%, після 24 лютого 2022 року – 59%. 40% стверджували, що здалися в полон добровільно. Скоріш за все ця цифра більша. Тому що серед полонених є побоювання, що коли вони повернуться в результаті обміну, до них в РФ будуть застосовані репресії. Загалом, пересічний росіянин стикається з реальністю лише на фронті, яка кардинально відрізняється від пропагандистської картини кремлівських ЗМІ.

Висновки

Протягом травня 2023 року стратегічні цілі РФ не змінилися – захоплення нових територій України, і як мінімум – вихід на адміністративні кордони Луганської і Донецької областей та втримання ТОТ. Але попри чисельну перевагу над ЗС України, російська окупаційна армія демонструвала обмеження свого потенціалу. Вражаючими були її втрати, які з початку широкомасштабного вторгнення в Україну перевищили 200 тис. осіб. Це відповідало чисельності 16-ти армій держав-членів НАТО (193 тис. осіб). Однак, зс РФ за рейтингом Global Firepower 2023 все ще перебували на другому місці за силою армій світу³⁵³.

Разом з тим, російські війська, втративши ініціативу, вимушені були перейти

³⁵¹ У Бахмуті 30 мобілізованих росією зеків дезертували зі зброєю // Гордон. – 2023, 26 травня. – URL: <https://tinyurl.com/mpr9retf>

³⁵² Брифінг “презентація першого соціологічного дослідження російських військовополонених” // Військове телебачення. – 2023, 04 травня. – URL: <https://www.youtube.com/watch?v=jZNxdMLy6CI>

³⁵³ Порівняння військової сили України та Росії (2023) // www.globalfirepower.com. – 2023, 15 червня. – URL: <http://surl.li/itdns>

до оборони, хоча на окремих напрямках продовжували наступальні дії. Про це свідчило формування угруповань на напрямках можливого наступу ЗС України та активна побудова ешелонованої оборони. Ймовірно, замисел ворога передбачав – спочатку максимальне виснаження наступаючих українських військ з подальшим проведення власного контрнаступу (контрудару).

У ході рейду російські добровольці (Російський добровольчий корпус та легіон “Свобод росії”) прикордонними районами Белгородщини рф провели низку успішних боїв, викрили прогалини у системі охорони і оборони державного кордону з Україною, створили загрозу для логістичного хабу в Уразово (рф), через який окупанти постачали ОБТ і особовий склад на ТОТ Луганщини. Як результат, кремль вимушений був здійснити перегрупування військ (сил) та залучити додаткові резерви.

Разом з тим, ГШ ЗС України в цілому успішно реалізовував заходи підготовчого етапу стратегічної наступальної операції, пріоритетними завданнями якого були: формування наступальних угруповань, проведення наступальних дій широким фронтом з метою викриття системи оборони противника (без використання резервів), скосування і виснаження ворога, руйнування об’єктів його логістики на максимальну глибину наявних засобів ураження, подавлення засобів вогневого впливу, систем ППО, РЕБ та аеродромів базування авіації противника.

Водночас, у військового командування було чітке розуміння негативного впливу на хід наступу ЗС України завчасно вибудованої і підготовленої оборони та чисельної переваги противника, відсутності у ЗС України потужної авіаційної компоненти та необхідної кількості західного ОБТ.

У Східній ОЗ битва за Бахмут виявила ключові недоліки противника у плануванні і проведенні операції. Зокрема, російське командування продовжувало чисельні штурми міста вже після того, як воно втратило початкове оперативне значення, і не змогло належним чином скорегувати оперативні цілі СВО. У такий спосіб, ймовірно, намагалися отримати інформаційний ефект від незначної але розпіареної тактичної перемоги. Перш за все це стосувалося ватажка ПВК ”Вагнер“, який своїми заявами практично засвідчив небажання досягнення або навіть ігнорування початкової мети – повного захоплення Донбасу. Крім того, зацикленість кремля на Бахмуті продемонструвала переоцінку спроможностей угруповання військ та невідповідність часових і просторових показників щодо виконання оперативних завдань у цій війні.

У Південно-Західній ОЗ противник знаходився у позиційній обороні, нарощуючи ешелоновану оборону з метою недопущення українського наступу на Запорізькому напрямку та утримання сухопутного коридору з ТОТ АРК. В той же час, Сили оборони активізували наступальні дії на Оріхівському напрямку.

Активність чф рф в Чорному та Азовському морях залишалася низькою.

У Північно-Західній ОЗ ознак формування ударних угруповань на території рб і рф не фіксувалося. Загроза вторгнення з території рб оцінювалася як мінімальна. Але противник продовжував залучати регіональне угруповання зс рф та зс рб для виконання розвідувальних завдань та відволікання Сил оборони України від основного ТВД. о. лугашенко вкотре підігрував кремлю, роблячи заяви про нібито загострення обстановки та активізацію ДРГ на кордоні з Україною.

У повітряному просторі України противник не мав переваги. Разом з тим

продовжував практику нанесення ракетних і авіаційних ударів по об'єктах військової та цивільної інфраструктури, постійно експериментуючи зі способами викриття та обходу української системи ППО, а також підвищення ефективності ударів. На фоні анонсованого наступ військово-політичним керівництвом України на міжнародній арені активно просувалося питання щодо створення авіаційної коаліції, яка дасть змогу налагодити постачання сучасних зразків авіаційної техніки та організувати підготовку льотно-технічного складу.

Влада рф з метою недопущення зростання соціального невдоволення від великих втрат у війні з Україною свідомо не оголошувала черговий етап мобілізації та вишукувала нові способи доукомплектування військ і формування резервів.

РОЗДІЛ 2. ХІД БОЙОВИХ ДІЙ У ТРАВНІ 2023 РОКУ

2.1. ПІВНІЧНО-ЗАХІДНА ОПЕРАЦІЙНА ЗОНА

Загальна характеристика оперативної обстановки у Північно-Західній операційній зоні

У травні 2023 року оперативна обстановка у Північно-Західній ОЗ* залишалась сталою. Бойові дії на Волинському і Поліському операційних напрямках не велись. Противник продовжував утримувати угруповання своїх військ на території рб і в прикордонних районах Брянської та Курської областей рф. Ворог обстрілював населені пункти у прикордонних районах Чернігівської й Сумської обл., використовуючи для нанесення вогневого ураження міномети, ствольну і реактивну артилерію та продовжив завдавати авіаудари. Противник завдавав масованих ракетних та авіаударів по об'єктах військової та цивільної інфраструктури в межах Північно-Західної ОЗ.

Протягом травня 2023 року підрозділи Сил оборони України в Північно-Західній ОЗ виконували заходи з посилення охорони та прикриття державного кордону України. Здійснювалося обладнання фортифікаційних споруд і оборонних укріплень, проводилися навчання особового складу. Крім того, визначені підрозділи продовжували вести стабілізаційні дії у прикордонних районах для забезпечення безпеки цивільного населення, брали участь у забезпеченні умов для безпечного функціонування органів державної влади, органів місцевого самоврядування та органів військового управління, здійснювали охорону об'єктів критичної інфраструктури.

Завдання сторін у Північно-Західній операційній зоні

Аналіз оперативної обстановки свідчить, що російські війська на території рб у травні 2023 року мали такі завдання:

- проведення демонстраційних дій;

- сковування підрозділів ОУВ “Волинь”, УСІЗО м. Києва на Волинському та Поліському операційних напрямках;

- здійснення навчань і підготовки військовослужбовців до ведення бойових дій.

Ймовірно, війська противника на території Брянської й Курської обл. рф мали такі завдання:

- нанесення ударів засобами повітряного нападу по території України;

- проведення демонстраційних дій;

- сковування зосереджених на Сіверському напрямку підрозділів ОУВ “Чернігів”, ОТУ “Суми”.

Підрозділи зс рб продовжували виконувати завдання з посилення охорони та прикриття ділянки білорусько-українського кордону в Брестській і Гомельській обл. рб та здійснювали навчання особового складу.

Завданнями Сил оборони України у Північно-Західній ОЗ залишались:

- недопущення прориву угруповань військ противника через ділянки державного кордону України;

- посилення охорони державного кордону;

- відбиття повітряних ударів противника;

* Загальну характеристику природо-географічних умов регіонів, які входять до складу Північно-Західної операційної зони див.: Опис воєнних дій за липень 2022 року. С.73 і далі).

удосконалення оборонних рубежів і позицій;
ведення стабілізаційних дій, участь у забезпеченні правопорядку в населених пунктах;

здійснення відновлення боєздатності, навчань і підготовки військовослужбовців до ведення бойових дій.

Склад угруповань військ сторін

збройні сили російської федерації та республіки білорусь

Російські війська на території рб склалися з частин сухопутних військ, пкс, військ протиповітряної та протиракетної оборони, підрозділів спеціального призначення і ракетних військ. 22 травня 2023 року командувач Об'єднаних сил ЗС України генерал-лейтенант Сергій Наєв повідомив, що чисельність угруповання зс рф у південній частині рб і на територіях Брянської, Курської та Белгородської областей рф становить близько 18 тис. осіб у складі двох прикордонних угруповань³⁵⁴. Кількість особового складу військ ворога несуттєво збільшилась у порівнянні з квітнем 2023 р., коли становила 17 тис. військовослужбовців³⁵⁵. До вказаного угруповання військ противника також входять підрозділи 3-ї та 22-ї обрспп³⁵⁶, які ворог перемістив з зони бойових дій на території України на територію Курської області у травні 2023 року. Загальна чисельність зс рб у травні 2023 року складала близько 60 тис. військовослужбовців. На території рб залишались 13 літаків ПКС рф: Су-34 – 8 одиниць, Су-30СМ – 3 одиниці, Су-24МР – 2 одиниці та 12 гелікоптерів ПКС рф³⁵⁷.

Сили оборони України

На території Північно-Західної ОЗ визначені завдання виконувало ОСУВ “Північ”, до складу якого входили: ОУВ “Волинь”, УСіЗО м. Київ, ОУВ “Чернігів”, ОТУ “Суми”.

Характер воєнних дій на операційних напрямках у Північно-Західній операційній зоні

У травні 2023 року обстановка у Північно-Західній ОЗ не зазнала суттєвих змін і залишалась сталою. Ознак формування противником наступальних угруповань на Волинському, Поліському та Сіверському напрямках не виявлено.

На полігони рб продовжували прибувати визначені підрозділи зс рф для проведення заходів підготовки та бойового злагодження перед відправленням у зону бойових дій на території України³⁵⁸. Підрозділи зс рб проводили бригадні тактичні навчання та перевірку бойової готовності³⁵⁹. Зокрема, до даних заходів були залучені

³⁵⁴ Командувач Об'єднаних Сил ЗС України генерал-лейтенант Сергій Наєв про кількість російських та білоруських військових та техніки поблизу кордону України // Facebook. – 2023, 22 травня. – URL: <https://tinyurl.com/33y9m9ks>

³⁵⁵ Опис воєнних дій за квітень 2023 року.

³⁵⁶ Bailey R., Mappes G., Wolkov N., Hird K., Philipson L. and Clark M. Russian Offensive Campaign Assessment. May 19, 2023 // Institute for the Study of War. – May 19, 2023. – URL: <https://tinyurl.com/3h8jh4wa>

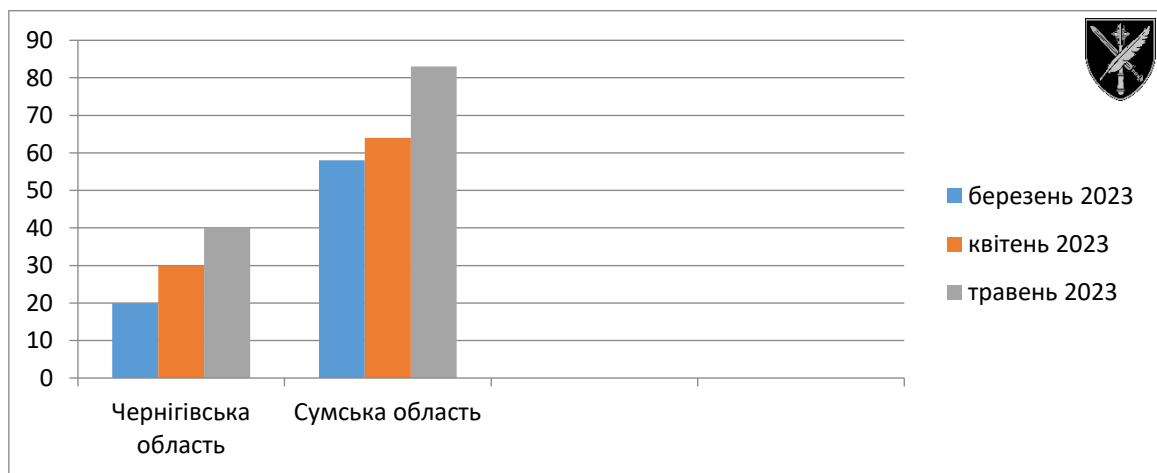
³⁵⁷ Командувач Об'єднаних Сил ЗС України генерал-лейтенант Сергій Наєв про відсутність зльотів літаків та безпілотників з території Білорусі / Командування Об'єднаних Сил ЗС України // Facebook. – 2023, 22 травня. – URL: <https://tinyurl.com/33y9m9ks>

³⁵⁸ Оперативна інформація станом на 06.00 30.05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 30 травня. – URL: <https://tinyurl.com/3e8stmy9>

³⁵⁹ Stepanenko K., Bailey R., Mappes G., Philipson L., Kagan F. Russian Offensive Campaign Assessment, May 15, 2023. // Institute for the Study of War. – May 15, 2023. – URL: <https://tinyurl.com/3c7w5j8n>

підрозділи 11-ї омбр та 38-ї одшбр³⁶⁰. У Гомельському районі рб у 20-22 км від ДКУ інженерні підрозділи зс рб активно зводили фортифікаційні споруди на додачу до вже побудованих протитанкових укріплень³⁶¹.

Зосереджені на території Брянської та Курської обл. рф сили противника вели обстріли населених пунктів у прикордонних районах Чернігівської й Сумської обл. із застосуванням мінометів, ракетної та ствольної артилерії. Інтенсивність ворожих обстрілів українського прикордоння на Сіверському напрямку продовжувала зростати. Зокрема на Чернігівщині вогневого ураження зазнали 40 населених пунктів (у квітні 2023 року - 30), у т. ч. районний центр м. Новгород-Сіверський, на Сумщині – 83 (у квітні 2023 року - 64). Статистика кількості населених пунктів, що були піддані мінометним та артилерійським ворожим обстрілам протягом весни 2023 року подана нижче³⁶²:

Також у травні вкс рф завдали авіаударів по 11 населених пунктах у Чернігівській і Сумській областях відповідно, у тому числі по районному центру м. Новгород-Сіверський³⁶³. Водночас 13 травня 2023 року на території Брянської області рф були знищені чотири повітряні судна ПКС рф – два вертольоти Мі-8, літаки Су-34 та Су-35. Усі члени екіпажів загинули³⁶⁴.

Ворожі обстріли й авіаудари спричинили руйнування житлових будинків, об'єктів інфраструктури та жертви серед цивільного населення³⁶⁵.

Крім того, у прикордонній з Україною Брянській області рф на початку травня 2023 року мала місце низка вибухів на залізниці, відповідальність за які не взяла жодна з воюючих сторін. Зокрема 1 травня 2023 року були зафіксовані вибухи на 136-му кілометрі залізниці Брянськ-Унеча. У результаті було пошкоджено залізничне полотно

³⁶⁰ Issue 310, 1 May – 7 May (Weekly update) (free access). Situational report 1 May – 7 May / rochan-consulting.com. - URL: <https://tinyurl.com/3wstfme7>

³⁶¹ Білоруси готують власну “лінію” Вагнера з “зубами дракона”, а “ВКС” рф перебазували свої Су-34 та Су-30 СМ // Defense Express. – 2023, 18 травня. - URL: <https://tinyurl.com/yeykkz69>

³⁶² За даними оперативної інформації ГШ ЗСУ щодо російського вторгнення з 2 травня 2023 року по 1 червня 2023 року.

³⁶³ Там же.

³⁶⁴ Падіння літаків та вертольотів у Росії. Що відомо // BBC NEWS Україна. – 2023, 13 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2dzbkwh4>

³⁶⁵ Оперативна інформація станом на 06.00 20.05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 20 травня. – URL: <https://tinyurl.com/3e8stmy9>

та зійшов з рейок вантажний потяг, що перевозив ПММ³⁶⁶. 2 травня 2023 року поблизу станції Сніжетська зійшов з рейок вантажний потяг через підриг залізничного полотна невстановленим вибуховим пристроєм³⁶⁷. Дані інциденти погіршили логістичні спроможності рф по забезпеченню підрозділів своїх зс на Сіверському напрямку.

У травні 2023 року ворог продовжував завдавати масованих ракетних та авіаційних ударів на всю глибину Північно-Західної ОЗ. Зокрема, у ніч на 20 травня 2023 року ворог спрямував на Київщину 18 ударних БПЛА “Shahed – 136/131”. Усі вони були знищені силами та засобами Повітряного командування “Центр” ПС ЗСУ³⁶⁸. 29 травня 2021 року противник застосував крилаті та балістичні ракети ОРТК “Іскандер”. Силами та засобами ПС ЗСУ 11 з 11 ракет були знищені³⁶⁹. Такого результату вдалося досягти завдяки багаторівневому принципу ешелонування протиповітряної оборони³⁷⁰. Іншою складовою успішних дій по відбиттю повітряних ударів противника стало використання ЗРК МІМ-104 “Patriot”, про що повідомив командувач ПС ЗСУ Микола Олещук³⁷¹.

Протягом травня підрозділи Сил оборони України виконали комплекс заходів щодо покращення інженерного обладнання оборонних позицій біля державного кордону та у глибині оборони на Волинському, Поліському й Сіверському напрямках. Продовжувалось створення системи мінно-вибухових та невибухових загороджень. Зокрема в період з 7 по 17 травня 2023 року було встановлено протитанкові мінні поля та загородження з використанням більше 5,5 тис. мін. Вздовж державного кордону викопано тисячі метрів траншей та протитанкових ровів. Обладнано кілька десятків перекритих щілин, укриттів і вогневих позицій для особового складу, а також вогневих позицій для техніки³⁷².

Як зазначив командувач Об’єднаних сил ЗС України генерал-лейтенант Сергій Наєв у період з 19 по 26 травня 2023 року встановлено близько 20 протитанкових мінних полів, більше 15 груп протитанкових мін, майже 150 протипіхотних вибухових пристроїв, понад 100 мінних шлагбаумів, 25 лісових мінних завалів, близько 130 невибухових загороджень, а також більше 6 кілометрів малопомітних перешкод³⁷³.

У межах Північно-Західної ОЗ підрозділи Сил оборони України проводили заходи з відновлення боєздатності після виконання бойових задач. Також визначені

³⁶⁶ У Брянській області Росії після вибуху зійшов із рейок вантажний потяг // LB.ua. – 2023, 1 травня. – URL: <https://tinyurl.com/yt9f34nm>

³⁶⁷ У Брянській області РФ знову вибухи на залізниці // DW. – 2023, 3 травня. - URL: <https://tinyurl.com/2jcfperj>

³⁶⁸ Командувач Об’єднаних Сил ЗС України генерал-лейтенант Сергій Наєв про нічну повітряну атаку на Київ / Командування Об’єднаних Сил ЗС України // Facebook. – 2023, 20 травня. – URL: <https://tinyurl.com/33y9m9ks>

³⁶⁹ Оперативна інформація на 18.00 30.05.2023 / Командування Об’єднаних Сил ЗС України // Facebook. – 2023, 29 травня. – URL: <https://tinyurl.com/33y9m9ks>

³⁷⁰ Командувач Об’єднаних Сил ЗС України генерал-лейтенант Сергій НАЄВ про ситуацію у Північній операційній зоні / Командування Об’єднаних Сил ЗС України // Facebook. – 2023, 10 травня. – URL: <https://tinyurl.com/33y9m9ks>

³⁷¹ Вітаю український народ з історичною подією / Командувач Повітряних Сил генерал-лейтенант Микола Олещук / Telegram. - 2023, 6 травня. - URL: <https://tinyurl.com/38325t4>

³⁷² Командувач Об’єднаних Сил ЗС України генерал-лейтенант Сергій НАЄВ про підвищення стійкості оборони на Північному напрямку / Командування Об’єднаних Сил ЗС України // Facebook. – 2023, 17 травня. – URL: <https://tinyurl.com/33y9m9ks>

³⁷³ Командувач Об’єднаних Сил ЗС України генерал-лейтенант Сергій Наєв здійснив робочу поїздку по Північній операційній зоні та зустрівся з бійцями, які нещодавно повернулися на відновлення після виконання бойових завдань на сході України / Командування Об’єднаних Сил ЗС України // Facebook. – 2023, 26 травня. – URL: <https://tinyurl.com/33y9m9ks>

підрозділи Сил оборони України були залучені до різного типу навчань. Зокрема вперше були проведені навчання військово-річкового дивізіону, озброєного американськими катерами, у взаємодії з підрозділами Сил територіальної оборони³⁷⁴.

Дані навчання були покликані удосконалити навички патрулювання р. Дніпро, аби унеможливити будь-які прояви диверсійно-розвідувальної діяльності ворога та проводити ефективні десантні операції. Необхідність створення річкового флоту на р. Дніпро зумовлена недружніми діями з боку білорусі та врахуванням того фактору, що армія білорусі має у своєму розпорядженні 19 суден військово-річкового дивізіону в Пінську та базу в Лоеві, що знаходиться на самому кордоні з Україною³⁷⁵.

Бійці військово-річкового дивізіону під час навчань³⁷⁶.

Крім того підрозділи Сил ТрО, які входять до складу Північного стратегічного угруповання військ відпрацювали обкатку танками, захоплення укріплених позицій і долання психологічної смуги перешкод³⁷⁷. Також у ході навчань велика увага приділялась навчанням ведення бою в урбанізованій місцевості, з урахуванням досвіду боїв у м. Бахмут. Одночасно, військовослужбовці 120-ї обрТрО ЗС України тренувалися здійснювати евакуацію поранених за допомогою техніки, вдосконалювали

³⁷⁴ Командувач Об'єднаних Сил ЗС України генерал-лейтенант Сергій Наєв про унікальність навчань військово-річкового дивізіону і підрозділів Сил територіальної оборони / Командування Об'єднаних Сил ЗС України // Facebook. – 2023, 22 травня. – URL: <https://tinyurl.com/33y9m9ks>

³⁷⁵ Вперше на Київщині військово-річковий дивізіон і підрозділи Сил територіальної оборони, що входять до складу військ Північної операційної зони, відпрацювали навчання зі знищення диверсійно-розвідувальної групи противника / Командування Об'єднаних Сил ЗС України // Facebook. – 2023, 19 травня. – URL: <https://tinyurl.com/33y9m9ks>

³⁷⁶ Там же // Facebook. – 2023, 19 травня. – URL: <https://tinyurl.com/33y9m9ks>

³⁷⁷ На Чернігівщині тривають тренування підрозділів Сил територіальної оборони, які входять до складу Північного стратегічного угруповання військ / Командування Об'єднаних Сил ЗС України // Facebook. – 2023, 16 травня. – URL: <https://tinyurl.com/33y9m9ks>

навички застосування важкого піхотного озброєння та взаємодію танкових і стрілецьких підрозділів³⁷⁸.

Упродовж травня 2023 року оперативна обстановка у Північно-Західній ОЗ залишалась стабільною, але з певними відмінностями на операційних напрямках. Зокрема на Волинському та Поліському операційних напрямках бойові дії не велись, артилерійські обстріли та авіаудари не відмічалися. В той час як на Сіверському операційному напрямку ворог здійснював постійний вогневий вплив по позиціях Сил оборони України та цивільній інфраструктурі на прикордонній території.

Результати

У травні 2023 року бойові дії на Волинському та Поліському напрямках не велись. Оперативна обстановка залишалась стабільною. Ворог здійснював заходи з проведення демонстраційних і розвідувальних дій, підготовки особового складу зс рф на полігонах рб для подальшої відправки в зону бойових дій на територію України. На Сіверському напрямку підрозділи зс рф протягом травня 2023 року посилили інтенсивність обстрілів та авіаударів по населених пунктах уздовж ДКУ. Загалом 40 населених пунктів Чернігівської та 83 в Сумській областях були піддані артилерійським та мінометним обстрілам, а по 11 населених пунктах у зазначених областях ворог завдав авіаударів.

Ворожі обстріли й удари не завдали суттєвої шкоди позиціям і підрозділам Сил оборони України, не призвели до дезорганізації діяльності об'єктів критичної інфраструктури й органів державного управління у регіоні, проте спричинили жертви серед цивільного населення.

Сили і засоби ППО у Північно-Західній ОЗ відбили численні повітряні удари, здійснені противником шляхом застосування крилатих і балістичних ракет та БпЛА. Противник зазнав суттєвих втрат в ОВТ, зокрема були знищені 4 літаки та вертольоти.

У травні 2023 року основні напрямки можливого вторгнення у Північно-Західній ОЗ були прикриті підрозділами Сил оборони України, які продовжили посилювати охорону ДКУ, демонструвати готовність до відсічі ворожим військам і відпрацьовувати навички дій у різних ситуаціях.

Висновки

Відсутність ознак формування наступального угруповання зс рф на території білорусі, а також Брянської й Курської обл. рф, свідчила про відмову противника від ведення наступальних дій у Північно-Західній операційній зоні у травні 2023 року. Очевидно, це було викликано нестачею у зс рф сил і засобів, які спроможні проводити наступальні операції на Волинському, Поліському та Сіверському операційних напрямках. Влада рф продовжує використовувати територію рб для проведення підготовки своїх військ перед відправленням їх в зону бойових дій на територію України.

Стійкість оборони військ Сил оборони у Північно-Західній операційній зоні була посилена внаслідок вдосконалення оборонних рубежів і проведення численних заходів

³⁷⁸ На північних рубежах відбулися двоступеневі спільні штабні тренування підрозділи 120 обрТрО, зокрема 172 батальйону, в смузі угруповання сил і засобів оборони м. Київ / 120 бригада територіальної оборони ЗСУ // Facebook. – 2023, 20 травня. – URL: <https://tinyurl.com/yck6twnm>

з бойової підготовки. Зростання оборонних спроможностей і демонстрація готовності Сил оборони України на визначених напрямках стали суттєвими чинниками стримування рб від вступу у війну рф проти України у травні 2023 року.

2.2. СХІДНА ОПЕРАЦІЙНА ЗОНА

Загальна характеристика оперативної обстановки у Східній операційній зоні

Оперативна обстановка в Східній операційній зоні* упродовж травня 2023 року залишалася складною, але контрольованою. Як і в попередні місяці, вона характеризувалася високою інтенсивністю бойових дій. Основні зусилля противника зосереджувалися на встановленні повного контролю над територією Донецької та Луганської обл., а також на утриманні раніше захоплених районів Луганської, Донецької, та Харківської обл. Загальна протяжність лінії фронту в Східній ОЗ станом на 1 травня становила 469 км (187 км – північна ділянка, 102 км – центральна ділянка, 180 км – південна ділянка)³⁷⁹.

Упродовж травня основні наступальні зусилля противника мали місце на Лиманському, Бахмутському, Авдіївському та Мар'їнському напрямках (меншою мірою на Куп'янському та Шахтарському напрямках), де противник намагався відтіснити підрозділи оперативно-тактичних угруповань “Лиман”, “Соледар” і “Донецьк”. Проте, найбільш характерною рисою оперативної обстановки у Східній ОЗ в травні 2023 було поступове перехоплення ініціативи на лінії фронту Силами оборони України та проведення т. зв. формуючих операцій, які, за словами британських і американських військових аналітиків, опитаних виданням “Financial times”, створювали багато дилем для російського військового командування, “паралізуючи їхні дії”, змушуючи витрачати цінні ресурси та губитись у здогадках щодо місця і часу потенційного масштабного наступу³⁸⁰.

Оцінюючи оперативну обстановку на лінії фронту в Східній ОЗ наприкінці першого тижня травня 2023 року, воєнний оглядач Сергій Згурець вказував, що найбільш динамічною ситуація лишалася в Бахмуті та його околицях, де російські війська продовжували зусилля із захоплення або оточення міста до 9 травня. Певна активність була зафіксована на Авдіївському, Мар'їнському й Шахтарському напрямках, де противник намагався підвести резерви й атакувати позиції українських військ, проте не досягнув жодного успіху. Аналітик також звернув особливу увагу на ділянку фронту коло Вугледара, розглядаючи її, як ймовірний рубіж з якого може початись наступ Сил оборони України в напрямку до Азовського моря з метою взяти під контроль єдину залізничну гілку, яка протягнулася через т. зв. сухопутний коридор до окупованого Криму³⁸¹.

* Загальну характеристику територій, які входять до складу Східної операційної зони (площа, кількість і густота населення, наявність залізниць та автомобільних доріг, географічні зони тощо), див.: Опис воєнних дій за червень 2022 року. С.78 і далі).

³⁷⁹ За матеріалами ресурсу Deepstatemap. – Станом на 01.05.2023. – URL: <https://deepstatemap.live/en#11/47.7312/36.8475>

³⁸⁰ Military briefing: Ukraine's daring 'shaping operations' stretch Russian defences // Financial times, 29 May 2023. <https://www.ft.com/content/dfa2b8a4-4747-4eaa-8de6-dd238e45000e>

³⁸¹ Згурець С. Вугледар - одна із хороших точок для початку руху ЗСУ на узбережжя Азовського моря. Воєнні підсумки тижня. Колонка Сергія Згурця // Еспресо, 5 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/ywdy2dh>

Наприкінці травня 2023 року оглядачі одностайно відзначали, що Сили оборони України повільно, але дуже впевнено, витискували російські війська з панівних висот на північ та південь від Бахмута³⁸², що дало можливість зменшити ефективність російської артилерії та збільшити зону впливу української артилерії на позиції окупантів³⁸³. Просування українських військ на флангах російського бахмутського угруповання продемонструвало нездатність командування противника “вирішити питання з ресурсом” для створення стійкої оборони навколо міста³⁸⁴ або зволікання з підтягуванням резервів з інших ділянок фронту в очікуванні масштабного літнього наступу Збройних Сил України.

Характерною рисою оперативної обстановки в Східній ОЗ у травні 2023 року було регулярне ураження скупчень особового складу та ОВТ противника авіацією та підрозділами ракетних військ та артилерії ЗС України, що, як вважається, було важливою складовою т. зв. “формуючих операцій” перед наступальними діями і пов’язувалося з отриманням Україною нових далекобійних систем ракетного озброєння³⁸⁵.

Узагальнюючи стан оперативної обстановки в Східній ОЗ, у травні 2023 року слід констатувати, що в її межах, як і в попередні місяці, виділились три ділянки лінії фронту – північна (від українсько-російського кордону до Берестового), де противник здійснював обмежені наступальні дії в напрямку Лиману та Куп’янська з метою покращення свого тактичного положення; центральна (від Берестового до Новомихайлівки), де противник вів активні наступальні дії на позиції Сил оборони України в м. Бахмут та на північ і на південь від міста, при цьому не зумівши досягнути ефекту прориву позицій Сил оборони України з виходом на оперативний простір в напрямку Краматорська і Слов’янська; південно-західна (від Новомихайлівки до адміністративної межі Донецької та Запорізької обл.), де противник проводив наступальні дії в напрямку на Авдіївку та Мар’їнку з метою прорвати оборонні позиції українських військ. Важливою особливістю бойових дій у Східній ОЗ у травні 2023 року залишалося зосередження основних наступальних зусиль противника на вузьких ділянках фронту, насамперед, навколо Білогорівки, Бахмута, Авдіївки та Мар’їнки.

Завдання сторін в Східній операційній зоні

Аналіз дій зс рф у Східній ОЗ у травні 2023 року засвідчив, що перед ними, як і в попередні місяці, ймовірно стояли такі завдання:

на Куп’янському операційному напрямку – вийти на рубіж р. Оскіл північніше від Куп’янська та перерізати автошлях Сватове – Куп’янськ;

на Лиманському операційному напрямку – оволодіти населеними пунктами Білогорівка, Діброва, Торське і Серебрянським лісництвом; вийти на бар’єрний рубіж річок Жеребець і Сіверський Донець;

³⁸² Згурець С. Перспективи виробництва українських дронів-камікадзе та робота артилерії ЗСУ біля Бахмута. Колонка Сергія Згурця // Еспресо, 31 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/33fwyfh3>

³⁸³ Коваленко О. Ситуація на Бахмутському напрямку: Сили оборони діють активно, окупанти – стагнуть / Інформаційний спротив, 27 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/d4bt9zk9>

³⁸⁴ Там само.

³⁸⁵ Згурець С. Вугледар - одна із хороших точок для початку руху ЗСУ на узбережжя Азовського моря. – URL: <https://tinyurl.com/ywdyd2dh>; Згурець С. Перспективи виробництва українських дронів-камікадзе та робота артилерії ЗСУ біля Бахмута. – URL: <https://tinyurl.com/33fwyfh3>

на Бахмутському операційному напрямку – витіснити за адміністративні межі Донецької обл. війська ОТУ “Соледар”, оволодіти містами Бахмут, Сіверськ, Костянтинівка, Слов’янськ, Краматорськ;

на Авдіївському операційному напрямку оточити і знищити підрозділи ОТУ “Донецьк” в Авдіївці, захопити місто;

на Мар’їнському операційному напрямку – прорвати район оборони біля м. Мар’їнка й вийти до м. Курахів;

на Шахтарському операційному напрямку – відкинути підрозділи ОТУ “Донецьк” та оволодіти м. Вугледар.

Як випливає з характеру бойових дій, Сили оборони України у Східній ОЗ в травня 2023 року мали такі завдання:

на Куп’янському операційному напрямку – не допустити виходу противника до бар’єрного рубежа р. Оскіл на північ від Куп’янська та перерізання автошляху Сватове – Куп’янськ;

на Лиманському операційному напрямку – втримати рубіж оборони Білогорівка, Діброва, Торське, не дати противнику вийти на бар’єрний рубіж річок Жеребець і Сіверський Донець;

на Бахмутському операційному напрямку – утримати район оборони на західній околиці Бахмуту, провести наступальні дії на південь та північ від міста;

на Авдіївському операційному напрямку – не допустити захоплення або оточення м. Авдіївки;

на Мар’їнському операційному напрямку – відбити наступальні дії противника в районі Мар’їнки та не допустити прориву в напрямку на Курахове;

на Шахтарському операційному напрямку – не допустити захоплення противником м. Вугледар.

Склад угруповань військ сторін у Східній операційній зоні збройні сили російської федерації

За повідомленнями начальника ГУР МО України генерал-майора Кирила Буданова у травні 2023 року до воєнних дій на території України було залучено майже 400 тисяч особового складу. Серед яких приблизно 370 000 воєнного компонента, близько 20 тисяч – військ росгвардії та майже 7 тисяч різних видів воєнізованих формувань³⁸⁶. Таку ж кількість військ противника дали підрахунки експертів з Інституту Дюпуї (The Dupuy Institute)³⁸⁷. У той же час розвідка Великої Британії 14 травня 2023 року оцінювала чисельність російського угруповання на території України кількістю 200 тис. осіб³⁸⁸. Такі суттєві розбіжності в оцінках, очевидно, слід пояснювати різною методикою в підходах до підрахунків. Ймовірно, британські розвідувальні служби враховували винятково особовий склад бойових частин на лінії зіткнення не включаючи в це число тилові підрозділи, підрозділи дислоковані в окупованому Криму, особовий склад чорноморського флоту, частини росгвардії,

³⁸⁶ "Потенціал абсолютно вичерпаний": Буданов оцінив підготовку окупантів // 24 канал, 16 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/5t5dkx8s>

³⁸⁷ Christopher A. Lawrence The Russo-Ukrainian War – Day 436 // The Dupuy Institute, 5 May 2023. – URL: <https://tinyurl.com/3hzks27k>

³⁸⁸ Розвідка Британії розповіла, як організація сил рф впливає на хід війни проти України // Радіо Свобода, 14 травня 2023. – URL: <https://tinyurl.com/2jwx82js>

поліції, фсб тощо. Угрупування військ противника, які виконували завдання на лінії фронту у Східній ОЗ станом на початок травня 2023 року становила близько 140 – 150 тис. військовослужбовців і до 250 тис. з особовим складом тилових підрозділів зс рф, росгвардії, поліції, прикордонників тощо. З них безпосередньо на лінії фронту – на Куп'янському і Лиманському напрямках – близько 50 тисяч, на Бахмутському – близько 60 – 65 тис., на Авдіївському, Мар'їнському і Шахтарському – близько 30 – 35 тис. осіб.

На ТОТ України сили противника станом на травень 2023 року були зосереджені у складі таких підрозділів:

на Куп'янському та Лиманському напрямках (оперативне угруповання зс рф “Запад”. Еквівалентне 54 – 55 БТГр):

підрозділи зі складу 1-ї ГТА, 20-ї ГЗВА, 58-ї, та 41-ї ЗВА, 1-го і 2-го АК т. зв. “л/днр”, 3-го АК, 76-ї, 98-ї та 7-ї гдшд, 55-та омбр (гірська), 56-го гдшп, спеціальних підрозділів гру мо рф, т. зв. пвк “вагнер” і 5, 7, 13 загонів “барс”.

на Бахмутському, Авдіївському, Мар'їнському напрямках (оперативне угруповання зс рф “Центр”. Еквівалентне 67 – 70 БТГр):

підрозділи зі складу 2-ї ГТА, 5-ї, 8-ї, 36-ї ЗВА, 1-го і 2-го АК т. зв. “л/днр”, 106-ї пдд, 98-ї та 10-ї гдшд, морської піхоти, росгвардії, спеціальних підрозділів гру мо рф і т. зв. пвк “вагнер”.

на Шахтарському напрямку (оперативне угруповання зс рф “Восток”. Еквівалентне 36 – 38 БТГр.):

підрозділи зі складу 1-го і 2-го АК т. зв. “л/днр”, 58-ї ЗВА, 68-го АК, 104-ї гдшд, 40-ї і 155-ї бригад морської піхоти, росгвардії, спеціальних підрозділів гру мо рф, т. зв. пвк “патріот”.

Сили оборони України

У травні 2023 року в межах Східної ОЗ бойові дії вели з'єднання і частини ОСУВ “Хортиця”, до складу якого входили:

ОУВ “Харків” (зона відповідальності Слобожанський напрямок);

ОТУ “Лиман” (зона відповідальності Краматорський напрямок);

ОТУ “Соледар” (зона відповідальності Бахмутський напрямок);

та ОСУВ “Таврія”, до складу якого (в межах Східної ОЗ) входило:

ОТУ “Донецьк” (зона відповідальності Авдіївський, Мар'їнський і Шахтарський напрямки).

Характер воєнних дій на операційних напрямках Східної операційної зони

Упродовж травня 2023 року в офіційних повідомлення Генерального штабу ЗС України в межах Східної ОЗ беззмінно виділялося сім операційних напрямків: Слобожанський (від адміністративної межі Сумської та Харківської обл. до Тополь), Куп'янський (від Тополь до Кармазинівки), Лиманський (від Кармазинівки до Берестового), Бахмутський (від Берестового до Юр'ївки), Авдіївський (від Юр'ївки до Новомихайлівки), Мар'їнський (від Красногорівки до Новомихайлівки) та Шахтарський (від Новомихайлівки до Новополя).

На всіх зазначених напрямках війська противника здійснювали постійне вогневе ураження позиції українських військ, об'єктів військової та цивільної інфраструктури. В Оперативній інформації, оприлюднюваній ГШ ЗС України щодня о 6 та 18 годинах,

упродовж травня 25 разів містилась фраза про те, що противник продовжує зосереджувати свої основні зусилля на Лиманському, Бахмутському, Авдіївському та Мар'їнському напрямках³⁸⁹. Найбільш складною в оперативному плані була обстановка в районах Новоселівського, Білогорівки, Діброви, Спінного, Григорівки, Серебрянського лісництва, Івано-Дар'ївки, Кузьминого, Хромова, Бахмуту, Оріхово-Василівки, Ступочок, Часового Яру, Білої Гори, Предтечиного, Іванівського, Богданівки, Маркового, Нью-Йорку, Новокалинового, Авдіївки, Сєверного, Водяного, Первомайського, Красногорівки, Мар'їнки, Новомихайлівки та ін. населених пунктів, де противник, шляхом ведення наступальних дій, намагався просунутись вперед і оволодіти ними, і тим самим створити умови для подальшого виходу на адміністративний кордон Луганської та Донецької обл.

На Куп'янському операційному напрямку противник активізував наступальні дії в другій і третій декадах травня. В офіційних повідомленнях ГШ ЗС України міститься сімнадцять згадок про намагання ворога вести “безуспішні наступальні дії” в районі Масютівки, Синьківки, Новоселівки, Крохмального та Стельмахівки. Метою противника на Куп'янському напрямку залишалась спроба відновлення втрачених раніше позицій, вихід на бар'єрний рубіж річок Оскіл і Жеребець, досягнення адміністративної межі Луганської обл. та оволодіння важливим логістичним вузлом м. Куп'янськ.

Шахтарський операційний напрям в травні 2023 року не окреслювався у офіційних повідомленнях ГШ ЗС України, як район наступальних зусиль ворога.

Одночасно, слід наголосити, що на всій протяжності лінії фронту в Східній ОЗ противник регулярно наносив авіаційні та ракетні удари по позиціях Сил оборони України.

Підрозділи Сил оборони України на всіх операційних напрямках Східної ОЗ вживали заходів у рамках ведення стратегічної оборонної операції, застосовуючи в окремих випадках тактику обмежених наступальних дій.

Воєнні дії на Слобожанському операційному напрямку в травні 2023 року характеризувалися систематичним вогневим ураженням позицій підрозділів ОУВ “Харків”, військової та цивільної інфраструктури вздовж усього українсько-російського державного кордону (в межах Харківської обл.). Найчастіше від вогню противника страждали населені пункти розташовані на відстані до 15 км від кордону, тобто ті, які перебували в зоні ураження польової артилерії, мінометів та ударних БПЛА близького і середнього радіусу дії. Загалом, більшість населених пунктів на Слобожанському напрямку обстрілювали 10 – 17 разів. Проте, окремі села та містечка піддавались особливо інтенсивному вогневому впливу (Западне – 44 обстріли, Вовчанськ – 49 обстрілів, Дворічна – 53 обстріли)³⁹⁰. Очевидно, це пояснюється тим, що Вовчанськ найбільше поселення і логістичний центр у безпосередній близькості до державного кордону (через містечко проходять дві автомобільні дороги Т2104, Т2108 й залізнична гілка на Куп'янськ), а Западне і Дворічна безпосередньо наближені до лінії фронту.

³⁸⁹ Оперативна інформація станом на 06.00 і 18.00 01 - 31.05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 01-31 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcjs5t>

³⁹⁰ Оперативна інформація станом на 06.00 і 18.00 01 - 31.05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 01-31 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcjs5t>

Бойові зіткнення на Слобожанському напрямку впродовж травня 2023 року в донесеннях ГШ ЗС України про оперативну обстановку не фіксувалися. У відповідь на обстріли українських територій, Сили оборони України (за даними відкритих джерел) здійснювали вогневе ураження об'єктів військової інфраструктури противника у Белгородській області рф 9, 18, 23, 27, 31 травня³⁹¹.

Куп'янський операційний напрямок у першій декаді травня 2023 року характеризувався відсутністю активних наступальних дій з боку противника³⁹². В офіційних інформаційних повідомленнях ГШ ЗС України лише вказувались населені пункти, які щодня піддавались вогневому ураженню зі сторони противника. Найчастіше в цих переліках фігурували населені пункти, які лежать у безпосередній близькості до лінії фронту: Кам'янка, Красне Перше, Новомлинськ, Дворічна, Лиман Перший, Кислівка, Берестове, Фіголівка, Куп'янськ Харківської області та Новоселівське на Луганщині. Західні оглядачі, описуючи ситуацію в регіоні упродовж перших тижнів травня, здебільшого подавали інформацію такого типу: "4 травня російські війська продовжували оборону на Куп'янському напрямку. (...) На відео з геолокацією, опублікованому 3 травня, видно, як підрозділи 6-ї ЗВА (Західного військового округу) обстрілюють українські позиції приблизно за 11 км на північний схід від Куп'янська. Один російський воєнкор стверджував, що 3 і 4 травня вздовж лінії зіткнення на Куп'янському фронті тривали взаємні артилерійські обстріли та розвідка"³⁹³.

Суттєва ескалація боїв на Куп'янському напрямку була зафіксована 10 травня, коли росіяни нанесли ракетний удар по Куп'янську ОТРК "Искандер" і розпочали наступальні дії силами частин 1-ї Гв ТА на позиції українських військ поблизу Масютівки і Стельмахівки³⁹⁴, очевидно намагаючись створити умови для подальшого просування до важливого залізничного вузла з північного і південного флангів одночасно. При цьому, в ГШ ЗС України підкреслили, що наступальні дії не принесли успіхів противнику³⁹⁵. Зазнавши невдачі в боях на землі, росіяни упродовж двох діб завдавали авіаційних ударів та проводили масовані артилерійські обстріли районів Масютівки, Піщаного, Стельмахівки та інших населених пунктів на лінії фронту³⁹⁶, марно сподіваючись послабити цими діями оборонні позиції українських підрозділів.

³⁹¹ У Белгород навідалася "святкова бавовна" // Vartal, 9 травня 2023. – URL: <https://tinyurl.com/mrya56sd>; Магурак І. "Бавовна" лютує в Шебекіно: спалахнуло підприємство та електропідстанція, пошкоджена ЛЕП // 24 канал, 27 травня 2023. – URL: <https://tinyurl.com/mrx2us2c>; У центрі Белгороду знову трапилася «бавовна» – подробиці // Слово і діло, 24 травня 2023. – URL: <https://tinyurl.com/eftwpk5z>; В Белгородській області свіжа "бавовна": влада оголосила про евакуацію дітей з двох районів // Апостроф, 31 травня 2023. – URL: <https://tinyurl.com/yeu9t5dv> та ін.

³⁹² Оперативна інформація станом на 06.00 і 18.00 01 - 09.05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 01-09 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcs5t>

³⁹³ Riley Bailey, Karolina Hird, Kateryna Stepanenko, Nicole Wolkov, Layne Philipson, and Frederick W. Kagan. Russian Offensive Campaign Assessment, May 4, 2023 // Institute for the Study of War. – URL: <https://tinyurl.com/2h43t8y9>

³⁹⁴ Karolina Hird, Riley Bailey, Layne Philipson, Nicole Wolkov, and Frederick W. Kagan. Russian Offensive Campaign Assessment, May 10, 2023 // Institute for the Study of War. – URL: <https://tinyurl.com/yt63r43p>

³⁹⁵ Оперативна інформація станом на 06.00 10.05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 10 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcs5t>

³⁹⁶ Оперативна інформація станом на 06 та 18.00 10 – 12.05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 10 – 12 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcs5t>

13 – 14 травня противник знову перейшов до наступальних дій в околицях Масютівки, Синьківки, Новоселівського та східної околиці Стельмахівки³⁹⁷, які вчергове завершилися фіаско. Американські фахівці з ISW, посилаючись на російських репортерів, окреслили бої цього періоду як “мляві” та акцентували увагу на створенні частинами 1-ї Гв ТА зс рф “рубежу оборони вздовж східного боку залізничної колії біля Новоселівського”³⁹⁸.

З 15 до 30 травня бої за с. Масютівка набули активнішого характеру. Офіційні повідомлення ГШ ЗС України вказували на безуспішні спроби противника покращити своє тактичне становище³⁹⁹. Проте, слід визнати, що зс рф зусиллями десантно-штурмових підрозділів 6-ї ЗВА, упродовж 16-27 травня все ж зуміли оволодіти більшою частиною Масютівки, але при цьому не виконали завдання виходу на західний берег р. Оскіл та захоплення панівних висот навколо вказаного населеного пункту, що не дало позитивного тактичного ефекту військам противника⁴⁰⁰. Територіальні здобутки росіян коло Масютівки (близько 9 км²) стали єдиним умовним успіхом противника за місяць боїв на Куп’янському напрямку. На інших ділянках в районі Куп’янська лінія фронту не змінила своєї конфігурації.

Лиманський операційний напрямок у травні 2023 року був зоною інтенсивних наступальних зусиль противника. Пік активності ворога на цьому напрямку припадав на перші шість днів місяця⁴⁰¹. Райони населених пунктів Новоселівського, Білогорівки, Діброви та Спірного були позначені в повідомленнях ГШ ЗС України, як території в околицях яких противник виявляв особливо високий рівень наступальної активності не досягнувши успіхів. 6 травня, як впливає з повідомлень оглядачів з ISW українські підрозділи контратакували росіян на Лиманському напрямку і завдали ракетного удару з РСЗВ HIMARS по тилових базах російських військ у м. Рубіжному⁴⁰². Очевидно, що вжиті заходи дещо загальмували наступальну активність росіян, тому 7 травня у вечірньому повідомленні ГШ ЗС України коротко констатувалося, що на Лиманському напрямку “протягом доби ворог наступальних дій не проводив”⁴⁰³.

Слід підкреслити важливу деталь, уже традиційну для тактики російських військ на лінії фронту – одразу після невдач у наступальних діях на тому чи іншому напрямку, противник нарощує потужність вогневого ураження позицій українських військ за допомогою авіаційних ударів. Відтак, 7 травня інформація ГШ ЗС України до рутинних даних про артилерійські обстріли на Лиманському операційному напрямку

³⁹⁷ Оперативна інформація станом на 06 та 18.00 13-14.05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 13-14 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcs5t>

³⁹⁸ Riley Bailey, Grace Mappes, Karolina Hird, Layne Philipson, and Frederick W. Kagan. Russian Offensive Campaign Assessment, May 14, 2023 // Institute for the Study of War. – URL: <https://tinyurl.com/bde8ajkj>

³⁹⁹ Оперативна інформація станом на 06 та 18.00 15-30.05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 15-30 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcs5t>

⁴⁰⁰ Аналітичний ресурс Deepstatemap за 16 – 27 травня 2023 р. – URL: <https://tinyurl.com/3mjcs33c>; Riley Bailey, Karolina Hird, Nicole Wolkov, Layne Philipson, and Frederick W. Kagan. Russian Offensive Campaign Assessment, May 14, 2023 // Institute for the Study of War. – URL: <https://tinyurl.com/mr36pm38>

⁴⁰¹ Оперативна інформація станом на 06 та 18.00 01 – 06.05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 01 – 06 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcs5t>

⁴⁰² Karolina Hird, Riley Bailey, Grace Mappes, and Mason Clark. Russian Offensive Campaign Assessment, May 6, 2023 // Institute for the Study of War. – URL: <https://tinyurl.com/bp79dxy8>

⁴⁰³ Оперативна інформація станом на 18.00 07.05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 07 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcs5t>

констатує завдання “авіаударів поблизу населених пунктів Білогорівка Луганської області та Спирне на Донеччині”⁴⁰⁴.

Наступного дня противник відновив наступальні дії в районі Спирного, одночасно продовжуючи наносити авіаційні удари по позиціях підрозділів ОТУ “Лиман” (10-ї огшбр, 81-ї одшбр, 58-ї омпбр, 95-ї одшбр, 25-ї опдбр) коло Спирного, Білогорівки й Торського⁴⁰⁵. Наступальні дії противника, підтримувані ударами авіації, безперервно тривали на ділянці фронту від Спирного на півдні й до Торського на півночі до кінця доби 12 травня, проте не принесли ворогу жодного просування⁴⁰⁶. Після цього на Лиманському напрямку противник взяв оперативну паузу на три доби, наступальних дій не проводив, але здійснював систематичне вогневе ураження авіацією та артилерією районів населених пунктів Спирне, Білогорівка, Макіївка, Верхньокам’янське, Торське та ін⁴⁰⁷. 16 травня ворог відновив наступальні дії в напрямку Білогорівки, проте успіху не мав⁴⁰⁸. Зазнавши невдачі, противник змістив напрям своїх наступальних зусиль дещо північніше, намагаючись вийти в районі Невського⁴⁰⁹ на бар’єрний рубіж р. Жеребець.

За офіційними повідомленнями ГШ ЗС України, упродовж 19 – 22 травня противник наступальні дії на Лиманському напрямку не проводив, однак аналітичні ресурси ISW й Deepstatemap зафіксували незначене (700 – 800 м) просування противника в напрямку на Серебрянку, Григорівку та Білогорівку⁴¹⁰. 23 травня ГШ ЗС України у своєму ранковому зведенні повідомив про відновлення наступальних дій противника в районі Білогорівки⁴¹¹, які тривали протягом доби. Після перегрупування й підтягнення резервів, ворог відновив наступальні дії у вказаному районі 25 травня⁴¹². Упродовж 26 – 28 травня противнику вдалося отримати певні тактичні здобутки, просунувшись на 100 – 200 м на території Серебрянського лісництва⁴¹³. Проте, 29 – 30 червня підрозділам 81-ї одшбр та 58-ї омпбр, вдалося відновити положення в напрямку на Шипилівку⁴¹⁴ й зупинити будь-яке просування ворожих підрозділів. Як і в попередні місяці, упродовж травня, противнику не вдалося досягнути будь-яких успіхів вище від тактичного рівня в жодному з районів ведення активних бойових дій на Лиманському

⁴⁰⁴ Там само.

⁴⁰⁵ Оперативна інформація станом на 06.00 08.05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 08 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcjs5t>

⁴⁰⁶ Оперативна інформація станом на 06.00 і 18.00 09 – 12. 05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 08 – 12 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcjs5t>

⁴⁰⁷ Оперативна інформація станом на 06.00 і 18.00 13 – 15. 05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 13 – 15 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcjs5t>

⁴⁰⁸ Оперативна інформація станом на 18.00 16. 05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 16 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcjs5t>

⁴⁰⁹ Оперативна інформація станом на 06.00 18. 05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 18 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcjs5t>

⁴¹⁰ Аналітичний ресурс Deepstatemap за 19 – 20 травня 2023 р. – URL: <https://tinyurl.com/4h79xexp>; Riley Bailey, Grace Mappes, Nicole Wolkov, Karolina Hird, Layne Philipson, and Mason Clark. Russian Offensive Campaign Assessment, May 19, 2023 // <https://tinyurl.com/2p8e2rew>

⁴¹¹ Оперативна інформація станом на 06.00 23. 05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 23 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcjs5t>

⁴¹² Оперативна інформація станом на 18.00 25. 05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 25 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcjs5t>

⁴¹³ Аналітичний ресурс Deepstatemap за 26 – 28 травня 2023 р. – URL: <https://deepstatemap.live/en#11/49.0179/38.0134>

⁴¹⁴ Там само. 29 – 30 травня 2023 р. – URL: <https://tinyurl.com/43j42v9n>

операційному напрямку. Всі просування підрозділів зс рф відбувалися в т. зв. “сірій зоні” на глибину від 0,1 до 0,5 км⁴¹⁵.

Найскладнішою в травні 2023 року оперативна обстановка залишалася на Бахмутському, Авдіївському й Мар’їнському операційних напрямках, де противник здійснював інтенсивне вогневе ураження позицій підрозділів ОТУ “Соледар” і ОТУ “Донецьк”, об’єктів військової та цивільної інфраструктури, вів наступальні дії на ділянці лінії фронту від Роздолівки на півночі до Новомихайлівки на півдні. Населені пункти Хромове, Богданівка, Іванівське, Бахмут, Ступочки, Часів Яр, Нью-Йорк, Новокалинове, Авдіївка та Мар’їнка упродовж всього травня фігурували в донесеннях ГШ ЗС України, як напрямками найбільшого зосередження наступальних зусиль противника, який наполегливо намагався оволодіти районами населених пунктів Бахмут, Авдіївка та Мар’їнка. При цьому, слід відмітити, що, у порівнянні з квітнем, кількість населених пунктів у межах (або в напрямку) яких противник здійснював наступальні дії скоротилась на 25%. Ворожі війська, як і в попередній місяць, концентрувались на штурмі Бахмута і Мар’їнки, а також на спробах провести оточення Бахмутського й Авдіївського районів оборони, наступаючи з флангів з метою перерізати шляхи постачання гарнізонів. Таке зосередження штурмових дій на вузьких ділянках фронту, ймовірно, свідчило про суттєве виснаження наступального потенціалу противника і намагання російського командування накопичити резерви особового складу, озброєння і техніки перед ймовірним літнім наступом ЗС України.

На Бахмутському операційному напрямку в травні противник концентрував зусилля, насамперед, на захопленні міста Бахмута. Зважаючи на динаміку наступальних дій ворога в місті, яка мала стійку тенденцію до зростання впродовж перших днів травня, військово-політичне керівництво росії планувало окупувати всю територію Бахмута до 9 травня, що військам противника зробити не вдалось. ГШ ЗС України повідомляв про 31 бойове зіткнення в районі Бахмута і його найближчих околиць 1 травня, 23 бойові зіткнення – 4 травня, 39 бойових зіткнень – 5 травня, 30 бойових зіткнень – 8 травня. Після нетривалого зниження активності штурмових дій в Бахмуті 9 травня, противник розпочав нову хвилю атак на позиції підрозділів ОТУ “Соледар” (93-ї омбр, ССО, ГУР, 127-ї обр ТрО, 80-ї одшбр) у Бахмуті та передмісті з 10 травня, коли було зафіксовано 31 бойове зіткнення протягом доби. Наступним піком активних боїв на Бахмутському напрямку стало 15 травня, коли мало місце 35 бойових зіткнень і противнику, за повідомленнями американських оглядачів, вдалося просунутись в Бахмуті на 200 м. При цьому, під контролем українських військ продовжувало перебувати трохи більше 1,4 км² території міста⁴¹⁶. 18 травня після 26 бойових зіткнень і нещадного бомбардування житлової забудови противник просунувся ще на 260 метрів у Бахмуті. Силам оборони України вдалося залишати під контролем 1,2 км² площі знищеного міста⁴¹⁷. 19 травня, попри збереження українськими військами контролю над вузькою смугою території на західному в’їзді до Бахмуту (район зруйнованого бойовими діями радянського пам’ятника літаку МіГ-

⁴¹⁵ Інформація наводиться за даними аналітичного ресурсу Deepstatemap // 01 – 31 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/wjmeh67y>

⁴¹⁶ Grace Mappes, Kateryna Stepanenko, Nicole Wolkov, Layne Philipson, George Barros, and Frederick W. Kagan. Russian Offensive Campaign Assessment, May 17, 2023 // Institute for the Study of War. – URL: <https://tinyurl.com/yc6pmh9n>

⁴¹⁷ Ibidem. Grace Mappes, Kateryna Stepanenko, Nicole Wolkov, Layne Philipson, and Frederick W. Kagan. Russian Offensive Campaign Assessment, May 18, 2023. – URL: <https://tinyurl.com/2k4xtuvy>

17), керівник т. зв. пвк “вагнер”, вдруге за десять місяців наступу, оголосив про захоплення міста⁴¹⁸. Наступного дня ГШ ЗС України повідомив про те, що “Тривають важкі бої за місто Бахмут”⁴¹⁹, а речник ОСУВ “Хортиця” полковник С. Череватий, вказав, що “Бахмут Донецької області залишається епіцентром боїв. На цьому напрямку за добу відбулося 17 боєзіткнень”⁴²⁰.

В останню декаду травня кількість бойових зіткнень в Бахмуті та околицях суттєво скоротилась і становила від 1 до 11 на добу. Однак, сама оперативна обстановка навколо міста різко змінилась, оскільки від 9 травня війська ОТУ “Соледар” (насамперед, підрозділи 3-ї, 5-ї ошбр, 80-ї одшбр, 77-ї одшбр, 28-ї омбр, 58-ї омпбр та 67-ї омбр) перейшли до наступальних дій на флангах бахмутського угруповання військ противника. Таке рішення командування ОТУ “Соледар” було продиктоване тим, що, несучи великі втрати в Бахмуті і намагаючись за будь-яку ціну захопити це місто, т. зв. пвк “вагнер” передислокувала свої загони винятково у міську зону Бахмута, послабивши на деякий час свої фланги (утримання яких було покладене командуванням противника на новоприбулі частини т. зв. 2-го АК “днр”, повітряно-десантні підрозділи й підрозділи головного управління гш зс рф).

Користуючись періодом ротації ворожих військ, командування ОТУ “Соледар” розпочало наступальні дії тактичного рівня у яких українські війська досягли важливих успіхів. До 20 травня просування на окремих ділянках фронту на північному та південному флангах становило до 1700 метрів⁴²¹, що дозволило аналітикам ISW констатувати: “Українські контратаки поблизу Бахмута, ймовірно, усунули загрозу російського оточення українських сил у Бахмуті та змусили російські війська виділити деякі військові ресурси для захисту від локалізованих наступальних зусиль українських підрозділів...”⁴²².

Фактично, після десяти місяців боїв за Бахмут російські війська не зуміли виконати свого основного завдання – оточення українського угруповання. При цьому вони втратили до 100 тисяч особового складу убитими і пораненими й, врешті-решт, змушений був підтягувати нові резерви на фланги від міста, щоб утримати їх та уникнути оперативного оточення і швидкого просування підрозділів ОТУ “Соледар” до панівних висот у Берхівці та Кліщіївці⁴²³. До кінця травня українські війська (5 3 ошбр, 77 і 80 одшбр, 28 і 30 омбр,) просунулись на флангах бахмутського угруповання росіян на глибину від 1 до 5 км на окремих ділянках фронту, звільнивши 20,5 км² території навколо міста-фортеці.

На Авдіївському та Мар’їнському операційних напрямках, які в травні 2023 року залишалися в епіцентрі інтенсивних бойових дій, лінія фронту майже не зазнала змін. Попри постійні атаки ворожих підрозділів і щоденне ураження підрозділів ОТУ “Донецьк” (110 омбр, 53 омбр, 59 омпр, 71 оєбр, 79 одшбр та ін.),

⁴¹⁸ Ibidem. Kateryna Stepanenko, Riley Bailey, Grace Mappes, George Barros, and Frederick W. Kagan. Russian Offensive Campaign Assessment, May 20, 2023. – URL: <https://tinyurl.com/bdmsws8f>

⁴¹⁹ Оперативна інформація станом на 06.00 20. 05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 20 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcs5t>

⁴²⁰ Пригожин заявив, що його найманці взяли Бахмут — те, що від нього залишилося // Ракурс, 20 травня 2023. – URL: <https://tinyurl.com/yzcsns38>

⁴²¹ Там само.

⁴²² Riley Bailey, Grace Mappes, Nicole Wolkov, Karolina Hird, Layne Philipson, and Mason Clark. Russian Offensive Campaign Assessment, May 19, 2023. – URL: <https://tinyurl.com/bdmsws8f>

⁴²³ Рейд добровольців у Белгородській області та оперативна поразка ворога у Бахмуті. Колонка Сергія Згурця // Еспресо, 20 травня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/yw7umuhd>

військової та цивільної інфраструктури зі ствольної та реактивної артилерії, противник зумів проснутись лише на окремих вузьких ділянках лінії фронту коло Новобахмутівки, Красногорівки, Кам'янки і Водяного на відстань від 50 до 500 м⁴²⁴. Варто відзначити, що деяке інформаційне пожвавлення в мас-медіа навколо висвітлення бойових дій в Мар'їнці спостерігалось наприкінці травня, коли одіозний керівник т. зв. чеченської республіки рамзан кадиров оголосив про прибуття підконтрольних йому підрозділів для проведення штурму Мар'їнки. Проте, жодних підтверджень чи результатів діяльності російсько-чеченських підрозділів у цьому місті чи на його околицях відзначено не було⁴²⁵.

Оперативна обстановка на Шахтарському операційному напрямку в травні 2023 року характеризувалася позиційним протистоянням протиборчих військ. Типовими для Шахтарського напрямку в інформаційних донесеннях ГШ ЗС України упродовж травня 2023 року були такі формулювання: “На Шахтарському напрямку протягом доби ворог наступальних дій не проводив”⁴²⁶. Із 62 згадок про вказаний напрямок у щоденних Інформаціях ГШ ЗС України, лише 20, 21 та 29 травня згадувалося про безуспішні спроби противника наступати в напрямку Новомихайлівки⁴²⁷. Одночасно з цим, щоденно повідомлялось про здійснення противником спроб постійного вогневого ураження позицій підрозділів ОТУ “Донецьк” (72 омбр, 55 оабр, 31 омбр, 68 оєбр та ін.), військової й цивільної інфраструктури. Особливо інтенсивними були обстріли з усіх типів артилерії районів населених пунктів Богоявленки, Водяного, Єлизаветівки, Великої Новосілки, Новоукраїнки, Новомихайлівки, Максимівки, Вугледару, Золотої Ниви, Шахтарська, Пречистівки тощо. Всі вказані населені пункти лежать безпосередньо уздовж лінії фронту, тобто перебувають в зоні вогню більшості типів ствольної артилерії противника. Найбільша кількість уражень була зафіксована у Вугледарі (79 разів), Пречистівці (72 рази), Новомихайлівці (60 разів). Інші прифронтові населені пункти на Шахтарському операційному напрямку упродовж березня обстрілювалися противником з артилерії від 1 до 18 разів. Слід наголосити на тому, що інтенсивність обстрілів населених пунктів на Шахтарському напрямку, після різкого зростання в квітні, стабілізувалась і не перевищувала квітневі показники.

Результати

Як і в попередні місяці 2023 р., обстановка у Східній ОЗ зоні в травні 2023 року, залишалася найбільш напруженою. На Куп'янському операційному напрямку противнику вдалося лише частково виконати поставлене завдання, захопивши близько 4 км² території та мінімально просунувшись до р. Оскіл в районі Масютівки і Сеньківки (північніше від Куп'янська) та в напрямку до автошляху Сватове – Куп'янськ;

на Лиманському операційному напрямку, проводячи інтенсивні наступальні дії, противник мав частковий успіх, захопивши близько 6 км² території, але не зумів

⁴²⁴ Інформація подана за даними аналітичного ресурсу Deepstatemap за травень 2023 року // URL: <https://tinyurl.com/2p9va4tz>

⁴²⁵ Grace Mappes, Kateryna Stepanenko, Nicole Wolkov, Layne Philipson, and Fredrick W. Kagan. Russian Offensive Campaign Assessment, May 31, 2023. – URL: <https://tinyurl.com/2p95h23n>

⁴²⁶ Оперативна інформація станом на 18.00 18.05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 18 травня. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcs5t>

⁴²⁷ Оперативна інформація станом на 06.00 і 18.00 20, 21, 29.05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 20, 21, 29 травня. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcs5t>

оволодіти районами населених пунктів Білогорівки, Діброви, Торського і Серебрянським лісництвом і вийти на бар'єрний рубіж річок Жеребець, Сіверський Донець;

на Бахмутському операційному напрямку в першій половині травня військам противника (т. зв. пвк “вагнер”) вдалося досягнути часткового успіху, витіснивши підрозділи ОТУ “Соледар” до західної межі м. Бахмут, але не вдалося просунутись в західні райони Донецької обл. і запобігти наступальним діям українських військ на флангах власного бахмутського угруповання;

на Авдіївському операційному напрямку противник не зумів виконати поставленого завдання з оточення та знищення підрозділів ОТУ “Донецьк” в Авдіївці та захопити місто;

на Мар'їнському операційному напрямку противник успіху не мав, прорвати район оборони коло м. Мар'їнка й вийти до м. Курахів не зумів;

на Шахтарському операційному напрямку противник не зумів виконати поставлених завдань та оволодіти м. Вугледар.

Отже, противнику вдалося досягнути лише мінімального успіху, захопивши в травні 14,4 км² території (в квітні ворогом було окуповано 32,88 км², в березні 84,85 км², у лютому – 167,33 км², у січні – 227,4 км², у грудні – 84 км², у листопаді – 39 км², у жовтні – 160 км², у вересні – 106 км², у серпні – 460 км²). При цьому, слід наголосити, що 2/3 окупованої території (майже 10 км²) припадає на Куп'янський і Лиманський операційні напрямки, а понад 4 км² – на Авдіївський операційний напрямок. Тоді ж, противник (внаслідок контратак підрозділів ЗС України на флангах) втратив на Бахмутському напрямку понад 15 км² території, не зумів захопити навіть одного квадратного кілометра території на Мар'їнському напрямку і втратив майже 7 км² території на Шахтарському операційному напрямку. Тобто, в загальному підсумку, противник втратив у Східній ОЗ на 7,5 км² території більше, ніж здобув.

Протягом травня 2023 року орієнтовні втрати противника становили понад 17,4 тис. військовослужбовців убитими (у квітні – понад 17 тис.), 104 танки (у квітні – 84), 284 ББМ (у квітні – 212), 553 артилерійські системи (у квітні – 239), 31 РСЗВ (у квітні – 18). Зважаючи на те, що основні бойові дії в травні 2023 року велися в Східній ОЗ, можна припустити, що більшість вказаних втрат ворог поніс саме в цьому регіоні. Варто відзначити різке зростання втрат противника у ствольній та реактивній артилерії. Така динаміка, ймовірно, пов'язана з посиленням контрбатареїної боротьби Силами оборони України, як важливої складової т. зв. “формуючих операцій” перед очікуваними наступальними діями.

Сили оборони України у Східній ОЗ в травня 2023 року:

на Куп'янському операційному напрямку не допустили виходу противника до бар'єрного рубежа р. Оскіл на північ від Куп'янська та перерізання автошляху Сватове – Куп'янськ;

на Лиманському операційному напрямку втримали рубіж оборони Білогорівка, Діброва, Торське не дали противнику вийти на бар'єрний рубіж річок Жеребець і Сіверський Донець;

на Бахмутському операційному напрямку підрозділи не допустили масштабного прориву військ противника, скували його основні сили, не дозволили повністю захопити або оточити вузловий пункт оборони – Бахмут, а з другої половини

травня провели низку наступальних операцій й відкинули противника на північ та на південь від міста;

на Авдіївському операційному напрямку не допустили захоплення або оточення м. Авдіївки;

на Мар'їнському операційному напрямку відбили наступальні дії противника в районі Мар'їнки не допустили прориву в напрямку на Курахове;

на Шахтарському операційному напрямку не допустили захоплення противником м. Вугледар.

Висновки

Бойові дії у Східній ОЗ впродовж травня 2023 року засвідчили поступове вичерпування противником наступального потенціалу й втрату ним ініціативи на окремих ділянках фронту, свідченням чого стали втрати ворогом окупованих територій і нездатність реалізувати жодного із ймовірних завдань. Окремі тактичні успіхи противник не зумів розвинути до оперативного рівня, що не дозволило йому завдати поразки оперативно-тактичним угрупованням ЗС України в Донецькому операційному районі, де ворог змушений був концентрувати свої зусилля на наступальних діях проти Бахмуту, як на основному напрямку наступу при цьому послабивши свої фланги, які почали “просідати” перед наступальними діями підрозділів ОТУ “Соледар”.

У Слобожанському операційному районі угруповання зс рф, незважаючи на наявну суттєву перевагу в силах і засобах, як і в попередні місяці 2023 року, не зуміло виконати поставлених задач і не досягнуло оперативного успіху в західній частині Луганської та північно-східній частині Харківської областей, здобувши лише окремі тактичні успіхи, які, втім, у територіальному вимірі виявились найбільш помітними у всій Східній ОЗ.

Упродовж травня 2023 року, завдяки стійкій обороні та обмеженим наступальним діям підрозділів ОТУ “Лиман”, “Соледар” і “Донецьк” в Східній ОЗ вдалося в основному утримати лінію фронту на всій її протяжності, не допустити неконтрольованого відходу підрозділів із займаних позицій, уникнути оточень Куп'янська, Лимана, Сіверська, Бахмуту, Авдіївки, Мар'їнки, Вугледара. Одночасно, Сили оборони України нанесли ворогу надзвичайно високі втрати в живій силі й техніці, почали перехоплення ініціативи на окремих ділянках фронту, змусивши ворога щоразу частіше переходити до оборонних дій.

2.3. ПІВДЕННО-ЗАХІДНА ОПЕРАЦІЙНА ЗОНА

Загальна характеристика оперативної обстановки у Південно-Західній операційній зоні

У травні 2023 року в Південно-Західній ОЗ противник продовжив вести оборонні бої. зс рф наносили інтенсивне вогневе ураження по позиціям Сил оборони України як у прифронтових, так і в тилкових районах. На лінії фронту противник зосередив свої зусилля на контрбатарейній боротьбі та встановленні контролю над островами в гирлі р. Дніпро. Інженерні підрозділи зс рф активно нарощували оборонні рубежі на всю глибину ТОТ Запорізької та Херсонської обл. і АР Крим, використовуючи для цього різні способи.

У Південно-Західній ОЗ українські війська у травні 2023 року зберегли тактичну ініціативу. На Запорізькому напрямку бойові дії велись на лінії фронту Кам'янське, Степове, Новоданилівка, Білогір'я, Мирне, Червоне, Малинівка, Новопіль, Велика Новосілка. Підрозділи ОУВ “Запоріжжя” продовжили контрбатарейну боротьбу, наносили вогневе ураження по місцях зосередження особового складу й ОВТ, командних пунктах і штабах противника.

На Херсонському напрямку стабілізація лінії фронту по р. Дніпро було особливістю цієї ділянки фронту. Підрозділи ОУВ “Херсон” намагались встановити контроль над островами в нижній частині течії р. Дніпро та створити умови для наступу на східному березі р. Дніпро.

З середини травня 2023 року Сили оборони України розпочали підготовчу операцію до наступу у Південно-Західній ОЗ (“формуючу операцію”⁴²⁸). Значно зросла кількість вогневих завдань, що виконали підрозділи ракетних військ та артилерії ОСУВ “Таврія”. Головні зусилля були зосереджені на знищенні ворожої артилерії та складів з боєприпасами, ураженні командних пунктів противника.

Завдання сторін у Південно-Західній операційній зоні.

Аналіз дій протиборчих сторін дозволив встановити, що у травні 2023 року пріоритетом для зс рф у Південно-Західній ОЗ було:

на Запорізькому операційному напрямку:

втримати рубіж оборони Лобкове, Нестерянка (на південь від Оріхова), Новопокровка, Дорожнянка (на південь від Гуляйполя), Новозлатопіль, Новодарівка, Рівнопіль;

не допустити втрати Запорізької АЕС;

на Херсонському операційному напрямку:

втримати рубіж оборони Покровське (Кінбурнська коса), Рибальче, Гола Пристань, Олешки, Каховка, Каїри, Велика Лепетиха, східний берег р. Дніпро;

вибити українські підрозділи з островів Білогрудий та Великий Потьомкінський в гирлі р. Дніпро.

Основними завданнями Сил оборони України у Південно-Західній ОЗ у травні 2023 року було:

утримання рубежа оборони Кам'янське, Степове, Новоданилівка, Білогір'я, Мирне, Червоне, Малинівка, Новопіль, Велика Новосілка (Запорізький операційний напрямок);

порушення системи забезпечення і управління противника в оперативній глибині його угруповань;

встановлення контролю над островами в гирлі р. Дніпро (на Херсонському операційному напрямку);

відбиття ударів противника, що наносились засобами повітряного нападу.

Склад угруповань військ сторін у Південно-Західній операційній зоні збройні сили російської федерації.

⁴²⁸ Формуючі операції перегруповують ворога так, як нам треба, – військовий експерт Самусь // Еспресо. – 2023, 25 травня. – URL: <https://tinyurl.com/yy9ebrux>

На території Південно-Західної ОЗ зс рф продовжували перебувати у складі 3-х угруповань військ: “Восток”, “Днепр” і “Группировка обороны Крыма”. До їх складу входили частини сухопутних військ, пкс, підрозділи спеціального призначення, пдв, війська протиповітряної та протиракетної оборони, підрозділи ракетних військ, визначені сили та засоби чорноморського флоту рф і каспійської морської флотилії рф, підрозділи так званих “юг-ахмат”⁴²⁹ і пвк “вагнер”⁴³⁰.

За інформацією ГУР МО України на ТОТ Херсонської та Запорізької областей вороже угруповання військ становило орієнтовно 152 тис. військовослужбовців⁴³¹. На території АР Крим “Группировка обороны Крыма” нараховувала 10338 військовослужбовців, 26 танків, 53 броньованих машини, 34 артилерійські системи, 6 РСЗВ⁴³².

У складі ворожого угруповання військ зафіксовані підрозділи 291-го омсп зі складу 4-ї омсд, 503-ї омсб, 219-ї оабр зі складу 58 А, 127-ї мсд зі складу 5-ї А⁴³³, 503-го омсб, 126-ї бригади берегової охорони 22-го ак чф рф⁴³⁴, 503-го омсп 19-ї омсд, 22-ї обр СпП⁴³⁵, 177-го омпп зі складу каспійської морської флотилії.

Сили оборони України.

У Південно-Західній ОЗ у травні 2023 року бойові дії вели військові частини і підрозділи ОСУВ “Таврія” (командувач – бригадний генерал Олександр Тарнавський), на Запорізькому напрямку якого діяло ОУВ “Запоріжжя” (командувач – генерал-майор Сергій Літвінов), та ОСУВ “Одеса” (командувач – генерал-майор Едуард Москальов) у складі: ОУВ “Херсон” (Херсонський напрям, командувач – бригадний генерал Михайло Драпатий), ОУВ “Дунай” і “Дністер” (Бессарабський напрям) та Угруповання різнорідних сил.

У ході бойових дій у Південно-Західній ОЗ відзначились стійкістю та ефективністю підрозділи 116-ї та 118-ї омбр, 71-ї оебр, 46-ї оаембр, 108-ї обр ТрО, 128 огшбр⁴³⁶, 406-ї оабр ім. генерал-хорунжого Олексія Алмазова, 63 омбр⁴³⁷.

Характер воєнних дій у Південно-Західній операційній зоні

У травні 2023 року противник на Запорізькому та Херсонському напрямках оборонявся. Зс рф обстрілювали позиції Сил оборони України та населені пункти у прифронтовій зоні, здійснювали облаштування оборонних рубежів і мінування

⁴²⁹ Stepanenko K., Bailey R., Mappes G., Barros G., Kagan F.W. Russian offensive campaign assessment, May 20, 2023 // Institute for the Study of War. – May 20, 2023. – URL: <https://tinyurl.com/mprj3232>

⁴³⁰ Оперативна інформація станом на 06.00 14.05.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 20 травня. – URL: <https://tinyurl.com/ya3m2e7v>

⁴³¹ На окупованих територіях Півдня України залишається понад 150 тисяч окупантів / Головне управління розвідки МО України // Telegram. – 2023, 15 травня. – URL: <https://tinyurl.com/mr2633um>

⁴³² Які реальні спроможності окупантів обороняти Крим: дані групи IC // Інформаційний спротив. – 2023, 27 квітня. – URL: <https://tinyurl.com/mrxstjv6>

⁴³³ Stepanenko K., Mappes G., Bailey R., Philipson L., Kagan F.W. Russian offensive campaign assessment, May 7, 2023 // Institute for the Study of War. – 2023, May 7. – URL: <https://tinyurl.com/45ufnm53>

⁴³⁴ Stepanenko K., Bailey R., Wolkov N., Clark M. Russian offensive campaign assessment, May 9, 2023 // Institute for the Study of War. – 2023, May 9. – URL: <https://tinyurl.com/4ku8ydrv>

⁴³⁵ Hird K., Bailey R., Philipson L., Wolkov N., Kagan F.W. Russian offensive campaign assessment, May 10, 2023 // Institute for the Study of War. – 2023, May 10. – URL: <https://tinyurl.com/4te862ph>

⁴³⁶ Issue 310, 1 May – 7 May (Weekly update) (free access). Situational report 1 May – 7 May // rochan-consulting.com. – URL: <https://tinyurl.com/3wstfme7>

⁴³⁷ Сьогодні схвалив комплексний стратегічний план реформування нашої системи правопорядку. Звернення Володимира Зеленського 11.05.2023 / Офіс Президента України // YouTube. – 2023, 11 травня. – URL: <https://tinyurl.com/mphnaezf>

місцевості, проводили обмежені наступальні дії тактичного рівня на українські позиції, вели розвідувальні дії та наносили ураження вглиб Південно-Західної ОЗ.

Протягом травня 2023 року противник здійснив артилерійські обстріли 77-ти населених пунктів на Запорізькому та Херсонському напрямках. Зокрема на території Донецької обл. зазнали ураження 7 населених пунктів, Запорізької – 25, Дніпропетровської – 3, Херсонської – 41, Миколаївської – 1. Найчастіше піддавались обстрілам такі населені пункти: Времівка – 22 рази, Новопись – 21 раз (Донецька область), Ольгівське – 20 разів, Мала Токмачка – 25 разів, Гуляйполе – 27 разів, Кам'янське – 23 рази (Запорізька область), Нікополь – 10 разів (Дніпропетровська область), Кізомис – 17 разів, Антонівка – 19 разів, Херсон – 25 разів⁴³⁸ (Херсонська область). Усі вони знаходяться у прифронтових районах.

Авіація противника завдала ударів по 23-х населених пунктах Південно-Західної ОЗ. Найбільшу кількість ударів було завдано по Новопись та Времівці (Донецька область) – по 3, по Гуляйполю та Малій Токмачці (Запорізька область) – 6 і 9 разів відповідно. На території Херсонської області найбільшу кількість авіаударів було завдано по Бериславу – 3, Станіславу – 5, Кізомису – 10. По Запоріжжю противник завдав 4 ракетних ударів, використовуючи ЗРК С-300⁴³⁹, а по Миколаєву завдано ударів КРМБ “Калибр”. Також противник двічі завдав ударів по Одесі, використовуючи БПЛА “Shahed 131/136” й аеробалістичні ракети Х-22. У результаті травневих ударів по Одесі були уражені гуртожитки одного з навчальних закладів і склади з гуманітарною допомогою.

Командування зс рф відвело важливу роль оборонним рубежам в утриманні ТОТ Запорізької й Херсонської областей і АР Крим та відбитті можливого наступу українських військ. На нарощуванні оборонних рубежів противник зосередив значну увагу. До вказаних заходів залучались навіть громадяни рб, через відмову місцевих жителів допомагати противнику⁴⁴⁰. Нарощування оборонних рубежів відбувалось у таких районах:

на західному узбережжі Криму, де збудовано протитанкові укріплення (так звані “зуби дракона”). Позаду них облаштована лінія окопів;

на Перекопському та Чонгарському перешийках⁴⁴¹;

м. Токмак. Навколо цього важливого логістичного вузла противник збудував три лінії оборонних рубежів, що включали протитанкові рови, “зуби дракона” і мережу окопів;

навколо найбільших міст на ТОТ Запорізької області – Мелітополь і Бердянськ; траса Е105 на ділянці від Мелітополя до Енергодара⁴⁴².

Але головні зусилля підрозділи зс рф сконцентрували на нарощуванні оборонних рубежів за декілька кілометрів вглиб від лінії фронту в Запорізькій,

⁴³⁸ Інформація узагальнена на основі оперативних даних ГШ ЗС України упродовж 2 травня – 1 червня 2023 р. // Facebook. - URL: <https://tinyurl.com/mwsv5nc4>; <https://tinyurl.com/z7mr7wu3>

⁴³⁹ Там же.

⁴⁴⁰ Білоруси будують фортифікаційні спорідни на ТОТ // Центр національного спротиву. – 2023, 29 травня. - URL: <https://tinyurl.com/49hdshv9>

⁴⁴¹ Latest Defence Intelligence update on the situation in Ukraine – 01 May 2023 / Ministry of Defence of Great Britain // Twitter. – 2023, 1 May. - URL: <https://tinyurl.com/4p9fzuce>

⁴⁴² Палумбо Д., Ріволт Е. Як росіяни укріпили свої позиції перед контрнаступом ЗСУ – супутникові знімки // BBC NEWS Україна. – 2023, 22 травня. - URL: <https://tinyurl.com/59x39tt2>

Донецькій і Херсонській областях⁴⁴³. На Запорізькому напрямку противник облаштував глибоко ешелоновану систему інженерних загороджень, яка складалась з декількох смуг перешкод протяжністю від 10 до 40 км. Кожна смуга включала в себе протитанкові мінні поля, невибухові загородження та дротяні перешкоди. Крім того, противник, шляхом перекидання зрошувальних каналів, затоплював поля і таким чином створив додаткові перешкоди для ймовірного просування Сил оборони України⁴⁴⁴. До аналогічних заходів зс рф вдавались на Херсонському напрямку, спускаючи воду з дамби Каховського водосховища⁴⁴⁵.

Сили оборони України утримали тактичну ініціативу в Південно-Західній ОЗ. На Запорізькому напрямку підрозділи ОУВ “Запоріжжя” провели розвідку боєм південніше Оріхова та північніше Лобкового⁴⁴⁶. На південь від Гуляйполя було проведено успішну контратаку, завдяки якій покращено тактичне положення. Про неї стало відомо 30 травня 2023 року⁴⁴⁷.

Виконуючи завдання по виснаженню сил противника, знищенню його ОВТ, БК і особового складу, руйнуванню системи управління та створенню сприятливих умов для наступу підрозділи ракетних військ і артилерії та ПС ЗС України нанесли ураження по 27-ми місцях зосередження особового складу, 16-ти складах з БК, 1-му складу ПММ і 2-м пунктам управління зс рф⁴⁴⁸. Ураження ворожих сил і засобів наносились у містах Токмак, Бердянськ і Мелітополь, Василівському, Скадовському, Пологівському, Каховському та Херсонському районах і на Кінбурнській косі. ПС використовували для завдання ударів авіаційні крилаті ракети Storm Shadow, що надійшли у травні 2023 року⁴⁴⁹.

Показовою була динаміка вогневих уражень по військових об'єктах супротивника. У першій половині травня 2023 року було уражено 2 склади з БК та 13 баз, командних пунктів і штабів. А в другій половині травня 14 складів з БК (у 7 разів більше, ніж у першій половині травня 2023 року), 17 баз, командних пунктів і штабів. Вказані дані, на нашу думку, свідчить про початок підготовчої операції перед наступом у в Південно-Західній ОЗ. Вона розпочалась в середині травня 2023 року із завоювання й утримання вогневої переваги у визначених районах та дезорганізації системи управління військами противника.

Відповідно, у другій половині травня 2023 року зросла кількість вогневих завдань, що виконали підрозділи ракетних військ та артилерії ОСУВ “Таврія”. У середньому в другій половині травня 2023 року було виконано 844 вогневих завдань за добу, в той час як у першій половині травня 2023 року 723. У деякі дні, як то 18 чи 21 травня 2023 року, кількість виконаних вогневих завдань перевищувала 1000. Графік

⁴⁴³ Mappes G., Stepanenko K., Wolkov N., Philipson L., Kagan F.W. Russian offensive campaign assessment, May 7, 2023 // Institute for the Study of War. – 2023, May 7. – URL: <https://tinyurl.com/45ufnm53>

⁴⁴⁴ Росіяни затоплюють поля на окупованій частині Запоріжжя // UKRINFORM. – 2023, 18 травня. - URL: <https://tinyurl.com/2ejund9k>

⁴⁴⁵ Mappes G., Stepanenko K., Wolkov N., Philipson L., Kagan F.W. Russian offensive campaign assessment, May 18, 2023 // Institute for the Study of War. – 2023, May 18. – URL: <https://tinyurl.com/4mh66hyj>

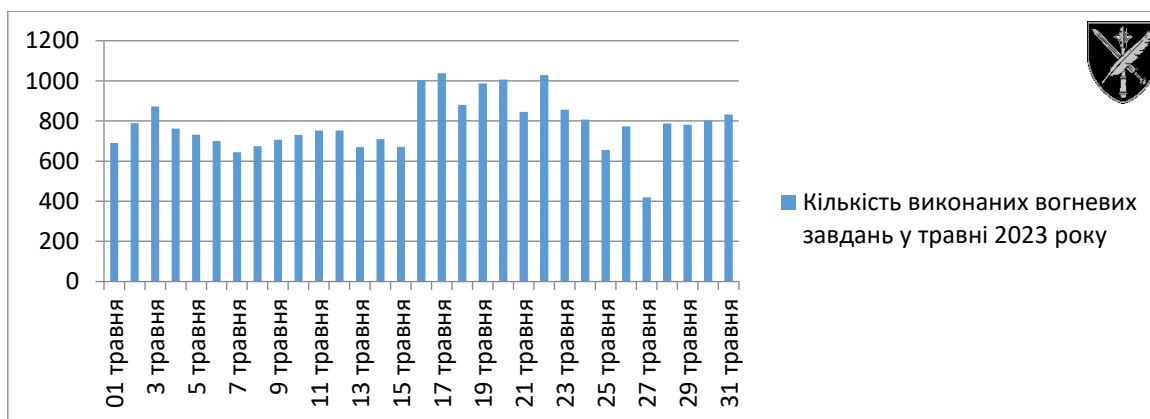
⁴⁴⁶ Issue 310, 1 May – 7 May (Weekly update) (free access). Situational report 1 May – 7 May / rochan-consulting.com. - URL: <https://tinyurl.com/3wstfme7>

⁴⁴⁷ Stepanenko K., Mappes G., Wolkov N., Barros G., Kagan F.W. Russian offensive campaign assessment, May 30, 2023 // Institute for the Study of War. – 2023, May 30. – URL: <https://tinyurl.com/yupwu883>

⁴⁴⁸ Інформація узагальнена на основі даних “Знищені склади БК і бази рашистів. Підсумок за тиждень” / Збройні Сили України. Війна з окупантами. // Telegram. – 2023, 7 травня – 28 травня. - URL: <https://tinyurl.com/2p9xvejh>; <https://tinyurl.com/bdcuenmb>

⁴⁴⁹ Storm Shadow в Україні: перший місяць ударів по ворогу британськими крилатими ракетами // Militarnyi. – 2023, 8 червня. - URL: <https://tinyurl.com/yzmf9x9>

кількості виконаних вогневих завдань у травні 2023 року підрозділами ракетних військ та артилерії ОСУВ “Таврія” подано нижче⁴⁵⁰.

На Херсонському напрямку підрозділи ОУВ “Херсон” продовжили операцію щодо встановлення контролю над островами у гирлі р. Дніпро⁴⁵¹. За словами командувача ОУВ “Херсон”, бригадного генерала Михайла Драпатого, 90 % островів у гирлі Дніпра перебували під фізичним чи вогневим контролем Сил оборони України⁴⁵². 30 травня 2023 року стало відомо про успішні дії підрозділу ССО, особовий склад якого знищив групу російських військових у нижній частині течії р. Дніпро та їх плавзасіб⁴⁵³. Але, враховуючи географічне положення вказаного району бойових дій, повний контроль над островами в гирлі Дніпра можливий тільки при витісненні противника зі східного берегу річки.

Також підрозділи і частини ОУВ “Херсон” здійснювали контрбатареюну боротьбу та витіснення ворожих підрозділів якнайдалі на схід від р. Дніпро⁴⁵⁴, щоб забезпечити власні позиції, м. Херсон та інші прибережні населені пункти від постійних артилерійських обстрілів.

У ході бойових дій у травні 2023 року на Херсонському напрямку знищено 416 військовослужбовців зс рф, 33 одиниці ствольної артилерії, 5 плавзасобів, 119 одиниць авто та бронетехніки, 28 БПЛА, 7 засобів РЕБ, 2 одиниці РСЗВ БМ-21 “Град”, 4 танки, 1 зенітну установку⁴⁵⁵. Яскравим прикладом знищення ворожого ОВТ у травні 2023 року стали дії розрахунку причіпної гаубиці М777 406 оабр ім. генерал-хорунжого Олексія Алмазова, які за пів дня знищили 2 ворожі САУ 2С5 “Гіацинт-С” за допомогою снарядів М982 Excalibur⁴⁵⁶.

На Бессарабському напрямку в травні 2023 року військова обстановка не зазнала суттєвих змін і залишалась контрольованою.

⁴⁵⁰ Інформація узагальнена на основі зведень Об’єднаного пресцентру Сил оборони таврійського напрямку з 2 травня 2023 року по 1 червня 2023 року. / Об’єднаний пресцентр Сил оборони таврійського напрямку. // Facebook. – 2023, 2 травня; 2023, 1 червня. - URL: <https://tinyurl.com/587ze676>; <https://tinyurl.com/ycy3j4y5>

⁴⁵¹ Bailey R., Mappes G., Stepanenko K., Clark M. Russian offensive campaign assessment, May 2, 2023 // Institute for the Study of War. – 2023, May 2. – URL: <https://tinyurl.com/nhj86hyr>

⁴⁵² Khurshudyan I., Hrabchuk K. Ukrainians, crossing Dnieper River, test Russian lines on southern front // Washington Post. – 2023, May 19. - URL: <https://tinyurl.com/4cpwwk4v>

⁴⁵³ Бійці ССО влаштували вдалу засідку на російських військових на Дніпрі // Українська правда. – 2023, 30 травня. - URL: <https://tinyurl.com/2th4e6tp>

⁴⁵⁴ Mappes G., Stepanenko K., Wolkov N., Philipson L., Kagan F.W. Russian offensive campaign assessment, May 4, 2023 // Institute for the Study of War. – 2023, May 4. – URL: <https://tinyurl.com/2xv2tavv>

⁴⁵⁵ Інформація узагальнена на основі оперативних даних Оперативного командування “Південь” з 2 травня по 1 червня 2023 р. // Facebook. - URL: <https://tinyurl.com/2p86vvh6>; <https://tinyurl.com/4annkukj>.

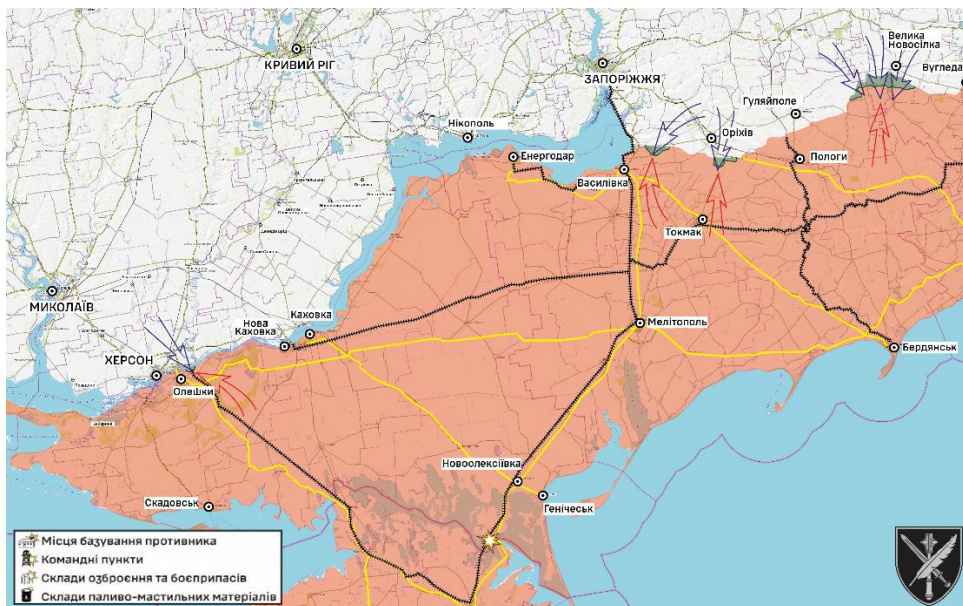
⁴⁵⁶ За пів дня розрахунок знищив два “Гіацинти” окупантів на Херсонщині / 406 оабр. ім. Генерал-хорунжого Олексія Алмазова // Facebook. – 2023, 21 травня. - URL: <https://tinyurl.com/mt76y9v6>

Результати воєнних дій у Південно-Західній операційній зоні

У травні 2023 року в Південно-Західній ОЗ противник завдав інтенсивного вогневого ураження по позиціям Сил оборони України та населеним пунктам у прифронтовій зоні, піддавши артилерійським і мінометним обстрілам 77 міст і сіл та завдав авіаударів по 23-х.

Зс рф утримали зайняті рубежі на Херсонському та Запорізькому напрямках та суттєво наростили систему оборонних рубежів з метою відбиття можливого наступу Сил оборони України. Противник зосередив основні зусилля на удосконаленні оборонних рубежів по лінії фронту, навколо тимчасово окупованих міст Токмак, Мелітополь і Бердянськ, на ділянці шосе Е105 між Мелітополем та Енергодаром, на Перекопському та Чонгарському перешийках і на західному узбережжі Кримського півострова. Для виконання вищевказаного завдання підрозділи зс рф наростили інженерні загородження, активно мінували місцевість і затоплювали прибережні райони Херсонської та Запорізької областей. Противник не зміг витіснити підрозділи ОУВ “Херсон” з острова Білогрудний та Великий Потьомкінський.

Сили та засоби ППО відбили численні повітряні удари, завдані противником засобами повітряного нападу. На херсонському напрямку підрозділи ОУВ “Херсон” встановили контроль над 90 % островів у гирлі р. Дніпро. На Запорізькому напрямку підрозділи ОУВ “Запоріжжя” утримали оборонні рубежі від Кам’янки до Великої Новосілки, а з середини травня перейшли до підготовчої операції перед наступом. Підрозділи ракетних військ і артилерії та ПС ЗС України завдали вогневого ураження по 46 базах, складах з БК, ПММ та командним пунктам противника в оперативній глибині у ході проведення підготовки району операції до наступу. У другій половині травня інтенсивність ураження складів БК супротивника в Південно-Західній ОЗ виросла у 7 разів, а підрозділи ракетних військ та артилерії ОСУВ “Таврія” збільшили у другій половині травня середню кількість виконаних щоденних вогневих завдань з 723 до 844.

Місця зосередження ворожих сил і засобів, які уразили Сили оборони України у травні⁴⁵⁷

⁴⁵⁷ Інформація узагальнена на основі даних “Знищені склади БК і бази рашистів. Підсумок за тиждень” / Збройні Сили України. Війна з окупантами. // Telegram. – 2023, 7 травня – 28 травня. - URL: <https://tinyurl.com/2p9xvejh>; <https://tinyurl.com/bdcuenmb>

Висновки

У травні 2023 р. у Південно-Західній ОЗ противник зосередив свої головні зусилля на утриманні ТОТ Запорізької та Херсонської областей і АР Крим. Для цього зс рф удосконалили оборонні рубежі на всю глибину окупованих територій, використовуючи різні способи для цього, і наносили інтенсивне вогневе ураження по позиціях Сил оборони України. Але противник не зумів зірвати початку підготовчої операції до наступу українських військ.

Сили оборони України на Запорізькому та Херсонському напрямках утримали тактичну ініціативу. Підрозділи ОУВ “Херсон” встановили контроль над більшістю островів у гирлі р. Дніпро. Крім того, підрозділи ОУВ “Херсон” та ОУВ “Запоріжжя” з середини травня 2023 року розпочали підготовчу операцію до наступу, яка полягала у завоюванні вогневої переваги на визначених ділянках фронту, дезорганізації системи управління, логістичного забезпечення та знищення резервів зс рф.

2.4. ДІЇ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ СТОРІН У ЧОРНОМОРСЬКІЙ ТА АЗОВСЬКІЙ ОПЕРАЦІЙНИХ ЗОНАХ

Характеристика морської обстановки

У травні 2023 року в Чорноморській та Азовській операційних зонах відбулися зміни, пов’язані із значним збільшення ракетних ударів по території України з різних напрямків, зокрема і з морського. Противник реагував на виклики, що були обумовлені діями Сил оборони України. Зокрема, час перебування російських кораблів на військово-морській базі в Севастополі значно скоротився. Кораблі заходили на поточні ремонти та поповнення запасів і знову виходили в море, з огляду на загрозу ударів морськими дронами і БпЛА. На базі знаходилась мінімальна кількість корабельного складу. Ударні корабельні групи з різною кількістю ракетноносіїв маневрували вздовж південного і південно-східного узбережжя Криму, прикриваючись кримськими горами.

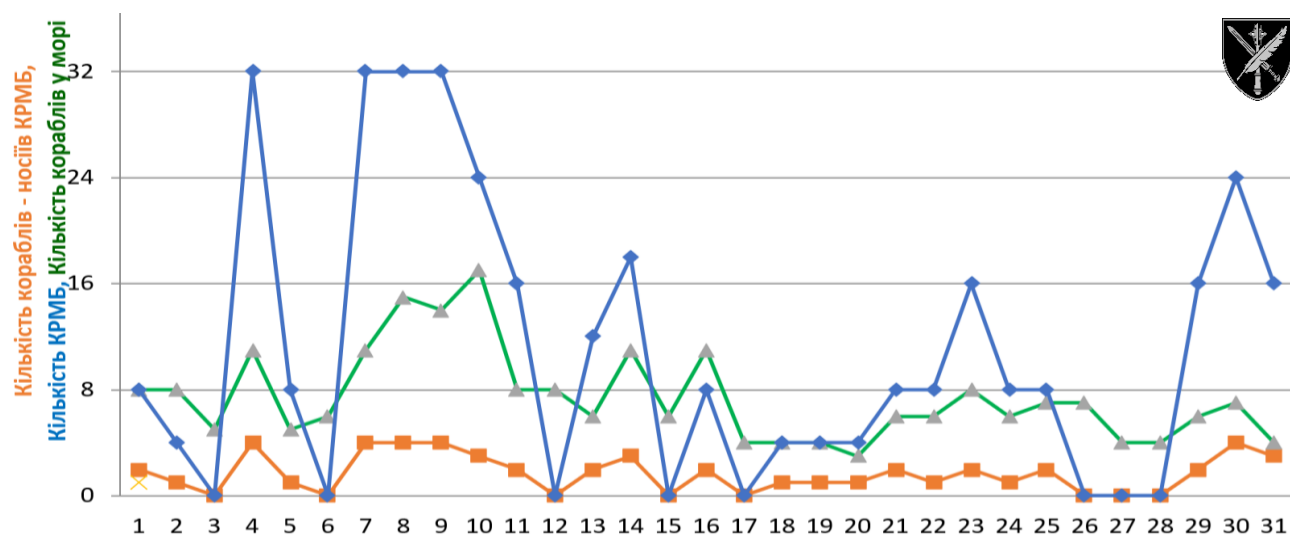
Важливим напрямком ведення бойових дій у якому противник беззаперечно продовжував утримувати перевагу, було збільшення кількості ракетних ударів КРМБ “Калибр” (у квітні спостерігалася нестача ракет, пов’язана з вдалими ударами наших сил і порушенням логістики противника). Також росіяни продовжили атакувати українські міста і позиції ЗС України авіаційними ракетами і керованими авіаційними бомбами з морського напрямку, використовуючи авіацію, базовану в Криму.

Упродовж травня в окупованому Севастополі регулярно фіксувалися вибухи на території воєнних об’єктів противника. Так, зранку 4 травня росіяни заявляли про атаки надводним дроном кораблів ЧФ у одній з бухт міста, але невдовзі самі ж спростували зазначену версію, повідомивши про навчання. Невдовзі знову повідомлялося про нібито знищений надводний морський дрон у Севастополі. Згодом з’явилася інша версія. Так званий “глава” Севастополя міхаїл развожаєв знову пояснив гучні звуки у місті навчаннями, а вже 6 травня вибухи в окупованому Севастополі пояснили роботою ППО. Відомо, що вибух стався поблизу Козачої бухти. Так званий “глава” Криму сергій

аксьонов заявив, що сили ППО нібито збили балістичну ракету⁴⁵⁸. У той же час заявили про перехоплення українських ракет ОТРК “Грім-2”⁴⁵⁹.

На початку травня заступник речника генерального секретаря ООН Фархан Хак повідомив, що досягти угоди про продовження українського експорту зерна з портів Чорного моря не змогли, через позицію росії, яка також перешкоджала роботі “зернового коридору”⁴⁶⁰. Водночас, перевалка російської нафти та нафтопродуктів у морі тривала і в травні. Ворог продовжив порушувати Міжнародну конвенцію з охорони людського життя на морі 1974 р. (SOLAS), вимикаючи системи автоматичної ідентифікації (AIS), на цивільних суднах в акваторії Азовського моря і в місці перевалки нафти у Чорному морі з метою обходу санкцій. В інтересах рф прохід Керченською протокою здійснювали судна в обох напрямках, як до Босфору, так і від нього.

Найбільша кількість носіїв крилатих ракет, а відповідно КРМБ “Калибр” у залпі в Чорному морі (32 ракети) склали на 4.05.2023, 7.05-10.05.2023 року. 3, 6, 12, 15, 17, 26-28 травня ворожі носії КРМБ заходили в базу.

Кількість кораблів рф, з носіями КРМБ “Калибр” та чисельністю ракет у залпі розгорнутих в акваторії Чорного моря у травні 2023 року.

Завдання ВМС сторін

Противник у травні 2023 року основні зусилля на морі зосереджував на виконанні таких завдань:

блокаді морських портів України в Чорному морі;

зриві морської економічної діяльності України;

зниженні економічного потенціалу України;

охорона та оборона районів базування сил і районів виконання бойових завдань та ТОТ Криму.

⁴⁵⁸ Маліновська А. Гучно майже щодня: у Севастополі знову лунають вибухи // Факти. – 2023, 06 травня. – URL: <https://tinyurl.com/5dn84j3c>

⁴⁵⁹ В Криму заявили про перехоплення українських ракет “Грім-2” // Фокус. – 2023, 06 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2bfc4vbz>

⁴⁶⁰ ООН: сторони не змогли домовитися про продовження чорноморської зернової угоди // Радіо Свобода. – 2023, 05 травня. – URL: <https://tinyurl.com/48de542x>

Угрупування різнорідних сил ВМС ЗС України протягом травня забезпечувало спільно з військами, силами інших складових Сил оборони України виконання таких завдань:

захист судноплавства і портової діяльності, що здійснювався згідно Чорноморської зернової ініціативи;

недопущення присутності корабельних угруповань противника у північно-західній частині Чорного моря;

здійснення усіх видів морської оборони чорноморських портів та узбережжя північно-західної частини Чорного моря;

забезпечення протиповітряної та протиракетної оборони України з морського напрямку в районах: Одеса, Чорноморськ та Миколаїв;

оборона районів базування своїх сил і прибережних комунікацій.

Склад угруповань ВМС сторін

Збройні сили російської федерації

У травні 2023 року сили угруповання різнорідних ударних та морських десантних сил ЗС РФ, створених для дій на Чорному і Азовському морях зі складу сил Чорноморського, Балтійського і Північного флотів та Каспійської флотилії умовно поповнились корветом “Меркурий”. Російські військові провели формальну церемонію включення в склад ЧФ РФ ракетного корвета “Меркурий” проекту 20380 у місті Балтійськ. Можливі варіанти – або корвет і далі по факту лишатиметься в Балтійському морі, або ж росіяни перекинуть його до берегів Сирії для служби в складі Середземного угруповання ВМФ РФ⁴⁶¹.

Основним озброєнням корабля є протикорабельні ракети (ПКР) Х-35 ракетного комплексу “Уран” , а також ракети “Калибр” і “Онікс”. Також корабель оснащений зенітно-ракетним комплексом “Редут”.

Зі складу наявних сил продовжило діяти оборонне угруповання для ведення оборонних дій в Криму сформоване ще у квітні. Угрупування різнорідних ударних сил на Чорному морі налічувало: 2 ракетні фрегати пр.11356, 2 малі ракетні кораблі підвищеної морехідності пр. 22800 і 3 пр. 21631 та 5 підводних човнів (4 одиниці пр.636.3 та один пр.877 “Алроса”) із загальним ракетним залпом до 60 КРМБ “Калибр”.

Усього в західній частині Чорного моря протягом травня противником розгорталося угруповання у складі до 17 бойових кораблів (10 травня), із них у складі ударних сил, що перебували в готовності до завдання ракетних ударів по важливих державних і військових об’єктах на території України, налічувалося до 4 носіїв КРМБ “Калибр” із сумарним залпом до 32 ракет (4 травня і з 7 по 11 травня 2023 року), зокрема: фрегати пр. 11356Р, малі ракетні кораблі (ракетні корвети) проекту 21631 та підводні човни проекту 636.3. У порівнянні з квітнем кількість кораблів, що розгортались, зокрема і кількість носіїв КРМБ зменшилась.

Морські десантні сили включали 7 ВДК: 1 – пр.11711, 2 – пр. 1171, 5 – пр. 775. 810 окрема бригада морської піхоти.

У Керченській протоці та Азовському морі – угруповання з охорони Кримського мосту та захисту комунікацій зі складу з’єднань охорони водного району ЧФ (до 1–2

⁴⁶¹ Чи дійде до Криму збудований рашистами для ЧФ новий ракетний корвет // Black Sea News. – 2023, 15 травня. – URL: <https://tinyurl.com/mzdabr4f>

од., зазвичай морський тральщик та/або малий протичовновий корабель) та берегової охорони прикордонної служби фсб рф (2–3 катери).

До кінця поточного року очікується поповнення чф ворога трьома кораблями-носіями КРМБ “Калибр” (проект 22800, шифр “Каракурт”).

Сили оборони України

Завдання оборони держави на морі та з морських напрямків у травні 2023 року виконувало угруповання різнорідних сил, що складалося з військових частин (підрозділів) ВМС ЗС України, Морської охорони ДПС України та підпорядковувалося міжвидовому (міжвідомчому) угрупованню військ (сил), що діяло на півдні України.

До складу ВМС ЗС України 26 травня увійшов малий броньований артилерійський катер (МБАК) “Буча” проекту 58155 (шифр “Гюрза-М”), який одразу був включений до київського дивізіону річкової флотилії, де має стати флагманом.

Малий броньований артилерійський катер “Буча”. Фото Армія-Інформ.

23 травня, під час відвідин передових позицій з нагоди Дня морської піхоти, Верховний Головнокомандувач ЗС України Володимир Зеленський вручив державні нагороди і заявив про створення Корпусу морської піхоти у складі Командування Морської піхоти ВМС ЗС України. Володимир Зеленський наголосив, що морська піхота – це братерство сильних, витривалих, вірних своїм переконанням і покликанню бійців, які завжди демонструють швидкість, рішучість і результат⁴⁶². За словами Глави держави, з початку російської агресії військові частини й підрозділи морської піхоти надійно тримають оборону на найбільш відповідальних ділянках фронту, професійно та впевнено знищуючи загарбників. “Щодня на полі бою українська морська піхота доводить, що вона є потужною силою, яка знищує ворога, звільняє українські землі, виконує найскладніші завдання у найскладніших умовах. І нам потрібно більше такої сили. Тому відсьогодні ми значно збільшуємо потенціал морської піхоти та створюємо

⁴⁶² У День морської піхоти Президент України відвідав передові позиції українських захисників на Донеччині та вручив державні нагороди // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 23 травня. – URL: <https://tinyurl.com/37nb7f5u>

корпус морської піхоти”⁴⁶³, – заявив Президент. Як розповів Володимир Зеленський, планується сформувати нові бригади морської піхоти, забезпечені сучасною технікою та зброєю.

Особливості виконання завдань ВМС у Чорноморській та Азовській операційних зонах

У травні 2023 року кораблі чф знаходилися на бойовому чергуванні в морі з метою уникнення ураження в базах. Військові об’єкти противника у Чорноморській операційній зоні атакувалися ракетами, безпілотними авіаційними комплексами та безекіпажними надводними дронами. Протягом травня таких атак було декілька. Так, у травні у відкритому морі було уражено ворожий розвідувальний корабель “Іван Хурс”. Окрім стеження за нашими силами, судячи з місця атаки на корабель біля Босфору, він міг стежити за активністю Румунії, Туреччини та інших країн НАТО в Чорному морі, а також за цивільним судноплавством. Увечері 24 травня міноборони рф повідомило про те, що близько 5:30 Збройні Сили України “здійснили марну спробу атакувати трьома безпілотними швидкохідними катерами” корабель “Іван Хурс”. За їх словами, розвідувальне судно виконувало завдання із гарантування безпеки функціонування газових трубопроводів “виключній економічній зоні Турецької Республіки” за 140 км на північний схід від протоки Босфор. Офіційні особи мо рф стверджували, що екіпажу російського корабля вдалось знищити всі безпілотники вогнем “зі штатного озброєння російського корабля”⁴⁶⁴. Проте, вже за добу Міністерство оборони України цілковито спростувало російську дезінформацію, продемонструвавши відео влучання українського надводного дрона в корабель-розвідник⁴⁶⁵. Після отриманих пошкоджень, розвідувальний корабель “Іван Хурс” повернувся на базу для ремонту.

Удар безекіпажним морським дроном у відкритому морі свідчив про нарощування ВМС ЗС України спроможностей зі знищення ворожих цілей на значних відстанях від берега і дистанціях запуску, а також про добре налагоджену розвідку, яка дала точне цілевказання для застосування морських дронів.

Тактичний успіх Сил оборони України в Чорноморській операційній зоні змусив противника шукати нові засоби захисту своїх кораблів не лише в базах, а й у відкритому морі. Водночас, це не допомогло ворогу уникнути втрат, незважаючи на посилення оборони військово-морської бази в Севастополі.

Упродовж травня 2023 року росіяни провели в Чорному морі чергове навчання з пошуку та виявлення підводного човна умовного противника. У навчанні було задіяно сторожовий корабель “Ладный” та малий протичовновий корабель “Касимов”. Роль субмарини противника виконав один з ДЕПЧ чф. Під час навчання відпрацьовувалися тактичні прийоми з переслідування підводного човна та його знищення торпедною зброєю та реактивними бомбами. Поряд із протичовновими завданнями екіпажі кораблів відпрацьовували елементи ведення морського бою зі знищенням повітряної цілі, а також вразили зенітними ракетами маломірну морську ціль. Екіпажі виконали також

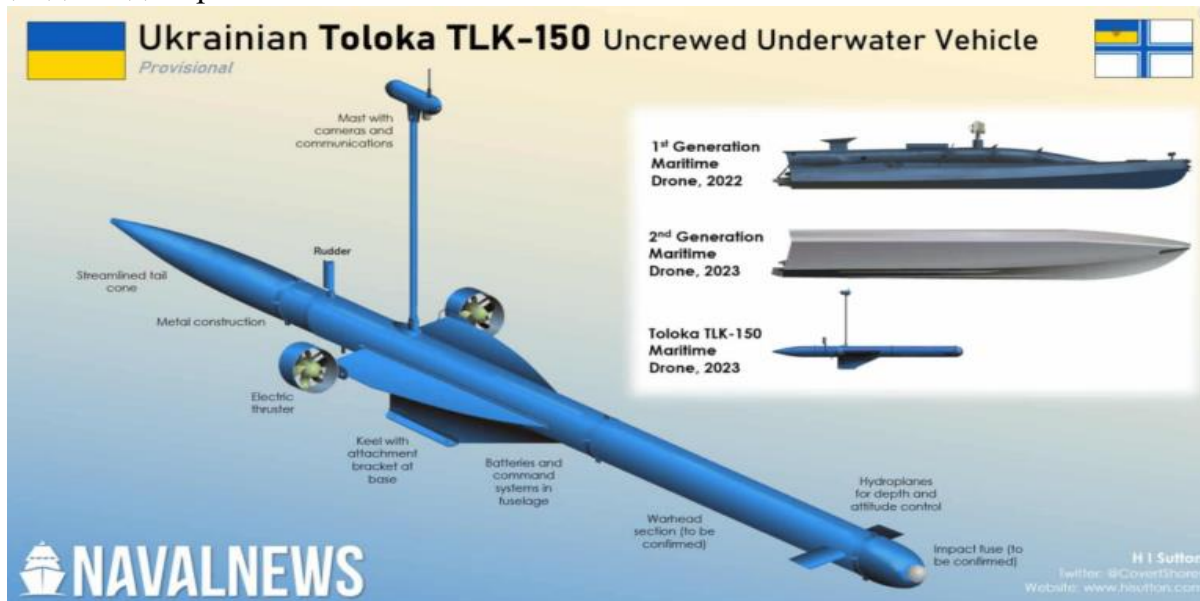
⁴⁶³ Зеленський зустрівся з українськими морпіхами на передовій // Interfax-Україна. – 2023, 23 травня. – URL: <https://tinyurl.com/ys7465kw>

⁴⁶⁴ Капітан 1 рангу Степан Яким’як: ступінь ураження російського корабля “Іван Хурс” — “виведений з ладу” // Армія-Inform. – 2023, 26 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4w9v3uw6>

⁴⁶⁵ Там само.

комплекс протидиверсійних вправ, відпрацювавши ураження з гранатомета підводних диверсантів за даними гідроакустичної станції⁴⁶⁶. Аналогічні навчання чф проводив наприкінці квітня (фрегат “Адмірал Макаров”, корвет “Ейск”, ДЕПЧ “Старый Оскол”⁴⁶⁷), що свідчило про розгляд противником реальності підводної загрози, а також посилення навченості екіпажів із знищення маломірних морських цілей, протидиверсійної боротьби.

У зв'язку з відсутністю у складі ВМС ЗС України підводних човнів мова може йти про пошук тактики захисту від загрози підводних морських дронів, про існування яких стало відомо на початку травня (Toloka TLK-150⁴⁶⁸, TLK-400, TLK-1000) та підводних диверсантів.

Вигляд українського підводного морського дрона Толока Т-150. Джерело NAVALNEWS.

У травні 2023 року серед важливих завдань, які виконувало угруповання різномірних сил ВМС ЗС України, залишалося виконання заходів із забезпечення безпеки руху суден “зерновим коридором”, по якому здійснюється експорт аграрної продукції морським шляхом, зокрема, заходу та виходу суден з портів Одеса, Чорноморськ і Південний, а також водозахисних обстежень підхідних фарватерів, суден, причальних стінок на предмет наявності підозрілих пристроїв чи пошкоджень. Також залишалось актуальним здійснення заходів із зниження бойового потенціалу російського флоту з метою зменшення загрози ракетних ударів з морського напрямку.

В Азовському морі противник продовжував незаконне вивезення викраденої продукції з українських портів Маріуполь та Бердянськ, забезпечення перевезень військових вантажів, морських комунікацій, шляхом патрулювання, несення дозору (рухомого та нерухомого), конвоювання суден з особливо важливими вантажами,

⁴⁶⁶ Кораблі чф рф искали "вражескую подлодку" в Черном море в ходе учений // BlackSeaNews . – 2023, 17 травня. – URL: <https://tinyurl.com/3jty7pxv>

⁴⁶⁷ Экипажи кораблей черноморского флота провели учение по поиску и обнаружению подводной лодки // Вести. – 2023, 28 квітня. – URL: <https://tinyurl.com/epserw5t>

⁴⁶⁸ Бедрак В. В Україні створили підводний безпілотної Толока: що про нього відомо // Факти. – 2023, 11 травня. – URL: <https://tinyurl.com/37k26yc7>

охорони Кримського мосту і поромної переправи в Керченській протоці. До виконання цих завдань в Азовському морі постійно залучалося до двох бойових кораблів та 2-3 катери берегової охорони прикордонної служби фсб рф. 24 травня стало відомо про закриття Керченського мосту і сильне задимлення. Окупанти заявили про проведення навчань.

Результати

У травні 2023 року противнику вдалося:

завдавати ракетні удари з акваторії Чорного моря з метою знищення воєнних об'єктів, об'єктів промислової і критичної інфраструктури, логістичних транспортних коридорів і тероризування цивільного населення України з застосуванням КРМБ “Калибр” з морської акваторії та авіаційних керованих ракет з Ту-22М3, Су-34 з повітряного простору над нею.

У цей період Силами оборони України:

не допущено наближення ударних (носіїв КРМБ) та інших кораблів противника у північно-західну частину Чорного моря;

забезпечено функціонування визначених фарватерів “зернового коридору” для експорту українського збіжжя;

значно підвищено відсоток збиття складовими сил оборони ворожих ракет та безпілотників, частково перешкоджено бойовому застосуванню КРМБ “Калибр” з морської акваторії шляхом бойового впливу на логістику ворога;

нарощено кількість ударів морськими надводними безкіпажними дронами та БпЛА на головну базу чф та військову інфраструктуру Криму;

здійснювалася підтримка підрозділів Сил оборони у зоні дельти р. Дніпро, у Дніпровсько-Бузькому лимані та на морському узбережжі Херсонщини;

Висновки

Противнику вдалося суттєво загальмувати експорт української агропродукції, через затримки з надання дозволів Спільним координаційним центром, та спробою вийти із зазначеної угоди з подальшим блокуванням його роботи;

Кораблі вmf рф перестали відігравати ключову роль з контролю Чорного моря. Роль російських кораблів переважно звелася до пуску КРМБ “Калибр”. Ворог не мав надійних засобів захисту, здатних зупинити атаку безпілотників на морі.

Противник уникав тривалого перебування кораблів у базах і маневрував у безпечних, на його думку, районах Чорного моря.

Для угруповання різнорідних сил ВМС ЗС України пріоритетним залишалось завдання захисту портової діяльності та судноплавства, у першу чергу із забезпечення експорту морем українського збіжжя.

ВМС ЗС України ефективно уражали бойові кораблі та інфраструктурні об'єкти противника.

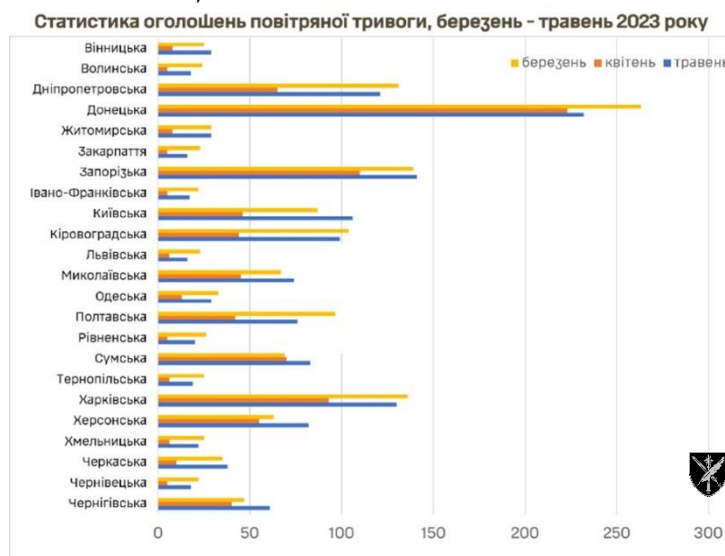
2.5. ДІЇ АВІАЦІЇ ТА ПРОТИПОВІТРЯНОЇ ОБОРОНИ

Характеристика повітряної обстановки.

Загальна характеристика повітряної обстановки. Протягом травня 2023 року противник продовжував завдавати ракетних, авіаційних та ударів БпЛА по позиціях

підрозділів угруповань військ Сил безпеки і оборони, логістичних центрах, складах, об'єктах нафтопереробної та хімічної промисловості, об'єктах цивільної інфраструктури і житлової забудови населених пунктів України. Тактична авіація Повітряних Сил і армійська авіація Сухопутних військ ЗС України продовжували завдавати ударів по місцях зосередження особового складу, ОВТ і позиціях ЗРК противника. Ворог продовжував застосовувати керовані авіаційні бомби⁴⁶⁹ для ураження пунктів управління, районів зосередження живої сили і ОВТ українських військ на тактичній глибині вздовж лінії фронту.

Таблиця 2.5.1

З метою уникнення жертв серед цивільного населення, збереження життя особового складу частин і підрозділів Сил оборони України, підрозділи РТВ ПС ЗС України оголошували повітряну тривогу в разі виявлення небезпеки завдання противником ракетних або авіаційних ударів. Статистика оголошень повітряної тривоги за областями⁴⁷⁰ з березня по травень 2023 року включно наведена у таблиці 2.5.1. Середня тривалість повітряних тривог у травні 2023 року склала 1 год.

18 хв, тоді як у квітні 2023 року – 48 хв.

Повітряна обстановка у Північно-Західній операційній зоні у травні 2023 року визначалася відсутністю ведення наземних наступальних та оборонних операцій. ПКС зс рф продовжували використовувати повітряний простір республіки білорусь для ведення повітряної розвідки території України з метою виявлення цілей для завдання ракетних та авіаційних ударів.

Після оперативної паузи у березні-квітні, противник відновив МРАУ із застосуванням крилатих, балістичних ракет і БпЛА “Герань” (“Shahed”), зосереджуючи основні зусилля на ураженні об’єктів у Києві та Київській обл. Пуски балістичних ракет і БпЛА здійснювались із території Курської і Брянської обл. рф.

Ввечері 04 травня 2023 року в небі над Києвом засобами ППО було збито БпЛА Bayraktar TB2, над яким було втрачено керування під час планового польоту⁴⁷¹.

Поява в системі ППО України ЗРК “Patriot” (дальність ураження повітряних цілей – до 150-160 км⁴⁷²) змусила росіян здійснити передислокацію своїх літаків тактичної авіації, розташованих у Білорусі. Зокрема, 18 травня 8 од. Су-34 та 2 од. Су-

⁴⁶⁹ Захист неба: як українська ППО відбиває атаки ворога? / Media Center Ukraine // YouTube. – 2023, 02 травня. – URL: <https://tinyurl.com/38rfz9bd>

⁴⁷⁰ За даними air-alarms.in.ua – “Статистика повітряних тривог України”.

⁴⁷¹ 4 травня близько 20 години у Київській області, під час планового польоту, втратив керування БпЛА Bayraktar TB2 / Повітряні Сили ЗС України // Telegram. – 2023, 04 травня. – URL: <https://t.me/kpszs/2499>

⁴⁷² Patriot PAC-2 за даними відкритих джерел <https://tinyurl.com/3xt78kdcpe>, див.: Patriot PAC-2. Long-range air defence and anti-ballistic missile system // Military Today. – N.d. – URL: <https://tinyurl.com/3jevd5an>; Altman H. Ukraine Situation Report: Russian Guided Bombs a Growing threat, Kyiv Claims // The War Zone. – 2023, May 02. – URL: <https://tinyurl.com/yp24bhxk>

30СМ були переміщені з аеродрому “Барановічі” (бл. 130 км до ДКУ) до аеродрому “Мачулиці” (бл. 230 км до ДКУ)⁴⁷³.

25 травня 2023 року між міністерствами оборони рф і рб було укладено угоду щодо розташування на білоруській території тактичної ядерної зброї – у вигляді ракет для ОТРК “Искандер” та авіаційних бомб, носіями яких визначено, вірогідно, відновлені білоруські Су-24М або модернізовані Су-25. рб зобов’язалась до 01 липня 2023 року обладнати сховище для ТЯЗ⁴⁷⁴ – ймовірно, на території 25-го арсеналу ракетно-артилерійського озброєння (с. Новоколосово Столбцовського р-ну Мінської обл.), куди 28 травня 2023 року надійшов ЗРК С-400, переданий росіянами ВПС і військам ППО ЗС рб для прикриття цього об’єкту⁴⁷⁵.

Повітряна обстановка у Східній операційній зоні у травні 2023 року визначалася веденням протиборчими сторонами наступальних та оборонних операцій. Основні зусилля авіація противника зосереджувала на авіаційній підтримці своїх угруповань наземних військ, що вели наступальні та штурмові дії.

Противник продовжував завдавати регулярних ракетних ударів крилатими (“Калибр”, “Искандер-К”), балістичними ракетами (“Искандер-М”, С-300) по обласних центрах і прифронтових містах та населених пунктах: Дніпру, Запоріжжю, Харкову; Куп’янську і Золочеву Харківської обл.; Бахмуту, Дружківці, Костянтинівці, Краматорську, Лиману, Нью-Йорку, Слов’янську, Часовому Яру Донецької обл.

Повітряна обстановка у Південно-Західній операційній зоні у травні 2023 року визначалася веденням протиборчими сторонами оборонних дій вздовж бар’єрного рубежу р. Дніпро, зокрема веденням контрбатареїної боротьби. Ворог продовжував розвідку позицій, командних пунктів, центрів забезпечення угруповань військ Сил оборони України з подальшим завданням ракетних ударів та ударів БпЛА.

Противник продовжував завдавати регулярних ракетних ударів крилатими (“Калибр”, “Искандер-К”), балістичними ракетами (“Искандер-М”, С-300) по обласних центрах: Миколаєву, Херсону, Одесі.

⁴⁷³ Білоруси готують власну “лінію Вагнера” з “зубами дракона”, а ВКС РФ перебазували свої Су-34 та Су-30СМ // Defense Express. – 2023, 18 травня. – URL: <https://tinyurl.com/bz62vwfw>

⁴⁷⁴ У Білорусі підтвердили, що перетворили Су-25 на одноразові носії ядерних бомб та підготували пілотів смертників // Defense Express. – 2023, 14 квітня. – URL: <https://tinyurl.com/yc5bmr8u>; Що за “нестратегічну ядерну зброю” Росія може розмістити в Білорусі, і які можуть бути ймовірні носії // Defence Express. – 2023, 25 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4ckjhrk3>; Росія і Білорусь погодили порядок зберігання ядерної зброї // Мілітарний. – 2023, 25 травня. – URL: <https://tinyurl.com/m53vjzm3>

⁴⁷⁵ До Білорусі доставили російський комплекс С-400 // Мілітарний. – 2023, 28 травня. – URL: <https://tinyurl.com/bdfpx36c>

Завдання авіації та ППО сторін.

Хід та особливості ведення бойових дій продемонстрували, що авіація та ППО противника виконували у травні 2023 року такі завдання:

авіаційна підтримка наступальних дій наземних військ, на чому зосереджувались основні зусилля;

ураження важливих військових та промислових об'єктів України;

протидія повітряній розвідці позицій своїх військ (сил).

Бойова авіація та ППО Сил оборони України у травні 2023 року продовжували виконувати такі завдання:

забезпечення прикриття об'єктів критичної інфраструктури України засобами протиповітряної та протиракетної оборони;

авіаційне прикриття наземних військ, що вели оборонні дії з метою недопущення захоплення ворогом нових територій;

дезорганізація тилового і логістичного забезпечення угруповань військ противника.

Особливості виконання завдань авіації та протиповітряної оборони.

Дії російської авіації з авіаційної підтримки військ. У травні 2023 року російська тактична й армійська авіація зосереджувала основні зусилля на здійсненні авіаційної підтримки військ, що вели наступальні дії у Східній ОЗ і оборонні – у Південно-Західній ОЗ.

Так, на Херсонському ОН противником завдавалися авіаційні удари керованими авіаційними бомбами по об'єктах в районах населених пунктів: Берислав, Веселе, Зміївка, Кізомис, Козацьке, Станіслав Херсонської обл. з метою нанесення ураження підрозділам ОТУ “Херсон” ОСУВ “Одеса”, які вели оборонні дії на бар'єрному рубежі р. Дніпро.

На Запорізькому ОН противником завдавалися авіаційні удари по об'єктах в районах Времівки, Гуляйполя, Малої Токмачки, Малинівки, Новоданилівки, Новополя, Ольгівського, Оріхова, Полтавки Запорізької обл. з метою нанесення вогневого ураження підрозділам ОУВ “Запоріжжя” ОСУВ “Таврія”, які вели оборонні дії на рубежі Кам'янське, Оріхів, Гуляйполе.

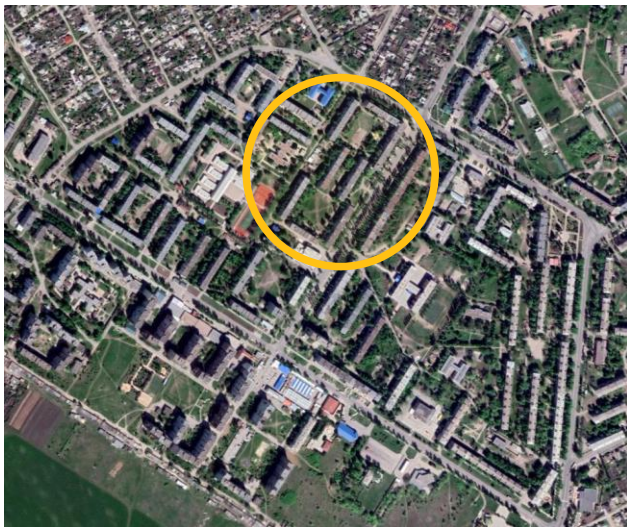
На Шахтарському ОН авіація противника завдавала ударів по об'єктах в районах населених пунктів Водяне, Вугледар, Золота Нива і Пречистівка Донецької обл. з метою нанесення вогневого ураження підрозділам ОТУ “Донецьк” ОСУВ “Таврія”, що вели оборонні дії на рубежі Велика Новосілка, Вугледар.

На Мар'їнському ОН ворожа авіація завдавала ударів по позиціях підрозділів і військових частин ОТУ “Донецьк” ОСУВ “Таврія” (в районах населених пунктів Георгіївка, Красногорівка, Курахове, Мар'їнка, Новомихайлівка Донецької обл.) в ході авіаційної підтримки дій підрозділів своїх угруповань наземних військ, що вели наступ з метою остаточного оволодіння Мар'інкою.

На Авдіївському ОН противником завдавалися авіаційні удари по позиціях і місцях зосередження наших військ, пунктах управління підрозділів і військових частин ОТУ “Донецьк” ОСУВ “Таврія” (в районах: Авдіївки, Водяного, Новокалинового, Первомайського, Новоселівки Першої Донецької обл.) для підтримки дій підрозділів своїх угруповань наземних військ, що вели наступ з метою оточити Авдіївку.

На Бахмутському ОН завдавалися авіаційні удари по позиціях і місцях зосередження особового складу підрозділів ОТУ “Соледар” ОСУВ “Хортиця” (в районах населених пунктів: Бахмут, Біла Гора, Богданівка, Васютинське, Григорівка, Дружківка, Іванівське, Кліщіївка, Курдюмівка, Новомаркове, Нью-Йорк, Озарянівка, Північне, Предтечине, Слов’янськ, Ступочки, Торецьк, Яблунівка Донецької обл.) для підтримки дій підрозділів своїх угруповань наземних військ, що вели наступ з метою остаточного захоплення Бахмута. Із середини травня удари противника були вже направлені на зрив контрнаступальних дій підрозділів ОТУ “Соледар”.

По мірі того, як битва за Бахмут наближалася до кульмінації, ворожа авіація своїми ударами фактично стирала місто з лиця землі⁴⁷⁶. Найбільш інтенсивного ураження зазнали так звані “райони висоток” – житловий масив між вул. Ювілейною та вул. Визволителів Донбасу у західній частині Бахмута і житловий комплекс між вул. Чайковського і вул. Корсунського у південно-західній, що компактно забудовані п’яти- і дев’ятиповерховими житловими будинками. Саме в цих зручних для оборони районах підрозділи ОТУ “Соледар” ОСУВ “Хортиця” обладнали опорні пункти, утримання яких дозволяло відбивати штурмові атаки противника і зберегти логістичне забезпечення дорогами на Іванівське та Часів Яр. Врешті, противник, який зазнав високих втрат після десятків неуспішних штурмів, методичними зосередженими ударами авіації й артилерії зруйнував будови, використовуючи в тому числі й боєприпаси, заборонені міжнародними конвенціями⁴⁷⁷.

Житловий масив у західній частині Бахмута.

Фото – Maxar Technologies, Google Earth

Росіяни бомбардують опорні пункти оборонців Бахмуту фосфорними боєприпасами.

Кадр з відео – ССНО ЗС України

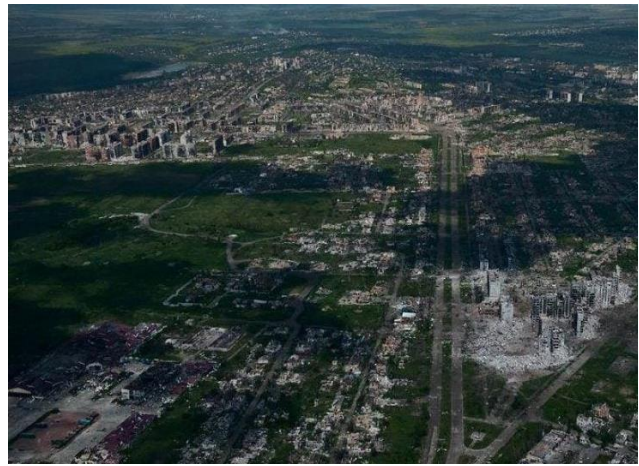
⁴⁷⁶ Прищепа Я., Бугайченко К. Зеленський заявив, що Бахмут знищений вщент. У ЗСУ кажуть, що бої тривають // Суспільне. Новини. – 2023, 21 травня. – URL: <https://tinyurl.com/ycktmuyt>

⁴⁷⁷ В’юнковський О. Командир роти ударних БпЛА Федоренко пояснив, чому армія РФ застосовує в Бахмуті фосфорні снаряди і авіабомби // Суспільне. Новини. – 2023, 07 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4x5x784v>

Житловий комплекс у південно-західній частині Бахмута.

Фото – Maxar Technologies, Google Earth

Панорама зруйнованої росіянами забудови міста.

Фото – Костянтин і Влада Ліберови

На Лиманському ОН ворог завдавав авіаційних ударів по позиціях підрозділів ОТУ “Лиман” ОСУВ “Хортиця” (в районах населених пунктів: Білогорівка, Греківка, Невське, Новолюбівка, Сергіївка, Терни Луганської обл., Верхньокам’янське, Григорівка, Діброва, Рай-Олександрівка, Торське, Сіверськ, Спільне, Ямпіль, Ямполівка Донецької обл.) для підтримки наступальних дій підрозділів своїх угруповань наземних військ, що вели наступ з метою покращення власного тактичного положення.

На Куп’янському ОН противником завдавалися авіаційні удари по позиціях підрозділів ОТУ “Лиман” ОСУВ “Хортиця” в районах населених пунктів: Бударки, Вільшана, Гряниківка, Западне, Кислівка, Котлярівка, Масютівка, Орлянське, Першотравневе, Піщане, Райгородка, Стельмахівка, Табаївка, Терни, Чайківка, Ягідне Харківської обл.) для підтримки наступальних дій підрозділів своїх угруповань наземних військ, що вели наступ з метою покращення власного тактичного положення.

На Слобожанському ОН авіація окупанта завдавала ударів по позиціях підрозділів ОУВ “Харків” ОСУВ “Хортиця”, що здійснювали посилення охорони і оборони державного кордону в районах населених пунктів: Вовчанськ, Вовчанські Хутори, Глибоке, Довжанка, Землянка, Мілове, Нестерне, Плетенівка, Стрілеча, Уди.

На Сіверському ОН російська авіація завдавала ударів по об’єктах в районах прикордонних населених пунктів: Бучки, Іванівка, Семенівка, Костобобрів, Красний Хутір, Леонівка, Лизунівка, Мхи, Новгород-Сіверський Чернігівської обл. і Глухів, Заріччя, Зноб-Новгородське, Зноб-Трубчевська, Кренидівка, Олексіївка, Прогрес, Соснівка, Юнаківка Сумської обл. з метою ураження живої сили, ОВТ і ПУ підрозділів ОУВ “Чернігів” і ОТУ “Суми” ОСУВ “Північ” на передньому краї і в тактичній глибині.

В ході виконання завдань з авіаційної підтримки підрозділів угруповань своїх військ, авіація противника завдавала групових авіаційних ударів по позиціях наших військ, діючи частиною сил по завчасно заданих об’єктах із вихідного положення чергування на землі. При цьому, пуски некерованих авіаційних ракет і авіаційних керованих бомб ворожа тактична авіація здійснювала далеко від лінії фронту – над контрольованою росіянами територію, залишаючись поза зоною ураження українською ППО. З тих же міркувань, вертольоти російської армійської авіації

виконували свої вогневі завдання, здійснюючи пуски некерованих авіаційних ракет в режимі кабрирування.

В середньому, російська авіація у травні застосовувала щодня біля 20 керованих авіаційних бомб, що призводило до руйнувань цивільних об'єктів та інфраструктури у прикордонних і прифронтових містах і населених пунктах⁴⁷⁸.

Упродовж місяця російська авіація завдавала в середньому понад 50 авіаційних ударів на добу на всіх операційних напрямках, завдавши за травень усього більше 1600 ударів⁴⁷⁹ по об'єктах, позиціях наших військ на передньому краї і в тактичній глибині. Для збереження високих темпів застосування авіації росіяни були вимушені наростити виробництво засобів ураження – зокрема, у травні 2023 року концерн “Техмаш” (підрозділ російської корпорації “Ростех”) запустив масове виробництво НАР С-80ФП “Бронебойщик”, призначеної для озброєння штурмовиків Су-25, вертольотів Ми-8 і Ка-52⁴⁸⁰. Відповідно до заявлених ТТХ, ця НАР має осколково-фугасну бойову частину проникаючого типу, а дальність її пуску становить 11 км⁴⁸¹. Відомо, що ракета розроблялася з 2013 року, а з 2019 – розпочалися її випробування.

Знищені розрахунком ЗРК “Patriot” ворожі ЗПН.

У верхньому рядку ліворуч – два літаки і три вертольоти з датою 13.05.2023.

Кадр з відео – Командування ПС ЗС України

Поява нових зразків ОВТ дозволила ЗРВ ПС ЗС України випробувати нові тактичні прийоми для недопущення завдання російською авіацією ударів з території РФ по об'єктах у прикордонні Сумської та Чернігівської обл. Так, 13 травня 2023 року завдяки прихованому розміщенню ЗРК “Patriot” на вдалій вогневій позиції та вжитим заходам з радіолокаційної розвідки було знищено російське угруповання літальних апаратів, яке виконувало завдання з ураження об'єктів на території України керованими авіаційними бомбами. Всього було знищено 5 од. літальних

⁴⁷⁸ Гогун М., Тимошенко М. Як часто Росія застосовує керовані авіабомби та куди вони прилітають // Тексти. – 2023, 16 травня. – URL: <https://tinyurl.com/bdddeedv>

⁴⁷⁹ Обліковано на основі інформації зі щоденних зведень Генерального штабу ЗС України щодо оперативної обстановки.

⁴⁸⁰ Mappes, G. et al. Russian Offensive Campaign Assessment, May 17, 2023 // Institute for the Study of War. – 2023, May 17. – URL: <https://tinyurl.com/2eejh8ex>

⁴⁸¹ У РФ згадали черговий аналоговнет – С-80ФП “Бронебойщик”, який показали у 2013 році // Defense Express. – 2023, 17 травня. – URL: <https://tinyurl.com/yc73t8wn>

апаратів: 2 літаки і 3 вертольоти, серед них – Су-34, Су-35, Ми-8МТПР-1⁴⁸² (вертоліт РЕБ, обладнаний системою постановки перешкод “Ричаг” – за даними відкритих джерел, ЗС РФ мали на озброєнні 20 од. вертольотів такого типу⁴⁸³).

Ворожі літаки і вертольоти були збиті над російською територією – в районі міста Клинці Брянської обл., що за 50 км від кордону з Україною. Раптовість втрат засобів тактичної і армійської авіації росіянами над територією РФ на певний час породила припущення, що вони були збиті російською ж ППО. Однак, 03 липня Командуванням Повітряних Сил ЗС України було оприлюднено відеоматеріал до Дня зенітних ракетних військ, завдяки якому вдалося встановити, що знищення 5 од. літальних апаратів над Брянською обл. стало результатом роботи розрахунку ЗРК “Patriot” одного із зенітних ракетних дивізіонів ЗРВ ПС ЗС України⁴⁸⁴.

Ведення протиракетної і протиповітряної оборони. У травні 2023 року противник наростив зусилля по ураженню важливих об’єктів на території України засобами ВТЗ – в цілому завдав 19 МРАУ за місяць, що п’ятикратно перевищує середню кількість масованих ударів на місяць за період жовтня 2022 року – лютого 2023 року (див. Таблицю 2.5.2 “Зведена статистика масованих ракетних і авіаційних ударів, травень 2023 року”).

Основні зусилля під час виконання цього завдання ворог зосередив на ураженні важливих об’єктів у Києві – зокрема, 17 МРАУ частково або повністю були націлені на столицю України⁴⁸⁵. Мета, яку переслідував противник, полягала у виявленні способів протидії та знищенні ЗРК “Patriot”⁴⁸⁶, яким з кінця квітня 2023 року було посилено ППО Києва. Для цього ворог застосовував увесь доступний спектр засобів ураження – баражуючі боєприпаси БпЛА “Герань” (“Shahed”), балістичні ракети “Искандер-М”, С-300, С-400, Х-47 “Кинжал”, крилаті ракети “Искандер-К”, “Калибр”, Х-101 / 555.

Так, вже 04 травня противник завдав по Києву удару гіперзвуковою БР Х-47 “Кинжал”, яка проте була збита вогнем ЗРК “Patriot”⁴⁸⁷. Від початку широкомасштабної збройної агресії проти України до травня 2023 року росіянами було застосовано до 20 од. ракет такого типу. Зокрема, наймасовіше їх одночасне застосування противником відбулося 09 березня 2023 року – 6 од., однак українська система ППО не мала засобів, спроможних знищувати ворожі балістичні ракети⁴⁸⁸. Відтак, знищення БР Х-47 “Кинжал” 04 травня спричинило значний резонанс,

⁴⁸² Ігнат про нічну атаку та “чорний день” авіації в РФ / ТСН // YouTube. – 2023, 14 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4wbjbybu>; Чорний день російської авіації: за добу ПКС РФ втратили 4 борти // Мілітарний. – 2023, 13 травня. – URL: <https://tinyurl.com/39kz4dnt>

⁴⁸³ Росіяни хизуються “чудо-гвинтокрилом” МИ-8МТПР-1, що має захищати ворожі літаки // Defense Express. – 2022, 12 жовтня. – URL: <https://tinyurl.com/3xt78kdc>

⁴⁸⁴ Повітряні Сили визнали, що це такі Patriot влаштував рашистам бійню “брянської ППО” // Defense Express. – 2023, 03 липня. – URL: <https://tinyurl.com/4yujvr2dd>

⁴⁸⁵ Оперативна інформація. Повітряна атака на столицю / КМБА (Київська міська військова адміністрація) // Telegram. – 2023, 30 травня. – URL: https://t.me/VA_Kyiv/1937

⁴⁸⁶ Bertrand, N. & Lieberman, O. Russia tried to destroy US-made Patriot system in Ukraine, officials say // CNN. – 2023, May 12. – URL: <https://tinyurl.com/4hs9b6x2>

⁴⁸⁷ Знищено вісім “Shahed 136/131” та Х-47 “Кинджал” / Командування Повітряних Сил ЗСУ // facebook. – 2023, 06 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2p944kzk>

⁴⁸⁸ До 20 ракет “Кинджал” Росія випустила по Україні від початку повномасштабного вторгнення – Ігнат / Ми – Україна // YouTube. – 2023, 10 березня. – URL: <https://tinyurl.com/43xahzma>

означивши початок спростування Україною російського пропагандистського міфу про “непереможну зброю, аналогів якій не існує”.

Надалі упродовж травня ворог неодноразово застосовував балістичні ракети, намагаючись уразити розрахунок ЗРК “Patriot”, що був розгорнутий для протиповітряного і протиракетного прикриття української столиці⁴⁸⁹. Так, 16 травня ворог застосував 6 од. БР Х-47 “Кинжал” і 3 од. БР “Искандер-М” та С-400⁴⁹⁰, а 29 травня – сукупно 11 од. БР “Искандер-М” і КР “Искандер-К”⁴⁹¹. Одночасно з ударами балістичними ракетами, ворог застосовував й інші ЗПН – КРМБ “Калибр”, БпЛА “Герань” (“Shahed”), КР Х-101 / 555 з метою перевантажити систему ППО України. Проте, така тактика не принесла ворогу успіху – як 16-го, так і 29 травня всі ворожі балістичні ракети були знищені.

Певний час противник відмовлявся визнавати неефективність свого високоточного озброєння – зокрема вже 16 травня він оголосив про знищення ЗРК “Patriot”. Та, як з’ясувалося, уламками ворожої ракети відбулося лише пошкодження енергетичної установки, що в цілому не позначилося на боєздатності комплексу⁴⁹².

Робота розрахунку ЗРК “Patriot” у травні 2023 року. Фото – Reuters

⁴⁸⁹ Pickrell, R. Ukraine’s Patriots aren’t hard to find, and Russia’s gunning for them with one of its best weapons – Putin’s prized Kinzhals // Insider. – 2023, May 17. – <https://tinyurl.com/47cwhv3e>

⁴⁹⁰ Знищено 6 “Кинджалів”, 9 “Калібрів” та три балістичні ракети / Командування Повітряних Сил ЗСУ // facebook. – 2023, 16 травня. – URL: <https://tinyurl.com/259h8y6e>

⁴⁹¹ Вдруге за добу противник здійснив ракетний удар по території України / Головнокомандувач ЗС України // facebook. – 2023, 29 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2hsb4smt>

⁴⁹² Libermann, O. 2 Patriot system components were damaged in Russian attack, official says // CNN. – 2023, May 17. – URL: <https://tinyurl.com/u5ymh26z>

Окрім Київщини, противник завдавав ударів по важливих об'єктах і на інших напрямках, на деяких із них досягаючи успіху. Противник відновив масовані ракетні та авіаційні удари для ураження об'єктів критичної інфраструктури, паливно-енергетичного сектору, баз зберігання, складів, логістичних центрів, місць зосередження ОВТ, отриманого Україною в рамках матеріально-технічної допомоги від західних держав⁴⁹³.

Зокрема, необхідно відзначити його ракетний удар по Павлограді Дніпропетровської обл. в ніч на 01 травня. Ворогом було завдано МРАУ із використанням 18 КР Х-101 / 555, пуски яких здійснювалися з 9 од. Ту-95МС в районі Оленегорська (Мурманська обл. РФ) та 2 од. Ту-160 над Каспійським морем⁴⁹⁴.

08 травня ворог завдав масованого ракетного та авіаційного удару по об'єктах на Одещині, застосувавши 8 од. КР Х-22, пуски яких здійснював з літаків Ту-22МЗ в районі мису Тарханкут над Чорним морем⁴⁹⁵.

Ввечері 13-го та вранці 14 травня росіяни завдали МРАУ по об'єктах у Тернополі, застосувавши сумарно щонайменше 39 од. БпЛА “Герань” (“Shahed”), які запускалися з території Брянської обл. РФ і східного узбережжя Азовського моря, а також 3 од. КР Х-101 / 555, що запускалися з літаків Ту-95МС⁴⁹⁶.

17-18 травня ворог завдав МРАУ по об'єктах на Хмельниччині, застосувавши в цілому:

22 од. КР Х-101 / 555, які запускалися з 2 од. Ту-160 та 8 од. Ту-95МС;

6 од. КРМБ “Калибр”, пуски здійснювалися з надводних носіїв крилатих ракет у Чорному морі;

2 од. КР “Искандер-К”, пуски яких здійснювалися з ОТРК на тимчасово окупованих росіянами територіях;

2 од. БпЛА “Герань” (“Shahed”)⁴⁹⁷.

А 22 травня росіяни завдали масованого удару по військових та інфраструктурних об'єктах у Дніпрі, застосувавши ракети різних типів і баражуючі боєприпаси:

4 од. КР Х-101/Х-555, запущені з бомбардувальників Ту-95МС з району Каспійського моря;

5 од. КР Х-22, пуски здійснені з літаків Ту-22МЗ з районів Азовського моря та Курської області РФ;

2 од. БР “Искандер-М”, запущені з наземних ОТРК, що розміщені у тимчасово окупованому Криму;

5 од. ЗКР С-300, запущені з тимчасово окупованої території Запорізької обл.;

⁴⁹³ Захист неба: як українська ППО відбиває атаки ворога? / Media Center Ukraine // YouTube. – 2023, 02 травня. – URL: <https://tinyurl.com/38rfz9bd>

⁴⁹⁴ Знищено 15 із 18 крилатих ракет / Командування Повітряних Сил ЗСУ // facebook. – 2023, 01 травня. – URL: <https://tinyurl.com/yhyrхmap>

⁴⁹⁵ Знищено 35 “Шахедів” / Командування Повітряних Сил ЗСУ // facebook. – 2023, 08 травня. – URL: <https://tinyurl.com/3v6pbd28>;

⁴⁹⁶ Нічна атака “Шахедів”: знищено 17 ударних дронів / Командування Повітряних Сил ЗСУ // facebook. – 2023, 13 травня. – URL: <https://tinyurl.com/3a7w7x8a>; Знищено 25 БпЛА та три крилаті ракети / Командування Повітряних Сил ЗСУ // facebook. – 2023, 14 травня. – URL: <https://tinyurl.com/bd7822j7>

⁴⁹⁷ Знищено 29 крилатих ракет / Командування Повітряних Сил ЗСУ // facebook. – 2023, 18 травня. – URL: <https://tinyurl.com/bdz6an72>

20 од. БпЛА “Герань” (“Shahed”), запущених з південного та північного напрямків⁴⁹⁸.

Серед особливостей ведення протиповітряної оборони у травні 2023 року необхідно відзначити масування противником БпЛА іранського виробництва “Герань” (“Shahed”), які використовувалися ним як для завдання масованих ударів, так і для виявлення української системи ППО. Зокрема, на травень припало декілька “рекордів” з одночасного застосування ворогом цих апаратів: 08 травня ним було застосовано 35 од. БпЛА “Герань” (“Shahed”); 25 травня – 36 од., 26 травня – 31 од., 28 травня – 54 од., 29 травня – 35 од., 30 травня – 31 од. Загальна ж кількість застосованих противником цих БпЛА упродовж травня наближалася до 400 од. – таким чином, це був період найбільш інтенсивного застосування росіянами цього зразка ОВТ від моменту їх появи у вересні 2022 року⁴⁹⁹.

Дезорганізація тилового і логістичного забезпечення угруповань військ противника. В умовах підготовки ЗС України до наступальної операції, запланованої на літо 2023 року, на бойову авіацію ЗС України покладалося завдання участі в дезорганізації тилового і логістичного забезпечення угруповань військ противника на тимчасово окупованих територіях України. Метою цього було зниження спроможностей ворожих військ вести оборонні дії у Східній та Південно-Західній операційних зонах. Відповідно, тактична авіація Повітряних Сил і армійська авіація Сухопутних військ ЗС України завдавали ударів по складах паливно-мастильних матеріалів і боєприпасів, ремонтних базах, місцях зосередження живої сили і ОВТ противника.

Спроможності української бойової авіації здійснювати ураження об’єктів противника у травні суттєво зросли завдяки застосуванню КР “Storm Shadow”, отриманих в рамках матеріально-технічної допомоги від Великої Британії⁵⁰⁰ та Франції⁵⁰¹ – ця ракета масою до 1300 кг та бойовою частиною вагою 450 кг дозволила нашій авіації уражати об’єкти на відстанях біля 250 км⁵⁰². Для успішного застосування цих ракет Повітряні Сили ЗС України отримали ADM-160 MALD (Miniature Air Launch Decoy) – невеликі крилаті ракети, призначені вводити в оману ворожу протиповітряну оборону: вони здатні придушувати ворожі РЛС або проєктувати хибні цілі на різних напрямках⁵⁰³. Таким чином, удари по об’єктах ворога українські літаки тактичної авіації завдавали в такий спосіб: спершу здійснювалися пуски ADM-160, які вводили в оману ППО противника, після чого цілі уражались ракетами “Storm Shadow”. Ймовірно, для застосування цих ракет було відповідним чином переобладнано Су-24 7-ї бригади тактичної авіації Повітряних Сил ЗС України⁵⁰⁴.

⁴⁹⁸ Знищено 20 ударних БпЛА та чотири крилаті ракети / Командування Повітряних Сил ЗСУ // facebook. – 2023, 22 травня. – URL: <https://tinyurl.com/y54dnrjp>

⁴⁹⁹ Latest Defence Intelligence update on the situation in Ukraine – 05 June 2023 / Ministry of Defence // Twitter. – 2023, June 05. – URL: <https://tinyurl.com/mt4hax5z>

⁵⁰⁰ Nedwick, T.; Rogoway T. Ukraine’s Storm Shadow Missiles are a Big Problem for Russia // The War Zone. – 2023, May 11. – URL: <https://tinyurl.com/3t2xxy5x>

⁵⁰¹ Altman H. Ukraine Situation Report: France Sending SCALP-ED Cruise Missiles // The War Zone. – 2023, May 16. – URL: <https://tinyurl.com/bp74fkhn>

⁵⁰² Козацький С. Storm Shadow в Україні: перший місяць ударів по ворогу британськими крилатими ракетами // Мілітарний. – 2023, 08 червня. – URL: <https://tinyurl.com/5cbuubwr>

⁵⁰³ Altman H.; Threvithick J.; Rogoway T. Evidence of ADM-160 Miniature Air-Launched Decoy Use by Ukraine Emerges // The War Zone. – 2023, May 12. – URL: <https://tinyurl.com/4fm49djh>

⁵⁰⁴ Резніков показав Су-24 з Storm Shadow // Мілітарний. – 2023, 24 травня. – URL: <https://tinyurl.com/4x2wfkx8>

Завдяки тактиці, поява якої обумовлена новими зразками ОВТ, упродовж травня 2023 року українська тактична авіація завдала низки ударів по тилових об'єктах противника:

12-го і 13 травня – уражено промислові будівлі в центрі та на околиці тимчасово окупованого Луганська, які ворог використовував для ремонту ОВТ;

15 травня – уражено будівлю колишнього Луганського вищого військового авіаційного училища, яка використовувалася окупаційною владою Луганщини для підготовки бойовиків;

19 травня – уражено об'єкти противника в передмісті Маріуполя та в районі аеропорту;

21 травня – уражено ворожий штаб на території аеродрому в Бердянську;

26 травня – уражено декілька об'єктів ворога на території заводу “Азовсталь” у Маріуполі;

27 травня – уражено скупчення живої сили противника в селі Новопетрівка неподалік від Бердянська, а також склад ОВТ на території заводу “Азовкабель” у самому місті⁵⁰⁵.

Також, літаки МиГ-29 і Су-27 тактичної авіації Повітряних Сил ЗС України продовжували у травні 2023 року уражати засоби ППО противника протирадіолокаційними ракетами AGM-88 HARM⁵⁰⁶.

Результати

В ході бойових дій у повітряному просторі України упродовж травня 2023 року протиборчі сторони таких результатів.

Всього за місяць противник завдав біля 350 ракетних (в тому числі масованих) і понад 1600 авіаційних ударів по об'єктах на території України. Найбільш інтенсивна робота ворожої авіації спостерігалася у Східній та Південно-Західній операційних зонах, де вона підтримувала наступальні та оборонні дії російських військ. Зокрема, ворожими авіаційними ударами було завдано значних руйнувань забудові Бахмута, місто перетворилося на руїни.

За місяць противником було завдано дев'ятнадцять МРАУ, в ході яких він застосував у цілому такі види ЗПН:

щонайменше 387 од. БпЛА “Герань” (“Shahed”);

114 од. КР Х-101 / 555;

29 од. КРМБ “Калибр”;

18 од. БР “Искандер-М” та КР “Искандер-К”;

13 од. КР Х-22;

12 од. С-300;

7 од. БР Х-47 “Кинжал”.

⁵⁰⁵ Козацький С. Storm Shadow в Україні: перший місяць ударів по ворогу британськими крилатими ракетами // Мілітарний. – 2023, 08 червня. – URL: <https://tinyurl.com/5cbuubwr>; Bailey R. et al. Russian Offensive Campaign Assessment, May 13, 2023 // Institute for the Study of War. – 2023, May 13. – URL: <https://tinyurl.com/4za8564e>; Stepanenko K. et al. Russian Offensive Campaign Assessment, May 15, 2023 // Institute for the Study of War. – 2023, May 15. – URL: <https://tinyurl.com/3m5c2s8n>; Stepanenko K. et al. Russian Offensive Campaign Assessment, May 15, 2023 // Institute for the Study of War. – 2023, May 21. – URL: <https://tinyurl.com/6jujrvjr>

⁵⁰⁶ Наслідки влучання ракетою AGM-88 HARM у російський ЗПК ТОР показали на фото // Фокус. – 2023, 08 травня. – URL: <https://tinyurl.com/45zpjmnz>

Ворог ставив за мету знищити новітні зразки озброєнь, якими було посилено українську протиповітряну оборону, але успіху не досяг.

В той же час, на деяких напрямках ворогу вдавалося прорвати нашу ППО, в результаті чого ним було уражено важливі об'єкти. Зокрема, в ході МРАУ 01 травня трьома ракетами “Калибр” ворог уразив об'єкти на території Павлоградського хімічного заводу⁵⁰⁷, чим викликав значні руйнування як на території підприємства, так і в самому Павлограді. Павлоградський хімічний завод належить до підприємств стратегічного значення, на ньому вироблялися бойові частини та ракетне паливо для таких комплексів, як “Вільха”, “Нептун”, “Тайфун”, а також здійснювалася утилізація вибухових речовин⁵⁰⁸.

Територія Павлоградського хімзаводу перед (ліворуч) та після (праворуч) ураження російськими ракетами. Фото – Planet Labs

Також, 08 травня противник завдав удару 8 од. КР Х-22 по Одещині, уразивши об'єкти рекреації⁵⁰⁹ і склад Одеської обласної організації Червоного Хреста України із продовольством та гуманітарною допомогою для області⁵¹⁰. 13-14 травня баражуючими боеприпасами і ракетами росіяни уразили кілька виробничо-складських приміщень та об'єктів інфраструктури у Тернополі⁵¹¹.

Декілька разів противнику вдавалося уразити об'єкти на Хмельниччині. Зокрема, 13 травня ним було уражено великий склад боеприпасів на околицях

⁵⁰⁷ Altman H. Massive Shockwave from Russian Strike May Have Been a Rocket Storage Facility Detonating // The War Zone. – 2023, May 01. – URL: <https://tinyurl.com/5yj3ahzy>

⁵⁰⁸ “Павлоградський хімічний завод” відновлює роботи зі створення нових ракетних комплексів та наймає 540 працівників // Defense Express. – 2020, 11 червня. – URL: <https://tinyurl.com/4fnkebjt>

⁵⁰⁹ Ракетний удар по Одещині: повністю знищена база відпочинку, ще п'ять – пошкоджені // Укрінформ. – 2023, 08 травня. – URL: <https://tinyurl.com/56jfrxrp>

⁵¹⁰ Удар рф знищив склад Червоного Хреста з гуманітарною допомогою на Одещині // Укрінформ. – 2023, 08 травня. – URL: <https://tinyurl.com/3he475rk>

⁵¹¹ Наслідки ракетного удару по Тернополю / Media Center Ukraine // YouTube. – 2023, 15 травня. – URL: <https://tinyurl.com/582wvau5>

Хмельницького⁵¹². 18 травня ворог ракетаю Х-101 уразив об'єкт інфраструктури у Хмельницькому районі області⁵¹³. 29 травня ворог завдав удару по військовому аеродрому у Старокостянтинові Хмельницької обл., імовірно пошкодивши 5 літаків⁵¹⁴ 7-ї бригади тактичної авіації ПС ЗС України.

*Наслідки ураження ворогом військового об'єкту на західній околиці Хмельницького.
Фото – CNES, Planet Labs*

Крім того, 22 травня противник ракетами Х-22 та “Искандер-М” уразив об'єкт ДСНС, 3 приватні й 9 багатоквартирних будинків⁵¹⁵ у Дніпрі. Українською ППО в ході відбиття масованих ракетних і авіаційних ударів противника за місяць було знищено такі ЗПН противника:

- 348 од. БпЛА “Герань” (“Shahed”);
- 105 од. КР Х-101 / 555;
- 26 од. КРМБ “Калибр”;
- 16 од. БР “Искандер-М” та КР “Искандер-К”;
- 7 БР Х-47 “Кинжал”.

⁵¹² Опівночі 13 травня 2023 року ворог атакував Україну з північного та південного напрямків ударними БпЛА іранського виробництва / Командування Об'єднаних Сил ЗС України // facebook. – 2023, 13 травня. – URL: <https://tinyurl.com/5eec8u52>; Rogoway T. Massive Explosion Rocks Town in Western Ukraine // The War Zone. – 2023, May 13. – URL: <https://tinyurl.com/4c2phy2y>; Rogoway T. Ukraine Ammo Storage Site Obliterated Where Huge Fireball Seen // The War Zone. – 2023, May 13. – URL: <https://tinyurl.com/fa59m66m>

⁵¹³ Сьогодні вранці, під час повітряної тривоги ворог завдав удару по Хмельницькій області / Хмельницька ОДА (ОВА) // Telegram. – 2023, 18 травня. – URL: <https://t.me/khmelnytskaODA/1665>

⁵¹⁴ Вночі російські війська вдарили по об'єктах Хмельниччини / Хмельницька ОДА (ОВА) // Telegram. – 2023, 29 травня. – URL: <https://t.me/khmelnytskaODA/1680>; Удар по Хмельницькій області: росіяни атакували аеродром, є пошкодження – Ігнат // New Voice. – 2023, 29 травня. – URL: <https://tinyurl.com/5n8ybtug>

⁵¹⁵ Цієї ночі захисники з ПвК “Схід” збили над нашою областю 15 безпілотників та 4 крилаті ракети / Сергій Лисак – Дніпропетровська ОДА (ОВА) // Telegram. – 2023, 22 травня. – URL: <https://t.me/dnipropetrovskODA/4751>

ЗВЕДЕНА СТАТИСТИКА МАСОВАНИХ РАКЕТНИХ І АВІАЦІЙНИХ УДАРІВ, травень 2023 року					
№	Дата	Тип застосованих ЗПН	Застосовано ЗПН, к-сть (од.)	К-сть знищених ЗПН (од.)	Примітка
1	01.05	КР Х-101 / 555	18	15	Пуски о 02.30 з 9 од. Ту-95 в р-ні Оленегорська (Мурманська обл. РФ) та 2 од. Ту-160 над Каспійським морем.
2	03.05	БпЛА "Герань" ("Shahed")	26	21	Пуски БпЛА з Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
3	04.05	БпЛА "Герань" ("Shahed")	24	18	Пуски БпЛА з Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		БР Х-47 "Кинжал"	1	1	Пуски з території Брянської обл. РФ.
4	06.05	БпЛА "Герань" ("Shahed")	8	8	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		БпЛА "Герань" ("Shahed")	35	35	Пуски з аеродрому "Сеца" (Брянська обл., РФ).
5	08.05	КР Х-22	8	–	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		КРМБ "Калибр"	8	8	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
6	09.05	КР Х-101 / 555	17	15	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
7	13.05	БпЛА "Герань" ("Shahed")	21	17	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
8	14.05	БпЛА "Герань" ("Shahed")	≥18	18	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		БпЛА ОТР "Орлан-10"	2	2	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		КР Х-101 / 555	3	3	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		БР Х-47 "Кинжал"	6	6	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		КРМБ "Калибр"	9	9	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
9	16.05	БР "Искандер-М" / С-400	3	3	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		БпЛА "Герань" ("Shahed")	6	6	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		БпЛА ОТР "Орлан-10"	3	3	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
10	17-18.05	КР Х-101 / 555	22	21	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		КРМБ "Калибр"	6	6	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		КР "Искандер-К"	2	2	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		БпЛА "Герань" ("Shahed")	2	2	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		БпЛА ОТР	2	2	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
11	19.05	БпЛА "Герань" ("Shahed")	22	16	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		КРМБ "Калибр"	6	3	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
12	20.05	БпЛА "Герань" ("Shahed")	18	18	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
13	22.05	КР Х-101 / 555	4	4	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		КР Х-22	5	–	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		БР "Искандер-М"	2	–	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		БР С-300	5	–	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		БпЛА "Герань" ("Shahed")	20	20	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
14	25.05	БпЛА "Герань" ("Shahed")	36	36	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
15	26.05	КР Х-101 / 555	10	10	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		БР С-300	7	–	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		БпЛА "Герань" ("Shahed")	31	23	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
16	28.05	БпЛА "Герань" ("Shahed")	54	52	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
17	29.05	КР Х-101 / 555	40	37	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		БпЛА "Герань" ("Shahed")	35	29	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
		БпЛА ОТР	1	1	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
18	29.05	БР "Искандер-М", КР "Искандер-К"	11	11	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
19	30.05	БпЛА "Герань" ("Shahed")	31	29	Пуски з території Брянської обл. РФ та східного узбережжя Азовського моря.
ВСЬОГО		БпЛА "Герань" ("Shahed")	387	348	
		КР Х-101 / 555	114	105	
		КР "Калибр"	29	26	
		БР / КР "Искандер-М/К"	18	16	
		КР Х-22	13	–	
		БР С-300	12	–	
		БР Х-47 "Кинжал"	7	7	

Попри масування противником засобів повітряного нападу і високу інтенсивність завдання ударів, наша протиповітряна оборона демонструвала високу ефективність, подеколи збиваючи 100% повітряних цілей. Зокрема, 08 травня було збито всі 35 од. БпЛА “Герань” (“Shahed”) і 8 од. КРМБ “Калибр”, запущених противником. 17-го та 18 травня силами і засобами ППО України було знищено 21 з 22 од. КР Х-101 / 555 і всі 8 од. КРМБ “Калибр” та “Искандер-2”. 25 травня наша ППО збила всі 36 од. БпЛА “Герань” (“Shahed”), застосованих противником, а 28 травня – 52 із 54 од. таких апаратів.

В ході ведення протиповітряної оборони у травні 2023 року було силами і засобами української ППО було знищено 5 од. літаків, 4 од. гелікоптерів, 655 од. БпЛА оперативно-тактичного рівня та 175 од. крилатих ракет.

Всього ж за травень 2023 року тактична авіація Повітряних Сил, армійська авіація Сухопутних військ ЗС України завдали не менше 377 ударів по місцях зосередження особового складу, ОВТ і позиціях ЗРК противника⁵¹⁶. За даними відкритих донесень Генерального штабу ЗС України, було знищено щонайменше 38 засобів ППО ворога.

Висновки

З аналізу повітряної обстановки у травні 2023 року випливають такі висновки:

завдяки оперативній паузі у березні-квітні, противник накопичив значну кількість засобів ВТЗ для здійснення МРАУ, інтенсивність яких була у травні 2023 року найвищою від початку широкомасштабної агресії проти України;

зберігалася тенденція до повного руйнування ворогом населених пунктів у разі неможливості захопити їх штурмовими діями (Бахмут), при цьому ним застосовувалося озброєння, заборонене міжнародними конвенціями;

агресор у травні 2023 року намагався уразити ЗРК “Patriot” (отриманий Україною в рамках матеріально-технічної допомоги від партнерів), для чого застосовував увесь спектр наявного високоточного озброєння, в тому числі й балістичні ракети “Искандер-М” та “Кинжал”, які ним розроблялися для протидії такого типу ЗРК – однак спромігся лише завдати несуттєвих пошкоджень, які не спричинили суттєвого негативного впливу на бойову роботу комплексу;

іншими пріоритетними цілями для ворога у травні 2023 року були українські склади з боєприпасами, бази зберігання (Павлоград, Хмельницький), місця базування тактичної авіації (Старокостянтинів) – таким чином противник прагнув знизити наступальні спроможності ЗС України;

ЗРВ ПС ЗС України ефективно скористалися спроможностями, що з’явилися в результаті появи у складі сил і засобів ЗРК “Patriot”: було суттєво посилено протиповітряну оборону столиці України, при цьому набуто спроможності відбивати ворожий напад балістичними ракетами; набуто спроможності здійснювати вогневий вплив на авіацію противника, яка завдавала ударів керованими авіаційними бомбами з території Російської Федерації по об’єктах на українському прикордонні;

з появою нового ОВТ, зокрема КР “Storm Shadow” і ракет-приманок ADM-160, Повітряні Сили ЗС України набули додаткових спроможностей щодо протидії ворожій ППО і завдання ударів по тилових об’єктах ворога;

у травні 2023 року Повітряні Сили ЗС України взяли участь у т. зв. “формуючій операції”, знижуючи бойовий потенціал ворога ударами по його тилових об’єктах напередодні наступальної операції ЗС України.

⁵¹⁶ За даними відкритих донесень Генерального штабу ЗС України з оперативної обстановки.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У травні 2023 року Україна досягла вагомих результатів на шляху до перемоги над російським агресором й відновлення своєї територіальної цілісності.

Наша держава здобула безпрецедентну підтримку на саміті “групи G7” у Хіросімі (19 травня 2023 року). Спільна декларація учасників саміту засвідчила готовність провідних держав світу надавати Україні фінансову, гуманітарну й військову допомогу, до припинення російської агресії. Таким чином, розрахунки кремлівського керівництва на “втому” західних держав від підтримки України провалилися.

Початок формування “авіаційної коаліції” й рішення західних партнерів про навчання українських пілотів на багатоцільових винищувачах четвертого покоління (F-16) стали ще одним важливим етапом створення передумов для вирішальних військових успіхів ЗС України у війні проти російського агресора.

У травні 2023 року світова економіка переживала високий рівень інфляції та низькі темпи зростання. На світовому ринку енергоносіїв відбувалося скорочення експорту обсягів нафти. Загострювалася продовольча криза в різних регіонах світу, передусім в Африці.

Міжнародні партнери України продовжували надавати фінансову підтримку нашій державі. Однак світовому співтовариству не вдалося забезпечити повноцінну реалізацію зернової угоди щодо експорту української агропродукції. Внаслідок перешкоджання рф роботи “зернової ініціативи”, наша держава зазнала збитків на понад 1 млрд дол. Наслідком дій рф стало поглиблення світової продовольчої кризи.

Проти держави-агресора було запроваджено нові санкції, спрямовані на обмеження розвитку енергетичного й видобувного секторів економіки рф. Скорочувався обсяг російської сировини нафти та нафтопродуктів, які рф експортувала в обхід санкцій. Чергових обмежень зазнала російська сфера високих технологій. Та попри санкції, рф вдалося налагодити постачання компонентів для виробництва ракет, що дало можливість державі-агресору виробляти на місяць близько 67 ракет різного типу.

У травні 2023 року воєнно-стратегічна обстановка навколо України залишалася складною, але контрольованою. Стратегічними цілями рф у війні залишалися захоплення нових територій України, вихід на адміністративні кордони Луганської і Донецької обл. та втримання ТОТ.

Втративши ініціативу й наступальний потенціал, російські війська були вимушені у травні 2023 року перейти до оборони, хоча на окремих напрямках ще намагалися вести наступальні дії. Противник активно готувався до наступу ЗС України, вибудовуючи ешелоновану оборону на ТОТ півдня України.

Водночас, керівництво ЗС України успішно реалізовувало заходи підготовчого етапу стратегічної наступальної операції: формування ударних угруповань, проведення наступальних дій широким фронтом з метою викриття системи оборони противника (без використання резервів), скоювання і знекровлення ворога, руйнування його логістики на максимальну глибину фронту, подавлення засобів вогневого впливу, систем ППО та активності АА.

Влада рф продовжувала використовувати територію рб для проведення підготовки своїх військ перед відправкою їх в зону бойових дій на територію України.

Однак, відсутність ознак формування наступального угруповання зс рф на території білорусі, а також в Брянській та Курській обл. рф, свідчила про відмову противника від ведення наступальних дій у Північно-Західній операційній зоні у травні 2023 року. Очевидно, це було викликано нестачею у зс рф сил і засобів, спроможних вести наступальні операції на Волинському, Поліському та Сіверському операційних напрямках.

Бойові дії у Східній ОЗ в травні 2023 року засвідчили поступове вичерпання у ворога наступальних спроможностей й втрату зс рф ініціативи на окремих ділянках фронту. Не спромігшись розвинути окремі тактичні успіхи до оперативного рівня, противник не зумів завдати поразки оперативно-тактичним угрупованням ЗС України в Донецькому операційному районі. Спроможностей ворога вистачило лише на ведення наступальних дій в районі Бахмуту, які здійснювалися головним чином силами ПВК “Вагнер”. Успіху на цьому напрямку противник досягнув ціною велетенських втрат. Завдяки стійкій обороні та обмеженим наступальним діям, Сили оборони України завдали ворогу надзвичайно високих втрат в живій силі й техніці, створили передумови для перехоплення ініціативи на окремих ділянках фронту.

На півдні України противник здійснював оборонні дії, поступово нарощуючи ешелоновану оборону з метою утримання сухопутного коридору з ТОТ АРК. Зс рф удосконалили оборонні рубежі на всю глибину окупованих територій, наносили інтенсивне вогневе ураження по позиціях Сил оборони України. Однак противник не зумів зірвати операції українських військ з підготовки до стратегічного наступу. Силам оборони України вдалося встановити контроль над більшістю островів у гирлі р. Дніпро. Українські війська з середини травня 2023 року розпочали підготовчу операцію до наступу, яка полягала у завоюванні вогневої переваги на визначених ділянках фронту, дезорганізації системи управління, логістичного забезпечення та знищення резервів зс рф.

Активність чф рф в Чорному та Азовському морях залишалася низькою. В умовах кількісної та якісної переваги противника на морі, застосування безекіпажних надводних та безпілотних повітряних комплексів для завдання ефективних ударів по надводних кораблях і катерах противника, по об’єктах логістики, посилює спроможності угруповання різномірних сил ВМС ЗС України. Окупанти не мали надійних засобів захисту, здатних зупинити атаку безпілотників на морі. Роль російських кораблів переважно звелася до пуску КРМБ “Калибр”.

Інтенсивність російських ракетних та авіаційних ударів по об’єктах військової та цивільної інфраструктури нашої держави у травні 2023 року стала найвищою з початку широкомасштабної агресії проти України. Однак спроби противника шляхом використання високоточного озброєння знищити ЗРК “Patriot”, отриманий Україною раніше в рамках матеріально-технічної допомоги від партнерів, не мали успіху. ЗРВ ПС ЗС України ефективно посилили протиповітряну оборону столиці України, набули спроможності відбивати ворожий напад балістичними ракетами. Успішно здійснено вогневий вплив на авіацію противника, яка завдавала ударів керованими авіаційними бомбами з території рф по об’єктах на українському прикордонні. У травні 2023 року Повітряні Сили ЗС України взяли участь у т. зв. “формуючій операції”, знижуючи бойовий потенціал ворога ударами по його тилових об’єктах напередодні наступальної операції ЗС України.

ВТРАТИ

ЗБРОЙНИХ СИЛ РФ У ТРАВНІ 2023 РОКУ

Втрати особового складу рф склали:

- а) за травень 2023 року — **17 400** осіб
 б) з 24.02.2023 по 31.05.2023 — **62 060** осіб

Підсумкові втрати за рік війни з 24.02.2022 по 23.02.2023 — біля 145 850 осіб

Підсумкові втрати з початку широкомасштабного вторгнення — біля 207 910 осіб

Втрати танків рф склали:

- а) за травень 2023 року — **103** одиниці
 б) з 24.02.2023 по 31.05.2023 — **452** од.

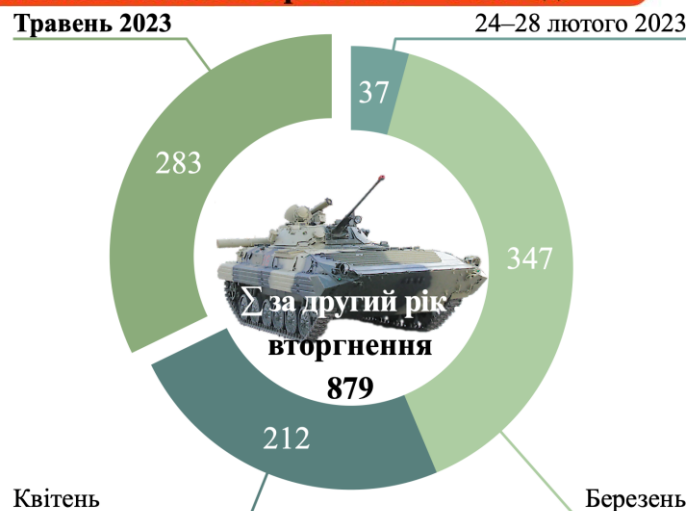
Підсумкові втрати за рік війни з 24.02.2022 по 23.02.2023 — 3 350 одиниць

Підсумкові втрати з початку широкомасштабного вторгнення — 3 802 од.

Втрати особового складу рф склали:

- а) за травень 2023 року — **283** одиниці
 б) з 24.02.2023 по 31.05.2023 — **879** од.

Підсумкові втрати за рік війни з 24.02.2022 по 23.02.2023 — 6 593 одиниці

Підсумкові втрати з початку широкомасштабного вторгнення — 7 472 од.

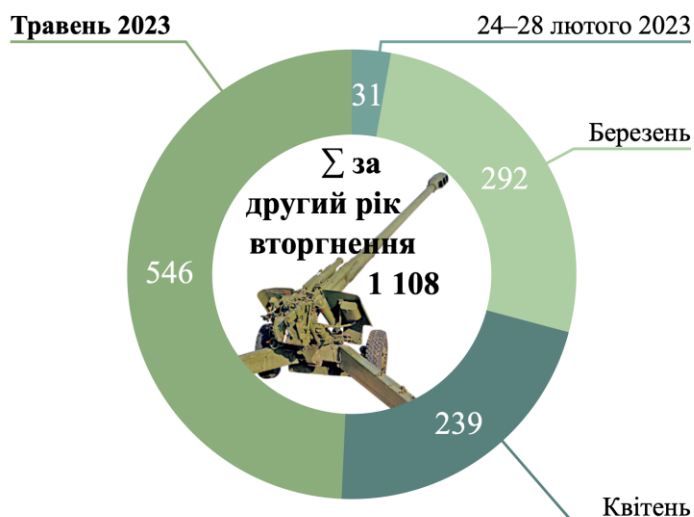

Втрати артсистем рф склали:

- а) за травень 2023 року — **546** одиниць
 б) з 24.02.2023 по 31.05.2023 — **1 108** од.

Підсумкові втрати за рік війни з 24.02.2022 по 23.02.2023 — 2 352 одиниці

Підсумкові втрати з початку широкомасштабного вторгнення — 3 460 од.

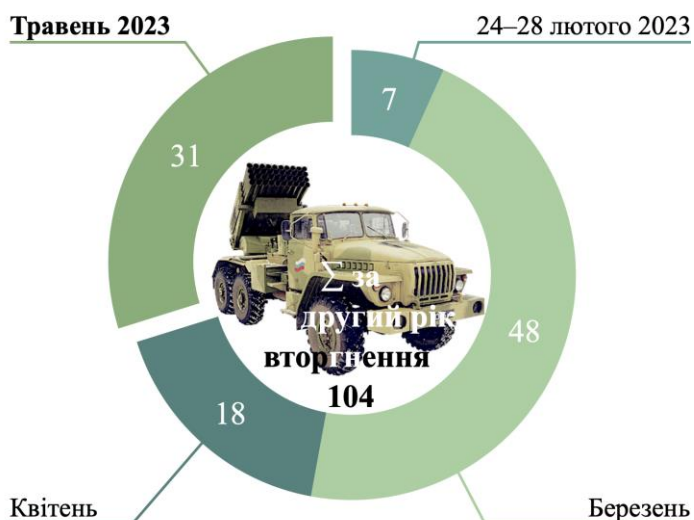

Втрати РСЗВ рф склали:

- а) за травень 2023 року — **31** одиницю
 б) з 24.02.2023 по 31.05.2023 — **104** од.

Підсумкові втрати за рік війни з 24.02.2022 по 23.02.2023 — 471 одиницю

Підсумкові втрати з початку широкомасштабного вторгнення — 575 од.

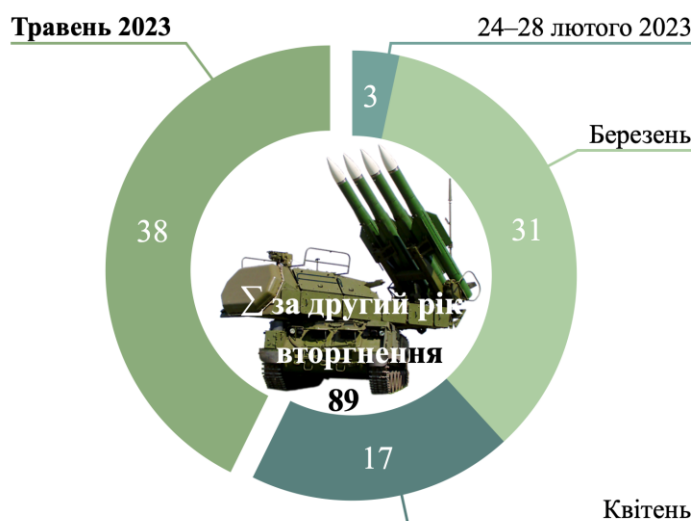

Втрати засобів ППО рф склали:

- а) за травень 2023 року — **38** одиниць
 б) з 24.02.2023 по 31.05.2023 — **89** од.

Підсумкові втрати за рік війни з 24.02.2022 по 23.02.2023 — 244 одиниці

Підсумкові втрати з початку широкомасштабного вторгнення — 333 од.

Втрати літаків рф склали:

- а) за травень 2023 року — **5** одиниць
 б) з 24.02.2023 по 31.05.2023 — **14** од.

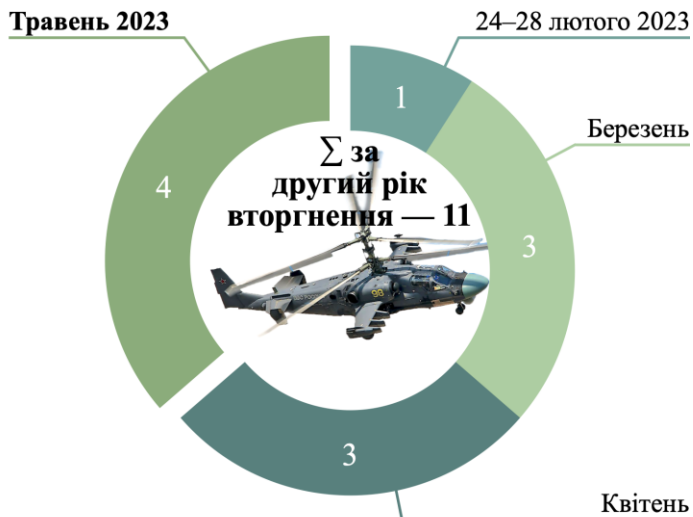
Підсумкові втрати за рік війни з 24.02.2022 по 23.02.2023 — 299 одиниць

Підсумкові втрати з початку широкомасштабного вторгнення — 313 од.

Втрати гелікоптерів ППО рф склали:

- а) за травень 2023 року — **4** одиниці
 б) з 24.02.2023 по 31.05.2023 — **11** од.

Підсумкові втрати за рік війни з 24.02.2022 по 23.02.2023 — 244 одиниць

Підсумкові втрати з початку широкомасштабного вторгнення — 298 од.

Втрати засобів БпЛА ОТР рф склали:

- а) за травень 2023 року — **649** одиниць
 б) з 24.02.2023 по 31.05.2023 — **1 095** од.

Підсумкові втрати за рік війни з 24.02.2022 по 23.02.2023 — 2 029 одиниць

Підсумкові втрати з початку широкомасштабного вторгнення — 3 124 од.

**Міжнародні санкції та воєнна, економічна і політична підтримка України
з боку країн-партнерів**

Назва заходу, дата	Зміст воєнно-політичного заходу (рішення)	Характеристика заходу	Очікуваний результат
Заходи санкційного характеру			
Велика Британія			
Додатковий пакет санкцій, 19.05.2023 р.	Уряд Великої Британії оголосив додаткові санкції проти 86 фізичних та російських юридичних осіб, пов'язаних з енергетичним, металургійним, оборонним, транспортним і фінансовим секторами росії, серед яких "Росбанк", "Тінкофф Банк", дев'яти пов'язаних з "Росатомом", організацій "Російської мідної компанії", засновником якої є Ігор Алтушкін.	Рішення Уряду Великої Британії	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно несприятливим тягарем та мають призвести до їх припинення.
Канада			
Додатковий пакет санкцій, 19.05.2023 р.	Уряд Канади оголосив додаткові санкції проти Під обмеження потрапили 17 фізичних та 18 юридичних осіб, пов'язаних із російськими компаніями, які постачають військові технології збройним силам. До санкційного списку увійшли: Міністерство освіти рф; Генеральна прокуратура; ряд організацій, пов'язаних із ВПК; омбудсмен Тетяна Москалькова; бізнес-омбудсмен Борис Тітов із сином; губернатор Московської області Андрій Воробйов та гендиректор "Росатому" Олексій Лихачов. Додаткові санкції будуть застосовані до 30 фізичних і 8 організацій, "причетних до триваючих порушень прав людини росією, включаючи передачу та опіку над українськими дітьми в рф".	Рішення Уряду Канади	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно несприятливим тягарем та мають призвести до їх припинення.
Японія			
Додатковий пакет санкцій, 20.05.2023 р.	Уряд Японії приєднався до санкційного пакету запровадженого Міністерством фінансів США проти близько 200 фізичних осіб, організацій, морських та повітряних суден та ухвалив рішення запровадити нові санкції проти 22 фізичних осіб та 104 організацій.	Рішення Уряду Японії	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно несприятливим тягарем та мають призвести до їх припинення.

Додатковий пакет санкцій, 26.05.2023 р.	Уряд Японії запровадив додаткові санкції проти росії та білорусі через повномасштабне вторгнення в Україну та засудила наміри рф розмістити ядерну зброю на території білорусі. Санкції передбачають замороження активів 78 груп та 17 фізичних осіб, серед яких російські військові, а також заборону експорту 80 російським компаніям, серед яких є дослідницькі центри, що працюють на потреби військової промисловості.	Рішення Уряду Японії	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно несприятливим тягарем та мають призвести до їх припинення.
Литва			
Додатковий пакет санкцій, 26.05.2023 р.	Литовська митниця оголосила про посилення з 5 червня санкційних заходів, які передбачають посилення контролю за товарами, на які поширюються експортні заборони й обмеження, та які експортуються до третіх країн через територію рф та/або білорусі або перевозяться транзитом через ці країни.	Рішення Уряду Литви	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно несприятливим тягарем.
Додатковий пакет санкцій, 26.05.2023 р.	Литва додала до санкційного списку 15 співробітників правоохоронної та судової системи рф, відповідальних за переслідування російського опозиційного політика Владіміра Кара-Мурзи.	Рішення Уряду Литви	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно несприятливим тягарем та мають призвести до їх припинення.
Австралія			
Додатковий пакет санкцій, 19.05.2023 р.	Уряд Австралії оголосив додаткові санкції проти 33 фізичних та 25 російських юридичних осіб, серед яких банки: “Санкт-Петербург”, “Уралсиб”, “Зеніт”, банк МТС і Уральський банк реконструкції та розвитку (УБРР) та компанії ПАТ “Поліс”, ПАТ “Северсталь” та ПАТ “НК “Роснефть”. Список фізичних осіб поповнили Юрій Чіханчін, Максим Орешкін, Лариса Брічева.	Рішення Уряду Австралії	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно несприятливим тягарем та мають призвести до їх припинення.
Сполучені Штати Америки			
Додатковий пакет санкцій, 19.05.2023 р.	Державний департамент оголосив про введення додаткових санкцій проти 71 компанії, серед яких 69 – російських та дві компанії з Киргизстану та Вірменії, пов’язані з машинобудуванням, авіабудуванням та підприємства ОПК у т.ч.: Хабаровський суднобудівний завод, Ульяновський механічний завод, Уральський завод цивільної авіації.	Рішення Державного департаменту США	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно несприятливим тягарем та мають призвести до їх припинення.

	Міністерство торгівлі США заборонило експортувати до росії та білорусі 1224 промислові товари, у т.ч.: електроніку, антикваріат, алкоголь, годинники, килимові покриття, косметику та парфумерію. Під санкції Управління з контролю над іноземними активами (OFAC) Міністерства фінансів США включено 46 фізосіб, у т.ч. уповноважена з прав людини Татьяна Москалькова та майже 200 компаній, серед яких золотодобувна компанія Polymetal.		
Додатковий пакет санкцій, 20.05.2023 р.	Державний департамент оголосив про новий масштабний пакет санкцій, до якого увійшли понад 300 фізичних та юридичних осіб. Управління контролю за іноземними активами Міністерства фінансів США (OFAC) додало до санкційного списку 22 фізичні та 104 юридичні особи. Міністерство торгівлі США додало 71 юридичну особу. Значна частина нового санкційного пакета пов'язана із блокуванням схем, які росія використовує для обходу чинних обмежень. Під санкції також потрапили: Служба зовнішньої розвідки РФ; група "Остек" (ключовий імпортер напівпровідників); науково-дослідні інститути, які розробляють технології видобування; низка гірничовидобувних компаній, у т.ч.: Газпромнефть ННГТФ, Машойл, Ойл Енерджи, Татбурнефть, Тяжпрессмаш, фінансові компанії Huriya Private FZE з ОАЕ і DuLac Capital зі Швейцарії та золотовидобувна компанія "Поліус".	Рішення Державного департаменту США	Санкції, що накладаються, мають створити умови, при яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно невідомим тягарем та мають призвести до їх припинення.
Заходи економічної та політичної підтримки України			
Військова допомога від країн-учасниць контактної групи у форматі "Рамштайн-12" (Авіаційна база США, м. Рамштайн, ФРН, 25.05.2023 р.)			
"Сьогодні союзники та партнери оголосили плани навчання українських пілотів на літаках четвертого покоління, включаючи F-16. Ці навчання є важливими для координації контактної групи", — заявив міністр оборони США Ллойд Остін та подякував Данії і Нідерландам, які очолили коаліцію у сфері навчання українських пілотів. У наступні тижні ці країни будуть співпрацювати з іншими партнерами, а саме — Норвегією, Польщею, Бельгією і Португалією, які теж дали згоду доєднатись до навчання українських пілотів. Міністр оборони США додав, що весь комплекс заходів та відповідна тренувальна інфраструктура будуть готові за кілька тижнів. Результати засідання: На засіданні Контактної групи з питань оборони країни мали узгодити подальшу допомогу Україні. У фокусі союзників було посилення ППО, забезпечення військових ЗСУ боеприпасами, а також передача винищувачів F-16 та навчання пілотів. Загалом, за підсумками сьогоднішнього засідання, партнери погодили виділення Україні пакету військової допомоги на 65 мільярдів доларів.			

Винищувачі F-16 потрібні Україні , щоб стати ваговою і навіть ключовою складовою загальної протиповітряної оборони. Американські літаки кращі за російські аналоги і допоможуть тримати російську авіацію далеко від українських кордонів та лінії фронту. Літаки можуть стати “безпековою парасолькою” для наземних військ України та виносити ключові цілі у тилах окупантів. Зазначається, що Нідерланди та деякі інші країни вже заявили про готовність надати F-16 на потреби ЗСУ.			
“Авіаційна коаліція” : Данія та Нідерланди, які у співпраці з США розроблять навчальну базу, до якої долучились: Велика Британія, Норвегія, Бельгія, Португалія та Польща.			
Допомога в рамках домовленостей контактної групи, 25.05.2023 р.	Уряди країн авіаційної коаліції досягли домовленості про надання Україні додаткової військової допомоги в рамках попередніх домовленостей.	Рішення Урядів країн авіаційної коаліції	Пакет допомоги передбачає підготовку українських пілотів на винищувачах 4 покоління, включно з F-16.
В рамках ”танкової коаліції” до якої входять: Німеччина, Польща, Канада, Португалія, Іспанія, Норвегія, Данія, Швеція, Нідерланди здійснили:			
Допомога в рамках домовленостей контактної групи, 25.05.2023 р.	- передачу 150 танків Leopard; - створення центру техобслуговування танків Leopard у Польщі. В ході зустрічі “Рамштайн-12” учасники танкової коаліції обговорили подальші зусилля щодо постачання та обслуговування озброєння для України на найближчі роки.	Рішення Урядів країн танкової коаліції	Учасники контактної групи обговорили промислові ініціативи та питання з розширення виробництва критичного озброєння та боєприпасів для України.
“Група країн зі спільних закупівель боєприпасів у межах проекту EDA”			
Допомога в рамках досягнутих домовленостей в межах контактної групи, 03.05.2023 р.	Європейський Союз прийняв рішення про виділення 500 млн. євро для нарощування виробництва боєприпасів, які будуть передані Україні та поповнять запасів держав-членів ЄС. Крім того, кожна країна блоку виділить свою частку і нададуть додаткові 500 млн. євро .	Рішення Європейського Союзу та країн в межах проекту	<i>Країни, в рамках виділених коштів досягли домовленостей про додаткове виділення коштів та передачу артилерій.</i>
Швеція			
Допомога в рамках домовленостей контактної групи, 25.05.2023 р.	Уряд Швеції оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Швеції	Пакет допомоги передбачає навчання українських пілотів на винищувачах JAS-39 Gripen, що можна розцінювати як перший етап у придбанні Україною винищувачів Gripen.
Литва			
Допомога в рамках домовленостей контактної групи, 25.05.2023 р.	Уряд Литви оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги. Цьогорічна військова підтримка від Литви, окрім підготовки солдатів, передбачає передачу військового обладнання та техніки, лікування та реабілітацію солдатів, а також внески до міжнародних фондів (МО Литви Арвідас Анушаускас).	Рішення Уряду Литви	Пакет допомоги включає передачу протидронові комплекси, снаряди, сухі пайки та важливе військове обладнання.

Канада			
Допомога в рамках домовленостей контактної групи, 26.05.2023 р.	Уряд Канади оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Канади	Пакет допомоги включає передачу 43 ракет AIM-9 з арсеналу Збройних сил Канади (CAF), що “допоможе Україні убезпечити своє небо перед обличчям атак росії” (із повідомлення МО Канади)
Сполучені Штати Америки			
Допомога в рамках домовленостей контактної групи, 25.05.2023 р.	Управління воєнного співробітництва міністерства оборони США (DSCA) оголосило про надання 285 млн. доларів Україні пакету військової допомоги.	Рішення Державного департаменту США	Пакет допомоги передбачає продаж Україні національних ПЗРК NASAMS та супутнього обладнання.
Військово-технічна та гуманітарна допомога Україні			
Сполучені Штати Америки			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 03.05.2023 р.	Державний департамент США оголосив про надання 300 млн. доларів Україні військової допомоги.	Рішення Державного департаменту США	Передача артилерійських снарядів, гаубиць, ракет класу “повітря-земля” та боєприпасів, у т.ч.: ракет Hydra-70, ракет до ракетних систем HIMARS, мінометних мін, гаубичних снарядів, ракет і протитанкових гвинтівок Carl Gustaf.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 09.05.2023 р.	Державний департамент США оголосив про надання 1,2 млрд. доларів Україні військової допомоги.	Рішення Державного департаменту США	Передача систем ППО Hawk, зенітних боєприпасів, безпілотників для ППО, артилерії, ракет, запасних частин для різних систем, фінансування поточного технічного обслуговування.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 20.05.2023 р.	На полях G-7 президенти Байден та Зеленський дійшли угоди про надання 375 млн. доларів Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Державного департаменту США	Наданий пакет спрямований на посилення спроможності ЗС України.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 25.05.2023 р.	Управління воєнного співробітництва міністерства оборони США (DSCA) оголосило про надання 285 млн. доларів Україні пакету військової допомоги.	Рішення Державного департаменту США	Пакет допомоги передбачає продаж Україні ПЗРК NASAMS та супутнього обладнання.

Допомога в рамках підтримки України, 30.05.2023 р.	Сполучені Штати оголосили про передачу 300 млн. доларів в рамках військової допомоги України.	Рішення Державного департаменту США	Пакет допомоги передбачає передачу ракет для протиповітряних систем Patriot; ПЗРК Stinger; боєприпасів для HIMARS; ракет AIM-7 Sparrow для ППО; зенітно-ракетний комплекс Avenger; артилерійських снарядів калібру 155 і 105 мм; 105-мм танкові боєприпаси; високоточні авіаційні боєприпаси; некерованих авіаційних ракет класу «повітря — земля» Zuni; боєприпасів для безпілотних літальних апаратів; протитанкові комплекси AT-4; понад 30 мільйонів набоїв до стрілецької зброї; обладнання та системи розмінування; приладів нічного бачення та запчастини, генератори та інше польове обладнання.
Допомога в рамках підтримки України, 31.05.2023 р.	Сполучені Штати оголосили про виділення 1,25 млрд. доларів бюджетної підтримки уряду України через механізми Світового банку. Грошове забезпечення було перераховано в межах проекту Світового банку “Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні” (PEACE in Ukraine).	Рішення Державного департаменту США	Наданий пакет спрямовано на фінансування першочергових потреб України.
Європейський Союз			
Допомога в рамках підтримки України, 24.05.2023 р.	Європейський Союз прийняв рішення про виділення 1,5 млрд. євро Україні в якості третьої частини 18 млрд. євро пакету екстренної фінансової допомоги.	Рішення Європейського Союзу	Наданий пакет спрямовано на фінансування першочергових потреб України.
Допомога в рамках підтримки України, 24.05.2023 р.	ЄС оголосив про 11 нових спільних оборонних проєктів у рамках Постійної структурованої співпраці (PESCO), яка є частиною політики безпеки і оборони ЄС, які охоплюють навчання військовослужбовців, поставку боєприпасів, засобів протидії	Рішення Європейського Союзу	Наданий пакет спрямовано на фінансування першочергових потреб України.

	артилерії, ракети повітряного базування і гелікоптери. Франція очолить програму зі створення трьох навчальних програм для пілотів військово-транспортної авіації; Естонія – програму зі створення нової безпілотної наземної системи бойового забезпечення; Франція і Нідерланди працюватимуть над новою контрартилерійською сенсорною системою; Німеччина разом з Францією очолять роботу над новим продуктом з нейтралізації торпед; Німеччина, Іспанія, Франція, Португалія і Швеція під керівництвом Італії забезпечать програму, спрямовану на захист підводних газопроводів. Німеччина очолить роботу над новою ракетою класу “повітря-повітря” малої дальності для протидії літакам 6-го покоління; Франція очолить програму середнього гелікоптера наступного покоління (NGMH), в якій беруть участь Італія, Фінляндія і Швеція. Італія очолить групу, до якої входять Франція, Угорщина і Швеція, із планування нової інтегрованої багатопроєктної системи протиповітряної і протиракетної оборони; Фінляндія очолить групу у складі Естонії, Франції і Швеції для планування нових систем командування і управління для використання в Арктиці; Швеція очолить групу, яка працюватиме разом з Естонією і Францією над посиленням зв'язку, а Іспанія очолить групу, яка працюватиме над удосконаленням роботи військових медичних бригад.		
Допомога в рамках підтримки України, 25.05.2023 р.	Європейський Союз оголосив про передачу 734 млн. доларів в рамках бюджетної підтримки уряду України.	Рішення Європейського Союзу	Зазначені кошти є податки від реінвестування 197 млрд. доларів, які знаходяться на рахунках розрахункової палати Euroclear США.
Світовий банк			
Допомога в рамках	Світовий банк відповідно до програми пільгового кредитування забезпечив надання Україні 190 млн. євро в	Рішення Світового	Наданий пакет спрямовано на фінансування

підтримки України, 08.05.2023 р.	рамках підтримки витрат уряду України.	банку	першочергових потреб України.
Данія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 03.05.2023 р.	Уряд Данії оголосив про надання 250 млн. доларів Україні додаткової військової допомоги, яка включає транспорт, техніку та боєприпаси до систем ППО для Збройних Сил України	Рішення Уряду Данії	Передача броньованих ремонтно-евакуаційних та інженерних машин, машин для розмінування, польових мостів і снарядів для протитанкового гранатомета “Карл Густав”.
Допомога в рамках підтримки України, 27.05.2023 р.	Данія оголосила про створення інвестиційного Фонду для України на загальну суму 1 млрд. данських крон (133 млн. доларів) за рахунок якого планується фінансування двох пілотних проектів: у сфері сільського господарства та агропереробки.	Рішення Уряду Данії	Видача кредитів компаніям Нібулон 25 млн. євро, та Агрофьюджн - 15 млн євро для закупівлі ремонтного обладнання у данських експортерів.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 29.05.2023 р.	Уряд Данії оголосив про надання 2 млрд. євро Україні <i>додаткової військової допомоги.</i>	Рішення Уряду Данії	Пакет спрямований на посилення спроможності ЗС України.
Велика Британія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 30.05.2023 р.	Уряд Великої Британії оголосив про надання <i>Україні додаткової військової допомоги.</i>	Рішення Уряду Великої Британії	Пакет передбачає, в рамках Свіндонського партнерства з гуманітарної допомоги (SHAP), що об'єднує небайдужих людей британського, польського, литовського та українського походження, передачу автобуса-шпитала для евакуації поранених з прифронтової зони.
Польща			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 11.05.2023 р.	Уряд Польщі оголосив про надання Україні військової допомоги.	Рішення Уряду Польщі	Рішенням уряду забезпечено передачу 325 з 575 танків та 14 із 28 винищувачів МіГ-29.
Хорватія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 09.05.2023 р.	Уряд Хорватії оголосив про передачу Україні додаткової військової техніки.	Рішення Уряду Хорватії	Пакет допомоги передбачає передачу 14 транспортних гелікоптерів, з них: 12 МІ-8МТВ-1 і 2 МІ-8Т.

Допомога в галузі безпеки та оборони, 11.05.2023 р.	Урядами Канади та Латвії досягнуто угоди про проведення з 15 травня навчальної програми для українських офіцерів.	Рішення Урядів Канади та Латвії	Програма спрямована на розвиток лідерських якостей.
Норвегія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 19.05.2023 р.	Урядами Норвегії прийнято рішення про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Норвегії	Пакет допомоги передбачає передачу вісім реактивних систем залпового вогню MLRS M270.
Німеччина			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 25.05.2023 р.	Урядом Німеччини прийнято рішення про надання 2,7 млрд. євро Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Німеччини	Пакет допомоги передбачає передачу 110 танків Leopard 1 (разом із Данією); 20 БМП Marder; 4 ЗПК IRIS-T SLM; 5 радарів TRML-4D; 15 САУ Gepard; 84 розвідувальних БПЛА, з яких 71 Vector; 40 наземних оглядових РЛС; спеціальної інженерної і автомобільної техніки, стрілецького озброєння та боєприпасів.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 27.05.2023 р.	Між Урядами Німеччини та України підписано угоду про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Німеччини	Пакет допомоги передбачає передачу 12 ЗПК IRIS-T SLM .
Бельгія			
Допомога в рамках підтримки України, 15.05.2023 р.	Уряд Бельгії оголосив про передачу Україні 92 млн. євро, які були згенеровані за рахунок оподаткування заморожених російських активів.	Рішення Уряду Бельгії	Пакет педедачі включає: 24 млн. євро як гуманітарної допомоги для покриття базових потреб населення; 8 млн. євро буде спрямована на відновлення України.
Ісландія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 15.05.2023 р.	Урядом Ісландії прийнято рішення про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Ісландії	Пакет допомоги передбачає передачу військового польового шпиталю.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 25.05.2023 р.	Урядом Ісландії прийнято рішення про надання 400 тис. євро Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Ісландії	Пакет допомоги передбачає передачу 10 вантажівок для перевезення нафтопродуктів.

Швеція			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 26.05.2023 р.	Урядом Швеції прийнято рішення про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Швеції	Передача самохідних установок Archer. Додатково, в/службовці ЗС України завершили підготовку на САУ Archer, танках Stridsvagn 122 та БМП CV90.
Нідерланди			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 06.05.2023 р.	Уряд Нідерландів оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Нідерландів	Пакет допомоги передбачає передачу 8 САУ PzH 2000, двох пускових установок ЗРК Patriot, ракети до ЗРК Patriot, 12 ракет до NASAMS, 40 автоматичних гармат Bofors 40L70, 196 БТР YPR-765, 200 ракет для Stinger, гусеничні всюдиходи BvS 10, розвідувальні бронемашини Fennek.
Допомога в рамках підтримки України, 08.05.2023 р.	Уряд Нідерландів, відповідно до виділених через Світовий банк 2,5 млрд. доларів на 2023 рік в рамках фінансування с/г компаній України, забезпечив надання Україні першого траншу фінансової допомоги на суму 100 млн. доларів.	Рішення Уряду Нідерландів	Відповідно до досягнутих домовленостей: 40 млн євро призначені для закупівлі зерна та проведення ремонту сільгосптехніки; 10 млн євро призначені для розмінування сільгосподарських земель.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 25.05.2023 р.	Уряд Нідерландів оголосив про надання 260 млн. євро Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Нідерландів	Пакет допомоги передачу 15 тисяч 155-мм артснарядів.
Японія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 22.05.2023 р.	Уряд Японії оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Японії	Пакет допомоги передбачає передачу 100 вантажівок, 30 000 сухих пайків, а також лікування українських воїнів у Центральному шпиталі Сил самооборони Японії.
Південна Корея			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 25.05.2023 р.	Уряд Південної Кореї оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Південної Кореї	Пакет допомоги передбачає передачу сотень тисяч 155-мм артилерійських снарядів.

Італія, Німеччина та Швейцарія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 11.05.2023 р.	Урядами Італії, Німеччини та Швейцарії забезпечено надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Урядів Італії, Німеччини та Швейцарії	Пакет передачу системи ППО Skynex.
Румунія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 11.05.2023 р.	Уряд Румунії оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Румунії	Пакет передачу реактивних систем залпового вогню APR-40 (Румунія), яка є ліцензійною копією радянської РСЗВ БМ-21 "Град".
Чехія			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 11.05.2023 р.	Уряд Чехії оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги.	Рішення Уряду Чехії	Пакет допомоги передбачає передачу двох зенітно-ракетних комплексів (ЗРК) "Куб" і ракет до них.
Допомога в галузі безпеки та оборони, 15.05.2023 р.	Громадський рух Чехії в рамках ініціативи "подарунок для Путіна" зібрав для Збройних Сил України 2,3 млн доларів для закупівлі військової техніки.	Рішення Уряду Чехії	Пакет допомоги передбачає передачу РСЗВ RM-70 та 365 ракет до неї.
Австрія			
Допомога в рамках підтримки України, 28.05.2023 р.	Уряд Австрії оголосив про надання 2 млн. євро Україні в межах довготермінової фінансової програми.	Рішення Уряду Австрії	Пакет допомоги передбачає закупівлю обладнання необхідності для розмінування території України.
Допомога в рамках підтримки України, 11.05.2023 р.	Уряд Франції оголосив про передачу спеціального обладнання для пошуково-рятувальних підрозділів ДСНС України.	Рішення Уряду Франції	Пакет допомоги передбачає передачу обладнання до підрозділів Київської, Дніпропетровської, Запорізької, Миколаївської та Харківської областей.
Проектні заходи, що передбачають надання воєнної допомоги			
Німеччина			
Допомога в галузі безпеки та оборони, 16.05.2023 р.	Уряд Німеччини оголосив про надання Україні додаткової військової підготовки.	Рішення Уряду Норвегії	Німецька компанія Hensoldt планує виготовити шість РЛС TRML-4D у комплекті системи ППО IRIS-T SLM та передати їх для потреб Збройних сил України.

РІШЕННЯ

**керівництва України, направлені на підтримання функціонування держави
в умовах воєнного стану**

Назва документу	Зміст воєнно-політичного рішення	Очікуваний результат виконання воєнно- політичного рішення
Рішення Президента України		
Указ Президента України від 01 травня 2023 року № 254/2023 “Про продовження строку дії воєнного стану в Україні”	Через продовження бойових дій на території України Президент своїм Указом продовжив строк дії воєнного стану з 20 травня 2023 року строком на 90 діб.	Указом Президента продовжено строк дії воєнного стану в Україні з 05 години 30 хвилин 20 травня 2023 року строком на 90 діб.
Указ Президента України від 01 травня 2023 року № 255/2023 “Про продовження строку проведення загальної мобілізації”	Через продовження бойових дій на території України Президент своїм Указом продовжив строк дії загальної мобілізації з 20 травня 2023 року строком на 90 діб.	Указом Президента продовжено строк дії загальної мобілізації в Україні з 20 травня 2023 року строком на 90 діб.
Указ Президента України від 08 травня 2023 року № 266/2023 “Про День Європи”	Встановлюється в Україні День Європи, який відзначатиметься щороку 9 травня спільно з державами ЄС.	Свято встановлюється з метою зміцнення єдності народів Європи, забезпечення миру, безпеки й стабільності.
Указ Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023 “Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023 – 2027 роки”	Указом Президента схвалено Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку, як складової сектору безпеки і оборони України на 2023 – 2027 роки.	КМ України затверджує план заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як складової сектору безпеки і оборони України на 2023 – 2027 роки та забезпечує його виконання.
Указ Президента України від 12 травня 2023 року № 275/2023 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 12 травня 2023 року “Про застосування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) них заходів (санкцій)”	Указом Президента вносяться зміни до списку осіб, на яких пропонується застосувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) до 13 фізичних осіб та 28 юридичних осіб (компаній) терміном на п’ятьдесят років.	Застосування обмежувальних заходів (санкцій) до фізичних осіб призведе до створення умов за яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно невідповідним тягарем і призведе до їх припинення.
Указ Президента України від 12 травня 2023 року № 276/2023 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 12 травня 2023 року “Про застосування та внесення змін до	Указом Президента вносяться зміни до списку осіб, на яких пропонується застосувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) до 32 фізичних осіб терміном	Застосування обмежувальних заходів (санкцій) до фізичних осіб призведе до створення умов за яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно

персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) них заходів (санкцій)”	на десять років та 293 юридичні особи (компаній) терміном на п'ять років.	непідйомним тягарем і призведе до їх припинення.
Указ Президента України від 12 травня 2023 року № 277/2023 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 12 травня 2023 року “Про застосування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) них заходів (санкцій)”	Указом Президента вносяться зміни до списку осіб, на яких пропонується застосувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) до 176 фізичних осіб та 200 юридичних осіб (компаній) терміном на десять років.	Застосування обмежувальних заходів (санкцій) до фізичних осіб призведе до створення умов за яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно невідомим тягарем і призведе до їх припинення.
Указ Президента України від 12 травня 2023 року № 278/2023 “Про вихід України з Меморандуму про співробітництво в охороні державних кордонів Республіки Білорусь, Російської Федерації та України та припинення дії Угоди між Україною і Російською Федерацією про співробітництво і взаємодію з прикордонних питань”	У зв'язку з докорінною зміною обставин визначено порядок виходу України з Меморандуму про співробітництво в охороні державних кордонів республіки білорусь, російської федерації та України та припинення дії Угоди між Україною і російською федерацією про співробітництво і взаємодію з прикордонних питань.	Проводяться заходи по виходу України з Меморандуму про співробітництво в охороні державних кордонів республіки білорусь, російської федерації та України та припинення дії Угоди між Україною і російською федерацією про співробітництво і взаємодію з прикордонних питань.
Указ Президента України від 12 травня 2023 року № 279/2023 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 12 травня 2023 року “Про застосування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) них заходів (санкцій)”	Указом Президента вносяться зміни до списку осіб, на яких пропонується застосувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) до 37 фізичних осіб та 212 юридичних осіб (компаній) терміном на десять років.	Застосування обмежувальних заходів (санкцій) до фізичних осіб призведе до створення умов за яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно невідомим тягарем і призведе до їх припинення.
Указ Президента України від 12 травня 2023 року № 280/2023 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 12 травня 2023 року “Про застосування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) них заходів (санкцій)”	Указом Президента вносяться зміни до списку осіб, на яких пропонується застосувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) до 244 фізичні особи терміном на п'ять років та 127 юридичних осіб (компаній) терміном на п'ятьдесят років.	Застосування обмежувальних заходів (санкцій) до фізичних осіб призведе до створення умов за яких, ведення бойових дій для країни-агресора буде економічно невідомим тягарем і призведе до їх припинення.
Указ Президента України від 27 травня 2023 року № 307/2023 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 травня 2023 року “Про	Указом Президента вносяться зміни до списку осіб, на яких пропонується застосувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції)	Застосування обмежувальних заходів (санкцій) до фізичних осіб призведе до створення умов за яких, ведення бойових дій для країни-агресора

застосування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) них заходів (санкцій)”	до 51 фізична особа та 220 юридичних осіб (компаній) терміном на десять років.	буде економічно невідомим тягарем і призведе до їх припинення.
Законодавчі ініціативи Верховної Ради України		
Закон України від 02 травня 2023 року № 3057-IX “Про затвердження Указу Президента України “Про продовження строку дії воєнного стану в Україні”	Законом України введено в дію Указ Президента від 01 травня 2023 року № 254/2023 “Про продовження строку дії воєнного стану в Україні”.	Указом Президента продовжено строк дії воєнного стану в Україні з 19 лютого 2023 року строком на 90 діб.
Закон України від 02 травня 2023 року № 3058-IX “Про затвердження Указу Президента України “Про продовження строку проведення загальної мобілізації”	Законом України введено в дію Указ Президента України від 01 травня 2023 року № 255/2023 “Про продовження строку проведення загальної мобілізації”.	Законом України продовжено строк проведення загальної мобілізації з 20 травня 2023 року строком на 90 діб.
Закон України від 02 травня 2023 року № 3063-IX “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки”	Законом України вносяться зміни до деяких законодавчих актів України які направлені на вдосконалення державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки.	Внесні зміни, дозволять забезпечити регулювання діяльності суб’єктів господарювання у сфері цивільного захисту та управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру та пожеж.
Закон України від 02 травня 2023 року № 3074-IX “Про припинення дії Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Сирійської Арабської Республіки про торговельне судноплавство”	Законом України затверджено рішення Кабінету Міністрів України щодо припинення дії Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Сирійської Арабської Республіки про торговельне судноплавство.	Затверджено рішення Кабінету Міністрів України затверджено рішення про вихід України з Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Сирійської Арабської Республіки про торговельне судноплавство.
Закон України від 02 травня 2023 року № 3075-IX “Про припинення дії Угоди між Урядом України та Урядом Сирійської Арабської Республіки про торговельне, економічне і технічне співробітництво”	Законом України затверджено рішення Кабінету Міністрів України щодо припинення дії Угоди між Урядом України та Урядом Сирійської Арабської Республіки про торговельне, економічне і технічне співробітництво.	Затверджено рішення КМ України про вихід України з Угоди між Урядом України та Урядом Сирійської Арабської Республіки про торговельне, економічне і технічне співробітництво.
Постанова Верховної Ради України від 02 травня 2023 року № 3078-IX “Про використання політичним режимом російської федерації ідеології рашизму, засудження засад і практик рашизму як тоталітарних і людиноненависницьких”	Постановою Верховної Ради України схвалено Заяву та забезпечено невідкладне направлення її тексту до ООН, Європейського Парламенту, ПАРЕ, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї НАТО, урядів та парламентів іноземних держав.	Невідкладне направлення тексту Заяви Верховної Ради України має на меті донести необхідність засудження використання політичним режимом РФ ідеології рашизму та її засудження, як тоталітарних і людиноненависницьких.

Постанова Верховної Ради України від 03 травня 2023 року № 3092-ІХ “Про вихід Верховної Ради України з Угоди про Міжпарламентську Асамблею держав - учасниць Співдружності Незалежних Держав”	Постановою Верховної Ради України затверджено рішення щодо вихід з Угоди про Міжпарламентську Асамблею держав - учасниць Співдружності Незалежних Держав.	Постанова формує умови виходу Верховної Ради України з Угоди про Міжпарламентську Асамблею держав - учасниць Співдружності Незалежних Держав.
Постанова Верховної Ради України від 03 травня 2023 року № 3099-ІХ “Про Звернення Верховної Ради України до парламентів та урядів іноземних держав, міжнародних організацій та їх міжпарламентських асамблей щодо засудження вчинених російською федерацією та республікою білорусь злочинів з примусової депортації українських дітей до ООН, Європейського Парламенту, ПАРЄ, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї НАТО, урядів та парламентів іноземних держав.	Верховна Рада України схвалила звернення та доручила Голові Верховної Ради України здійснити звернення щодо засудження вчинених російською федерацією та республікою білорусь злочинів з примусової депортації українських дітей до ООН, Європейського Парламенту, ПАРЄ, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї НАТО, урядів та парламентів іноземних держав.	Зусилля Верховної Ради України мають на меті донести до ООН, Європейського Парламенту, ПАРЄ, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї НАТО, урядів та парламентів іноземних держав необхідність засудження вчинених російською федерацією та республікою білорусь злочинів з примусової депортації українських дітей.
Акти Кабінету Міністрів України		
Постанова Кабінету Міністрів України від 02 травня 2023 р. № 423 “Про вихід з Угоди про співробітництво держав — учасниць Співдружності Незалежних Держав у боротьбі зі злочинністю на транспорті”	У зв’язку з докорінною зміною обставин Кабінетом Міністрів України визначено провести заходи щодо виходу України з Угоди про співробітництво держав — учасниць Співдружності Незалежних Держав у боротьбі зі злочинністю на транспорті.	Постановою проводяться заходи щодо виходу України з Угоди про співробітництво держав — учасниць Співдружності Незалежних Держав у боротьбі зі злочинністю на транспорті.
Постанова Кабінету Міністрів України від 02 травня 2023 р. № 428 “Про внесення зміни до Правил перетинання державного кордону громадянами України”	Вносяться зміни до Правил перетину державного кордону працівниками дипломатичної служби та направляються у службове або довготермінове відрядження, і членів їх сімей, які перебуватимуть разом з ними за місцем їх довготермінового відрядження, здійснюється уповноваженими службовими особами ДПС України за наявності відповідних підтвердних документів.	Внесені зміни дозволять забезпечити безперешкодний перетин кордону зазначеними особами та їх участь у заходах за межами України.
Постанова Кабінету Міністрів України від 05 травня 2023 р. № 448 “Про припинення дії Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Білорусь про	У зв’язку з докорінною зміною обставин затверджено рішення про припинення дії Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Білорусь про співробітництво в галузі ветеринарної медицини.	Прийнятою постановою Кабінету Міністрів України затверджено рішення про припинення дії Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Білорусь про співробітництво в галузі

співробітництво в галузі ветеринарної медицини”		ветеринарної медицини.
Постанова Кабінету Міністрів України від 05 травня 2023 р. № 449 ”Про припинення дії Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Білорусь про співробітництво в галузі карантину та захисту рослин”	У зв’язку з докорінною зміною обставин постановою Кабінету Міністрів України затверджено рішення про припинення дії Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Білорусь про співробітництво в галузі карантину та захисту рослин.	Прийнятою постановою Кабінету Міністрів України затверджено рішення про припинення дії Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Білорусь про співробітництво в галузі карантину та захисту рослин.
Розпорядження Кабінету Міністрів України від 09 травня 2023 р. № 470-р “Про координаційні центри підтримки цивільного населення”	Затверджено Типове положення про Координаційний центр підтримки цивільного населення при обласній, Київській та Севастопольській міській державній (військовій) адміністрації.	Положення визначає порядок та умови підтримки цивільного населення при обласній, Київській та Севастопольській міській.
Постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 2023 р. № 486 “Про підготовку до дій із стабілізації ситуації на деокупованих територіях Донецької і Луганської областей та їх реінтеграції”	Передбачається утворення при Донецькій та Луганській ОДА (обласних військових адміністраціях) координаційних рад з питань стабілізації ситуації на деокупованих територіях області та їх реінтеграції, на які покладено виконання першочергових дій, направлених на стабілізацію ситуації на деокупованих територіях області та їх реінтеграції.	Утвореними при Донецькій та Луганській ОДА (обласних військових адміністраціях) координаційними радами проводяться заходи з стабілізації ситуації на деокупованих територіях області та їх реінтеграції.
Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 травня 2023 р. № 370-р “Про затвердження плану основних заходів цивільного захисту України на 2023 рік”	Розпорядженням Кабінету Міністрів України затверджено план основних заходів цивільного захисту України на 2023 рік.	Виконання передбачених планом заходів забезпечить належну підготовку рятувальних підрозділів з їх готовності до виникнення завдань за призначенням.
Постанова Кабінету Міністрів України від 30 травня 2023 р. № 543 “Про внесення змін до Положення про підготовку і проведення призову громадян України на строкову військову службу та прийняття призовників на військову службу за контрактом”	Постановою Кабінету Міністрів України вносяться зміни у Положення про підготовку і проведення призову громадян України на строкову військову службу та прийняття призовників на військову службу за контрактом в частині визначення умов для надання відстрочки призовнику, який має дитину (дітей) віком до 18 років і виховує її (їх) самостійно.	Внесені зміни до Положення про підготовку і проведення призову громадян України на строкову військову службу та прийняття призовників на військову службу за контрактом створюють умови для надання відстрочки призовнику, який має дитину (дітей) віком до 18 років і виховує її (їх) самостійно.

ОГЛЯД ОСНОВНИХ ХАРАКТЕРИСТИК І ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МІННО-ВИБУХОВИХ ЗАСОБІВ СИЛАМИ ОБОРОНИ УКРАЇНИ ТА ВІЙСЬКОВИМИ ФОРМУВАННЯМИ РФ

За період з початку широкомасштабного вторгнення рф в Україну по травень 2023 року включно Сили оборони України та військові формування рф застосовували мінно-вибухові засоби в переважній більшості колишнього радянського виробництва.

Зазначені мінно-вибухові засоби знаходились на озброєнні протиборчих сторін та у великих кількостях були законсервовані на відповідних складах зберігання. Протиборчі сторони також використовували міни закордонного виробництва, а військові формування рф ще і власного виробництва.

Термін “міна” вживається у двох значеннях: міна – як артилерійський боєприпас до мінометів, та міна, як спеціальний інженерний боєприпас (мінно-вибуховий пристрій). У даному додатку термін “міна” буде використовуватись в якості мінно-вибухового засобу.

Довідково: Міна – вид боєприпасів, що застосовується для організації та обладнання наземних і морських вибухових загороджень. Міни призначені для розміщення під землею, на землі чи іншій поверхні або поблизу неї, при цьому активуються внаслідок присутності, наближення або контакту з людиною, наземним чи водним транспортним засобом (зокрема десантним) або літальним апаратом⁵¹⁷.

Типи мінно-вибухових засобів (далі – міни) достатньо різноманітні, що суттєво ускладнює їх класифікацію. Єдиної затвердженої та стандартизованої класифікації мін у керівних документах протиборчих сторін на даний час не проведено.

З метою уніфікації та зведення даних про різноманітні мінно-вибухові пристрої (засоби) за публікаціями з відкритих засобів масової інформації (довідників⁵¹⁸, посібників^{519,520}, наказів⁵²¹ та настанов⁵²²) в додатку наведено варіант класифікації мінно-вибухових засобів, що застосовувались протиборчими сторонами в ході ведення бойових дій під час широкомасштабної агресії рф проти України (Таблиця 1).

⁵¹⁷ Основи організації піротехнічних робіт – навчальний посібник / Барбашин В.В., Назаров О.О., Рютін В.В., Толкунов І.О., Садковий В.П. – Харків // НУЦЗУ – 2010. – 353 с. – URL: <https://tinyurl.com/42kpbn7v>.

⁵¹⁸ Довідник щодо виконання завдань з очищення території ведення бойових дій від вибухонебезпечних предметів / Кам’янець-Подільський // ОНТЦ – 107 с.

⁵¹⁹ Міни які використовуються або можуть використовуватися військами російських загарбників на сухопутному театрі бойових дій – посібник військовослужбовця ЗСУ, НГУ, ТРО України / Дідур О.Л., Шевченко М.С. // 2023 – 225 с. – URL: <https://tinyurl.com/4v2hr3a6>.

⁵²⁰ Посібник з базової ідентифікації боєприпасів в Україні // 2023 – 914 с. – <https://tinyurl.com/4rk2yry6>.

⁵²¹ Наказ начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 04.01.2017 №2 – Керівництво із застосування інженерних боєприпасів підрозділами Збройних Сил України // 329 с.

⁵²² Правила минных постановок (ПМС № В-7, 1978 г.). – Ч.2. Постановка минных заграждений и минных полей надводными кораблями, подводными лодками и самолетами ВМФ. – М.: Воениздат, 1978. – 112 с.

Відповідно до зазначеного, варіант класифікації мінно-вибухових засобів проведено за наступними критеріями:

а) за призначенням (наземні, морські/проти десантні/річкові, спеціальні):

1. Наземні: 1.1. протитанкові (проти гусеничні, протиднищеві, протибортові, протидахові); 1.2. протипіхотні.

2. Морські / протидесантні / річкові: 2.1. морські (протикорабельні, протичовнові, універсальні); 2.2. протидесантні (якірні контактні, донні контактні), 2.3. річкові (річкові якірні, сплавні річкові);

3. Спеціальні: (протитранспортні, об'єктні, сигнальні, міни-пастки / міни-сюрпризи, прилипаючі та інші).

б) за місцем розташування та фіксації:

підземні, наземні, плаваючі, якірні, донні, на об'єктах.

в) за характером вражаючої дії:

фугасні, кумулятивні, осколкові, з ударним ядром, кулеві, хімічні.

г) за направленістю дії:

кругової дії, направленої дії.

д) за типом бойової частини (БЧ):

стаціонарні, підстрибуючі, спливаючі, самонавідні (саморухоми, торпедні).

е) за способом керуваності (приведення до дії):

некеровані, керовані (радіо, акустично, по дроту).

ж) за терміном сповільнення:

миттєвої дії, зі сповільненням.

з) за принципом дії датчика цілі:

контактні – натискної, натяжної, обривної (спрацювання при розриві дроту), розвантажувальної, деформаційної, гальвано-ударної дії.

неконтактні – спрацювають від дії магнітного, сейсмічного, акустичного, оптичного (видимого, теплового та інфрачервоного спектру), гідродинамічної дії, *комбіновані*.

і) за способом доставки до місця застосування:

вручну, засобами механізованого встановлення (спеціальними машинами, кораблями, підводними човнами, літальними апаратами), дистанційно (КБЕ – касетні бойові елементи спеціальних снарядів, бомб, ракет, носіями яких можуть бути РСЗВ, гаубиці, літальні апарати), самотранспортабельні (міни-торпеди) та універсальні.

к) за можливістю вилучення (можливість безпечно підняти міну з місця встановлення) ***та знешкодження*** (можливість перевести міну з бойового у безпечне положення).

л) за наявністю систем самоліквідації або самонейтралізації:

міни після переводу у бойове положення залишаються в готовності до детонації або до моменту спрацювання механізму самоліквідації чи самонейтралізації, або до тих пір, поки внаслідок корозії корпусу не вийде з ладу детонатор та підривач, чи не спливе час роботи елемента живлення.

Класифікація наземних мін на застосуванні протиборчих сторін

За направле- ністю дії	За характером вражаючої дії	За можливістю спрацювання від контакту	За принципом дії датчика цілі	За способом доставки і встановлення міни	Міни, що застосовувалися	
					Силами оборони України	збройними формуваннями рф
Вид: протитанкові міни					24 моделі	12 моделей
Тип: протигусеничні					13 моделей	5 моделей
Кругової дії	Фугасні	Контактні	Натискний	Вручну	Югославія: ТМА-4; Швеція: Stridsvagnsmina m/52B; Данія: Pansermine M/56	
				СРСР: ТМ-46		
				Вручну та засобами механізації	Югославія: ТМРР-6; Румунія: МАТ-62В, МАТ-76	
					СРСР: ТМ-62, ТМ-57	
				Дистанційно (КБЕ)	СРСР: ПТМ-1	
Тип: протидишцеві					7 моделей	5 моделей
Направленої дії	Кумуля- тивні	Контактні	Натискний, датчик нахилу	Вручну	США: М21	
			Датчик нахилу		СРСР: ТМК-2	
			Магнітний		Франція: HPD2A2	
					СРСР: ТМ-72	
Направленої дії	Кумуля- тивні	Неконтактні	Магнітний	Вручну та засобами механізації	Швеція: DM-31	рф: ТМ-89
				Дистанційно (КБЕ)	Німеччина: АТ2	рф: ПТМ-4
					СРСР: ПТМ-3	
Тип: протибортові					4 моделей	1 модель
Направленої дії	Кумуля- тивні	Контактні	Розривний, натискний	Вручну	Німеччина: DM-12 PARM-1	
		Контактні і неконтактні	Натяжний, оптичний		Естонія: РК-14	
			Неконтактні		Натискний, розривний, акустичний, інфрачерв.	Німеччина: DM22 PARM-2
		СРСР: ТМ-83				
Тип: протидахові						1 модель
Направленої дії	Кумуля- тивні	Неконтактні	Акустичний	Вручну		рф: ПТКМ-1Р

За направле-ністю дії	За характером вражаючої дії	За можливістю спрацювання від контакту	За принципом дії датчика цілі	За способом доставки і встановлення міни	Міни, що застосовувалися	
					Силами оборони України	збройними формуваннями рф
Вид: протипіхотні міни					0 моделей	20 моделей
Кругової дії	Фугасні	Контактні	Натискний	Вручну		СРСР: ПМН-4, ПМН-3, ПМН-2, ПМН
				Дистанційно (КБЕ)		СРСР: ПФМ-1 “Лепесток”
	Натяжний		Вручну		рф: ПОМ-2Р	
					СРСР: ОЗМ-72, ОЗМ-3, ОЗМ-4, ПОМЗ-2М	
			Дистанційно (КБЕ)		рф: ПОБ “Пилка”, МИБ “Вкладыш”	
		СРСР: ПОМ-1				
	Осколкові	Неконтактні	Сейсмічний		рф: ПОМ-3 “Медальон”	
			Відсутній	Вручну		СРСР: ОЗМ-160
Контактні		Натяжний	Вручну		СРСР: МОН-50, МОН-90, МОН-200, МОН-100	

Примітка до таблиці 1: перед назвами мін вказані їх країни-виробники. Колір клітинок позначає походження мін.

Таблиця 2

Класифікація морських / річкових мін на застосуванні протиборчих сторін

Види мін	Типи мін	За способом фіксації	Типи носіїв та способи доставки	За необхідністю контакту для спрацювання	За принципом дії датчика цілі	Міни, що застосовувалися	
						Силами оборони України	збройними формуваннями рф
Морські	Протикорабельні	Якірні	Кораблі	Контактні	Гальваноударний		ЯМ
					Електроударний		КПМ
	Протичовнові	Якірні	Кораблі, підводні човни	Неконтактні	Індукційний		ПМ-2
	Універсальні	Якірні	Кораблі	Контактні	Антенний		ГМ
				Неконтактні	Антенний		УГМ
					Акустичний		КБ “Краб”
					Акустичний / гідролокаційний / антенний		УКСМ
			Кораблі, підводні човни, літаки	Неконтактні	Акустичний		РМ-1

Види мін	Типи мін	За способом фіксації	Типи носіїв та способи доставки	За необхідністю контакту для спрацювання	За принципом дії датчика цілі	Міни, що застосовувалися	
						Силами оборони України	збройними формуваннями рф
Морські	Універсальні	Донні	Кораблі, літаки	Неконтактні	Акустичний, індукційний, гідродинамічний	УДМ, УДМ-2	
					Акустичний		УДМ-500
					Акустичний, індукційний	АМД-2М	
					Годинниковий механізм		ПКМ-25, ПКМ-100
			Кораблі, підводні човни, літаки	Неконтактні	Акустичний, індукційний	АМД-2-500, АМД-2-1000	
		На об'єктах	Підводні човни та водолази	Невідомо	Невідомо		МНП-2 “Макрель”
Проти-десантні	Якірні неконт.	Якірні	КБЕ	Неконтактні	Індукційний		рф: КПДМ-4
	Якірні контактні		Плав-засоби, вручну	Контактні	Електро-контактний	ПДМ-3Я	
	Донні контактні	Донні	Вручну, плавзас. і вертольоти		Датчик нахилу	ПДМ-2	
						ПДМ-1М	
Річкові	Якірні		Плав-засоби, вручну		Датчик нахилу	ЯРМ	
	Сплавні (плаваючі)				Електроконтактні датчики нахилу	СРМ	

Примітка до таблиці 2: міни, перед назвами яких не вказано країну-виробник, виготовлені у колишньому СРСР. Колір клітинок позначає походження мін.

Таблиця 3

Класифікація спеціальних мін на застосуванні протиборчих сторін

Види мін	За можливістю спрацювання від контакту	За принципом дії датчика цілі	За можливістю зовнішнього керування	Міни, що застосовувалися	
				Силами оборони України	збройними формуваннями рф
Проти- транспортні	Неконтактні	Інфрачервоний, магнітний	Керовані дротом	США: М3 SLAM-3	
		Вібраційний, датчик нахилу	Радіокеровані	СРСР: МЗУ-2 “Верба”	
			Керовані по дроту	СРСР: МЗУ-С	
				СРСР: МЗД-21, МЗС	
Об’єктні	Контактні	Датчик нахилу		СРСР: БПМ	
	Неконтактні		Некеровані	СРСР: СПМ, МПМ	
		Годин. механізм	Некеровані		
Сигнальні	Контактні	Натяжний	Некеровані	США: М49А1	рф: КРМ-С, МСК-40
				Україна: “Спалах-1”	
				СРСР: СМ	
Міни-пастки та сюрпризи	Контактні	Розванта- жувальний	Некеровані		СРСР: МЛІ-7, МЛІ-8

Види мін	За можливістю спрацювання від контакту	За принципом дії датчика цілі	За можливістю зовнішнього керування	Міни, що застосовувалися	
				Силами оборони України	збройними формуваннями рф
Міни-пастки та міні-сюрпризи	Контактні	Розвантажувальний, вібраційний	Некеровані		СРСР: МС-5
		Датчик нахилу, вібраційний	Некеровані		СРСР: МС-4
		Натискний	Некеровані		СРСР: МС-6щ
		Розвантажувал.	Некеровані		СРСР: МС-3
	Неконтактні	Індукційний	Некеровані		СРСР: МС-6м
Запалювальні	Неконтактні	Без датчику	Некеровані	СРСР: ЗГМ	
Димові				СРСР: УДШ	
Проти-вертольотні	Неконтактні	Акустичний, інфрачервоний	Радіокеровані		рф: ПВМ “Темп-20”, ВТМ-105
		Акустичний, оптичний, РЛС			рф: ПВМ “Бумеранг”

Примітка до таблиці 3: перед назвами мін вказані їх країни-виробники. Колір клітинок позначає походження мін.

За досвідом ведення бойових дій під час відсічі широкомасштабного вторгнення рф в Україну було підтверджено, що міни (як вид зброї адаптований саме до умов оборонних дій) ефективно впливають на хід ведення бойових дій лише за умови їх масованого застосування (одночасно від кількох десятків до кількох десятків тисяч).

Інженерні загородження до складу яких входили мінно-вибухові засоби, з найбільшою ефективністю унеможливлювали пересування та маневр силами та засобами противника на конкретній ділянці місцевості, яка була ними облаштована.

Довідково: Інженерні загородження діляться на мінно-вибухові, невибухові та комбіновані, вони бувають протитанковими, протипіхотними, при наявності річок (водосховищ) можуть обладнуватись водні загородження. Мінно-вибухові загородження складають основу інженерних загороджень і облаштовуються у вигляді мінних полів, груп мін та окремих мін. Для влаштування мінно-вибухових загороджень застосовують протитанкові (ПТМ) та протипіхотні (ППМ) міни, а також заряди вибухових речовин. В комплексі з мінно-вибуховими загородженнями також можуть встановлюватись сигнальні міни, міни-сюрпризи та міни-пастки.

Проте, відсоток втрат від мін всіх типів у порівнянні з втратами від інших видів зброї під час ведення бойових дій на території України був невеликим, так як, міни були лише допоміжними засобами, які сприяли ефективному застосуванню інших видів зброї. Найбільша ефективність застосування мін полягала в обмеженні здійснення маневру силами та засобами противника.

В умовах значної переваги агресора в вогневих засобів ураження (майже 10-ти кратної у засобах РВіА на початку вторгнення) – саме маневреність стала ключовим фактором збереження сил і засобів українського війська, а масоване застосування мінних полів Силами оборони України (особливо під час першого етапу широкомасштабного вторгнення) дозволило обмежити маневр військ противника, змусило агресора здійснювати переміщення у “вигідних” Силам оборони України напрямках, завдяки чому сприяти нанесенню ворогу найбільш результативного вогневого ураження.

Готуючись до “бліцкригу” російське командування на початковому етапі не приділяло відповідної уваги забезпеченню наступаючих військ необхідною кількістю спеціалізованої інженерної техніки. В результаті чого, після підриву одного військовослужбовця чи однієї одиниці техніки на мінах, решта підрозділів припиняли рух по даній місцевості, оскільки більшість мін неможливо було виявити візуальним спостереженням. Підрозділи військових формувань рф не наважувались продовжувати рух без допомоги спеціалізованої інженерної техніки, а інженерна розвідка місцевості на наявність мінно-вибухових засобів та розмінування вибухових пристроїв силами окремих військовослужбовців значно сповільнювали темпи наступу.

Завдяки широкому застосуванню Силами оборони України мінно-вибухових засобів та мінно-вибухових загороджень при організації спротиву агресору було зірвано плани російського військово-політичного керівництва щодо проведення “бліцкригу”, відбувся відступ РОВ з північних областей України, широкомасштабне вторгнення рф перейшло в “затяжну” широкомасштабну війну високої інтенсивності.

Ініціатива ведення активних бойових дій перейшла до Сил оборони України, а військові формування рф здебільшого перейшли до оборонних дій.

За досвідом ведення російсько-української війни з лютого 2022 року, розглянуто основні тактико-технічні характеристики мінно-вибухових засобів на застосуванні Сил оборони України та військових формувань рф (Таблиця 4-6) за їх основними класами: наземні (Таблиця 4); морські, протидесантні, річкові (Таблиця 5); спеціальні (Таблиця 6).

Таблиця 4

1. НАЗЕМНІ МІНИ

1.1. Протитанкові міни

1.1.1. Протитанкові міни на застосуванні Сил оборони України, отримані в рамках військової міжнародної матеріально-технічної допомоги від країн партнерів

РК-14 Застосовуються: 	<table> <tr> <th> Естонія</th><th>Країна-виробник</th><th> Німеччина</th></tr> <tr> <td>2014</td><td>Рік виготовлення</td><td>1994</td></tr> <tr> <td>протитанкова протибортowa</td><td>Вид Тип</td><td>протитанкова протибортowa</td></tr> <tr> <td>кумулятивний</td><td>Характер уражаючої дії</td><td>кумулятивний</td></tr> <tr> <td>50</td><td>Дальність / радіус ураження, м</td><td>до 100</td></tr> <tr> <td>пластик</td><td>Матеріал корпусу</td><td>алюміній</td></tr> <tr> <td>Ø 15,5×В 12</td><td>Габарити: Д×Ш×В, см</td><td>Ø 12,8×В 39</td></tr> <tr> <td>2,6 / 1,5</td><td>Маса міни / ВР, кг</td><td>10 / 1,5</td></tr> <tr> <td>оптичний, натяжний</td><td>Датчик цілі</td><td>акустичний, інфрачервоний, натискний, розривний</td></tr> <tr> <td>миттєвої дії</td><td>За терміном сповільнення</td><td>миттєвої дії</td></tr> <tr> <td>миттєво</td><td>Час взведення</td><td>5 хв</td></tr> <tr> <td>відсутня</td><td>Самоліквідація</td><td>відсутня</td></tr> <tr> <td>відсутня</td><td>Самонейтралізація</td><td>40 діб</td></tr> <tr> <td>вручну</td><td>Спосіб установки</td><td>вручну</td></tr> <tr> <td>так / так</td><td>Здобування / знешкодження</td><td>так / так</td></tr> <tr> <td>керована</td><td>Керованість</td><td>некерована</td></tr> </table>	 Естонія	Країна-виробник	 Німеччина	2014	Рік виготовлення	1994	протитанкова протибортowa	Вид Тип	протитанкова протибортowa	кумулятивний	Характер уражаючої дії	кумулятивний	50	Дальність / радіус ураження, м	до 100	пластик	Матеріал корпусу	алюміній	Ø 15,5×В 12	Габарити: Д×Ш×В, см	Ø 12,8×В 39	2,6 / 1,5	Маса міни / ВР, кг	10 / 1,5	оптичний, натяжний	Датчик цілі	акустичний, інфрачервоний, натискний, розривний	миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії	миттєво	Час взведення	5 хв	відсутня	Самоліквідація	відсутня	відсутня	Самонейтралізація	40 діб	вручну	Спосіб установки	вручну	так / так	Здобування / знешкодження	так / так	керована	Керованість	некерована	DM22 PARM-2 Застосовуються:
 Естонія	Країна-виробник	 Німеччина																																																
2014	Рік виготовлення	1994																																																
протитанкова протибортowa	Вид Тип	протитанкова протибортowa																																																
кумулятивний	Характер уражаючої дії	кумулятивний																																																
50	Дальність / радіус ураження, м	до 100																																																
пластик	Матеріал корпусу	алюміній																																																
Ø 15,5×В 12	Габарити: Д×Ш×В, см	Ø 12,8×В 39																																																
2,6 / 1,5	Маса міни / ВР, кг	10 / 1,5																																																
оптичний, натяжний	Датчик цілі	акустичний, інфрачервоний, натискний, розривний																																																
миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії																																																
миттєво	Час взведення	5 хв																																																
відсутня	Самоліквідація	відсутня																																																
відсутня	Самонейтралізація	40 діб																																																
вручну	Спосіб установки	вручну																																																
так / так	Здобування / знешкодження	так / так																																																
керована	Керованість	некерована																																																

DM-31

Застосовуються:

 <i>Швеція</i>	Країна-виробник	 <i>Німеччина</i>
1989	Рік виготовлення	1988
протитанкова протидидищева	Вид Тип	протитанкова протидидищева
кумулятивний	Характер уражаючої дії	кумулятивний
<i>дані відсутні</i>	Дальність / радіус ураження, м	до 40
алюміній	Матеріал корпусу	алюміній
Ø25,4×В 13	Габарити: Д×Ш×В, см	Ø 12,8×В 39
8 / 4	Маса міни / ВР, кг	10 / 1,5
магнітний	Датчик цілі	розривний, натискний
миттєвої дії	За терміном сповіщення	миттєвої дії
10 хв	Час взведення	6,5 хв
відсутня	Самоліквідація	відсутня
42 доби	Самонейтралізація	40 діб
вручну	Спосіб установки	вручну
ні / ні	Здобування / знешкодження	так / так
некерована	Керованість	некерована

DM-12 PARM-1

Застосовуються:

HPD2A2

Застосовуються:

 <i>Франція</i>	Країна-виробник	 <i>США</i>
1987	Рік виготовлення	1975
протитанкова протидніщева	Вид Тип	протитанкова протидніщева
кумулятивний	Характер уражаючої дії	кумулятивний фугасний
<i>дані відсутні</i>	Дальність / радіус ураження, м	40
пластик	Матеріал корпусу	сталь
28×19х10	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 23×В 11,4
7 / 3	Маса міні / ВР, кг	7,82 / 5
магнітний	Датчик цілі	натискний, датчик нахилу
миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії
10 хв	Час взведення	миттєво
відсутня	Самоліквідація	відсутня
30 діб	Самонеутралізація	відсутня
вручну	Спосіб установки	вручну
ні / ні	Здобування / знешкодження	так / так
некерована	Керованість	некерована

M21

Застосовуються:

TMA-4

Застосовуються:

 <i>Югославія</i>	Країна-виробник	 <i>Югославія</i>
<i>дані відсутні</i>	Рік виготовлення	<i>дані відсутні</i>
протитанкова протиугусенична	Вид Тип	протитанкова протиугусенична
фугасний	Характер уражаючої дії	фугасний
<i>дані відсутні</i>	Дальність / радіус ураження, м	<i>дані відсутні</i>
пластик	Матеріал корпусу	пластик
Ø 28,4×В 11	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 29×В 13
6 / 5,5	Маса міни / ВР, кг	7,2 / 5,1
натискний	Датчик цілі	натискний
миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії
<i>дані відсутні</i>	Час взведення	від 1 до 4 хв
відсутня	Самоліквідація	відсутня
відсутня	Самонеітралізація	відсутня
вручну	Спосіб установки	вручну, механізований
так / так	Здобування / знешкодження	так / так
некерована	Керованість	некерована

TMRP-6

Застосовуються:

МАТ-76

Застосовуються:

 Румунія	Країна-виробник	 Румунія
дані відсутні	Рік виготовлення	дані відсутні
протитанкова протиігусенична	Вид Тип	протитанкова протиігусенична
фугасний	Характер уражаючої дії	фугасний
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
метал	Матеріал корпусу	пластик
Ø 32×В 13	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 32×В 13
10 / 9,5	Маса міни / ВР, кг	9,8 / 7,2
натискний	Датчик цілі	натискний
миттєвої дії	За терміном сповіщення	миттєвої дії
дані відсутні	Час взведення	дані відсутні
відсутня	Самоліквідація	відсутня
відсутня	Самонеїтралізація	відсутня
вручну, механізований	Спосіб установки	вручну, механізований
так / так	Здобування / знешкодження	так / так
некерована	Керованість	некерована

МАТ-62В

Застосовуються: Stridsvagnsmina
m/52BЗастосовуються:

 Швеція	Країна-виробник	 Данія
дані відсутні	Рік виготовлення	дані відсутні
протитанкова протиігусенична	Вид Тип	протитанкова протиігусенична
фугасний	Характер уражаючої дії	фугасний
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	40
дерево	Матеріал корпусу	метал
Ø 34,5×В 7,2	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 30×В 11
9,5 / 8	Маса міни / ВР, кг	7,4 / 7,2
натискний	Датчик цілі	натискний
миттєвої дії	За терміном сповіщення	миттєвої дії
миттєво	Час взведення	миттєво
відсутня	Самоліквідація	відсутня
відсутня	Самонеїтралізація	відсутня
вручну	Спосіб установки	вручну
так / так	Здобування / знешкодження	так / так
некерована	Керованість	некерована

Pansermine M/56

Застосовуються:

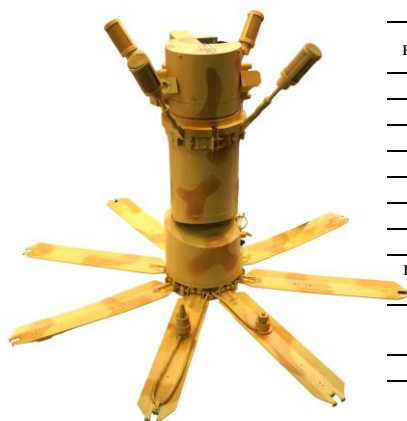
AT2

Застосовуються:

 Німеччина	Країна-виробник
дані відсутні	Рік виготовлення
протитанкова протиігусенична	Вид Тип
кумулятивний	Характер уражаючої дії
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м
метал	Матеріал корпусу
Ø 10×В 17	Габарити: Д×Ш×В см
2,2 / 0,9	Маса міни / ВР, кг
магнітний	Датчик цілі
дані відсутні	За терміном сповіщення
дані відсутні	Час взведення
до 4 діб	Самоліквідація
відсутня	Самонеїтралізація
дистанційний	Спосіб установки
ні / ні	Здобування / знешкодження
некерована	Керованість

1.1.2. Протитанкові міни російського виробництва на застосуванні військових формувань РФ

ПТКМ-1Р

	Країна-виробник	
рф		рф
2020	Рік виготовлення	1993
протитанкова протидахова	Вид Тип	протитанкова протиципнева
кумулятивний	Характер уражаючої дії	кумулятивно- фугасний
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
дані відсутні	Матеріал корпусу	метал
Ø 22×В 51	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 32×В 13,2
19,9 / 2,9	Маса міни / ВР, кг	11,5 / 6,7
акустичний	Датчик цілі	магнітний
миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії
6 хв	Час взведення	20-700 с
від 1 до 10 діб	Самоліквідація	відсутня
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
вручну	Спосіб установки	вручну, механізований
дані відсутні	Здобування / знешкодження	так / так
дані відсутні	Керованість	некерована

ТМ-89

Країна-виробник	
	рф
Рік виготовлення	1990
Вид Тип	протитанкова протиципнева
Характер уражаючої дії	кумулятивний
Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
Матеріал корпусу	метал
Габарити: Д×Ш×В см	Д 35×Ш 11×В 5,5
Маса міни / ВР, кг	3,25 / 1,4
Датчик цілі	магнітний
За терміном сповільнення	миттєвої дії
Час взведення	40-80 с
Самоліквідація	8 / 12 / 24 / 48 год
Самонейтралізація	120 діб
Спосіб установки	дистанційний
Здобування / знешкодження	ні / ні
Керованість	некерована

ПТМ-4

міна в бойовому положенні

касета
з двома мінами

1.1.3. Протитанкові міни радянського виробництва на застосуванні протиборчих сторін

ПТМ-3

Застосовуються:

	Країна-виробник	
СРСР		СРСР
1987	Рік виготовлення	1983
протитанкова протиципнева	Вид Тип	протитанкова протибортова
кумулятивний	Характер уражаючої дії	кумулятивний
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	5-50
сталь	Матеріал корпусу	метал
33×8,4×8,4	Габарити: Д×Ш×В см	45,5×37,7×44
4,9 / 1,8	Маса міни / ВР, кг	28,1 / 9,6
магнітний	Датчик цілі	сейсмічний інфрачервоний
миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії
60 с	Час взведення	від 1 до 30 хв
48 год	Самоліквідація	відсутня
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
дистанційний	Спосіб установки	вручну
ні / ні	Здобування / знешкодження	так / так
некерована	Керованість	керована

ТМ-83

Застосовуються:

ПТМ-1

Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник	 СРСР
1975	Рік виготовлення	1973
протитанкова протиусенична	Вид Тип	протитанкова протиусенична
фугасний	Характер уражаючої дії	кумулятивний
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
поліетилен	Матеріал корпусу	сталь
33,7×7×5,9	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 25×В 12,8
1,6 / 1,1	Маса міни / ВР, кг	6 / 2,5
деформаційний	Датчик цілі	магнітний
миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії
від 60 до 100 с	Час взведення	30-120 с
40 год відсутня	Самоліквідація Самонейтралізація	відсутня 1-18 місяців
дистанційний	Спосіб установки	вручну
так / ні	Здобування / знешкодження	так / так
некерована	Керованість	некерована

ТМ-72

Застосовуються:

ТМ-62М

Застосовуються:

Індекси:

М – метал, Т – тканина,
Д – дерево, П – пластик,
Б – без корпусу

 СРСР	Країна-виробник	 СРСР
1962	Рік виготовлення	1958
протитанкова протиусенична	Вид Тип	протитанкова протицинища
фугасний	Характер уражаючої дії	кумулятивний
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
метал	Матеріал корпусу	метал
Ø 32×В 12,8	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 30,7×В 26,5
9,5-10 / 7,5-8	Маса міни / ВР, кг	12 / 6-6,5
натискний	Датчик цілі	датчик нахилу
миттєвої дії	За терміном сповільнення, с	0,3-0,45
120 с	Час взведення	від 20 до 700 с
відсутня відсутня	Самоліквідація Самонейтралізація	відсутня відсутня
вручну, механізований	Спосіб установки	вручну
так / так	Здобування / знешкодження	так / так
некерована	Керованість	некерована

ТМК-2

Застосовуються:

ТМ57

Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник	 СРСР
1956	Рік виготовлення	1946
протитанкова протиусенична	Вид Тип	протитанкова протиусенична
фугасний	Характер уражаючої дії	фугасний
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
сталь	Матеріал корпусу	сталь
Ø 32×В 11,1	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 25×В 17,5
9 / 6,5	Маса міни / ВР, кг	9,5 / 7,25
натискний	Датчик цілі	натискний
миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії
від 2 до 3 хв	Час взведення	миттєво
відсутня відсутня	Самоліквідація Самонейтралізація	відсутня відсутня
вручну, механізований	Спосіб установки	вручну
так / так	Здобування / знешкодження	так / так
некерована	Керованість	некерована

ТМ-46

Застосовуються:

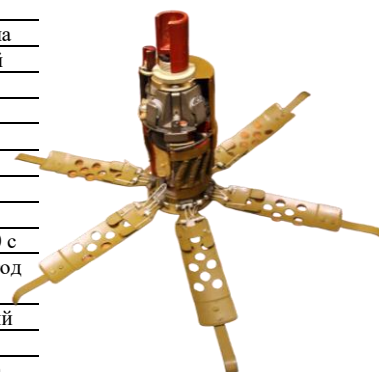
1.2. Протипіхотні міни

1.2.1. Протипіхотні міни російського виробництва на застосуванні військових формувань РФ

ПОМ-3
“Медальон”

 РФ	Країна-виробник	 РФ
2019	Рік виготовлення	2007
протипіхотна	Вид	протипіхотна
осколковий	Характер уражаючої дії	осколковий
8-13	Дальність / радіус ураження, м	8-10
дані відсутні	Матеріал корпусу	метал
Ø 6,3×В 19	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 8,1×В 17
1,8 / дані відсутні	Маса міни / ВР, кг	0,8 / 0,08
сейсмічний	Датчик цілі	натяжний
миттєвої дії	За терміном сповільнення	3-5 с
дані відсутні	Час взведення	від 60 до 120 с
8 / 12 / 24 / 48 год	Самоліквідація	від 3 до 100 год
відсутня	Самонейтралізація	120 діб
Дистанційний	Спосіб установки	дистанційний
так / так	Здобування / знешкодження	ні / ні
некерована	Керованість	некерована

МИБ “Вкладыш”

ПОБ “Пилка”

 РФ	Країна-виробник	 РФ
2005	Рік виготовлення	1993
протипіхотна	Вид	протипіхотна
осколковий	Характер уражаючої дії	осколковий
20 м	Дальність / радіус ураження, м	5-8 м
пластик	Матеріал корпусу	сталь
Ø 9×В 17	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 6,85×В 16,5
2,5 / 0,5	Маса міни / ВР, кг	1,7 / 0,14
натяжний	Датчик цілі	натяжний
миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії
від 3 хв до 59 год	Час взведення	від 50 до 120 с
відсутня	Самоліквідація	від 4 до 100 год
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
дистанційний	Спосіб установки	вручну
так / так	Здобування / знешкодження	ні / ні
некерована	Керованість	некерована

ПОМ-2Р

ПОМ-2 “Отёк”

 РФ	Країна-виробник
1993	Рік виготовлення
протипіхотна	Вид
осколковий	Характер уражаючої дії
10 м	Дальність / радіус ураження, м
сталь	Матеріал корпусу
Ø 6,3×В 18	Габарити: Д×Ш×В см
1,6 / 0,14	Маса міни / ВР, кг
натяжний	Датчик цілі
миттєвої дії	За терміном сповільнення
50 с	Час взведення
від 4 до 100 год	Самоліквідація
відсутня	Самонейтралізація
дистанційний	Спосіб установки
ні / ні	Здобування / знешкодження
некерована	Керованість

1.2.2. Протипіхотні міни радянського виробництва на застосуванні протиборчих сторін

ПМН-4

Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник	 СРСР
1989	Рік виготовлення	1980-ті
протипіхотна	Вид	протипіхотна
фугасний	Характер уражаючої дії	фугасний
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
пластик	Матеріал корпусу	пластик
Ø 9,5×В 4,2	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 12,2×В 5,4
0,3 / 0,05	Маса міни / ВР, кг	0,6 / 0,08
натискний	Датчик цілі	натискний
миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії
від 1 хв до 40 хв	Час взведення	від 3 хв до 59 год
відсутня	Самоліквідація	від 12 год до 8 діб
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
вручну	Спосіб установки	вручну
так / ні	Здобування / знешкодження	ні / ні
некерована	Керованість	некерована

ПМН-3

Застосовуються:

ПФМ-1

Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник	 СРСР
1978	Рік виготовлення	1975
протипіхотна	Вид	протипіхотна
фугасний	Характер уражаючої дії	фугасний
1	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
поліетилен	Матеріал корпусу	пластик
11,6×6,4×2	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 12×В 5,4
0,08 / 0,04	Маса міни / ВР, кг	0,4 / 0,1
натискний	Датчик цілі	натискний
миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії
від 60 до 600 с	Час взведення	від 30 с до 5 хв
відсутня	Самоліквідація	відсутня
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
дистанційний	Спосіб установки	вручну
так / ні	Здобування / знешкодження	так / ні
відсутня	Керованість	некерована

ПМН-2

Застосовуються:

ОЗМ-72

Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник	 СРСР
1973	Рік виготовлення	1973
протипіхотна	Вид	протипіхотна
осколковий	Характер уражаючої дії	осколковий
32	Дальність / радіус ураження, м	8,5-13,5
сталь	Матеріал корпусу	чавун
Ø 10,8×В 17,2	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 7,6×В 13
5 / 0,66	Маса міни / ВР, кг	3,2 / 0,75
натяжний, обривний	Датчик цілі	натяжний
миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії
від 3 хв до 59 год	Час взведення	від 3 хв до 59 год
відсутня	Самоліквідація	відсутня
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
вручну	Спосіб установки	вручну
так / так	Здобування / знешкодження	так / так
некерована	Керованість	електрокерована

ОЗМ-3

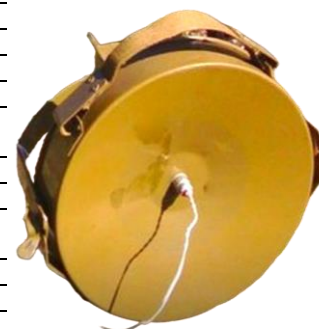
Застосовуються:

МОН-90

Застосовуються:

	Країна-виробник	
СРСР		СРСР
1970	Рік виготовлення	1970
протипіхотна	Вид	протипіхотна
осколковий	Характер уражаючої дії	осколковий
100/54°	Дальність / радіус ураження, м	200 / 10
пластик	Матеріал корпусу	сталь
34,5×15,3×20,2	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 43,4×В 13,3
12,1 / 6,2	Маса міни / ВР, кг	25 / 12
електричний, натяжний	Датчик цілі	електричний, натяжний
миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії
від 50 до 240 с	Час взведення	від 50 до 240 с
відсутня	Самоліквідація	відсутня
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
вручну	Спосіб установки	вручну
так / так	Здобування / знешкодження	так / так
керована	Керованість	керована

МОН-200

Застосовуються:

ПОМ-1

Застосовуються:

	Країна-виробник	
СРСР		СРСР
1970	Рік виготовлення	1966
протипіхотна	Вид	протипіхотна
осколковий	Характер уражаючої дії	осколковий
4-6	Дальність / радіус ураження, м	50 / 54°
сталь	Матеріал корпусу	пластик
Ø 8	Габарити: Д×Ш×В см	22,6×6,6×15,5
0,75 / 0,1	Маса міни / ВР, кг	2 / 0,7
натяжний	Датчик цілі	електричний, натяжний
миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії
від 60 до 600 с	Час взведення	від 50 до 240 с
відсутня	Самоліквідація	відсутня
від 5 до 15 діб	Самонейтралізація	відсутня
дистанційний	Спосіб установки	вручну
ні / ні	Здобування / знешкодження	так / так
некерована	Керованість	керована

МОН-50

Застосовуються:

ОЗМ-4

Застосовуються:

	Країна-виробник	
СРСР		СРСР
1965	Рік виготовлення	1962
протипіхотна	Вид	протипіхотна
осколковий	Характер уражаючої дії	осколковий
11-18	Дальність / радіус ураження, м	115 / 6-10
чавун	Матеріал корпусу	сталь
Ø 9×В 17	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 23,6×В 8,25
5,4/0,17	Маса міни / ВР, кг	5 / 2
натяжний	Датчик цілі	електричний, натяжний
миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії
від 3 хв до 59 год	Час взведення	від 50 до 240 с
відсутня	Самоліквідація	відсутня
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
вручну	Спосіб установки	вручну
так / так	Здобування / знешкодження	так / так
некерована	Керованість	керована

МОН-100

Застосовуються:

ПМН

Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник	 СРСР
1950	Рік виготовлення	1950
протипіхотна	Вид	протипіхотна
фугасний	Характер уражаючої дії	осколковий
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	32-50
пластик	Матеріал корпусу	сталь
Ø 11×В 5,3	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 17×В 103
0,55 / 0,2	Маса міни / ВР, кг	85 / 4,5
натискний	Датчик цілі	відсутній
миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії
від 3 хв до 59 год	Час взведення	миттєво
відсутня	Самоліквідація	відсутня
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
вручну	Спосіб установки	вручну
так / так	Здобування / знешкодження	так / так
некерована	Керованість	електрокерована

ОЗМ-160

Застосовуються:

ПОМЗ-2М

Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник	 СРСР
1942	Рік виготовлення	1941
протипіхотна	Вид	протипіхотна
осколковий	Характер уражаючої дії	осколковий
6-9	Дальність / радіус ураження, м	6-9
чавун	Матеріал корпусу	чавун
Ø 6×В 10,7	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 6×В 13
1,7 / 0,075	Маса міни / ВР, кг	2,3 / 0,075
натяжний	Датчик цілі	натяжний
миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії
від 3 до 59 год	Час взведення	від 3 до 59 год
відсутня	Самоліквідація	відсутня
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
вручну	Спосіб установки	вручну
так / так	Здобування / знешкодження	так / так
не керована	Керованість	не керована

ПОМЗ-2

Застосовуються:

Таблиця 5

2. МОРСЬКІ, ПРОТИДЕСАНТНІ, РІЧКОВІ

2.1. Морські міни

2.1.1. Протикорабельні міни радянського виробництва на застосуванні протиборчих сторін

ЯМ (МЯМ)

Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник	 СРСР
1943	Рік виготовлення	1957
якірна	Спосіб фіксації	якірна
від 2,5 до 280	Глибина місця встановлення, м	від 5 до 20
фугасний	Характер уражаючої дії	фугасний
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
метал	Матеріал корпусу	метал
Ø 53	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 531
Д 68 × Ш 58 × В 98	Маса міни / ВР, кг	Д 145×Ш 77× В 70
175 / 20	Датчик цілі	360 / 30
гальваноударний	За терміном сповільнення	електроударний
дані відсутні	Час взведення	дані відсутні
10-20 хв	Самоліквідація	дані відсутні
відсутня	Самонейтралізація	дані відсутні
відсутня	Спосіб установки	дані відсутні
кораблями	Здобування / знешкодження	дані відсутні
дані відсутні	Керованість	дані відсутні
некерована		некерована

КПМ

Застосовуються:

2.1.2. Протичовнові міни радянського виробництва на застосуванні рф

ПМ-2

Застосовуються:

СРСР

Країна-виробник

1965	Рік виготовлення
якірна	Спосіб фіксації
від 120 до 700	Глибина місця встановлення, м
фугасний	Характер уражаючої дії
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м
сталь	Матеріал корпусу
Ø 53,4×Д 385	Габарити: Д×Ш×В см
850 / 270	Маса міни / ВР, кг
індукційний	Датчик цілі
дані відсутні	За терміном сповільнення
дані відсутні	Час взведення
відсутня	Самоліквідація
так	Самонейтралізація
кораблями, підводними човнами	Спосіб установки
ні / ні	Здобування / знешкодження
некерована	Керованість

2.1.3. Універсальні міни радянського виробництва на застосуванні протиборчих сторін

МНП-2
“Макрель”

Застосовуються:

(фото ілюстративне)

СРСР

Країна-виробник

1979	Рік виготовлення	1969	Рік виготовлення
на об'єктах	Спосіб фіксації	донна	Спосіб фіксації
від 6 до 60	Глибина місця встановлення, м	від 35 до 125	Глибина місця встановлення, м
фугасний	Характер уражаючої дії	фугасний	Характер уражаючої дії
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м
метал	Матеріал корпусу	метал	Матеріал корпусу
Ø 52,8×Д 295/376	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 79(НК) / 63(АВ) × Д 279	Габарити: Д×Ш×В см
680 / 300	Маса міни / ВР, кг	1350 / 650	Маса міни / ВР, кг
дані відсутні	Датчик цілі	акустично-індукційно-гідродинамічний або акустичний спрямованої дії	Датчик цілі
дані відсутні	Час сповільнення / зведення	дані відсутні	Час сповільнення / зведення
1 рік	Самоліквідація	відсутня	Самоліквідація
	Самонейтралізація	відсутня	Самонейтралізація
вручну з підводних човнів	Спосіб установки	кораблями, літаками	Спосіб установки
ні / ні	Здобування / знешкодження	ні / ні	Здобування / знешкодження
некерована	Керованість	некерована	Керованість

УДМ

Застосовуються:

УДМ-500

Застосовуються:

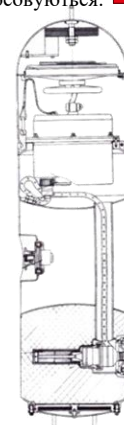
СРСР

Країна-виробник

1965	Рік виготовлення	1961	Рік виготовлення
донна	Спосіб фіксації	спеціальна універсальна	Спосіб фіксації
від 8 до 30	Глибина місця встановлення, м	від 3 до 25	Глибина місця встановлення, м
фугасний	Характер уражаючої дії	фугасний	Характер уражаючої дії
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м
метал	Матеріал корпусу	дані відсутні	Матеріал корпусу
Ø 45×Д 158	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 29×Д 120	Габарити: Д×Ш×В см
575 / 300	Маса міни / ВР, кг	дані відсутні / 25	Маса міни / ВР, кг
акустичний спрямованої дії	Датчик цілі	годинниковий механізм	Датчик цілі
дані відсутні	Час сповільнення / зведення	дані відсутні	Час сповільнення / зведення
відсутній	Самоліквідація	відсутня	Самоліквідація
відсутній	Самонейтралізація	відсутня	Самонейтралізація
кораблями, літаками	Спосіб установки	вручну з кораблів, підводних човнів	Спосіб установки
ні / ні	Здобування / знешкодження	ні / ні	Здобування / знешкодження
некерована	Керованість	некерована	Керованість

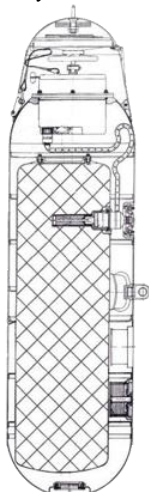
ПКМ-25

Застосовуються:

ПКМ-100

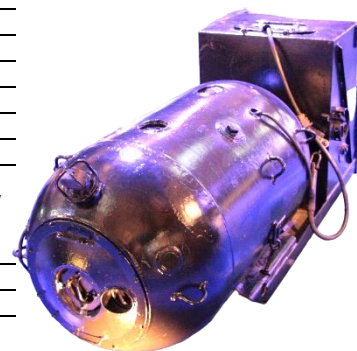
Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник	 СРСР
1960	Рік виготовлення	1960
спеціальна універсальна	Спосіб фіксації	якірна
від 3 до 25	Глибина місця встановлення, м	від 50 до 700
фугасний	Характер уражаючої дії	фугасний
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
дані відсутні	Матеріал корпусу	сталь
Ø 39×Д 158	Габарити: Д×Ш×В см	Д 230×Ш 92×В 87
дані відсутні / 100	Маса міни / ВР, кг	1250-1350 / 300
годинниковий механізм	Датчик цілі	акустичний / гідролокаційний / антенний (електричний)
дані відсутні	За терміном сповільнення	дані відсутні
дані відсутні	Час взведення	до 24
відсутня	Самоліквідація	відсутня
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
вручну з кораблів, підводних човнів	Спосіб установки	кораблями
ні / ні	Здобування / знешкодження	дані відсутні / ні
некерована	Керованість	некерована

УКСМ

Застосовуються:

РМ-1

Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник	 СРСР
1960	Рік виготовлення	1957
якірна	Спосіб фіксації	якірна
від 40 до 300	Глибина місця встановлення, м	від 120 до 1500
фугасний	Характер уражаючої дії	фугасний
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
дані відсутні	Матеріал корпусу	метал
Ø 63×Д 275-285	Габарити: Д×Ш×В см	Д 245×Ш 98×В 124
900-850 / 200	Маса міни / ВР, кг	1350 / 300
акустичний	Датчик цілі	антенний електроконтактний / неконтактний
дані відсутні	За терміном сповільнення	дані відсутні
від 1 год до 24 діб	Час взведення	дані відсутні
відсутня	Самоліквідація	відсутня
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
кораблями, підводними човнами, літаками	Спосіб установки	кораблями
ні/ні	Здобування / знешкодження	дані відсутні / ні
некерована	Керованість	некерована

ГМ / УГМ

Застосовуються:

АМД-2М

Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник	 СРСР
1954	Рік виготовлення	1944
донна	Спосіб фіксації	якірна
від 8 до 50	Глибина місця встановлення, м	До 280
фугасний	Характер уражаючої дії	фугасний
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
метал	Матеріал корпусу	сталь
Ø 63× Д 285,5	Габарити: Д×Ш×В см	Д 216×Ш 92×В 119
1100-1250 / 620	Маса міни / ВР, кг	1065 / 240
акустичний, індукційний	Датчик цілі	акустичний
дані відсутні	За терміном сповільнення	дані відсутні
дані відсутні	Час взведення	до 24
відсутня	Самоліквідація	відсутня
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
кораблями, літаками	Спосіб установки	кораблями
ні / ні	Здобування / знешкодження	ні / ні
некерована	Керованість	некерована

КБ “Краб”

Застосовуються:

АМД-2-500

Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник	 СРСР
1944	Рік виготовлення	1944
донна	Спосіб фіксації	донна
від 6 до 50	Глибина місця встановлення, м	від 6 до 50
фугасний	Характер уражаючої дії	фугасний
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
метал	Матеріал корпусу	метал
Ø 45×Д 240	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 53,3×Д 345
500 / 300	Маса міни / ВР, кг	1000 / 700
акустичний, індукційний	Датчик цілі	акустичний, індукційний
дані відсутні	За терміном сповільнення	дані відсутні
дані відсутні	Час взведення	дані відсутні
так	Самоліквідація	так
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
плавзасобами, літаками	Спосіб установки	плавзасобами, літаками
ні/ні	Здобування / знешкодження	ні/ні
некерована	Керованість	некерована

АМД-2-1000

Застосовуються:

2.2. Протидесантні міни

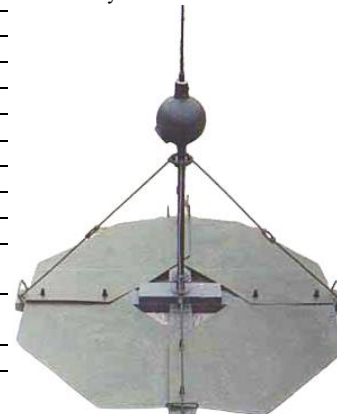
2.2.1. Протидесантні донні міни на застосуванні протиборчих сторін

ПДМ-1М

Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник	 СРСР
1955	Рік виготовлення	1955
донна	Вид	донна
від 1,1 до 2	Глибина місця встановлення, м	від 1,5 до 3,8
фугасна	Характер уражаючої дії	фугасна
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
сталь	Матеріал корпусу	сталь
Ø 80×В 100	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 200×В 200
60 / 10	Маса міни / ВР, кг	100-135 / 15
датчик нахилу	Датчик цілі	датчик нахилу
дані відсутні	За терміном сповільнення	дані відсутні
від 8 до 150 хв	Час взведення	від 8 до 150 хв
відсутня	Самоліквідація	відсутня
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
плавзасоби, вертольоти, вручну	Спосіб установки	плавзасоби, вручну
так / так	Здобування / знешкодження	так / так
некерована	Керованість	некерована

ПДМ-2

Застосовуються:

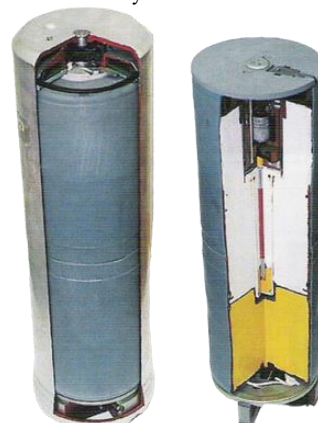
2.2.2. Протидесантні якірні міни на застосуванні протиборчих сторін

ПДМ-3Я

Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник	 РФ
1958	Рік виготовлення	1990-ті
якірна	Вид	якірна
от 1 до 10	Глибина місця встановлення, м	від 2 до 10
фугасна	Характер уражаючої дії	фугасна
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
сталь	Матеріал корпусу	сталь
Ø 90 × Ш 65 × В 73	Габарити: Д×Ш×В см	касета Ø 14 × В 48 міна Ø 13,6 × В 44
175 / 15	Маса міни / ВР, кг	9,2 (7,7) / 2,7
електроконтактний	Датчик цілі	індукційний
дані відсутні	За терміном сповільнення	дані відсутні
від 15 до 30 хв	Час взведення	9 хв ±10%
від 2 до 360 діб	Самоліквідація	24 год ±10%
плавзасоби, вручну	Спосіб установки	вручну або засобами механізації: наземними та гелікоптерами
так / так	Здобування / знешкодження	дані відсутні
некерована	Керованість	некерована

КПДМ-4 / ПДМ-4

Застосовуються:

касета КПДМ-4

міна ПДМ-4

2.3. Річкові міни

2.3.1. Річкові якірні міни радянського виробництва на застосуванні протиборчих сторін

ЯРМ	Застосовуються: 	 СРСР	Країна-виробник
			
		1954	Рік виготовлення
		якірна	Вид
		від 1 до 12	Глибина місця встановлення, м
		фугасна	Характер уражаючої дії
		дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м
		сталь	Матеріал корпусу
		Ø 27,5×В 51	Габарити: Д×Ш×В см
		13 / 3	Маса міни / ВР, кг
		датчик нахилу	Датчик цілі
		дані відсутні	За терміном сповільнення
		від 10 до 40 хв	Час взведення
		відсутня	Самоліквідація
		відсутня	Самонейтралізація
		плавзасобами	Спосіб установки
		так / так	Здобування / знешкодження
		некерована	Керованість

2.3.2. Сплавні річкові міни радянського виробництва на застосуванні протиборчих сторін

Країна-виробник	 СРСР	Застосовуються: 	СРМ
Рік виготовлення	1959		
Вид	сплавна		
Характер уражаючої дії	фугасна		
Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні		
Матеріал корпусу	сталь		
Габарити: Д×Ш×В см	Ø 31×В 58		
Маса міни / ВР, кг	40 / 20		
Датчики цілі	електроконтактні датчики нахилу		
Час взведення	від 5 до 40 хв		
Самоліквідація / самонейтралізація	так / так		
Спосіб установки	вручну, плавзасобами		
Здобування / знешкодження	ні / ні		
Керованість	некерована		

Примітка до таблиці 5: Застосування морських, протидесантних та річкових мін в Силах оборони України регламентується: 1. Наказ Міністерства оборони України від 29.06.2023 року №10ДСК “Деякі питання організації діяльності служб забезпечення в системі Міністерства оборони України”; 2. Наказ Міністерства оборони України від 08.01.2019 року №8 “Про затвердження Інструкції з реєстрації штатно-табельних предметів”; 3. Наказ начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 04.01.2017 року №2 – “Про затвердження Керівництва із застосування інженерних боєприпасів підрозділами Збройних Сил України”.

3. СПЕЦІАЛЬНІ МІНИ

3.1. Протитранспортні міни

3.1.1. Протитранспортні міни на застосуванні Сил оборони України, отримані в рамках військової міжнародної матеріально-технічної допомоги від країн партнерів

МЗ SLAM-3

Застосовуються:

 США	Країна-виробник
1990	Рік виготовлення
протитранспортна протидищева, протибортова	Вид Тип
кумулятивний	Характер уражаючої дії
1-7	Дальність / радіус ураження, м
пластик	Матеріал корпусу
13×9×5,6	Габарити: Д×Ш×В см
1 / 0,28	Маса міни / ВР, кг
інфрачервоний, магнітний	Датчик цілі
15 / 30 / 45 / 60 хв	За терміном сповільнення
60 с	Час взведення
від 4 до 24 год / відсутня	Самоліквідація / самонейтралізація
вручну	Спосіб установки
ні / ні	Здобування / знешкодження
керована	Керованість

3.1.2. Протитранспортні міни радянського виробництва на застосуванні протиборчих сторін

МЗУ-2 “Верб”

Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник	 СРСР
1974	Рік виготовлення	1970
протитранспортна	Вид	протитранспортна
фугасний	Характер вражаючої дії	фугасний
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
пластик	Матеріал корпусу	сталь
Д 19,3×Ш 11,6×В 3,2	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 20×В 45,3
0,7 / 0,15	Маса міни / ВР, кг	19 / 16
вібраційний, датчик нахилу	Датчик цілі	вібраційний, датчик нахилу
від 0,5 до 144 год	За терміном сповільнення	від 1 до 60 діб
дані відсутні	Час взведення	дані відсутні
відсутня	Самоліквідація	від 1 до 60 діб
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
вручну	Спосіб установки	вручну
ні / ні	Здобування / знешкодження	ні / ні
радіокерована	Керованість	керована

МЗУ-С

Застосовуються:

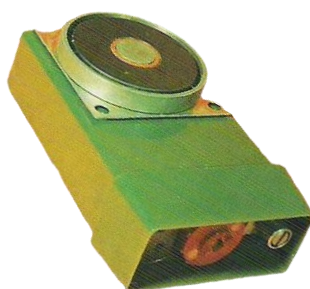

3.2. Об'єктні міни

3.2.1. Об'єктні міни радянського виробництва на застосуванні протиборчих сторін

МЗД-21

Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник	 СРСР
1980	Рік виготовлення	1960
об'єктна	Вид	об'єктна
фугасний	Характер вражаючої дії	фугасний
6	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
пластик	Матеріал корпусу	алюміній
Д 8,75×Ш 5,85×В 2,25	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 25,5×В 10
0,29 / 0,02	Маса міни / ВР, кг	7 / 2,8
датчик нахилу, >7-19°	Датчик цілі	відсутній
від 1 до 120 год	За терміном сповільнення	від 15 хв до 40 діб
15±2 хв	Час взведення	дані відсутні
відсутня	Самоліквідація	відсутня
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
вручну	Спосіб установки	вручну
ні / ні	Здобування / знешкодження	ні / ні
керована	Керованість	некерована

БПМ

Застосовуються:

СПМ

Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник	 СРСР
1940	Рік виготовлення	1939
об'єктна	Вид	об'єктна
фугасний	Характер вражаючої дії	фугасний
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
пластик	Матеріал корпусу	пластик
Д 28×Ш 11,5×В 7,5	Габарити: Д×Ш×В см	Д 15×Ш 7,5×В 5
3 / 1	Маса міни / ВР, кг	0,77 / 0,3
відсутній	Датчик цілі	відсутній
від 15 хв до 40 діб	За терміном сповільнення	від 15 хв до 70 год
дані відсутні	Час взведення	дані відсутні
відсутня	Самоліквідація	відсутня
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
вручну	Спосіб установки	вручну
ні / ні	Здобування / знешкодження	ні / ні
некерована	Керованість	некерована

МПМ

Застосовуються:

МЗС

Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник
дані відсутні	Рік виготовлення
об'єктна	Вид
осколковий	Характер вражаючої дії
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м
сталь	Матеріал корпусу
Ø 22,7×В 17	Габарити: Д×Ш×В см
7 / 1	Маса міни / ВР, кг
датчик нахилу, >18-30°	Датчик цілі
від 2 до 60 діб	За терміном сповільнення
дані відсутні	Час взведення
відсутня	Самоліквідація
відсутня	Самонейтралізація
вручну	Спосіб установки
ні / ні	Здобування / знешкодження
керована	Керованість

3.3. Сигнальні міни

3.3.1. Сигнальні міни на застосуванні Сил оборони України, отримані в рамках військової міжнародної МТД від країн партнерів

М49А1

Застосовуються:

 США	Країна-виробник
1967	Рік виготовлення
освітлювальна	Вид
від 55 с	Час горіння
алюміній	Матеріал корпусу
Ш 7,8×В 12,3	Габарити: Д×Ш×В см
0,34 / 0,14	Маса міни / ВР, кг
натяжний, обривний	Датчик цілі
миттєвої дії	За терміном сповільнення
миттєво	Час взведення
відсутня	Самоліквідація
відсутня	Самонейтралізація
вручну	Спосіб установки
так / так	Здобування / знешкодження
некерована	Керованість

3.3.2. Сигнальні міни українського виробництва на застосуванні Сил оборони України

“Спалах-1”

	Країна-виробник
Україна	
2014	Рік виготовлення
сигнальна	Вид
від 10 до 12 с	Час горіння
полімер	Матеріал корпусу
Ø 3,6×В 27,5	Габарити: Д×Ш×В см
0,2	Маса міни / ВР, кг
натяжний	Датчик цілі
миттєвої дії	За терміном сповільнення
дані відсутні	Час взведення
відсутня	Самоліквідація
відсутня	Самонейтралізація
вручну	Спосіб установки
ні / ні	Здобування / знешкодження
некерована	Керованість

3.3.3. Сигнальні міни російського виробництва на застосуванні військових формувань рф

КРМ-С

	Країна-виробник	
рф		рф
дані відсутні	Рік виготовлення	дані відсутні
сигнальна	Вид	сигнальна
30 с	Час горіння	від 23 до 28 с
сталь	Матеріал корпусу	сталь
Ø 6,85×В 17,5	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 4×В 35
1,7	Маса міни / ВР, кг	1
натяжний	Датчик цілі	натяжний
миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії
від 9 до 64 с	Час взведення	від 9 до 64 с
відсутня	Самоліквідація	відсутня
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
вручну	Спосіб установки	вручну
ні / ні	Здобування / знешкодження	ні / ні
некерована	Керованість	некерована

МСК-40

3.3.4. Сигнальні міни радянського виробництва на застосуванні протиборчих сторін

СМ

Застосовуються:

	Країна-виробник
СРСР	
1950	Рік виготовлення
сигнальна	Вид
від 10 до 12 с	Час горіння
сталь	Матеріал корпусу
Ø 2,5×В 27,8	Габарити: Д×Ш×В см
0,4	Маса міни / ВР, кг
натяжний	Датчик цілі
миттєвої дії	За терміном сповільнення
від 9 до 64 с	Час взведення
відсутня	Самоліквідація
відсутня	Самонейтралізація
вручну	Спосіб установки
ні / ні	Здобування / знешкодження
некерована	Керованість

3.4. Міни-сюрпризи та міни-пастки

3.4.1. Міни-сюрпризи та міни-пастки радянського виробництва на застосуванні протиборчих сторін

МЛ-7

Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник	 СРСР
1984	Рік виготовлення	1980
міна-пастка	Вид	міна-пастка
фугасний	Характер вражаючої дії	фугасний
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
пластик	Матеріал корпусу	пластик
Д 7,2×Ш 6,9×В 3	Габарити: Д×Ш×В см	Д 11,4×Ш 6×В 4
0,1 / 0,04	Маса міни / ВР, кг	0,37 / 0,08
розвантажувальний	Датчик цілі	розвантажувальний
миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії
від 45 с до 20 хв	Час взведення	від 2 до 2,5 хв
відсутня	Самоліквідація	відсутня
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
вручну	Спосіб установки	вручну
ні / ні	Здобування / знешкодження	ні / ні
некерована	Керованість	некерована

МЛ-8

Застосовуються:

МС-5

Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник	 СРСР
1970	Рік виготовлення	1970
міна-сюрприз	Вид	міна-сюрприз
фугасний	Характер вражаючої дії	фугасний
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
метал	Матеріал корпусу	метал
Д 10,7×Ш 8,2×В 2	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 34×В 14
0,66 / 0,11	Маса міни / ВР, кг	8,4 / 1,2
розвантажувальний, вібраційний	Датчик цілі	натискний
миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії
від 15 хв до 360 год	Час взведення	від 10 до 180 хв
відсутня	Самоліквідація	від 1 до 180 діб
відсутня	Самонейтралізація	відсутня
вручну	Спосіб установки	вручну
ні / ні	Здобування / знешкодження	ні / ні
некерована	Керованість	некерована

МС-6М

Застосовуються:

Умовні позначки:

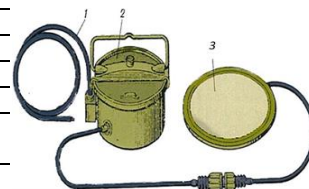
- 1 – пусковий трос;
- 2 – блок управління;
- 3 – чека вмикача;
- 4 – протиміношукачевий датчик;
- 5 – ручка; 6 – напівмунфта;
- 7 – кабель.

МС-4

Застосовуються:

 СРСР	Країна-виробник	 СРСР
1970	Рік виготовлення	1970
міна-сюрприз	Вид	міна-сюрприз
фугасний	Характер вражаючої дії	фугасний
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м	дані відсутні
метал	Матеріал корпусу	метал
Д 15,5×Ш 9,2×В 3,1	Габарити: Д×Ш×В см	Ø 23×В 4,5
0,41 / 0,12	Маса міни / ВР, кг	4,4 / 1,2
датчик нахилу, вібраційний	Датчик цілі	натискний
таймер	За терміном сповільнення	протишумовий
від 10 до 20 хв	Час взведення	миттєвої дії
від 15 хв до 360 год	Самоліквідація	від 10 до 180 хв
відсутня	Самонейтралізація	від 1 до 180 діб
вручну	Спосіб установки	відсутня
ні / ні	Здобування / знешкодження	вручну
некерована	Керованість	ні / ні
некерована	Керованість	некерована

МС-6Щ

Застосовуються:

Умовні позначки:

- 1 – пусковий трос;
- 2 – блок управління;
- 3 – протишумовий датчик.

МС-3

Застосовуються:

	Країна-виробник
СРСР	
1960	Рік виготовлення
міна-сюрприз	Вид
фугасний	Характер вражаючої дії
дані відсутні	Дальність / радіус ураження, м
пластик	Матеріал корпусу
Ø 11× В 6,5	Габарити: Д×Ш×В см
0,66 / 0,34	Маса міни / ВР, кг
розвантажувальний	Датчик цілі
миттєвої дії	За терміном сповільнення
від 5 хв до 15 год	Час взведення
відсутня	Самоліквідація
відсутня	Самонейтралізація
вручну	Спосіб установки
ні / ні	Здобування / знешкодження
некерована	Керованість

3.5. Запалювальні міни

3.5.1. Запалювальні міни
радянського виробництва на
застосуванні протиборчих сторін

3.6. Димові міни

3.6.1. Димові міни радянського
виробництва на застосуванні
протиборчих сторін

ЗГМ

Застосовуються:

	СРСР
дані відсутні	запалювальна
15 хв	магнієвий сплав
Ø 61×В 22	0,81 / 0,65
відсутній	відсутній
від 7 с до 60 год	дані відсутні
відсутня	відсутня
відсутня	вручну
вручну	ні / ні
ні / ні	некерована

Країн а-виробник	
Рік виготовлення	Вид
Час горіння	Матеріал корпусу
Габарити: Д×Ш×В см	Маса міни / ВР, кг
Датчик цілі	За терміном сповільнення
Час взведення	Самоліквідація
Самонейтралізація	Спосіб установки
Здобування / знешкодження	Керованість

	СРСР
дані відсутні	димова шашка
від 10 до 12 хв	метал
Ø 13,9×В 31,;	13,5
відсутній	відсутній
3 с	дані відсутні
відсутня	відсутня
відсутня	вручну,
дистанційний	ні / ні
некерована	

Застосовуються:

3.7. Противертольотні міни

3.7.1. Противертольотні міни російського виробництва
на застосуванні військових формувань РФ

ПВМ “Темп-20”,
ВТМ-105

РФ

Країна-виробник

РФ

2003	Рік виготовлення	2008
противертольотна	Вид	противертольотна
кумулятивний	Характер вражаючої дії	кумулятивний
150	Дальність / радіус ураження, м	150
сталь	Матеріал корпусу	сталь
Д 45,5×Ш 47,4×В 47	Габарити: Д×Ш×В см	дані відсутні
12 / 6,4	Маса міни / ВР, кг	12 / 6,4
акустичний, інфрачервоний	Датчик цілі	акустичний, оптичний, РЛС
миттєвої дії	За терміном сповільнення	миттєвої дії
15 с	Час взведення	15 с
відсутня	Самоліквідація	відсутня
від 3 місяців	Самонейтралізація	до 6 діб
вручну, засобами механізації	Спосіб установки	вручну, засобами механізації
ні / ні	Здобування / знешкодження	ні / ні
радіокерована	Керованість	радіокерована

ПВМ
“Бумеранг”

Проблемним питанням для Сил оборони України під час відсічі широкомасштабного вторгнення РФ в Україну стала гостра необхідність контролю застосування мінно-вибухових засобів, яке не суперечить взятим на себе юридичними зобов'язаннями згідно з міжнародними договорами.

Довідково: Зусиллями дипломатів, політичних та громадських діячів був ухвалений на міждержавній конференції в Осло 18 вересня 1997 року і відкритий для підписання в Оттаві 3-4 грудня 1997 року міжнародний договір – “Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництво і передачу протипіхотних мін та про їх знищення” (далі – Оттавська конвенція). Оттавська конвенція була ратифікована більшістю держав світу.

Не підписали і не ратифікували Оттавську конвенцію ті держави, які ворогують зі своїми сусідами (Азербайджан, Вірменія, Грузія, Іран, Сирія, Ізраїль, Ліван, Індія, Пакистан, КНДР, Республіка Корея...) або держави, які претендують на регіональну гегемонію (США, Китай та російська федерація).

Україна після підписання у лютому 1999 року у Нью-Йорку Оттавської конвенції (ратифіковано Верховною Радою України 18 травня 2005 року) суттєво знизила свій “мінний” потенціал, який за розмірами арсеналу протипіхотних мін до підписання був п'ятим у світі (після Китаю, РФ, США та Пакистану) та налічував близько 6 млн. зразків протипіхотних мін типу ПФМ-1.

Відповідно до взятих на себе зобов'язань, ще до початку широкомасштабного вторгнення, Україна знищила свої останні запаси мін заборонені Оттавською конвенцією. В той же час, РФ користуючись тим, що не підписувала Оттавську конвенцію, в масових обсягах продовжила використовувати протипіхотні та протитанкові міни всіх наявних типів, в більшості випадків безконтрольно встановлюючи мінні поля, при тому не “обтяжуючи” себе заповненням мінних формулярів. ВПК РФ продовжив масовану розробку та виготовлення мін власного виробництва.

Довідково: Слід зазначити, що Україна не могла під час ведення бойових дій конкурувати з агресором в об'ємах застосування мінно-вибухових засобів, внаслідок знищення обсягів та певних типів мін при дотриманні міжнародних домовленостей щодо обмеженого використання протипіхотних та протитанкових мін⁵²³. При цьому раніше було припинено розробку та виготовлення мін вітчизняного виробництва.

Разом з тим, незважаючи на обмеження кількості та типів мінно-вибухових засобів, раціональне застосування Силами оборони України їх наявних запасів на першому етапі широкомасштабного вторгнення допомогло стримати швидке просування військ агресора та дозволило нанести йому значні втрати. Одним із чинників, що призвели до надмірного скупчення ворожих сил в окремих районах та сприяли їх вогневому ураженню, було мінування бар'єрних ділянок місцевості, швидкий рух по яким був неможливий.

З початком широкомасштабного вторгнення РФ в Україну, завдяки заздалегідь спланованим керівництвом ЗС України заходам, в тому числі і завчасною підготовкою оперативного обладнання території в плані створення інженерних загороджень, основу

⁵²³ Мінна зброя на сході України: призначення та її класифікація // Антикризисний медіа-центр. – 2018, 15 січня. – URL: <https://tinyurl.com/mpcyhyee>

яких складали мінно-вибухові загородження (протитанкові, протипіхотні, комбіновані) облаштовані у вигляді мінних полів, груп та окремих мін (в тому числі і сигнальних), вдалось зберегти боєздатність регулярних військових частин і підрозділів при веденні оборонних дій. Проте, обмежена залишкова кількість зразків мінно-вибухових засобів радянського виробництва на базах зберігання і складах Сил оборони України, ускладнювала ведення масштабних та тривалих активних бойових дій на великій протяжності лінії фронту (більше 1000 км).

В умовах обмеженої кількості мінно-вибухових засобів та реальних часових обмежень для поповнення їх запасів, забезпечити потребу Сил оборони України у необхідних обсягах мін без додаткової зовнішньої допомоги було ускладненим.

Країни-партнери усвідомлюючи ситуацію яка склалася із забезпеченням Сил оборони України мінним озброєнням, почали постачання та нарощування об'ємів мінно-вибухових засобів необхідних для ефективного стримування агресора.

В свою чергу військові формування рф починаючи з вересня 2022 року, намагаючись стримати контрнаступ Сил оборони України почали широко застосовувати різноманітні типи мінної зброї, як із запасів колишнього СРСР, так і власного виробництва. Міни ставились інженерними підрозділами та встановлювались бійцями практично всіх підрозділів військових формувань рф. Широко застосовувалось дистанційне мінування, встановлення мінно-вибухових загороджень за допомогою авіаційних засобів, ракетних і артилерійських підрозділів. Фіксувались випадки дистанційного мінування житлової забудови міст.

Окупанти практикували завдання ударів по містах касетними боеприпасами з касетними бойовими елементами (КБЕ / суббоеприпаси), після застосування яких на землі залишалась значна кількість таких боеприпасів, що не вибухнули. Ці боеприпаси через часті відмови механізму самоліквідації здебільшого ставали мінами сповільненої дії з непередбачуваним часом спрацьовування.

Зробивши висновки з досвіду організації мінно-вибухових загороджень (впродовж літньо-осіннього періоду 2022 року) та проаналізувавши досвід мінування місцевості для підвищення показників результативності стримування наступальних дій протиборчих сторін, військові формування рф готуючись до контрнаступальних дій Сил оборони України, почали широко практикувати інженерне мінування місцевості та обладнання ліній оборони, в тому числі, мінування власних позицій (для підриву їх в разі захоплення підрозділами Сил оборони України). Ворог в разі збільшив щільність та просторові показники мінно-вибухових загороджень у порівнянні з вимогами керівних документів (настанов) щодо облаштування мінно-вибухових загороджень, проводив суцільне мінування великих ділянок території уздовж усієї лінії фронту.

Довідково: Починаючи з 2014 року після анексії Криму, рф регулярно проводила військові навчання з метою відпрацювання варіантів висадки морських десантів на морське узбережжя Чорного та Азовського морів, планувала заходи щодо блокування морських портів України. Військове керівництво України розуміючи потенційну небезпеку десантів з моря здійснювало проведення специфічних заходів (де визначну роль було відведено морським, протидесантним та річковим мінам) щодо організації оборони морського кордону України протяжністю понад 1355 кілометрів.

З початком широкомасштабного вторгнення рф в Україну оперативна обстановка на приморських напрямках швидко змінювалась та була вкрай динамічною.

Одним з пріоритетних напрямків для рф був морській напрямок, з метою встановлення повного контролю над Чорним і Азовським морями.

Планувалось забезпечити повне панування флоту рф на морі, блокування дій угруповання різнорідних сил ВМС ЗС України та морських портів України, відрізати Україну від виходу до моря шляхом проведення морської десантної операції та створити умови для окупації Одеської і Миколаївської областей, чим забезпечити вихід на кордон так званої ПМР.

Реагуючи на активні дії на морі значно переважаючих сил ворога, який здійснював демонстраційні дії спроб висадки морських десантів, наближався до десантно-небезпечних ділянок морського узбережжя України та інфраструктури українських морських і річкових портів, командування ВМС ЗС України планувало та здійснювало заходи протидії намірам противника. Протидія надводним кораблям противника, які класифікувались як головні цілі у складі тактичних груп (загонів) – стало одним з головних завдань. Найбільш дієвим та оптимальним стримуючим фактором ворога на морі (окрім протикорабельних ракетних комплексів) було застосування Силами оборони України різних видів і типів морських, протидесантних та річкових мін.

Сили оборони України в посиленому режимі проводили заходи щодо мінування фарватерів Чорного та Азовського морів з метою блокування підходу десантних кораблів до морського узбережжя України. Вздовж морського узбережжя та берегової лінії України на найбільш вірогідних напрямків дій противника, ділянках та районах можливої висадки морських десантів агресора здійснювалось масоване мінування протидесантними мінами. Здійснення таких заходів значно ускладнило виконання флотом рф спроб висадки морського десанту, спричинило порушення планів ворога по захопленню українських портів та отриманню повної переваги на морі.

Завдяки своїм специфічним властивостям, зокрема прихованості і здатності тривалий час впливати на обстановку фактом своєї присутності, морські міни дозволили з мінімальними витратами вирішити низку оборонних завдань.

Мінування морського узбережжя Силами оборони України створило ситуацію, коли постійна мінна небезпека повністю блокувала можливість висадки крупного морського десанту агресором. Використання морських мін для захисту морських кордонів від ворожих атак стало найоптимальнішим рішенням за критерієм “ціна-якість”. На морі міни відіграли значну роль та отримали більше значення, ніж на суші.

Міни для Сил оборони України стали практично зброєю “стратегічного призначення”, особливо враховуючи співвідношення вартості мін та особливе значення потенційно вражених кораблів. Втрата агресором навіть одного корабля на прикладі потоплення ракетного крейсера “Москва”, одномоментно наносить ворогу чутливі чисельні втрати в силах та засобах⁵²⁴.

⁵²⁴ Современная морская мина или чем минируют порты // hi-news.ru – 2022, 10 червня. – URL: <https://tinyurl.com/4ujtxfx9>

Довідково: Україна за часи незалежності не мала власного виробництва морських, протидесантних та річкових мін. З початком широкомасштабного вторгнення Сили оборони України застосовували всю наявну номенклатуру морських, протидесантних та річкових мін, які залишились в спадок від колишнього СРСР. Слід зазначити, що головні запаси морських мін та спецзасобів пов'язаних з установкою та знешкодженням таких мінно-вибухових засобів знаходились в Криму, а після його анексії рф стали для України недоступними⁵²⁵.

Протиборчими сторонами під час широкомасштабного вторгнення рф в Україну на морських напрямках застосовувались практично всі типи морських, протидесантних та річкових мін.

Необхідно окремо відзначити застосування такого класу мінно-вибухових засобів, як спеціальні міни.

Військові формування рф з метою створення ускладнень Силам оборони України при користуванні стаціонарними приміщеннями, фортифікаційними спорудами або трофейними зразками озброєння та військової техніки, досить часто практикували застосування (заборонених Оттавською конвенцією) мін-пасток та мін-сюрпризів для виведення з ладу або знищення особового складу, озброєння та військової техніки Сил оборони України, а також об'єктів які вони використовували після захоплення.

Об'єктні міни протиборчі сторони застосовували для зриву або ускладнення дій противника шляхом руйнування або виведення з ладу, пошкодження різноманітних об'єктів (будівлі, мости, ділянки доріг, причали, аеродромні споруди та інших). Також такі міни використовувались для знищення пошкодженого озброєння та військової техніки з метою недопущення захоплення її противником.

Представники українського руху опору спротиву на окупованих територіях та російські диверсійні групи застосовували об'єктні міни та запалювальні міни для знищення або виведення з ладу об'єктів логістики (склади зберігання ПММ та боєприпасів), рухомих залізничних ешелонів та фортифікаційних споруд противника. Крім іншого, за даними підтвердженими міжнародними гуманітарними організаціями, грубо порушуючи положення Женевських конвенцій, військові формування рф проводили мінування (а подекуди і спеціальні підриви) нафто- та газопроводів, очисних споруд, водо-насосних станцій, шлюзів та греблі.

Для знищення або виведення з ладу (як неброньованих так і броньованих) транспортних засобів противника, які здійснювали пересування транспортними шляхами (автомобільні дороги, залізничні колії, транспортна інфраструктура аеродромів, місця зупинок техніки) протиборчі сторони використовували протитранспортні міни. Для цільового знищення особового складу противника ці міни (так само як і об'єктні) не призначені, але в багатьох випадках пошкодження транспортних засобів призводило і до одночасного ураження особового складу.

Підрозділи які вели оборонні дії з числа Сил оборони України так і складу військових формувань рф масово застосовували сигнальні міни. Головним чинником застосування даного виду мін було виявлення присутності противника у даному районі, позначення його місця знаходження та привернення уваги до конкретної ділянки місцевості.

⁵²⁵ Морська міна (фото) // poradumo.com.ua – 2015, 28 червня. – URL: <https://tinyurl.com/yf5e3tts>

Довідково: Однією з останніх сучасних російських розробок зразків мінно-вибухових засобів є противертольотні міни “Темп-20” та “Бумеранг”, призначені для ураження повітряних цілей в автоматичному режимі. Хоча у відкритих джерелах і не фіксується фактів застосування росіянами таких мін, але наявність на озброєнні такого виду мінно-вибухових засобів значною мірою впливала на планування дій і застосування вертольотів Силами оборони України. Пілоти українських вертольотів, зважаючи на небезпеку противертольотних мін, змушені були здебільшого працювати на значних висотах при здійсненні атак на військові об’єкти противника, так як такі міни застосовуються для захисту військових об’єктів, ділянок морського узбережжя від атак гелікоптерів, заборони дій щодо виконання завдань з розмінування за допомогою авіації.

Наявність у противника противертольотних мін змушувала Сили оборони України виділяти для охорони та оборони своїх аеродромів додаткові сили і засоби, зважаючи на те, що ДРГ противника могли шляхом встановлення таких мін блокувати злітні смуги аеродромів (вражати літальні апарати які заходять на посадку або злітають). За досвідом ведення бойових дій на території України, провідні у військовому відношенні країни світу активізували заходи з подальшого удосконалення даного виду мін, зважаючи на масоване застосування протиборчими сторонами сучасних видів безпілотних літальних апаратів.

Внаслідок широкомасштабного вторгнення рф в Україну, масованого та хаотичного мінування, станом на початок травня 2023 року загальна площа “забрудненої” вибухонебезпечними предметами території України оцінювалася у 174 тисячі кв. км за оцінкою ДСНС України. Найбільш забрудненими є Херсонщина, Харківщина, частково Миколаївщина, Запоріжжя, Донеччина, Сумщина, Чернігівщина та Київщина.

Із загальної площі забрудненої території біля 4,7 тисяч кв. км припадає на сільськогосподарські землі дев’яти областей України, вони були визначені пріоритетними щодо розмінування для повернення в експлуатацію суб’єктами народного господарства. Розмінування всієї ж замінованої території України за оцінками міжнародних фахівців буде потребувати років⁵²⁶.

Висновки

За період з початку широкомасштабного вторгнення по травень 2023 року, значна кількість озброєння та військової техніки і особового складу окупантів була втрачена внаслідок застосування Силами оборони України різноманітних мінно-вибухових засобів.

Одним із головних чинників, що призводили до надмірного скупчення ворожих сил на окремих напрямках і як наслідок потрапляння їх під завчасно скореговані удари засобів вогневого ураження Сил оборони України, було цільове мінування ділянок місцевості: напрямків вірогідного застосування противником бронетехніки, шляхів висування логістичних колон, ймовірних районів висадки повітряних і морських десантів та інших, швидкий рух по яким був неможливий або ускладнений.

⁵²⁶ У ДСНС розповіли про обсяги забруднення України вибухонебезпечними предметами // Суспільне новини. – 2023, 13 квітня. – URL: <https://tinyurl.com/msxtcd4f>.

Для комплексного, ешелонованого забезпечення прикриття ліній оборони під час широкомасштабного вторгнення РФ в Україну, протиборчими сторонами застосовувались інженерні загородження, значну частину яких складали мінно-вибухові та комбіновані інженерні загородження, які облаштовувались у вигляді мінних полів, груп та окремих мін. Для влаштування мінно-вибухових загороджень застосовувались протитанкові та протипіхотні міни, а також заряди вибухових речовин.

В комплексі з мінно-вибуховими загородженнями встановлювались сигнальні міни, а військові формування РФ широко практикували використання мін-сюрпризів та мін-пасток (заборонених Оттавською конвенцією).

Згідно отриманого бойового досвіду щодо подолання мінно-вибухових інженерних загороджень під час ведення активних бойових дій, для ефективного ведення наступальних дій необхідно мати в достатній кількості спеціальну інженерну техніку, планувати та ретельно проводити комплекс заходів інженерної розвідки районів ведення бойових дій.

Україна внаслідок підписання та виконання міжнародних угод знищила національні запаси мін, заборонені Оттавською конвенцією, чим суттєво знизила свій “мінний” потенціал, який за об’ємом арсеналу протипіхотних мін був п’ятим у світі.

В той же час, користуючись тим, що підступно не підписувала Оттавську конвенцію, РФ в масових обсягах продовжила використання протипіхотних та протитанкових мін усіх наявних в російських арсеналах типів.

В результаті знищення великих обсягів певних типів мін, припинення розробки та вітчизняного виробництва мін в рамках дотримування зобов’язань згідно міжнародних договорів, Україна гостро потребувала допомоги від країн-партнерів в поповненні запасів мінного озброєння.

Міжнародна військова матеріально-технічна допомога надана країнами-партнерами у вигляді поставок мінно-вибухових засобів, виявилась для України одним з визначальних чинників щодо забезпечення Силам оборони України можливості організувати та забезпечити ефективну протидію агресору, в деякій мірі “нівелювати” чисельну перевагу противника в таких силах і засобах.

Під час російсько-української війни 2022-2023 років протиборчі сторони застосовували різноманітні мінно-вибухові засоби, як періоду другої світової війни так і найсучасніші зразки. З початку широкомасштабного вторгнення в Україну військові формування РФ почали використання всіх наявних зразків наземних мінно-вибухових засобів, зокрема і новітніх зразків мін, з корпусами виготовленими з немагнітних матеріалів, що ускладнювало їх виявлення металодетекторами, касетні міни, а також неконтактні протипіхотні та протитанкові міни.

Процес мінування ворогом територій часто носив хаотичний характер, наслідком якого були втрати озброєння та особового складу Сил оборони України, в тому числі самих окупаційних військ РФ, а також цивільного населення.

Території, на яких проходили бойові дії залишалися замінованими навіть після їх звільнення від окупантів Силами оборони України.

Значної шкоди від бойових дій та зокрема від мінно-вибухових пристроїв зазнав аграрний сектор економіки України.

Станом на кінець травня 2023 року було обстежено та розміновано не більше однієї тисячі кв. км. території (біля 21,3%), визначеної для першочергового розмінування.

За попередньою оцінкою Міністра оборони України, для повного розмінування “забрудненої” вибуховими речовинами території України знадобиться близько 30 років та залучення додаткових сил і засобів (близько п’яти тисяч спеціалізованих фахівців). Така ситуація ускладнилась додатковим суб’єктивним фактором, не тільки великої кількості мін-сюрпризів та мін-пасток виставлених окупантами, а і проведенням масованого та хаотичного мінування агресором ділянок місцевості і територій без відповідного позначення на картах та оформлення формулярів мінних полів.

ВОЄННО-ІСТОРИЧНИЙ ОПИС
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
(травень 2023 року)

Міністерство оборони України, 2023
Генеральний штаб Збройних Сил України, 2023
Центр досліджень воєнної історії Збройних Сил України, 2023

Надруковано:
Київ, вул. Шолуденка, 27/6
Свідоцтво про реєстрацію № 38 від 29.04.2016 р.
e-mail: v.a.bidnyi@mil.gov.ua; тел.: (044) 271-34-37

Наклад 120 прим.

www.mil.gov.ua